

ΙΩΑΝΝΟΥ  
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ  
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 45

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ ΚΕ'—ΚΘ'

Κείμενον: B. de Montfaucon.

Μετάφρασις - Σχόλια

ΑΛΕΞ. Δ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ (ΟΜΙΑ. ΚΕ')

Θεολόγου

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ (ΟΜΙΑ. ΚΣΤ'—ΚΘ')

Θεολόγου - Φιλολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΚΕ' .....	9	(113)*
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΚΣΤ' .....	31	(136)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΚΖ' .....	49	(156)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΚΗ' .....	70	(180)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΚΘ' .....	85	(198)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ .....	113	

\* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς ἀντιστοιχοῦσας σελίδας τοῦ κειμένου.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

230 ΛΟΜΙΛΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ ΠΕΜΠΤΗ

«Ο ΝΩΕ ΔΕ ΗΥΟ ΒΕΑΡΟΣΙΩΝ ΕΤΩΝ ΟΤΑΝ ΕΛΑΒΕ ΧΥΡΑΝ  
Ο ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΟΣ ΒΗΑΝΩ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΗΝ.»<sup>1</sup>

Πάλιν ἐπιθυμῶ νὰ καταπισκῶ μὲ τὴν ὑπόθεσιν, διὰ τὴν ὁποίαν ὤμιλησα προηγουμένως εἰς τὴν ἀγάπην σας, καὶ νὰ ἀναφέρω πάλιν τὴν ἱστορίαν, τὴν σχετικὴν μὲ τὸν δίκαιον Νῶε. Εἶναι δὲ μεγάλος ὁ πλοῦτος τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου, καὶ πρέπει νὰ σᾶς προσφέρωμεν ἀπὸ αὐτὸν μεγάλο κέρδος, ἀφοῦ ἐξετάσωμεν τὰ πάντα σιγά - σιγά καὶ ὁσον μᾶς ἐπιτρέπουν αἱ δυνάμεις μας. Β. Ὅμως ἐντείνετε, παρακαλῶ, τὴν προσοχὴν σας, ὥστε νὰ μὴ σᾶς διαφύγη κανένα ἀπὸ τὰ νοήματα, ποῦ ὑπάρχουν μέσα εἰς τὸ κείμενον. Κατ' ἀρχὴν δὲ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπενθυμίσω εἰς τὴν ἀγάπην σας μέχρι ποίου σημείου ἐσταμάτησεν ἡ προηγουμένη διδασκαλία μας, ὥστε ἀπὸ αὐτὸ τὸ σημεῖον ἀφοῦ ἀρχίσωμεν πάλιν τὸν λόγον σήμερον, νὰ συνδέσωμεν<sup>2</sup> ἔτσι αὐτὰ, ποῦ θὰ εἴπωμεν τώρα, μὲ ἐκεῖνα ποῦ ἔχουν λεχθῆ. Ἔτσι θὰ γίνουσι εὐκολονόητα εἰς εἰς καὶ ὅσα λέγομεν τώρα. Ποῦ λοιπὸν ἐτελείωσεν ἡ διδασκαλία μας; «Ἐἶπε», λέγει, «ὁ Κύριος ὁ Θεὸς εἰς τὸν Νῶε. Εἰσελθε μετὰ τῆς οἰκογενείας σου εἰς τὴν κιβωτὸν, διότι σὲ εὗρον δίκαιον ἐνώπιόν μου εἰς τὴν γενεάν σου. ἀπὸ τὰ καθάρα δὲ ζῶα νὰ εἰσαγάγῃς μαζί σου ἀνὰ ἑπτὰ ζεύγη ἑξ ἑκάστου εἴδους, C ἀπὸ τὰ ἀκάθαρτα δὲ ζῶα ἀνὰ δύο ζεύγη.<sup>3</sup> Διότι μετὰ ἀπὸ ἑπτὰ ἡμέρας θὰ ἐπιφέρω κατακλυσμὸν εἰς ὅλοκληρον τὴν γῆν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμερόνυχτα καὶ θὰ ἐξαφανίσω ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ὅλοκληρον τὴν δημιουργίαν, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησα, ἀπὸ ἀνθρώπου μέχρι ζώου. Ἐπραξε δὲ ὁ Νῶε ὅλα ὅσα τὸν διέταξε Κύριος ὁ Θεός.»<sup>4</sup> Εἰς αὐτὸ τὸ ση-

1. Γεν. 7, 6.  
2. Ἡ σύνθεσις τοῦ νέου μὲ τὰ προηγουμένα ἀποτελεῖ διὰ τὸν Χρυσοστόμου βασικὴν παιδαγωγικὴν ἀρχὴν, τὴν ὁποίαν τηρεῖ πιστῶς.  
3. Ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Χρυσοστόμου παραλείπεται ἡ φράσις τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ὀφθαλμῶν, ὅς καὶ ἐν ὅλῳ κειμένῳ.  
4. Γεν. 7, 1-5.

μείον, αφού έφθασαν ο λόγος διεκόψαμεν τήν διδασκαλίαν. Ίσως δέ θα ένθιμήσατε και έσείς οι ίδιοι, ότι διεκόψαμεν, όταν είπαμεν εις τήν ανάγκην σας τήν αίτίαν, ένεκα τής όποίας διετάξε να εισαχθούν εις τήν κιβωτόν από τά καθαρά μόν άνά έπτά ζεύγη, από τά άκάθαρτα δέ άνά δύο. Έλα λοιπόν σήμερα να άσοληθώμεν, με έκείνα, τά όποία άνεγνώσθησαν άκολουθώς, D και να ίδωμεν τί μάς διηγείται ή 'Αγία Γραφή, μετά τήν είσοδον του Νώε εις τήν κιβωτόν. Διότι τώρα, περισσότερον από κάθε άλλην φοράν, πρέπει να επδεικνύωμεν υπερβολικά μεγάλην φροντίδα, ότε, ένεκα τής περιόδου τής νηστείας,<sup>5</sup> άπολαμβάνομεν συνεχώς τής τόσον εύχάριστης συναντήσεώς σας, και έχομεν άπαλλαγή από τήν άπόλαυσιν τής πολυφαγίας, και δυνάμεθα να προσέχωμεν με ακρίδειαν τά λεγόμενα, έχοντες τήν σκέψιν εις κατάστασιν έτοιμότητος. E Είναι ανάγκη, λοιπόν, να είπωμεν από που ήρχισε σήμερα ή άνάγκη. «Ο Νώε δέ», λέγει, «ήτο εξακοσίων έτών, όταν ο κατακλυσιμός έπραγματοποιήθη επάνω εις τήν γήν».

Προσέχετε, παρακαλώ, να μη προσπεράσωμεν τυχαίως τούς λόγους αυτούς, διότι τά όλίγα αυτά λόγια έχουν μέσα τούς κρυμμένον κάποιον πλούτον. Έάν δέ θα έντεινωμεν τήν προσοχήν μας, θα δυνηθώμεν να μάθωμεν καλώς από αυτά και τήν υπερβολικήν φιλανθρωπίαν του Δεσπότου και τήν μεγάλην έντασιν τής ανθρωπίνης κακίας τής εποχής έκείνης. «Ο Νώε» λέγει, «ήτο εξακοσίων έτών». Δέν μάς όμιλεί τυχαίως διά τόν αριθμόν τών έτών του δικαίου, ότε μόνον διά να μάθωμεν πόσων έτών ήτο ο Νώε, <sup>231</sup> A άλλ' επειδή προηγουμένως μάς όμιλήσεν ή 'Αγία Γραφή, λέγουσα ότι «ο Νώε ήτο πεντακοσίων έτών».<sup>6</sup> Με τήν γνωστοποίησιν δέ του αριθμού τών έτών εις ήμάς, τότε όμιλήσεν διά τήν μεγάλην ροπήν τών ανθρώπων προς τήν κακίαν και διά τó ότι ο νοός του ανθρώπου ρέπει σταθερώς προς τά πονηρά από τήν νεότητά του. Διά τούτο είπεν ο Θεός, «Δέν θα πορομείνη τó πνευμά μου διά παντός εις τούς ανθρώπους αυτούς, διότι είναι πλήρεις σαρκικών φρονιμάτων»<sup>7</sup> προλέγων εις αυτούς τήν υπερβολικήν του άγονάκτησιν. Έπειτα διά να τούς δώση άρκετόν καιρόν να διορθωθούν και να άποφύγουν να λάθουν πείραν τής άνα-

5. Η περίοδος τής νηστείας διά τόν Χριστότομον δέν ήτο χρόνος πεινιτικής άσκηματικότητος, άλλά περίοδος πνευματικού αυταρχισμού και μελέτης τής 'Αγίας Γραφής.

6. Γεν. 5, 88.

7. Γεν. 6, 3.

νακτησεως, λέγει: «Θά διαρκή δέ ή ζωή των έκατόν είκοσι έτη».<sup>8</sup> Τούτο έλέχθη αντί του «θα μακροθυμήσω άκόμη ύστερα από τά πεντακόσια έτη». B Δέν έπαυσε δέ ποτέ ο δικαίος αυτός κατά τήν διάρκειαν τών πεντακοσίων έτών τής ζωής του, διά τής φιλικής του συμπεριφοράς, να καλή εις ύπόμνησιν και να παροτρύνει άλλους, ώστε να άπομακρυνθούν από τήν κακίαν και να ζήσουν εις τήν άρετήν, έάν θα ήθελον να ακούσουν. Παρά τούτα όμως λέγει: «και τώρα ύπόσχομαι να μακροθυμήσω άκόμη έκατόν είκοσι έτη, ώστε, έάν θα χρησιμοποιήσουν, έπως πρέπει, τόν έν τώ μεταξύ χρόνον, και τήν κακίαν να άποφύγουν και τήν άρετήν να δεχθούν». Και δέν ήρκέσθη μόνον εις τήν ύπόσχεσιν τών έκατόν έτών. C 'Αλλά δίδει έντολήν εις τόν δικαίον να κατασκευάση κιβωτόν, ώστε και ή παρουσία τής κιβωτού να παρέχη εις αυτούς νέαν ισχυράν ύπόμνησιν και κανόνας να μη άγνοή τó μέγεθος τής τιμωρίας, ή όποία έπρόκειτο να ακολουθήσθην. Αύτη δέ ή τόσον μεγάλη φροντίς, ή καταβαλλόμενη από τόν δικαίον έκείνον, που έφθασεν εις τήν μεγαλύτεραν κορυφήν τής τελειότητος, διά τήν κατασκευήν τής κιβωτού, ήτο άρκετή να δάλη εις άγωνίαν και φόβον τούς λογικούς ανθρώπους και να τούς πείσιν να εξεμμενίσουν τόν τόσον πρῶτον και φιλόανθρωπον Δεσπότην. Διότι, έάν έκείνοι οι θάρβαροι, τούς Νινευίτας έννοώ,<sup>9</sup> Είναι ανάγκη να θυμηθώμε πάλιν τούς Νινευίτας, ώστε διά του τρόπου αυτού να τονισθή περισσότερον και ή υπερβολική κακία αυτών και ή μεγάλη ευγνωμοσύνη έκείνων. D Διότι ο Κύριός μας κατά τήν φοβεράν έκείνην ήμέραν πής κρίσεως, όδηγών εις τó μέσον τούς δικαίους και τούς άδικους δούλους, θγάζει έτσι τήν καταδικαστικήν άπόφασιν, όταν θα άποδειχθή ότι έκείνοι, οι όποιοί έπιοκλήθησαν με τά αυτά χαρίσματα και απέλαυσόν τών ίδιων αγαθών, όμως δέν έπέδειξαν τήν ίδίαν άρετήν.<sup>10</sup> Πολλάκις δέ κάνει συγκρίσεις μεταξύ τών άνίστων, διά να έπιβάλη μεγαλύτεραν τήν τιμωρίαν εις όσους έχουν δείξει άδιαφορίαν. Διά τούτου και εις τó Ευαγγέλιον λέγει: «Ανδρες Νινευίται: θα άναστηθούν κατά τήν ήμέραν τής κρίσεως μαζί με τήν παρούσαν γενεάν και θα κατακρινούν αύτην, διότι μετενόησαν

8. Γεν. 6, 8.

9. Τó νόημα του όμιλήτος δέν διακρίνεται. Τούτα σημαίνει εις τήν διότι ο Χριστότομος διατίεται να είπω κάτι σημαντικότερον, εις τήν οι καταγράφοντες τάς όμιλίαις παρέλειψαν κάτι, όσαρ και τó πιθανότερον.

10. Μανθ. 23, 31-46.

μέ το κήρυγμα του Ἰωανῆ, ἐνῷ ἐδῶ ὑπάρχει περισσότερα ἀποκάλυψις τῆς ἀληθείας ἀπὸ ἐκείνης τοῦ Ἰωανῆ.<sup>11</sup> Ἐ δι' αὐτῶν διδάσκει ἐν συντομίᾳ, ὅτι οἱ θάρβαροι, οἱ ὅποιοι δὲν ἀπήλυσαν οὐδεμίαν ἰδιαιτέρας φροντίδος, δὲν ἤκουσαν προφητικὰς διδασκαλίας, δὲν ἀντίκρισαν ἀπακαλυπτικά σημεῖα, δὲν εἶδον θαύματα, οἱ ὅποιοι ἤκουσαν τὴν διδασκαλίαν ἐνὸς ἀνθρώπου, οἱ ὅποιοι διεσώθη ἀπὸ τὸ ναυάγιον, καὶ ἡ ὅποια ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργήσῃ εἰς αὐτοὺς μεγάλην ἀπόγνωσιν καὶ νὰ τοὺς δηγήσῃ εἰς ἀμηχανίαν, ὥστε καὶ νὰ ἀπορρίψουν τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ὅμως ἄχι μόνον δὲν περιεφρόνησαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Προφήτου, 232 Α ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ βραχὺ χρονικὸν διάστημα τῶν τριῶν ἡμερῶν ἀφοῦ ἐγκατελείψθησαν, ἐπέδειξαν πόσον ἐντονη καὶ ἀκριθῆ μετάνοιαν, ὥστε νὰ ἀνοκαλέσουν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Δεσπότη.<sup>12</sup> Αὐτοὶ λοιπὸν, λέγει, θὰ καταδικάσων<sup>13</sup> αὐτὴν τὴν γενεάν, ἡ ὅποια ἀπήλασε τόσης φροντίδος, ἡ ὅποια ἀνετρέφῃ μετὰ τὰ διδῆλια τῶν προφητῶν, ἡ ὅποια βλέπει καθημερινῶς ὑπερφυσικά σημεῖα καὶ θαύματα. Ἐπειτα, διὰ νὰ δείξῃ καὶ τὸ ὑπερβολικὸν μέγεθος τῆς ἀπιστίας αὐτῶν καὶ τὴν ἀνέκφραστον εὐγνωμοσύνην ἐκείνων, προσέθεσεν «ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωανῆ, ἐνῷ ἐδῶ ὑπάρχει μεγαλύτερα ἀποκάλυψις ἀπὸ ἐκείνην τοῦ Ἰωανῆ». Ἐκεῖνοι μὲν, λέγει, ὅταν εἶδον ἕνα ἀσημον ἀνθρώπον, τὸν Ἰωανῆ, καὶ τὸ κήρυγμα του ἐδέχθησαν καὶ τέλειαν ἐπέδειξαν μετάνοιαν. Β Αὐτοὶ ὅμως, βλέποντες πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὸν Ἰωανῆ, καὶ αὐτὸν τὸν δημιουργὸν τοῦ σύμπαντος νὰ συναστρέφεται μαζί των καὶ καθημερινῶς νὰ πραγματοποιῆ τόσα καὶ τέτοια θαύματα, νὰ καθαρῖζῃ λεπρούς, νὰ ἀνασταίνῃ νεκρούς, νὰ τελειοποιῆ τὰ ἀτελῆ ζῶα τῆς φύσεως, νὰ ἐκδικῆ τοὺς δαίμονας, νὰ θεραπεύῃ τὰ νοσήματα, νὰ παρέχῃ μὲ πολλὴν ἐξουσίαν τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων, ὅμως δὲν ἐπέδειξαν οὔτε τὴν ἴδιαν πίστιν μετὰ τοὺς θαρδάρους.

<sup>14</sup> Ἀλλὰ, ὡς ἐπανελάθωμεν εἰς τὴν συνέχισιν τοῦ λόγου, διὰ νὰ γνωρίσῃς καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀγνωμοσύνης αὐτῶν καὶ τὴν ἐπίπονον εὐγνωμοσύνην τῶν Νινευιτῶν. C Ὅτι δηλαδὴ, ἐκεῖνοι μὲν, ἂν καὶ παρωκρίσθησαν εἰς διάστημα τριῶν ἡμερῶν, δὲν ἐγκατέλειψαν ἔτσι τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας

11. Ματθ. 12, 41.

12. Ἰωανῆ 8, 1-10.

13. Οἱ θίκατοι δὲν θὰ γίνωνται κρίται, δὲν θὰ ἀποφασίσουν περὶ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ ἡ δικαιοσύνη τῶν θὰ μαρτυρῆ περὶ τοῦ δικαίου τῆς ἀποφάσεως τοῦ Κυρίου. (Πρὸς Νικ. Ματθ. 13, 28).

των, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐσπευσαν πρὸς τὴν μετάνοιαν καὶ ἀπὸ τὰ σφάλματά των ἀπηλλάγησαν καὶ τοὺς ἑαυτοὺς των ἔκαμαν ἀξίους τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου. Αὐτοὶ ἐδῶ ὅμως, ἂν καὶ ἔλαβον προθεσμίαν ἑκατὸν εἰκοσι ἐτῶν διὰ νὰ μετανοήσουν, δὲν ἐκέρθησαν ἐξ αὐτοῦ τίποτε περισσότερον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, βλέπων τὴν ὑπερβολικὴν τους κακίαν, εἰς τὴν ὅποιαν ἐξώκειλαν, ἐπέφερε ταχεῖαν τὴν διορθωτικὴν τιμωρίαν εἰς αὐτοὺς, ἀφοῦ ἐξεδίωξε καὶ ἐξηφάνισε τὴν πονηρίαν τῆς κακῆς ζωῆς αὐτῶν.<sup>14</sup> D Διὰ τοῦτο λέγει: «Ὁ Νῶε δὲ ἦτο ἑξακοσίων ἐτῶν, ὅταν ἐπραγματοποιήθῃ ὁ κατακλυσμός ἐπάνω εἰς τὴν γῆν». Προηγουμένως ἐμάθαμεν, ὅτι ἦτο πεντακοσίων ἐτῶν, ὅταν ἐξεδηλώθῃ ἡ ἀγανάκτησις τοῦ Δεσπότη καὶ ἡ προειδοποίησις τῆς τιμωρίας. Ὅταν δὲ ἐγένεν ὁ κατακλυσμός, ἦτο ἑξακοσίων ἐτῶν. Παρενεβλήθησαν ἐν τῷ μεταξύ περὶπου ἑκατὸν ἔτη. Καὶ ὅμως αὐτοὶ οὐδὲν ὠφελήθησαν κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἑκατῶν ἐτῶν, ἔστω κι ἂν ἐδιδάσκοντο πολλὰ ἐκ τῆς κατασκευασμένης ὑπὸ τοῦ Νῶε κτιωτοῦ. Ἰσως ὅμως θὰ θελήσῃ κάποιος νὰ μᾶθῃ, διὰ ποῖον λόγον ἐπέφερε τὴν καταστροφὴν πρὸ τῆς συμπληρώσεως τῶν ἑκατῶν εἰκοσι ἐτῶν. Ε ἀφοῦ εἶπεν «ἑκατὸν εἰκοσι ἔτη θὰ διαρκέσῃ ἡ ζωὴ του» καὶ ἀφοῦ ὑπεσχέθῃ ὅτι τόσον χρόνον θὰ μακροβιμήσῃ; Καὶ αὐτὸ δύνανται νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς μεγάλη ἀπόδειξις τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἐπειδὴ εἶδεν αὐτοὺς καθημερινῶς νὰ ὑποπίπτουν εἰς ἀσυγχώρητα ἁμαρτήματα καὶ ἄχι μόνον νὰ μὴ καρδιζῶν τίποτε ἀπὸ τὴν ἀπειρον μακροβιμίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ μεγαλῶνουν τὰς πληγὰς, διὰ τοῦτο ἐσυντόμισσε τὸν χρόνον, διὰ νὰ μὴ καταστήσῃ αὐτοὺς ὑπευθύνους διὰ μεγαλύτεραν τιμωρίαν. Θὰ εἴπῃ κάποιος: «Καὶ ποῖα τιμωρία ἦτο μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὴν;» Ὑπάρχει, ἀγαπητέ, καὶ μεγαλύτερα, καὶ φοβερώτερα, καὶ διαρκές. Εἶναι ἡ τιμωρία τῆς μελλούσης ζωῆς. Τὸ ὅτι ὅμως δὲν θὰ διαφύγουν ἐκείνην τὴν τιμωρίαν, ὅσοι θὰ δοκιμασθῶν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, 233 Α ἀλλὰ θὰ ὑπαστοῦν ἐλαφροτέρων τιμωρίαν, ἐξ αἰτίας αὐτῶν ποὺ συνέθησαν ἐδῶ, μετρίζοντες τὸ μέγεθος τῶν θαλασσιῶν τῆς μελλούσης ζωῆς, ἔκωκε τὸν Χριστὸν ὅταν ὁμιλῆ καὶ θεωρῆ δυστυχισμένην τὴν Βηθσαιθῆ. «Ἄλλοιμονον», λέγει, «εἰς ἐσέ, Χωραζεῖμ,<sup>15</sup> ἄλλοιμονον εἰς ἐσέ, Βηθσαιθῆ, διότι ἂν ἐγένοντο εἰς τὰ Σάδομα<sup>16</sup> τὰ θαύματα, τὰ ὅποια ἐγίναν εἰς ἐσᾶς, θὰ εἶχον μετα-

14. Α' Κορ. 5, 7-8.

15. Εἰς τὴν Κ. Ἄ. γράφεται «Χωραζεῖμ».

16. Εἰς τὴν Κ. Ἄ. γράφεται «ἐν Τύρω καὶ Σιδῶνι».



νοήσει πρό πολλού, με σάκκον και σκόνην.<sup>17</sup> Διά τούτο σās λέγω ότι κατά την ημέραν τής κρίσεως θά είναι ελαφρότερα ή τιμωρία διά τὰ Σάδομα και τὰ Γόμορρα παρά δι' ἑσάς.<sup>18</sup>

Βλέπεις, ἀγαπητέ, πώς ἔδειξε με τήν λέξιν «ἀνεκτότερον», ότι ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι ἐδώ ἐτιμωρήθησαν τόσον σκληρά και οἱ ὅποιοι ὑπέμειναν τόν ἀγνωστον και πρωτοφανή ἐκείνον ἐμπρησμόν, θά ὑποστούν και ἐκεῖ κάποιον τιμωρίαν, **Β** ἡ ὅποια ὁμως θά είναι ελαφρότερα, διότι ἐδῶ προκαταβολικῶς ἔλαβον πείραν τής τόσον μεγάλης ἀγανακτήσεως; Ὡς ἀγαθός, λοιπόν, και φιλόφρων Κύριος, βλέπων τὸ ἀμετανόητον αὐτῶν, ἐσυντόμεισε τόν χρόνον, τόν ὅποιον ὑπέσχετο νά μακροθυμήσῃ, διά νά μή καταστήσουν τούς ἑαυτούς των ὑπευθύνους μεγαλύτερος τιμωρίας, πράττοντες μεγαλύτερα ἁμαρτήματα. Διότι, ὅπως, συμβαίνει νά ἀνκαλέῃ τās ἀποφάσεις του δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐκφράζουν τήν εὐγνωμοσύνην τους πρὸς τόν Θεόν, ἔνεκα τής φιλοφροσύνης του, και ὅταν μεταδῶνται τούς δέχεται και τούς ἀπαλλάσσει ἀπό τήν ἐπιεικῆ τιμωρίαν, ἔτσι πάλιν ἀνκαλεῖ τās ὑποσχέσεις του, **Γ** ὅταν ὑπόσχεται νά προσφέρῃ ἡ ἀγαθὰ ἡ προθεσίαν μετανοίας, ἐφ' ὅσον θά ἴδῃ αὐτούς νά εἶναι ἀνάξιοι τής εὐεργεσίας. Διά τούτο και διά τοῦ προφήτου ἔλεγε: «Θά ἀναγγέλω τελικά εἰς τās βασιλείας και τὰ ἔθνη, τήν καταστροφήν και τήν ἐρήμωσιν. Ἐάν θά μετανοήσουν, θά μετανοήσω και ἐγὼ δι' ὅσα εἶπον νά πράξω εἰς αὐτούς».<sup>19</sup> Καί πάλιν, «Εἰς τὰ ἔθνη και τās βασιλείας θά ὁμιλήσω τελικά διά τήν ἀνοικοδόμησιν. Καί ἐάν θά ἁμαρτήσουν, θά ἀλλάξω γνώμην και ἐγὼ, δι' ὅσα ὑπέσχεθην νά πράξω εἰς αὐτούς».<sup>20</sup> Εἶδες, πώς λαμβάνει τās ἀφορμὰς ἀπό ἡμᾶς και διά τήν φιλοφροσύνην και διά τήν ἀγανάκτησιν, τήν ὅποιαν ἐπιδεικνύει πρὸς ἡμᾶς; Διά τούτο λοιπόν και τώρα συντομεύει τόν χρόνον τής μακροθυμίας, ἐπειδή δέν ἐχρησιμοποίησαν, ὅπως ἔπρεπε, τήν παράσιν του χρόνου. **Δ** Διά τούτο και ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγε πρὸς ἐκείνους, πού εἶναι ἀνάσθητοι και δέν ἀποδέχονται τήν σωτηρίαν, ἡ ὅποια παρέχεται διά τής μετανοίας: «ἢ καταφρο-

17. Οἱ μετανοήσαντες ἔφερον σάκκον εἰς τήν περιβολήν και ἔριπτον

ἑσάρην εἰς τήν κεφαλὴν, εἰς ἐνδειξὴν πένθους.

18. *Ματθ. 23, 21*. *Ἰερ. Λοκ. 10, 13-14*.

19. *Ἰερ. 18, 7-8*.

20. *Ἰερ. 18, 9-10*.

νοῦς τόν πλοῦτον τής χρηστότητος αὐτοῦ και τής ὑπομονῆς και τής μακροθυμίας, ἀγνοῶν ότι ἡ χρηστότης τοῦ Θεοῦ σέ ὀδηγεῖ εἰς μετανοίαν; Μὴ τήν σκληρότητά σου δέ και τήν ἀμετανόητον καρδίαν συγκεντρῶνεις διά τόν ἑαυτόν σου ὀργήν κατά τήν ημέραν τής ὀργῆς και τής ἀποκαλύψεως τής δικαίας κρίσεως τοῦ Θεοῦ;»<sup>21</sup> Εἶδες, πώς μᾶς ἐδίδαξε με σαφήνεια και ὁ θαυμάσιος αὐτός διδάσκαλος τής οἰκουμένης, ότι ὅσοι δέν χρησιμοποιοῦν, ὅπως πρέπει, τήν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, **Ε** ἡ ὅποια ἐχρηγήθη εἰς ἡμᾶς πρὸς μετανοίαν, καθιστοῦν τούς ἑαυτούς των ὑπευθύνους διά μεγαλύτερον καταδικήν και τιμωρίαν; Διά τούτο και τώρα ὁ φιλόφρων Θεός δηλώνει εἰς ἡμᾶς τόν ἀριθμόν των ἐτῶν τοῦ δικαίου, σχεδόν ἀπολογούμενος και δεκνύων τήν αἰτίαν, διά τήν ὅποιαν ἐπραγματοποίησε τόν κατακλισμόν πρὸ τής συμπληρώσεως των ἐτῶν (τῆς μακροθυμίας), και λέγει: «Ὁ Νῶε δέ ἦτο ἑξακοσίων ἐτῶν». Διότι ἐκείνοι οἱ ὅποιοι δέν ἠθέλησαν νά ἀλλάξουν ζωὴν εἰς τὸ δόγμα των ἐκατὸ ἐτῶν, τί θά ἐκέρδιζον περισσότερον ἀπὸ τὰ εἰκοσι ἔτη, παρά νά προσθέσουν περισσότερας ἁμαρτίας; Δεικνύων δέ τήν ἀπερίγραπτον φιλοφροσύνην αὐτοῦ<sup>22</sup> **Α** και τήν ὑπερβολικὴν του ἀγάπην, δέν παρέλεψε νά ἀναγγέλῃ εἰς αὐτούς πρὸ ἑπτὰ ἡμερῶν τήν συμφορὰν τοῦ κατακλισμοῦ. Τούτο δέ, διά νά δείξουν κάποιαν ἀλλαγὴν, ἔστω και πιεζόμενοι ἀπὸ τήν συντομίαν τοῦ χρόνου.

Παρατήρησε δέ τήν φιλοφροσύνην τοῦ Κυρίου και πῶς ἐρρήθμισε κατά διαφορετικὸν τρόπον τήν νόσον<sup>23</sup> αὐτῶν, ὡς πράττει ὁ ἄριστος ἰατρός. Ἐπειδὴ ἦσαν ἀθεράπευτα τὰ τραύματα αὐτῶν, τούς ἔδωσε τόσον μεγάλην προθεσίαν, ἐπιθυμῶν νά ἀνκαλέσῃ τήν ἀπόφασιν τής ἀγανακτήσεως αὐτοῦ, ἐάν διά τοῦ μήκους τοῦ χρόνου θά συνηθάνοντο τήν κατάστασιν των και θά μειωνοῦσαν. Εἶναι συνήθεια εἰς τόν Θεόν νά προλέγῃ τās τιμωρίας, πού πρόκειται νά ἐπιβάλλῃ, **Β** με τόν σκοπόν νά μή τās ἐπιβάλλῃ, ἐπειδὴ φροντίζει διά τήν σωτηρίαν μας. Ὡστε, ἐάν ἤθελε νά τās ἐπιβάλλῃ, δέν θά τās προέλεγεν. Ἐπίτηδες ὁμως τās προλέγει, ὥστε ἡμεῖς, ἀφοῦ μάθωμεν αὐτάς και ἀφοῦ σωφρονισθῶμεν ἀπὸ τόν φόβον, νά μεταδῶμεν τήν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ και νά ἀκυρώσωμεν τās ἀποφάσεις του. Διότι τίποτε δέν εὐχαριστεῖ τόν Θεόν τόσον πολύ, ὅσον ἡ ἰδικὴ μας ἐπι-

21. *Ρωμ. 2, 4-5*.

22. Ἐννοεῖ τήν ἑραπειάν τής νόσου.

στροφή και ἡ ἐπάνοδος ἀπὸ τὴν κακίαν εἰς τὴν ἀρετήν.<sup>24</sup> Παρατήρησε, λοιπόν, πῶς ἐμεθέδευσε τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν, μὲ τὴν προσφορὰν ἀρχικῶς τόσοσ μεγάλης χρονικῆς πρῶσεως, διὰ νὰ μετανοήσουν. Ἐπειτα, ἐπειδὴ εἶδεν αὐτοὺς νὰ εἶναι ἀνοήστοι καὶ τίποτε νὰ μὴ ὠφελοῦνται ἀπὸ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου, C καὶ ἐνῶ ἔφθασαν, ὡς λέγει ὁ λόγος, εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ κατακλισμοῦ, προλέγει αὐτὸν πρὸς ἐπιτὰς ἡμερῶν καὶ ὄχι πρὸς τριῶν, ὅπως συνέβη μὲ τοὺς Νινευίτας. Τοῦτο δὲ νὰ εἶπω, ὅτι συνέβη αὐτό, ἐπειδὴ γνωρίζω τὴν υπερβολικὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου, διότι καὶ εἰς τὸ διάστημα τῶν ἐπιτὰς ἡμερῶν θὰ διέφευγον τὴν δοκιμασίαν τοῦ κατακλισμοῦ, ἐὰν θὰ ἤθελον νὰ δεῖξουν πραγματικὴν μετάνοιαν. Ἐπειδὴ λοιπόν, οὐτε ἡ μεγάλη παράτασις τοῦ χρόνου, οὔτε ἡ συντόμευσις αὐτοῦ, ἠδυνήθη νὰ ἀναγκάσῃ τὴν κακίαν αὐτῶν, ἐπέφερε τὸν κατακλισμὸν κατὰ τὸ ἐξακοσιοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας τοῦ Νῶε. D «Ὁ Νῶε δέ», λέγει, «ἦτο ἐξακοσίω ἐτῶν, ὅταν ἔγινεν ὁ κατακλισμὸς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν».

Εἶδατε, ἀγαπητοί, πόσον ἔγινεν ἀφορμὴ, διὰ νὰ ὠφελῶμεν, ἡ γνώσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτῶν τοῦ δικαίου, καὶ τὸ πῶσον ἐτῶν ἦτο, ὅταν ἔγινεν ὁ κατακλισμὸς; Ἐλα, λοιπόν, νὰ ἐξετάσωμεν καὶ ὅσα ἐλέχθησαν ἀκολούθως. Διότι, ὅταν ἤρξισεν ὁ κατακλισμὸς, λέγει: «καὶ εἰσηλθεν ὁ Νῶε μὲ τοὺς υἱοὺς του, τὴν σύγγενόν του καὶ τὰς συζύγους τῶν υἱῶν του εἰς τὴν κιβωτὸν, διὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸ κερὸ τοῦ κατακλισμοῦ. Μαζὶ μὲ τὸν Νῶε εἰσηλθον εἰς τὴν κιβωτὸν ἀπὸ ὅλα τὰ καθαρά καὶ ἀκάθαρτα πτηνά<sup>25</sup> καὶ ἀπὸ τὰ ἐρπετὰ ἀνά ἕν ζεύγος, ἀροστικῶν καὶ θηλικῶν, ὅπως διέταξεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε». E Δὲν προσέθεσε τυχαίως τὸ «ὅπως διέταξεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε», ἀλλὰ διὰ νὰ αὐξήσῃ πάλιν τὸν ἔπαινον τοῦ δικαίου, τονίζω, ὅτι τὰ πάντα ἔπραξεν ἔτσι, καθὼς διέταξεν ὁ Δεσπότης, καὶ ὅτι δὲν παρέλειψε τίποτε ἀπὸ ὅσα ἐλέχθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν. «καὶ συνέβη εἰς τὸ τέλος τῆς ἑβδόμης ἡμέρας», ὡς ὑπεσχέθη, λέγει, ὁ Κύριος «καὶ ὁ κατακλισμὸς ἐπραγματοποιήθη εἰς τὴν γῆν, κατὰ τὸ ἐξακοσιοστὸν ἔτος τῆς ζωῆς τοῦ Νῶε καὶ μάλιστα τὴν εἰκοστὴν ἑβδόμην<sup>26</sup> τοῦ δευτέρου μηνός».<sup>27</sup> Πα-

24. Λουκ. 13, 7.

25. Παραλείπεται διόκληρον πτημα ἐκ τοῦ στίχου 7, 8.

26. Κατὰ τὴν ἀπολογίαν τοῦ ἐβραϊκοῦ κατέμηνι ὁ κατακλισμὸς ἔγινεν τὴν 17ῃ τῶν μηνῶν (πρὸς). ἐπιτρέψιν Ἄθ. Σατοῦρη). Κατὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ Ἰωάν. Γεννησιπολλοῦ ἔγινεν τὴν 22αν.

26. «Οἱ Ἐβραῖοι ἔχον δύο ἔτη, τὸ θερηκευτικόν, τὸ ὅποιον ἤρχιζε

ρατήρησε τὴν ἀκρίθειαν τῆς Γραφῆς. Δὲν μᾶς ἀνέφερε μόνον τὸ ἔτος, κατὰ τὸ ὅποιον ἔγινεν ὁ κατακλισμὸς,<sup>28</sup> ἀλλὰ ἐφάνευσε καὶ τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν. Ἐπειτα, διὰ νὰ σωφρονίσῃ περισσότερο τοὺς μεταγενεστέρους μὲ τὴν διήγησιν καὶ διὰ νὰ αὐξήσῃ τὸν φόβον ἐξ ὧσων συνέδησαν, λέγει: «κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐξέσπασαν ὅλοι οἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου<sup>29</sup> καὶ ἤνοιξαν οἱ καταρράκται<sup>30</sup> τοῦ οὐρανοῦ. Ἐπιπτε δὲ ἡ βροχὴ εἰς τὴν γῆν ἐπὶ σαράντα ἡμερόνυκται». Παρατήρησε μὲ πόσῃ συγκρατάσειν ὁμιλεῖ καὶ τώρα ἡ Ἄγια Γραφή. Τὰ πάντα διηγείτο σύμφωνα μὲ τὴν ἀνθρωπίνην συνήθειαν. B Δὲν ἔννοεῖ, ὅτι ὑπάρχουν καταρράκται εἰς τὸν οὐρανόν. Προσπαθεῖ νὰ μεταδιόσῃ εἰς ἡμᾶς ὅλα τὰ νοήματα διὰ τῶν γνωστῶν γλωσσικῶν ὄρων.<sup>31</sup> Ἀπλῶς θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ Κύριος διέταξε μόνον, καὶ ἀμέσως ἡ φύσις τῶν ὑδάτων ἐπειθάρχησεν εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ Δεμιουργοῦ καὶ κατέκλυσεν ὅλον τὸν κόσμον, ἀφοῦ συνέρρευσεν ἀπὸ πῶσαν κατεύθυνσιν. Τὸ ὅτι δὲ διήρκεσεν ὁ κατακλισμὸς σαράντα ἡμερόνυκται, καὶ τοῦτο εἶναι πάλιν μέγα δεῖγμα τῆς φιλανθρωπίας Αὐτοῦ. Διότι ἐπεθύμει, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀγάπης Του, ἕξω καὶ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν νὰ ἀποφύγουν τὴν πλήρη καταστροφὴν, ἐὰν σωφρονισθοῦν, βλέποντες μὲ τὰ μάτια τους καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν ὀμογενῶν, καὶ τὴν παρωλεθρίαν, ἡ ὅποια πρόκειται νὰ καταλάβῃ τοὺς ἰδίους.<sup>32</sup> C Διότι ἦτο φυσικὸν κατὰ τὴν πρώτην μὲν ἡμέραν νὰ κατακλυσθῇ, κατὰ τρόπον ἀφανῆ, ἕνα μόνον μέρος τῆς γῆς. Κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν νὰ γίνῃ κάποια νέα προσθήκη. Ὁμοίως καὶ κατὰ τὴν τρίτην, καὶ οὕτω καθέξῃ. Δι' αὐτὸ λοιπὸν παρέτεινε τὴν διάρκειαν τοῦ κατακλισμοῦ εἰς σαράντα ἡμέρας καὶ νύκτας, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρξῃ δι' αὐτοὺς κομμία πρόφασις ἀπολογίας. Διότι, ἐὰν ἤθελε καὶ διέτασσε, ἠδύνατο νὰ κατακλύσῃ τὰ πάντα

τὸν Μάρτιον, καὶ τὸ πολιτικόν, τὸ ὅποιον ἤρχιζε τὸν Ὀκτώβριον. Ἀρχαῖοτερον εἶναι τὸ παλινοῦν. Παρ' αὐτοῦ, κατὰ τὴν περισσότεροσ ἐρημωτάτῃ, πρόκειται ἕνα ἔτος. Ἐπιμένως ὁ κατακλισμὸς ἔγινεν τὸν μῆνα Νοεμβρίον». (Ἰωάν. Γεννησιπολλοῦ. Ἰακῶν. εἰς τὴν Γενεσιν 7, 10).

27. Δευτ. 33, 13.

28. Διὰ νὰ δηλωθῇ ἡ ἐρημὴ τῆς καταρρακτικῶσ βροχῆσ.

29. Ἐνῶ ἀκολουθεῖ τὴν κατὰ γράμμα ἱστοριοφιλολογικὴν μέθοδον ἐρημωτάτῃ τῆς Ἀντιοχειακῆσ σχολῆσ ὁ Χρυσόστομος, ὅμοσ συχνὰ ἀναζητεῖ διὰ τῆσ ἀλληγορίας ἄλλα νοήματα ὑπερὸν τῶν γλωσσικῶν ὄρων, διὰ τῶν ὅποιων ἡ Γραφή, προσπαθεῖ νὰ ἐρημωθῇ ἀνισοσύνησ ἐκ πρὸς τῆσ θείας πραγματικότητῃσ. (Ἀλεξανδρινὴ μέθοδος Ἐρημωτάτῃσ).

30. Ἐὰν τὸν ἀμαρτωλὸν δὲν τὸν σωφρονίσῃ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τοῦλάχιστον πρέπει νὰ τὸν συντίσῃ ὁ φόβος τῆσ δικαίας τιμωρίας.

διά μας. Ὅμως ἐχρησιμοποίησε τὴν τόσον μεγάλην χρονικὴν διάρκειαν ἐπιδεικνύων τὴν φιλανθρωπίαν Του. Ἐπειτα λέγει: «Κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν»<sup>31</sup> ὁ Νῶε μὲ τοὺς υἱοὺς του Σὴμ, Χάμ καὶ Ἰάφεθ καὶ τὴν σύζυγόν του καὶ τὰς τρεῖς συζύγους τῶν υἱῶν του εἰσῆλθεν εἰς τὴν κιβωτὸν. Μαζὶ του εἰσῆλθον καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀγρίων θηρίων.<sup>32</sup> Ὡς δὲ εἰσῆλθον εἰς τὴν κιβωτὸν καὶ τὰς τρεῖς συζύγους τῶν υἱῶν του καὶ τὰς συζύγους τῶν υἱῶν του καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀγρίων θηρίων, «Τότε», λέγει, «ὁ Κύριος ἐκλείσεν ἀπ' ἔξω τὴν κιβωτὸν σου».

Παρατήρησε καὶ ἐδῶ τὴν συγκράτασιν τῶν λόγων. Ἐκλείσεν ὁ Θεὸς ἀπ' ἔξω τὴν κιβωτὸν αὐτοῦ, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι ἐτοποθέτησε τὸν δίκαιον εἰς μεγάλην ἀσφάλειαν. Διὰ τοῦτο δὲ προσέθετε τὸ «ἐξῶθεν» εἰς τὸ «ἐκλείσεν», ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατόν εἰς τὸν δίκαιον νὰ θλέπῃ τὴν πραγματοποιουμένην πανωλεθρίαν καὶ ὑποφέρει καὶ αὐτὸς μεγαλύτεραν συντριβὴν. Ἐ Διότι ἔστω καὶ ἀναλαγίζομενος μὲ τὸν νοῦν του τὴν τρομαρὰν ἐκείνην θαλασσοταραχὴν καὶ φέρων εἰς τὴν σκέψιν του τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸν κοινὸν θάνατον ὄλων τῶν ἀλόγων καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κτηνῶν καὶ τὸν ἀφανισμόν, θὰ ἐλέγαμεν, ὀλοκλήρου τῆς γῆς, ὑψίστατο σύγχυσιν καὶ ταραχὴν. Διότι, ἔστω καὶ ἂν ἦσαν κακοὶ οἱ καταστρεφόμενοι, ὅμως αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων συνηθίζουσιν νὰ ἐπιδεικνύουν μεγάλην συμπάθειαν, ὅταν θὰ ἴδουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ τιμωροῦνται. Θὰ εὐρῆς δὲ κάθε ἕνα ἀπὸ τοὺς δικαίους καὶ τοὺς προφίτας νὰ κάμνουν ἐντόνους παρακλήσεις ὑπὲρ αὐτῶν,<sup>33</sup> ὡς δὲ εἶπεν ὁ πατριάρχης<sup>34</sup> διὰ τὰ Σόδομα, ὅπως ὄλοι οἱ προφῆται ἔπραττον διαρκῶς.<sup>35</sup> Διότι ὁ μὲν ἕνας ἐλέγειν: «Ἀλλοίμονον, Κύριε, ἐσὺ καταστρέφεις τὸ ὄπλοισιν μέρος τοῦ Ἰσραὴλ;» Ἄλλος δὲ λέγει: «Θὰ κόμησι τοὺς ἀνθρώπους, σὺν τῇ ψόρᾳ τῆς θαλάσσης, ὥστε νὰ μὴ ἔχουν ἀρχηγόν;»<sup>36</sup> Ἐπειδὴ, λοιπόν, ὁ δίκαιος αὐτός, καὶ χωρὶς νὰ θλέπῃ, ἠσθάνετο ταραχὴν εἰς τὸ λογικόν καὶ σύγχυσιν εἰς τὴν σκέψιν, καὶ διὰ νὰ μὴ τοῦ δημιουργήσῃ μεγαλύτε-

31. Ἔναι ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ἡμετέραν διέταξιν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε.  
32. Παραλείπεται ἡ λεπτομερὴς ἐπιγράψις τῶν ὄλων ἐκείνων ἀνωτέρω καὶ ἡ ἡμετέρα ἐπιγράψις εἰς τοὺς Ὁ.  
33. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἀδραμ (Γέν. 18, 25).  
34. Ἰερικμὴλ β, 8.  
35. Ἀδων. 1, 14.

ραν συντριβὴν ἢ ὄψιν καὶ τὸ θέαμα τῆς καταστροφῆς, ἐκλείει αὐτὸν εἰς τὴν κιβωτὸν, ὡσάν εἰς δεσμωτήριον, ὥστε οὔτε νὰ θλέπῃ τὰ συμβαίνοντα, οὔτε νὰ κυριευθῇ ἀπὸ δειλίαν. Ἦτο δὲ φυσικὸν νὰ καταληφθῇ ἀπὸ ἀγωνίαν, μήπως καὶ αὐτὸς καταποντισθῇ, ὅταν θὰ ἐδέετο τὴν πλημμύραν τῶν ὑδάτων. Β Ἐνδιαφερόμενος, λοιπόν, δι' αὐτὸν ὁ φιλανθρωπὸς Θεός, δὲν ἐπιτρέπει οὔτε νὰ ἴδῃ τὴν τρικυμίαν τῶν ὑδάτων, καὶ τὴν γινομένην καταστροφὴν καὶ τὴν πανωλεθρίαν τῆς οἰκουμένης. Ἐγὼ, δέ, ὅταν σκεφθῶ τὴν διαγωγὴν τοῦ δικαίου αὐτοῦ μέσα εἰς τὴν κιβωτὸν, ἐκπλήσσομαι καὶ θαυμάζω. Πάλιν ὅμως ἀποδίδω τὸ πᾶν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ἐκείνη νὰ τοῦ δυναμῶν τὴν σκέψιν καὶ νὰ κάμνῃ τὰ δύσκολα εὐκόλα, λέγε μου, πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ νὰ εἶναι κλεισμένος εἰς αὐτὴν ἔτσι, ὡσάν εἰς κάποια φυλακὴν καὶ σκοτεινὸν δεσμωτήριον; C Λέγε μου, πῶς ἠδυνήθη νὰ ἀνθῆξῃ εἰς τόσην ταραχὴν τῶν κυμάτων; Διότι, ἐὰν οἱ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουν ἀπὸ τὸν φόβον τοὺς καὶ κατὰ ἕνα τρόπον ἀμφιβάλλουν διὰ τὴν σωτηρίαν των, ὅταν θὰ ἴδουν τὴν ὀρμητικότητα τῶν κυμάτων, καὶ ἐνῶ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὸ πλοῖον, καὶ χρησιμοποιοῦν τὸ ἰστίον καὶ θλέπουν τὸν κυβερνήτην νὰ κάθηται εἰς τὸ τιμόνι καὶ μὲ τὴν ναυτικὴν τέχνην του νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὰ ρεύματα τῶν ἀνέμων, τί δύναται νὰ εἴπῃ κανεὶς διὰ τὸν δίκαιον αὐτόν; Διότι, ὡς εἶπον πρὸς ὄλιγον, εὐρισκόμενος εἰς τὴν κιβωτὸν, ὡσάν νὰ ἦτο εἰς δεσμωτήριον, ἐπλανᾶτο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἴδῃ οὔτε τὸν οὐρανόν. Οὔτε πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν ἠδύνατο νὰ στρέψῃ τοὺς ὀφθαλμούς, D ἄλλὰ ἦτο περιωρισμένος ἐντός τῆς κιβωτοῦ, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἴδῃ τίποτε, τὸ ὅποιον θὰ ἠδύνατο νὰ δώρῃ εἰς αὐτὸν κάποιαν παρηγορίαν. Διότι, ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ταξειδεύουν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅταν ἐξασπῆσῃ ἡ τρικυμία, εἶναι δυνατόν νὰ ἐνωχυθῶν ψυχικῶς κάπως, ὅταν στρέφουν τὰ βλέμματα τοὺς συχνὰ εἰς τὸν οὐρανόν, ὅταν θλέπουν μίαν βουνοκορυφὴν, καὶ ὅταν παρατηροῦν ἀπὸ μακρῶν κάποιαν πόλιν. Ἐὰν δὲ ἤθελεν εἶναι μεγάλη καὶ ἀνυπόφορη ἢ κακοῦχα, μέσα εἰς δέκα ἢ κατὰ τι περισσότερας ἡμέρας, λησμονοῦν ὄλος ἐκείνας τὰς θλίψεις, ἀφοῦ ριφθῶν ἔξω εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἀφοῦ ἀναπαυθῶν ὄλιγον, ὕστερα ἀπὸ τὰς πολλὰς ἐκείνας κακοῦχας καὶ τοὺς κινδύνους. E Ἐδῶ ὅμως τίποτε παρόμοιον δὲν συνέβαινε. Ἄλλὰ ἐπὶ ὀλοκλήρῳ ἔτος κατοικοῦσεν εἰς τὸ νέον καὶ παράδοξον δεσμωτήριον, χωρὶς νὰ δύναται οὔτε ἀέρα νὰ ἀναπνεύσῃ. Διότι, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἀναπνεύσῃ, ἐφ' ὅσον ἡ

κιβωτός ἦτο ἀπὸ παντοῦ κλεισμένη; Λέγε μου, πῶς ἀντέξε; πῶς διετηρήθη; Διότι καὶ ἂν εἶχον κατασκευασθῆ τὰ σώματά τους ἀπὸ σίδηρου ἢ ἀδάμαντα, πῶς ἠδυνήθησαν νὰ ζήσουν, χωρὶς νὰ ἀπολαμβάνουν οὔτε ἀέρα, οὔτε ἀνεμον, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐκ φύσεως ἔχουν κατασκευασθῆ νὰ ἔχουν μεγάλην ἀνάγκην, ὥστε τὰ ἀνθρώπινα σώματα νὰ ἀνανεώνουν τὸν ἀέρα; Καὶ οἱ ὅποιοι δὲν ἤβουνατο νὰ παρατηρήσουν τὴν θέαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀνθρώπων τῆς γῆς; <sup>237</sup> Α Πῶς δὲν ἐτυφλώθησαν δέ, ἐφ' ὅσον ἐζούσαν ἐπὶ τόσον καιρὸν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν; Καὶ ἂν θὰ βελήσωμεν νὰ κατανοήσωμεν αὐτὰ μὲ τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν καὶ τοῦτο πρέπει νὰ κατανοήσωμεν δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ ἐπισημασμένου πόσιμου νερό, καθ' ὃν χρόνον ἐζούσαν μέσα εἰς τὴν κιβωτὸν; Καὶ διὰ νὰ ἀφήσω αὐτὰ, πῶς ἠδυνήθη νὰ ἀνεχθῆ ὁ δίκαιος αὐτὸς μὲ τοὺς υἱοὺς του καὶ τὰς αὐζύνοους τῶν τῆν συμβίωσιν μὲ τὰ ἄλογα ζῶα, τὰ ἀγρια θηρία καὶ τὰ ὑπόλοιπα κτήνη; Πῶς ὑπέφερε τὴν δυσσομίαν; πῶς ἠνείχετο τὴν συγκοιτικῆν μὲ αὐτὰ; Καὶ διατί λέγω ὅλα αὐτὰ; Πῶς ἠδυνήθησαν νὰ ἀντέξουν τὰ ἄλογα αὐτὰ ζῶα καὶ νὰ μὴ καταστραφούν, ὅταν ἦσαν φυλακισμένα εἰς ἓνα τόπον ἐπὶ τόσον μακρὸν χρονικὸν διάστημα, χωρὶς νὰ δύνανται, οὔτε νὰ κινήθωσιν, οὔτε τὸν ἀέρα νὰ ἀπολαύσων; Β Γνωρίζετε δὲ πολὺ καλά, ὅτι καὶ τὴν ἰδικὴν μας φύσιν καὶ τὴν φύσιν τῶν ζώων δὲν ἐμποδίζει τίποτε νὰ φθαρῆ καὶ νὰ καταστραφῆ, ὅταν εἴμεθα διορκῶς καὶ μαζί κλεισμένοι εἰς ἓνα τόπον, ἔστω κι ἂν ἀπολαμβάνωμεν τοῦ ἀέρος καὶ ὕδατος τῶν ἄλλων ἀγαθῶν. Ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ἔλαβε τὴν δύναμιν ὁ δίκαιος αὐτὸς καὶ ὅλοι οἱ εὐρασκομένοι εἰς τὴν κιβωτὸν, διὰ νὰ διατηρηθῶσιν τόσον χρόνον; Ἀπὸ ποθενθὰ ἄλλου, παρὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία δύναται νὰ κατορθώσῃ τὰ πάντα. Διότι αὐτὸ τὸ φαινόμενον τῆς κιβωτοῦ, νὰ περιφέρεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, χωρὶς νὰ ἔχη κυβερνήτην, καὶ νὰ μὴ καταποντίζεται ἀπὸ τὴν τὸσση ἀρμὴν τῶν ὁδάτων, C δὲν εἶναι ἔργον τῆς θείας ἐνεργείας;<sup>38</sup> Δὲν δύνασαι δὲ νὰ εἴπῃς, ὅτι εἶχε τὸ σχῆμα τοῦ πλοίου, καὶ ὅτι ἦτο δυνατὸν μὲ κάποιαν τεχνικὴν ἐνεργείαν νὰ κατευθύνῃ τὴν πορείαν αὐτῆς. Ἡ κιβωτός ἦτο ἀπὸ παντοῦ κλεισμένη. Καὶ ἐνεκα τοῦ θελήματος τοῦ Δημιουργοῦ, ὄχι μόνον τίποτε δὲν βλάψεν αὐτὴν ἡ ἀρμητικὴ κίνησις τῶν ὁδάτων, ἀλλὰ ἀντιθέτως, ἀφοῦ ἐπλεεν ἐπάνω ἀπὸ τὸ

38. Εἶναι ἐντονος ἡ πεποθήσις τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ.

ὕδατα, παρέιχε μεγάλην ἀσφάλειαν εἰς αὐτοὺς, τοῦ κατοικεῖσθαι μέσα εἰς αὐτήν. Ὅταν, λοιπὸν, ὁ Θεὸς θὰ πραγματοποιήσῃ κάτι, ἀγαπητέ, μὴ ἐπιθυμῆς νὰ ἐξετάζῃς τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ μὲ τὰ μέτρα τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς.<sup>37</sup> Διότι αὐτὰ ὑπερβαίνουν τὴν διανοητικὴν μας ἰκανότητα, D καὶ δὲν θὰ δυνήθῃ ποτὲ ἡ ἀνθρώπινη διάνοια νὰ φθάσῃ καὶ νὰ κατανοήσῃ τὴν οὐσίαν<sup>39</sup> τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τοῦτο ὅταν ἀκούωμεν ἡμεῖς ὅτι διέταξεν ὁ Θεός, πρέπει νὰ πεύβαρχοῦμεν καὶ νὰ ἀκολουθοῦμε τὰς ἐντολάς Του. Διότι, ἐφ' ὅσον εἶναι δημιουργὸς τῆς φύσεως, μεταρρυθμίζει καὶ μετασχηματίζει τὰ πάντα, ὅπως φαίνεται καλῶν εἰς αὐτόν. «Καὶ ἔκλεισεν ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἀπ' ἔξω τὴν κιβωτὸν αὐτοῦ». Ἦτο μεγάλη ἡ ἀρετὴ τοῦ δικαίου αὐτοῦ καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῆς πίστεώς του. Διότι αὐτὴ κυρίως τὸν κατέστησεν ἰκανὸν νὰ κατασκευάσῃ τὴν κιβωτὸν, καὶ νὰ ὑποφέρῃ τὴν στενοχωρίαν καὶ τὴν συναναστροφὴν μὲ τὰ ἀγρια θηρία καὶ ὅλα τὰ ἄλογα ζῶα. E Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος τονίζει μεγαλοφώνως, ὅταν τὸν ἐνθυμῆται καὶ ὅταν τὸν ἐγκωμιάζῃ ὡς νικητὴν: «Διὰ τῆς πίστεως ὁ Νῶε, ἀφοῦ εἰδοποιήθη ἀπὸ τὸν Θεόν, δι' ὅσα ἀκόμη δὲν ἦσαν ὁρατά, ἐφοδῆθη καὶ κατασκεύασε τὴν κιβωτὸν πρὸς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, διὰ τῆς ὁποίας κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ ἔγινε κληρονόμος τῆς διὰ πίστεως δικαιοσύνης».<sup>40</sup> Εἶδες, πῶς προπαρασκεύασεν αὐτὸν ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεόν, ὡσὺν κάποια ἀσφαλὴς ἀγκυρα;<sup>41</sup> ὥστε καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς κιβωτοῦ νὰ κατορθώσῃ καὶ τὴν παραμονὴν ἐντὸς αὐτῆς νὰ ὑπομείνῃ; Αὐτὴ δεδαῖως ἔγινεν ἡ αἰτία τῆς σωτηρίας του. «Δι' αὐτῆς», λέγει, «κατέκρινε τὸν κόσμον καὶ ἔγινε κληρονόμος τῆς διὰ πίστεως δικαιοσύνης». Τοῦτο, ὄχι διότι ὁ Νῶε ἔκρινε τὸν κόσμον,<sup>38</sup> ἀ ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἐπιβάλλει τὴν τιμωρίαν διὰ συγκρίσεως. Διότι (οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου), ἂν καὶ ἠδύθησαν τὰς ἰδίας εὐεργεσίας μὲ τὸν δίκαιον, ὅμως δὲν ἠκολούθησαν τὴν ἴδιαν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς

37. Ὅλα τὰ ἐνδοκασμένα μέτρα, διὰ τῶν ἰσχυρῶν προσπάθειων νὰ κατανοήσωμεν τὸν Θεόν καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ εἶναι κατώτερα τοῦ Ἱερατοῦ. Ἐκεῖ ἀπὸ ἀσφάλειαν τῆς βίας περὶ ματαίωτος. Δι' αὐτὸ ὁ Ἱερατὸς ὁ ἄλλοτε δὲ ἄλλοτε ἀποκαλεῖται λέγει: «Ὁ Θεὸς ὅταν ἀνθρώπινος τι λέγεται περὶ Θεοῦ, νὰ εἴη θεοπροφητὴς» (Μ.Ρ.Ο. 74, 28 B). Ἡ «θεοπροφητὴς δὲ νοεῖ» δηλαδὴ τὴν ἀνοδοῦ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν μεγαλύτερον ἀξιολογικὴν κορυφὴν του. (Κ. Παναγιώτου. Ἡ Οὐσία τῆς Θεολογίας, σ. 63).

38. Ἐπὶ τὸν ἕρον «ὁ λόγος τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ» πρέπει νὰ νοηθῇ ἡ οὐσία αὐτοῦ, ἡ οὐσία καὶ ἡ αἰτία αὐτοῦ.

39. Ἐπὶ 11, 7.

40. Ἐπὶ 6, 10.

μέ εκείνον. Διὰ τῆς πίστεως λοιπὸν, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξε, κατέκρινεν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπέδειξαν πολλὴν ἀπιστίαν καὶ οἱ ὅποιοι δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὴν προαιδοποίησιν τοῦ Θεοῦ.

Ἐγὼ δέ, ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτά, θαυμάζω καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου καὶ τὴν ἀγαθότητα καὶ ἀπειρον φιλάνθρωπιαν τοῦ Κυρίου, ὅταν προσπαθῶ νὰ κατανοήσω, πῶς ἤδυνήθη νὰ ζῆ ἀνάμεσα εἰς τὰ ἄγρια θηρία, καὶ ἐνωῶ τοὺς λέοντας, τὰς λεοπαρδάλεις, τὰς ἀρκτοὺς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἄγρια καὶ ἀνημέρα θηρία. Β Νὰ ἐνθυμηθῆς εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἀγαπητέ, τὴν ἀξιοεὐχέλειτον ζωὴν, τὴν ὁποίαν ἀπελάμβανεν ὁ Πρωτόπλαστος πρὸ τῆς παρακοῆς καὶ νὰ ἀναλογισθῆς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἐφ' ὅσον ἡ παράβασις τοῦ πρωτοπλάστου κατέστρεψε τὴν ἐξουσίαν, πού τοῦ εἶχε δοθῆ, καὶ ἐφ' ὅσον ὁ Πανόγαθος Κύριος εὗρε ἄλλου ἄνδρα, ὁ ὁποῖος νὰ δύναται νὰ ἀναστήσῃ τὴν ἀρχαίαν εἰκόνα,<sup>41</sup> νὰ διασωῇ τοὺς χαρακτῆρας τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ μεγάλην ὑπακοὴν εἰς τὰς ἐντολάς, ἀποκαθιστῶ αὐτὸν πάλιν εἰς τὴν πρὸ τῆς πτώσεως κατάστασιν ἁπλῶς διδάσκων εἰς ἡμᾶς δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἀδὰμ, τὴν ὁποίαν εἶχε πρὸ τῆς παρακοῆς. Γ Ἡ ἀρετὴ λοιπὸν τοῦ δικαίου, ἀφ' οὗ συνεδυάσθη<sup>42</sup> μετὰ τὴν φιλάνθρωπιαν τοῦ Θεοῦ, ἀποκατέστησε τὴν ἀρχικὴν τάξιν τῶν πραγμάτων καὶ τὰ θηρία ἐγνωρίζον νὰ ὑπατάσσωνται πάλιν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Διότι τὰ θηρία, ὅπου ἤθελον συναντήσῃ τὸν δικαίον, λησμονοῦν τὴν ἰδικὴν τους φύσιν, μᾶλλον δὲ ὅχι τὴν φύσιν τους,<sup>43</sup> ἀλλὰ τὴν θηριωδίαν τους, καὶ ἐνῶ παραμένουν ἐντὸς τῆς φύσεώς τους, μετατρέπουν τὴν θηριωδίαν εἰς ἡμερότητα. Παρατήρησε δέ, πῶς αὐτὸ λαμβάνει χώραν καὶ μετὰ τὸν Δανιήλ.<sup>44</sup> Διότι, ὅν καὶ περιεβάλλετο ἀπὸ τοὺς λέοντας, ὁμως ἦτο τόσον ἀτάρα-

41. Διὰ τῆς παραδόσεως εὐαγγῆ ἡ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἰκόνη τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ καὶ τοῦ ἱεροῦ ἀπολόγησις σκοπὸν εἶχε νὰ ἀναστήσῃ τὴν ἀρχαίαν εἰκόνα. Διὰ τὴν μεταπειρωτὴν κατέστασιν τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἀπολογία τοῦ Θεοῦ αἰῶνος διέκρινεν ὁ Σάρδων γράμμα: «Ἦν γὰρ ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ θεϊκοῦ μορφώματος. Κοινὴ γὰρ σφραγὶς καὶ ἐκείνῳ περιετὴν αὐτόν. Ἦλκετο ἀνθρώπου ὑπὸ τῆς τῶν θηρίων κείας, εἴλετο δ' ἔργου ἡ τοῦ Πνεύματος εἰκόνη». (Ὁμιλ. εἰς τὸ πάθος, σελ. 419-422).

42. Ἡ σωτηρία εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ παραγίνεσθαι εἰς θείας χάριτος ἐφ' ἑαυτῶν, καὶ τῆς ἐλευθέρως ἐπιλήσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπ' ἑτέρου.

43. Κάποτε διακρίσιν ὁ Χρυσόστομος μεταξὺ φύσεως τῶν ζῴων, ἡ ὅποια εἶναι τὸ θηριόργημα τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς θηριωδίας αὐτῶν, ἡ ὅποια εἶναι διαταραχὴ τῆς φύσεως καὶ συνέπεια τῆς πτώσεως τῶν ἀνθρώπων.

44. Δαν. β, 22.

χος, ὡσάν νὰ ἐφυλάσσετο ὑπὸ προβάτων. Ἡ θαρραλέα ὁμολογία τῆς πίστεως τοῦ δικαίου ἐχρησίμευεν ὡς χαλινάρι εἰς τὴν φύσιν τῶν θηρίων, καὶ δὲν ὄφθηνεν αὐτὰ νὰ ἐκδηλώσων τὰ θηριώδη ἐνστικτὰ των. Κατὰ τὸν ἴδιον λοιπὸν τρόπον καὶ ὁ θαυμάσιος Νῶε, εὐκόλως συναναστρέφετο μετὰ τὰ ἄγρια θηρία. Δ Ὅτε ὁ περιωρισμένος χώρος, οὔτε ἡ παράβασις τοῦ χρόνου, οὔτε ὁ τρόπος, μετὰ τὸν ὁποῖον εἶχε κλεισθῆ ἐντὸς τῆς κιβωτοῦ, ὥστε νὰ μὴ δύναται οὔτε ἀέρα νὰ ἀναπνῆ, ἔκαμαν αὐτὸν ὥστε νὰ εἶναι δυσκίνητος. Διὰ τῆς πίστεως<sup>45</sup> εἰς τὸν Θεόν, ὅλα ἐφαίνοντο εἰς αὐτὸν ἐλαφρά, καὶ μέσα εἰς τὸ προμερὸν ἐκεῖνο δεσμητήριον ἐπερνοῦσε τὴν ζωὴν του ἔτσι ὅπως θὰ ἐπερνοῦσαμεν ἡμεῖς εἰς τὰ λιθάδια καὶ εἰς βενδραφουτεμένους τόπους. Τοῦτο, διότι ἡ ἐντολὴ<sup>46</sup> τοῦ Κυρίου ἔκαμιν, ὥστε ὅλα τὰ δύσκολα νὰ φαίνωνται εἰς αὐτὸν εὐκόλα. Τέτοια δὲ εἶναι ἡ διαγωγὴ τῶν δικαίων. Ὅταν ὑπομένουν κάτι διὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, δὲν προσέχουν εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δυσκολίαν τῶν γεγονότων, Ε ἀλλ' ἀναλογιζόμενοι τὸν σκοπὸν τῶν δοκιμασιῶν ὑποφέρουν τὰ πάντα μετ' εὐκολίας. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος, ὁ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν, ὠνόμαζεν ἐλαφρὰς τὰς πολλὰς καὶ τρομερὰς ἐκεῖνας δοκιμασίας, τὰ δεσμητήρια, τὰς ἀπαγωγὰς καὶ τὰς καθημερινὰς κινδύνους, ὅχι διότι ἦσαν ἐκ φύσεως ἐλαφρὰ αἱ θλίψεις, ἀλλὰ διότι ἡ ὑπόθεσις τῶν γεγονότων παρεσκεύαζεν εἰς αὐτὸν τόσον ἰσχυρὰν τὴν θέλησιν, ὥστε νὰ μὴ βιβῆ σημασίαν εἰς τὰς ἐπερχομένας θλίψεις. Ἄκουε δὲ τὸν ἴδιον νὰ λέγῃ: «Διότι ἡ προσωρινὴ ἐλαφρὰ θλίψις μας προετοιμάζει δι' ἡμᾶς κατ' ἐξοχίαν αἰώνιον θάρος δόξης».<sup>47</sup> 239 Α Ἡ προσομιλὴ λέγει, τῆς δόξης, ἡ ὅποια πρόκειται μελλοντικῶς νὰ μᾶς καταλάβῃ, καὶ τῆς διαρκούς ἐκεῖνης ἀναπαύσεως, μᾶς κάνει νὰ ὑποφέρωμεν μετ' εὐκολίας τὰς ἀλλεπαλλήλους αὐτὰς θλίψεις καὶ νὰ τὰς θεωροῦμεν ὡς ἐλαφρὰς. Εἶδες, πῶς μετριάζει τὴν ἔντασιν τῶν συμφορῶν ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὸν Θεόν, καὶ δὲν ἐπιτρέπει, οὔτε νὰ γίνωνται αἰσθητὰ τὰ θλιβερὰ ἐπακόλουθα; Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ὁ μακάριος Νῶε ὑπέφερε τὰ πάντα μετ' ἡρεμίαν, τρεφόμενος μετὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν.

«Καὶ ἔκλεισε»,<sup>48</sup> λέγει, «Κύριος ὁ Θεὸς ἀπ' ἔξω τὴν κι-

45. Ἐδβ. 11, 38-40.

46. Ἐκεῖνη τὴν ἡμέραν τοῦ ἔθους περὶ κατασκευῆς τῆς κιβωτοῦ καὶ ἐπαγγελίᾳ εἰς αὐτὴν τῶν διαφόρων ζῴων.

47. Β' Κορ. 4, 17-18.

48. Δὲν ἤρηναιτο ὁ Νῶε νὰ κλείσῃ ἐρημητικῶς τὴν θύραν ἀπὸ τὸ ἐσω-

δατών αὐτοῦ. Καί ἔγινεν ὁ κατακλισμὸς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, σαράντα ἡμερόνυκτα συνεχῶς, καὶ ἐπέπλεεν εἰς τὰ ὕδατα ἡ κιβωτός. Παρατήρησε πάλιν, πῶς αὐξάνει τὸν φόδον μετὰ τὴν διήγησιν καὶ παριστάνει ἀνάγλυφα τὰ γεγονότα. **Β** Διότι λέγει: «ὁ κατακλισμὸς ἔγινεν ἐπὶ σαράντα ἡμερόνυκτα, καὶ ἐπολλαπλασιάσθη τὸ ὕδωρ ὑπερβολικὰ καὶ ἐσφόκωσεν εἰς τὴν ἐπιφανείαν τοῦ τῆν κιβωτῶν, ἢ ὅποια ὑψώθη ἐπάνω ἀπὸ τὴν γῆν. Καὶ ἐκυριαρχοῦσε τὸ ὕδωρ, καὶ ἤρξανεν ὑπερβολικὰ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ ἡ κιβωτός ἐπλεεν ἐπάνω εἰς τὸ ὕδωρ. Τὸ ὕδωρ δὲ ἐκυριαρχοῦσε καὶ εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τῆς γῆς».

Παρατήρησε, μετὰ τὴν ἀκριβείαν μᾶς διηγείται τὴν μεγάλην ἀρμητικότητα τῶν ὑδάτων, καὶ ὅτι καθημερινῶς ἤρξανεν ἡ πλημμύρα αὐτῶν. Διότι λέγει, ὅτι «τὰ ὕδατα ἐπεκρατοῦσαν κυριολεκτικῶς καὶ ἐσκέπασαν ὅλα τὰ ὑψηλὰ ὄρη, τὰ ὅποια ἦσαν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανόν. **Γ** Δέκα πέντε<sup>50</sup> πῆχεις ὑπεράνω τῶν ὑψηλότερων ὄρεων ὑψώθη τὸ ὕδωρ καὶ ἐσκέπασεν αὐτά». Ἐπομένως εὐλόγως ἐφρόντισεν ὁ φιλόσοφος Κύριος νὰ κλεισθῇ ἡ κιβωτός, ὥστε νὰ μὴ θλάτῃ ὁ δίκαιος αὐτὸ ποῦ ἐγίνοντο. Διότι, ἐὰν τρομάζωμεν ἡμεῖς καὶ εὐρισκώμεθα εἰς ἀμηχανίαν, ὅταν ἀκούωμεν μόνον τὴν διήγησιν τῆς Γραφῆς, ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια καὶ μετὰ ἀπὸ τόσας γενεάς, τί ἦτο φυσικὸν νὰ πάθῃ ἐκεῖνος ὁ δίκαιος, ἐὰν θὰ ἐδύνατο μετὰ τὰ μάτια του τὴν ἀνυπόφορην ἐκείνην κόλασιν; Πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιέξῃ ἕστω καὶ ὀλίγον; Δὲν θὰ ἀπέθνησκεν ὁμοίως μετὰ τὴν πρώτην ματιά, **Δ** ἀφοῦ θὰ ἐλιποψυχοῦσε, διότι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν θέαν τῶν τόσων συμφορῶν; Διότι ἀγαπητέ, λάβε ὅπ' ὄψιν σου, παρακαλῶ, πῶς καὶ ἡμεῖς σήμερον, ὅταν γίνῃ μὴ σύντομος καταροστικῆς βροχῆς, αγωνιοῦμεν, φοβούμεθα διὰ τὰ πάντα καὶ ἀπογοητεύομεθα, κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον, καὶ διὰ τὴν ἰδίαν τὴν ζωὴν μας. Τί ἦτο, λοιπόν, φυσικὸν νὰ πάθῃ τότε ὁ δίκαιος Νῶε, ὅταν ἐδύνατο τὰ ὕδατα νὰ ἀνεδαίνουσαν εἰς τόσον ὕψος; «Διότι», λέγει, «τὸ ὕδωρ ὑψώθη δεκαπέντε πῆχεις ἐπάνω ἀπὸ τὴν ὑψηλότερην βουνοκορφὴν». Παρακαλῶ, νὰ ἐνθυμηθῆς εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἀγαπητέ, τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, ὅταν ἔλεγε: «Τὸ πνεῦμά μου δὲν θὰ παραμείνῃ οἰωνίως εἰς τοὺς ἀνθρώ-

τερικὸν τῆς κιβωτοῦ. Ἐρχετο νὰ τὴν κλείσῃ κάποιος ἐπ' ἐξῆς. Ἡ πράξις τοῦ Θεοῦ μνησθεὶς τὴν φροντίδα αὐτοῦ διὰ τὸν Νῶε.

49. Πῶς ἐπελογισθήσαν ἀπὸ τὸν Νῶε οἱ 15 πῆχεις, ἐπ' ἑσὺ ἦτο εἰς τὴν ἐπιφανείαν τῶν ὑδάτων; \*Ἰωὴς ἐρρίψθ' ὀλίγη. (Ἱ. Πανωκάβουλος).

πους αὐτοῦς, διότι εἶναι πλήρεις σαρκικῶν φρονημάτων»<sup>50</sup> Καὶ πάλιν: «Ἦτο δὲ ἡ γῆ διεφθαρμένη καὶ γεμάτη ἀπὸ ἀδικίαν. **Ε** Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἡ γῆ ἦτο διεφθαρμένη, διότι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶχον διαφθεῖρει τὴν ζωὴν τους»<sup>51</sup>.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ οἰκουμένη εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ ἀλοκληρωτικῆν κάθαρσιν, ἔπρεπε αὐτὴ νὰ ἀποκαθάρθῃ ὀλόκληρον τὴν ἀκαθαρσίαν, νὰ ἐξαφανίσῃ<sup>52</sup> ὅλην τὴν ἕμην τῆς προηγουμένης κακίας καὶ νὰ μὴ ἀπομείνῃ οὔτε ἕκτος τῆς κακίας. Ἐπρεπε νὰ γίνῃ ἕνα εἶδος ἀναπλάσεως τῶν στοιχείων τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἀριστος τεχνίτης, ὅταν θὰ λάθῃ ἕνα σκεῦος πεπαιλωμένον καὶ ἐφθαρμένον ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὴν σκωρίαν, ἀφοῦ τὸ δάλη εἰς τὴν φωτιᾶν καὶ ἀφοῦ τὸ προετοιμάσῃ νὰ ἀποδάλῃ ὀλόκληρον τὴν σκωρίαν, **240 Α** τὸ ἀναμορφώνει καὶ τὸ ἀνακατασκευάζει καὶ τὸ ἐπαναφέρει εἰς τὴν πρώτην του ὁμορφίαν.<sup>53</sup> Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἐνήργησε καὶ ὁ Κύριός μας. Ἀφοῦ ἐκαθάρισε τότε διὰ τοῦ κατακλισμοῦ ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην καὶ, κατὰ ἕνα τρόπον, ἀφοῦ τὴν ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὴν κακίαν τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀπὸ τὴν μεγάλην φθοράν, τὴν ἔκαμε λαμπρότεραν<sup>54</sup>. Τὴν λαμπρότητα τοῦ προσώπου αὐτῆς ἐδείξεν εἰς ἡμᾶς ἀνωθεν καὶ δὲν ἐπέτρεψε νὰ παραμείνῃ οὔτε ἕνα ἰχνος ἀπὸ τὴν προηγουμένην ἀσχήμιαν. «Ἀνυψώθη», λέγει, «τὸ ὕδωρ δεκαπέντε πῆχεις ἐπάνω ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων». **Β** Δὲν μᾶς τὰ διηγείται τυχαίως αὐτὰ ἡ Ἁγία Γραφή, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι δὲν κατεποντίσθησαν εἰς τὰ ὕδατα μόνον οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ τετράποδα καὶ τὰ ἐρπετά, ἀλλὰ κατεποντίσθησαν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὅσα ζῶα εἶχον τὴν κατοικίαν τους εἰς τὰ ὄρη, δηλαδὴ τὰ θύρια θηρία καὶ τὰ ἄλλα ὄλογα ζῶα. Διὰ τοῦτο λέγει «Καὶ ἀνυψώθησαν τὰ ὕδατα δεκαπέντε πῆχεις ἐπάνω ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων», διὰ νὰ πληροφορηθῆς ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ Κυρίου ἐπραγματοποιήθη.<sup>55</sup> Διότι ἔλεγεν ὅτι, μετὰ ἀπὸ ἑπτὰ ἡμέρας θὰ ἐπιφέρω κατακλισμὸν ἐπάνω

50. Γέν. 6, 9.

51. Γέν. 6, 11-12.

52. Α' Κορ. 5, 7. Ἔξοδ. 12, 16.

53. Ἰωάν. 3, 1-10.

54. Πῶς ἐπὶ τὴν κάθαρσιν διὰ τοῦ ἰσχυροῦ ὕδατος ἐδὲν νὰ κοσθῇ ἡ πνευματικὴ κάθαρσις τῆς κοινωνίας. Πρὸς. καὶ Ἐφ. 10, 9: φρονεῖτε μὴ διασπᾶσθαι καὶ καθαρῶσθεσθαι, πλυνεῖτε μὲ καὶ ὑπερ χιτῶνα λευκανθήσασθε».

55. Ματθ. 5, 18, 24, 35. Λουκ. 16, 17. Ψάλμ. 118, 89-90. Ἦσ. 40, 8.



εις τὴν γῆν καὶ θά καταστρέψω ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ὅλην τὴν δημιουργίαν, τὴν ὅποιαν ἐδημιούργησα, ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων μέχρι τοῦ κτήνους καὶ ἀπὸ τὰ ἔρπετά μέχρι τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ.<sup>56</sup> Δὲν διηγῆται, λοιπὸν, αὐτὰ ἢ Ἁγία Γραφή διὰ τὸ μᾶς διδάξῃ ἀπλῶς τὸ ὄψος, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφθασαν τὰ ὕδατα. C Ἄλλα διὰ τὸ δυνηθῆμεν νὰ γνωρίσωμεν καλῶς μαζί με αὐτὰ, ὅτι δὲν ἀπέμεινε ἐντελῶς τίποτε, οὔτε ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, οὔτε ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία, οὔτε ἀπὸ τὰ κατοικίδια ζῶα, ἀλλὰ κατεστράφησαν ὅλα μαζί με τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐφ' ὅσον δι' αὐτὸν ἐδημιουργήθησαν ὅλα αὐτὰ, ἦτο φυσικὸν νὰ συμμετέχουν καὶ αὐτὰ εἰς τὴν καταστροφὴν, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἐξαφανισθῇ ὁ ἀνθρώπος. Ἐπειτα, ἐφ' ὅσον μᾶς ἀνέφερον εἰς ποῖον ὕψος ἐφθασεν ἡ στάθμη τῶν ὑδάτων καὶ ὅτι ὑπερέβη κατὰ δεκαπέντε πηγεῖς τὰς κορυφὰς τῶν ὄρων, ἀκολουθοῦσα τὴν τακτικὴν τῆς ἀκριβολογίας τῆς λέγει πάλιν: «Καὶ κατεστράφη κάθε ὑπαρξίς, ἢ ὅποια ἐκινεῖτο ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. D καὶ ἀπὸ τὰ πτηνά, καὶ ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία, καὶ ὅλα τὰ ἔρπετά, τὰ ὅποια ἐσύραντο ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ ὅλοι οἱ ἀνθρώποι. Ὅλα ὅσα ἦσαν ἐπάνω εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ὅλα ὅσα εἶχον πνοὴν ζωῆς ἀπέθανον». Δὲν εἶναι τυχαία ἢ πληροφωρία ὅτι «ἀπέθανον ὅλα, ὅσα εὐρίσκοντο ἐπάνω εἰς τὴν ξηρὰν». Ἐλέχθη, διὰ τὸ ἀεὶ διδάξῃ ὅτι ὅλοι μὲν κατεστράφησαν, διεσώθη δὲ μόνον ὁ δικαῖος, με ὄλους ὅσοι εὐρίσκοντο μέσα εἰς τὴν κιβωτὸν. Διότι ἐκείνοι, σύμφωνα με τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ<sup>57</sup> ἀφοῦ προηγουμένως ἐγκατέλειψαν τὴν ξηρὰν, εἰσῆλθον εἰς τὴν κιβωτὸν. «Καὶ κατέστρεψεν ὁ Θεὸς ὅλας τὰς ὑπάρξεις ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἕως τῶν κατοικίδιων ζώων, τῶν ἔρπετῶν τῆς γῆς καὶ τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ. Ὅλα ἐξηφανίσθησαν ἀπὸ τὴν γῆν». E Παρατήρησε, πῶς διδάσκει καὶ μίαν καὶ δύο καὶ πολλὰς φορὰς τὴν ποιωλευθρίαν, πού ἔλαθε χάρακ, καὶ ὅτι κανένα ἀπὸ τὰ ἐμψυχα ὄντα δὲν διέφυγε τὴν καταστροφὴν, ἀλλὰ ὅλοι ἐπληρώθησαν εἰς τὰ ὕδατα, καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ τὸ γένος τῶν ἀλόγων ζώων. «Καὶ ἀπέμεινε», λέγει, «εἰς τὴν ζωὴν μόνον ὁ Νῶε καὶ ὅσοι ἦσαν μαζί του εἰς τὴν κιβωτὸν. Τὸ νερὸ ἀνῆρχετο (καὶ ἐκάλυπτε) τὴν γῆν ἐπὶ ἑκατὸν πενήντα<sup>58</sup> ἡμέρας. Ἐπὶ τούσας

56. Γεν. 7, 4.

57. Ίακν. 5, 24.

58. Εἰς τὰς 100 ἡμέρας περιλαμβάνονται καὶ αἱ 40 τοῦ κατακλινοῦ.

ἡμέρας, λέγει, παρέμεινε ἀνυψούμενον τὸ νερὸ. Ἐδὼ προσηγορίαν, παρακαλῶ, καὶ πάλιν νὰ κατανοήσῃς τὴν μεγαλοφυλίαν τοῦ δικαίου καὶ τὴν ὑπερβολικὴν τοῦ ἀνδρείου. Τί δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πάθῃ, φέρων κατὰ ἓνα τρόπον εἰς τὸν νοῦν του καὶ παρατηρῶν μετὰ τὴν σκέψιν του τὰ ἀνθρώπινα σώματα<sup>24</sup> A καὶ τὰ σώματα τῶν καθάρων καὶ ἀκαθάρτων ζώων νὰ ἔχουν θανατωθῇ μετὰ τὸν ἴδιον τρόπον, νὰ εἶναι ἀνακατωμένα ὅλα μαζί καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ καμμία διαφορά; Καὶ μαζί με αὐτὸ πάλιν, ὅταν θὰ σκέπτεται τὴν προσωπικὴν του κατάστασιν, τὴν ἀπομόνωσιν, τὴν ἐρημίαν, τὴν γεμάτην ἀπὸ πόνου ζωὴν του, χωρὶς νὰ ἔχῃ οὐδεμίαν παρηγορίαν ἀπὸ πουθενά, οὔτε ἀπὸ τὴν συνάντησιν προσώπων, οὔτε ἀπὸ τὴν θέαν τῆς φύσεως, ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ γνωρίσῃ ἀκριβῶς ἐπὶ πόσον χρόνον ἐπρόκειτο νὰ ὑπαίμνη τὴν ζωὴν μέσα εἰς ἐκεῖνο τὸ δεσμητήριον; Ὅσον χρόνον δὲ ἤκούετο ὁ θαυμάσιος κτύπος τῶν ὑδάτων, αὐτὸ καθημερινῶς ἔκανε νὰ αὐξάνῃ ὁ φόβος εἰς αὐτόν. B Διότι τί καλόν, ἦτο φυσικόν, νὰ ἐλπίσῃ αὐτός, ὅταν ἔβλεπε τὰ νερά νὰ ἀκολουθοῦν σταθερὰ τὴν πορείαν τους ἐπὶ ἑκατὸν πενήντα ἡμέρας, νὰ ἀνέρχωνται εἰς μέγα ὄψος καὶ οὐδὲ ἐλάττωστον νὰ ὑποχωροῦν; Καὶ ὅμως, ὅλα αὐτὰ τὰ ὑπέφερε μετὰ γενναιοφυλίαν. Δὲν ἐστενοχωρεῖτο ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του εἰς τὴν κιβωτὸν, ἐφ' ὅσον ἐγνωρίζε τὴν σαφῆ προσωπικότητα τοῦ Κυρίου, καὶ ὅτι τὰ πάντα κάνει καὶ μεταβάλλει συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα Του, ἀφοῦ εἶναι ὁ δημιουργὸς τῆς φύσεως. Ταῦτο διότι ἡ θεία χάρις, ἢ ὅποια περιέβαλλεν αὐτόν, τοῦ ἐδυνάμωνε τὴν προθυμίαν καὶ τοῦ ἔδιδε ἀρκετὴν παρηγορίαν καὶ δὲν ἐπέτρεπε νὰ καμθῇ τὸ φρόνημά του, οὔτε νὰ σκεφθῇ κάτι ἀπρεπές καὶ ἀνανθρώπου. C Ἐπειδὴ δὲ προηγουμένως προσέφερον, ὅτι ἐξηργάτο ἀπὸ αὐτόν, δηλοῦν τὴν ἀκριβῆσιν τῆς ἀρετῆς, τὴν μεγάλην δικαιοσύνην καὶ τὴν ὑπερβολικὴν πίστιν, διὰ τοῦτο εἰς τὸ ἔξῃς παρετίθη μετὰ ἀφθονίαν εἰς αὐτόν ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἢ ὑπομονή, ἢ ἀνδρεία, ἢ δυνατότητα νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὅλας τὰς καταστάσεις μετὰ ἀσφάλεια. νὰ ἀνέχεται νὰ κατοικῇ μέσα εἰς τὴν κιβωτὸν καὶ νὰ μὴ δεχθῇ ἀπὸ ἐκεῖ καμμίαν δόλωσιν καὶ νὰ μὴ καταστραφῇ, οὔτε νὰ δυσκολευθῇ νὰ ζῇ μαζί με τὰ ἄλογα ζῶα.

D Αὐτόν, λοιπὸν, τὸν δικαῖον νὰ μιμούμεθα καὶ ἡμεῖς. Ἄς φροντίζωμεν νὰ προσφέρωμεν εἰς τὴν ἐξαρτάται ἀπὸ ἡμᾶς, διὰ τὸ εἶμεθα βεῖοι νὰ δεχθῶμεν τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ δὲ (ὁ Θεὸς) ἀναμένει τὴν ἰδικὴν μας πρωτοβου-

λίαν,<sup>58</sup> διὰ τὴν ἐκδηλώσιν τὴν μεγάλην φιλοτιμίαν Του.<sup>59</sup> Λοιπὸν, ὡς μὴ ἀπαστεροῦμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὰς δωρεάς τοῦ Θεοῦ, ἕνεκα ἀδιαφορίας, ἵνα σπεύδωμεν διαστικὰ καὶ κάμωμεν τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἀκολουθήσωμεν τὴν ὁδὸν, ἣ ὁποία ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀρετὴν, ὥστε νὰ δυναθώμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν σκοπὸν ἀφοῦ ἐξασφαλίσωμεν τὴν συμμαχίαν τοῦ Θεοῦ. Διότι ποτὲ οὐκ εἶναι δυνατόν νὰ κατορθώσωμεν κάτι καλόν, ἐὰν δὲν λάβωμεν τὴν ἐνίσχυσιν τῆς θείας Χάριτος. Ἀφοῦ, λοιπὸν, στερεώσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μετὰ τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν, ὡσάν μὲ ἀγκυραν<sup>60</sup> ἀσφαλῆ καὶ ἀμετακίνητην, ἔνθα παραμεινώμεν ἕτοι ἀκλόνητοι καὶ νὰ ὑποφέρωμεν πᾶσαν δοκιμασίαν μὲ εὐκολίαν, ἀποθλέποντες, ὄχι πρὸς τὸν κόπον τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ ἀναλογιζόμενοι τὴν μετὰ τὸν κόπον ἀμοιβήν. Διότι καὶ ὁ ἔμπορος, ὅταν θγαίνῃ ἔξω ἀπὸ τὸ λιμάνι καὶ ἐδρίσκειται εἰς τὸ μέσον τοῦ πελάγους, δὲν σκέπτεται μόνον τοὺς πειραστάς, καὶ τὰ ναυάγια καὶ τὰ θηρία τῆς θαλάσσης, καὶ τὰ ἰσχυρὰ ρεύματα τῶν ἀνέμων, καὶ τὰς ἀλεπαλλήλους κακοκαιρίας, καὶ τὰς ἀποτυχίας, ἀλλὰ καὶ τὰ κέρδη, ποῦ θὰ ἀποκτήσῃ ἀφοῦ ὑπερνικήσῃ ὅλας αὐτάς τὰς δυσκολίας.<sup>61</sup> Ἄ ἔνισχυόμενος δὲ μετὰ τὴν ἐλπίδα, δέχεται εὐχαρίστως ὅλας τὰς ἀνωτέρας δοκιμασίας, διὰ τὴν κερδίσει περισσότερα χρήματα καὶ νὰ ἐπανέλθῃ πλουσιώτερος εἰς τὸ σπῆτι τοῦ. Καὶ ὁ γεωργὸς δὲν σκέπτεται μόνον τοὺς κόπους τῆς γεωργίας, καὶ τὰς πλημμύρας, καὶ τὴν ἀποτυχίαν τῆς γῆς, καὶ τὴν ἐπιδρομὴν τῆς ἐρουσίθης,<sup>62</sup> καὶ τὴν ζημίαν τῶν ἀκρίβων. Φέρων δὲ εἰς τὴν σκέψιν τοῦ καὶ τὴν συγκομιδὴν, δέχεται ὅλας τὰς κακουχίας μὲ γενναϊότητα, χωρὶς νὰ αἰσθάνεται καθόλου τοὺς κόπους, χάριν τῆς προσμονῆς τῆς καρποφορίας. Ἄν καὶ εἶναι ἀβεβαία ἡ ἐλπίς τῆς συγκομιδῆς, ὅμως δὲν ἀποφεύ-

58. Ὁ Θεὸς οὐδεὶς, ἀλλὰ δὲν δίδει πρὸς οὐρανόν. Δι' αὐτὸ πρέπει ὁ ἀπειθεύσας ἄνθρωπος νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς δυνατότητας αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐνισχυόμενος ὑπὸ τῆς θ. χάριτος, διὰ τὴν ἀκολουθίαν καὶ τὰς εὐσεβείας τοῦ Θεοῦ, συμφώνως πρὸς τὰ: Ματθ. 7, 7-8. Λουκ. 11, 9, 15, 18.

59. Τὴν φιλοτιμίαν πρέπει νὰ ἐνισχύωμεν ὡς τιμὴν, ἣ ὁποία ἀπαιτῆται πρὸς τοὺς φίλους καὶ ὅχι ἕως ἐπιδοσθένος νὰ ἀπολαμβάνῃ τιμὴν. Πρὸς τὸν Καθηγητὴν λέγον τοῦ Χρυσοστόμου: «ἐπιδοτός γὰρ ὁν ὁ ἀσπίτης, δέχεται τὸν ἔσχατον κολῆπερ καὶ τὸν πρῶτον...».

61. Ψαλμ. 6, 19.

62. «Χόσος τις εἶς ἀγρὸς ἐπιγινόμενὴ τοῖς φρούς καὶ καρπὸς» (Ψαλμ.). Κατὰ τὸν Σουῆταν ἐρουσίθης, θηρίον τι ἐν τῇ αἰτῇ γινόμενον, ὃ λυμάνεται τὸν καρπὸν τινῶν νόσων ἐπιγινόμενῃν ταῖς σπέρμασι ἢ ἡ κοινορτώθης φθορὰ τοῦ αἵματος.

γει τοὺς κόπους, διότι ἐνισχύεται μετὰ τὰς καλλιτέρας ἐλπίδας. Προσφέρει δὲ ὅλα, ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ αὐτὸν, καὶ ἀνομιεῖ νὰ λάβῃ τὴν ἀμοιβὴν τῶν κόπων τοῦ. Β Καὶ ὁ στρατιώτης δὲ πάλιν, ὅταν ἀναλαμβάνῃ τὸν ὅπλισμόν του καὶ ἐξέρχεται διὰ τὸν πόλεμον, δὲν σκέπτεται μόνον τοὺς τραυματισμούς, καὶ τὰς σφαγὰς, καὶ τὰς αἰφνιδιαστικὰς ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὰς ὑπολοιποὺς ταλαιπωρίας. Ἄλλὰ ἀναλογιζόμενος τὴν νίκην καὶ τοὺς θριάμβους, ἕτοι περιβάλλεται τὴν πλήρη ἐξάρτησιν τῶν ὅπλων. Ἄν καὶ ὑπάρχει μεγάλη ἀβεβαιότης διὰ τὴν νίκην καὶ κίνδυνος ἀποτυχίας, ὅμως ἀφοῦ ἀπομακρύνῃ κάθε σκέψιν ἀποτυχίας καὶ ἐνισχυθῇ μετὰ τὰς καλλιτέρας ἐλπίδας, ἀπαρρίπτει πᾶσαν ἀδιαφορίαν καὶ, ἀφοῦ λάβῃ τὰ ὅπλα, ὁρμᾷ εἰς τὴν παράταξιν τῶν ἐχθρῶν.<sup>63</sup>

Ἐάν λοιπὸν, ἀγαπητοί, καὶ ὁ ἔμπορος καὶ ὁ γεωργὸς καὶ ὁ στρατιώτης δὲν ἐγκαταλείψῃ τὴν καλλιτέραν ἐλπίδα, ἀποφεύγων τοὺς κόπους, ἐκεῖ ὅπου καὶ ἡ ἐλπίς εἶναι ἀβεβαία καὶ αἱ ἀποτυχίαι πάρα πολλαὶ καὶ τὰ ἐμπόδια πολλὰ καὶ διάφορα, ὅπως ἠκούσατε, ποῖας συγγνώμης εἶναι δυνατόν νὰ τύχωμεν ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ οἱ ὅποιοι δὲν δεχόμεθα ἀγογγιάτως κάθε δοκιμασίαν, ἐνῶ εἶναι τόσον ἀσφαλῆς ἡ ἐλπίς μας καὶ ἐνῶ ὑπάρχουν δι' ἡμᾶς τόσα ἀγαθὰ, ὥστε ἡ ἀμοιβὴ πλουσιοπάροχη νὰ εἶναι πολὺ ἀνωτέρα, ἀπὸ ὅλα ὅσα θὰ πράξωμεν ἡμεῖς;

Ἄκουε, λοιπὸν, καὶ τὸν μακάριον Παῦλον νὰ λέγῃ ὕστερα ἀπὸ τὰς τόσον μεγάλας θλίψεις, καὶ τὰς ἀθμιαλοῦσας, Ἄ καὶ τὰς φυλακίσεις, καὶ τοὺς καθημερινούς θανάτους τοῦ: «Δὲν εἶναι ὀξία νὰ συγκριθοῦν τὰ παθήματα τῆς παρουσίας ζωῆς πρὸς τὴν δόξαν, ἣ ὁποία πρόκειται νὰ φανερωθῇ εἰς ἡμᾶς».<sup>64</sup> Ἔστω κι ἂν καθημερινῶς παραδίδωμεν, λέγει, τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὸν θάνατον —πράγμα τὸ ὁποῖον ἡ φύσις δὲν δέχεται, ἔστω κι ἂν θραδευέται ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἢ προαίρεσις ἡ ὁποία νικᾷ τὴν φύσιν —, ὅμως δὲν ὑπομένομεν, λέγει, τίποτε ἀντάξιον τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ δοθοῦν εἰς ἡμᾶς, καὶ τῆς δόξης, ἣ ὁποία πρόκειται νὰ φανερωθῇ εἰς ἡμᾶς.

Παρατήρησε, πόσον μεγάλη εἶναι ἡ δόξα, τὴν ὁποῖαν

63. Πλησιάζων εἰς τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας, προσπαθεῖ ὁ ὁμιλητὴς διὰ σερμῆς παραδειγμάτων, σκεῖλον εἰς τὸ ἄριστον τοῦ νὰ διπεδοῦσιν τὴν δοξαζομένην ἐλπίδα ἀλήθειαν. Τοῦτο ἀποτελεῖ καὶ μίαν βασικὴν παιδαγωγικὴν ἀρχὴν τῆς νεοτέρους παιδαγωγικῆς.

64. Ρωμ. 8, 8.



ἀπολαμβάνουν, ὅσοι ἐπιδιώκουν τὴν ἀρετὴν, ὥστε νὰ ὑπερνικήσῃ αὐτὴ ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θὰ ἤμπορούσε νὰ καταρθώσῃ καί τις. Ἐ Διότι καὶ ἂν θὰ φθάσῃ εἰς τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν τελειότητα, καὶ πάλιν θὰ ὑστερή. Ποῖον κατόρθωμά δύναται νὰ πορευθῆσῃ ὁ ἄνθρωπος, τὸ ὅποιον νὰ εἶναι τόσο μεγάλο, ὥστε ὁ ἄγων του νὰ εἶναι ἀντάξιος τῆς φιλοτιμίας τοῦ Κυρίου; Ὁ Παῦλος ἔλεγε: «Καθημερινῶς πεθαίνω»<sup>65</sup> καὶ πάλιν «Ἐκοπίασα περισσότερον ἀπὸ ὕδους».<sup>66</sup> Ἐάν, λοιπόν, ὁ Παῦλος μὲ τὴν τόσο μεγάλην προσωπικότητα ἔλεγε ὅτι «δὲν εἶναι ἀξία νὰ συγκριθοῦν τὰ παθήματα τῆς παρουσίας ζωῆς πρὸς τὴν δόξαν, ἢ ὅποια πρόκειται νὰ φανερωθῆ εἰς ἡμᾶς», τί δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ὑποβληθῶμεν οὔτε εἰς τὸν παραμικρὸν κόπον χάριν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ πάντοτε ἐπιδιώκομεν τὸν ἀνετον δῖον,<sup>67</sup> Ἄ καὶ ἓνα μόνον προσέχομεν, τὸ πῶς δηλαδὴ νὰ μὴ δοκιμάσωμεν καθόλου τὰ λυπηρά, ἂν καὶ γνωρίζωμεν καλῶς, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμε δι' ἄλλου τρόπου τὴν ἀνασιν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ἂν δὲν ἀγαπήσωμεν προηγουμένως ἐδῶ τὴν ζωὴν τῆς ἀσκήσεως.<sup>68</sup> Διότι μὲ τὰς θλίψεις αὐτὰς γινόμεθα ἀρεστοὶ εἰς τὸν Θεόν· καὶ ἡ παραμικρὰ δοκιμασία τῆς παρουσίας ζωῆς χαρίζει εἰς ἡμᾶς μεγάλην παρησίαν ἐκεῖ, μόνον ἂν ἐπιθυμῶμεν νὰ ζῶμεν σύμφωνα μὲ τὴν συμβουλήν αὐτοῦ τοῦ μεγάλου διδασκάλου τῆς οἰκουμένης. Πρέπει νὰ κατανοήσῃς, ἀγαπητέ, ὅτι τὰ γεγονότα τῆς παρουσίας ζωῆς, ἔστω κι ἂν εἶναι λυπηρά, ὅμως εἶναι πρόσκαιρα. Τὰ ἀγαθὰ ὅμως, τὰ ὅποια θὰ μᾶς δοθοῦν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, εἶναι ἀθάνατα καὶ αἰώνια. Ἐ Διότι λέγει ὁ Παῦλος: «Ἐκεῖνα, τὰ ὅποια βλέπονται εἶναι πρόσκαιρα, ἐκεῖνα ὅμως, τὰ ὅποια δὲν βλέπονται, εἶναι αἰώνια».<sup>69</sup>

Ἐς ὑποφέρωμεν, λοιπόν, μὲ γενναιοψυχίαν τὰς προκαίρους δοκιμασίας καὶ ἄς μὴ καμπτώμεθα ἀπὸ τοὺς κόπους διὰ τὴν ἀρετὴν, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τῶν αἰώνιων καὶ ἀφθάρτων ἀγαθῶν. Αὐτῶν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἡμεῖς διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου καὶ μὲν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον πνεῦμα ἀνῆκε ἡ δόξα, ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ τιμὴ, καὶ τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς ὄλους τοὺς αἰῶνας. Γένοιτο.

65. Α' Κορ. 15, 31.

66. Α' Κορ. 15, 10.

67. Β' Τιμ. 2, 5.

68. Β' Κορ. 4, 18.

## ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ ΕΚΤΗ

«ΚΑΙ ΕΝΘΡΩΜΩΣΗΘΗ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΝ ΝΕΕ ΚΑΙ ΟΛΑ ΤΑ ΘΗΡΙΑ ΚΑΙ ΟΛΑ ΤΑ ΞΥΗΝΗ ΚΑΙ ΟΛΑ ΤΑ ΠΤΗΝΑ ΚΑΙ ΟΛΑ ΤΑ ΕΡΓΕΤΑ, ΠΟΥ ΗΞΑΝ ΜΑΖΙ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΙΒΩΤΟΝ. ΚΑΙ ΕΒΕΤΙΑΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΑΝΕΜΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΗΝ ΚΑΙ ΗΡΧΙΣΕ ΝΑ ΞΠΟΚΗΡΗ ΤΟ ΥΑΩΡ» (Γεν. 8, 1).

Μεγάλη καὶ ἀπεριόριστος ἀποδεικνύεται, μὲ αὐτὰ ποῦ προσφάτως ἀνεγνωσάμεν, ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀγαθότητός Του, τὴν ὅποιαν ἐπιδεικνύει ὄχι μόνον πρὸς τὸ λογικὸν αὐτὸ ζῶον, τὸν ἄνθρωπον λέγω, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἀλόγων ζῶων. Διότι, μὲ τὸ νὰ εἶναι Δημιουργὸς ὄλων, ἐπακτείνει τὴν ἀγαθότητά Του εἰς ὅλα τὰ δημιουργήματα, διὰ νὰ μᾶς δείξῃ μὲ ὅλα πόσον προνοεῖ διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ὅτι ἔπραξε ὅλα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Καὶ ἂν κολάζῃ λοιπόν, καὶ ἂν τιμωρῇ, μὲ τὴν αὐτὴν ἀγαθότητά Του πράττει καὶ αὐτὰ καὶ ἐκεῖνα. Διότι δὲν ἐπιφέρει μὲ πάθος καὶ ὀργὴν τὰς τιμωρίας, ἀλλὰ θέλει νὰ ἐμποδίσῃ τὴν κακίαν, ὥστε νὰ μὴ προχωρήσῃ αὐτὴ πολὺ. Ἐπειδὴ καὶ τώρα, ὅπως ἠκούσατε, ἔκαμε κατακλυσμόν ὄχι διὰ τίποτε ἄλλο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔφροντιζε δι' αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι εἶχον παραδοθῆ εἰς τὴν κακίαν. Ἐ Καὶ ποῖα ἡ φροντίς τοῦ Θεοῦ, θὰ εἴπη καί τις, μὲ τὸ νὰ καταστραφοῦν ὄλοι εἰς τὰ ὕδατα; Μὴ ἐκφράζεσθε μὲ ἀπερίσκεψιν, ἄνθρωπέ μου, ἀλλὰ νὰ δέχεσθε μὲ εὐγνωμοσύνην τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε θὰ γνωρίσῃς πόσῃ φροντίσῃ κατ' ἐξοχὴν εἶναι καὶ αὐτὸ ἀπόδειξις. Διότι, τὸ νὰ ἀπολλάσῃς ἀπὸ τὴν κακίαν αὐτοῦς, οἱ ὅποιοι ἁμαρτάνουν ἀθεραπεύτως καὶ μεγαλύνουν καθημερινῶς τὰ τραύματά τους καὶ προκαλοῦν ἀνιάτους πληγὰς, δὲν εἶναι ἀπόδειξις μεγίστης φροντίδος; Ἐξ ἄλλου καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς τιμωρίας δὲν εἶναι πλήρης φιλανθρωπίας; Καθ' ὅσον αὐτοὶ ποῦ πρόκειται νὰ ἀποθάνουν καὶ δνευ κατακλυσμοῦ, τὸ νὰ ἀποτελειώσωσιν τὴν ζωὴν των ἔτσι χωρὶς λύπην, ἂντι ἄλλης τιμωρίας,<sup>244</sup> Ἄ καὶ οὔτε καν νὰ ἀσθανθοῦν τὸ γεγονός, ἀλλὰ νὰ τιμωρηθοῦν χωρὶς ἀ-

γωνίων και πόνους, δεν ήτο απόδειξις' μεγάλης σοφίας και αγαθότητος; Έξ άλλου, εάν εξετάση κανείς με αγαθή διάθεσιν και αυτό πάλιν το γεγονός, θα ίδη ότι δεν ευηργετήθησαν μόνον αυτοί που έτιμωρήθησαν, αλλά και οι εις το μέλλον απόγονοί των άπεκόμισαν εκ τούτου δύο μέγιστα αγαθά, (τό να μη περιπέσουν δηλαδή εις τα αυτά άμαρτήματα και να γίνουν φρονιμώτεροι' εξ αιτίας αυτών τα όποια συνέβησαν). Πόσην ευγνωμοσύνη λοιπόν δεν ώφειλον να άμολογήσουν εις τον Θεόν δι' αυτά, Β ότι δηλαδή και με την τιμωρίαν εκείνων και με τον φόβον μήπως πάθουν τα ίδια έγιναν φρονιμώτεροι οι μετέπειτα άνθρωποι και διότι κατέστρεψεν όλην την ζώην των κακών και πονηρών ανθρώπων και δεν παρέμεινεν εις αυτούς κανείς διδάσκαλος της κακίας και πονηρίας; Είδες πώς και οι ποιναί και οι τιμωρίαι του Θεού είναι μάλλον ευεργεσίαι και αποδεικνύουν κατ' εξοχήν την πρόνοιάν Του προς την ανθρωπίνην φύσιν; Και εάν κανείς θελήση να άπαρισμήση όλα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς θά εὐρήσῃ ότι ὅλας τὰς τιμωρίας ἐπιφέρει εις τους άμαρτωλούς διὰ τὸν ἴδιον σκοπόν. Ἐπειδὴ καὶ τὸν Ἄδὰμ ἐξοδίωνε ἀπὸ τὸν παράδεισον, ὅταν παρέδῃ τὴν εὐτολήν, ὄχι διὰ τὸν τιμωρήσῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ευεργετήσῃ. **C** Καὶ ποία εἶναι ἡ ευεργεσία, θά εἴη κανείς, με τὸ νὰ στερηθῇ τὴν ζωὴν τοῦ παραδείσου; Μὴ προσέχῃς ἀπλῶς τὰ συμβαίνοντα, ἀγαπητέ μου, οὔτε νὰ ἐξετάζῃς συμπτωματικῶς τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ παρατηρῆς τὸ βάθος τῆς πολλῆς ἀγαθότητός Του, καὶ θά εὐρῆς ότι ὅλα ἐκ μέρους Του γίνονται διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν. Διότι, εἰπέ μου, εἴναι ὁ Ἄδὰμ ἀπήλασε τὰ ἴδια καὶ μετὰ τὴν παράβασιν, ποῦ δὲν θά παρεσῦρετο; Διότι εἴναι, μολοντί ἔλαβε τόσας ὑποσχέσεις ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐνέδωκε εἰς τὴν ἀπάτην τοῦ ὄφρουσ καὶ ἐνέπερεν εἰς τὴν ἐνδραση τοῦ διαβόλου, τὴν ὁποίαν δι' αὐτοῦ τοῦ ὄφρουσ ἔστησεν ὁ διάβολος ἔμπνεύσας εἰς αὐτοὺς (τοὺς πρωτοπλάστους) τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἰσοθείας **D** καὶ ὀδηγήσας τοῦτους εἰς τὴν ἀμαρ-

1. Ἡ δὲ κατὰ τὸν κατακλιθεὶς τιμωρία τοῦ ἀνθρώπου γένουσ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν ἱερὸν Πατέρα, εἶναι πολὺ μικρὰ, ἐν ἤξει πρὸς ἄλλα εἴδη τιμωρίων, συνεπαχθῆμενα μεγάλῃ ψυχικῇ δοκιμασίᾳ καὶ ἀνυπόφορος σωματικῶς πόνουσ.

2. Διερωτᾶται ἕως κανεὶς ἐγιναν φρονιμώτεροι; Ὁ Σάμ μετ' ὀλίγον λέγεται τὴν κατάρτην, διὰ τὴν ἐμπαιρικτὴν κοινολόγησιν τῆς γυναικὸσ τοῦ πατρὸσ Του. Τὸ σφάλμα ἕως ἔγκειται εἰς τοὺς ἀνθρώπουσ, οἱ ὅποιοι συγκινῶνται πρὸς στήθην καὶ διδάσκονται ἐπ' ὀλίγον διὰ τῶν θεῶν τιμωρίων.

τίαν τῆς θρώσεωσ τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ, εἴναι καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ παρέμεινεν εἰς τὴν ἴδιαν τιμητικὴν θέσιν καὶ ζωὴν, πὼσ δὲν θά ἐθεώρει περισσώτερον πιστευτὸν τὸν πονηρὸν ἐκεῖνον δαίμονα ἀπὸ τὸν Δημιουργὸν τῶν ὄλων καὶ δὲν θά τὸν θεώρει ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἰσικὴν του ἀξίαν; Καθ' ὅσον αὐτὸς εἶναι ὁ ἀνθρώπουσ ὅταν ἀμαρτάνῃ καὶ δὲν ἀναχατίζεται, ἀλλ' ἐνεργεῖ ἐλευθέρωσ; προχωρῶν περαιτέρω καταλήγει εἰς τὸν κρημνόν. Ἐξ άλλου δὲ καὶ ἀπὸ ἄλλο μέρος δύναμαι νὰ σοῦ ἀποδείξω, ότι διὰ τὸ νὰ ἐπιδείξη τὴν φιλοανθρωπίαν Του διέταξε αὐτὸν καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν παράδεισον καὶ τοῦ ἐπέβαλε τὴν ποινήν τοῦ θανάτου. Ἐ διὰ μὲν τῆς ἐκδιώξεωσ καὶ τῆς τοποθετήσεωσ πλησίον τοῦ παραδείσου νὰ καταστήσῃ αὐτὸν φρονιμώτερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆσ ἀσφαλῆστερον καὶ νὰ τοῦ διδάσκη μετὰ τὰ ἔργα τὴν πονουργίαν τοῦ διαβόλου. Τὴν ποινήν δὲ τοῦ θανάτου διὰ τοῦτο ἐπέβαλε πάλιν, διὰ τὸ νὰ μὴ ἀμαρτάνῃ λοιπὸν αἰωνίωσ ἐξαρτῶμενοσ καὶ ὑποκείμενοσ πλεον εἰς τὴν ἀμαρτίαν ἐνεκα τῆσ παρακοῆσ. Δὲν σοῦ φαίνεται λοιπὸν, ότι ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀποδείξεισ τῆσ μεγίστησ φιλοανθρωπίασ, καὶ ἡ ἐκδιώξις δηλαδὴ ἀπὸ τὸν παράδεισον καὶ ἡ τιμωρία μετὰ τὴν ποινήν τοῦ θανάτου; Ἐγὼ δὲ καὶ κάτι ἄλλο νὰ προσθέσω. **245 A** Ποῖον λοιπὸν εἶναι αὐτό; Ὅτι τοῦ ἐδημιούργησε καὶ αὐτὴν τὴν θλίψιν μετὰ συνέβησαν εἰς ἐκεῖνον ὄχι διὰ τὸν ευεργετήσῃ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ ἀποδελτίων εἰς τὸν σωφρονισμὸν καὶ τῶν μετέπειτα ἀνθρώπων. Διότι εἴναι, παρὰ τὸ ότι συνέβησαν τοιαῦτα δυσώρεστα εἰς τὸν Ἄδὰμ, ὁ γεννηθεὶς ἐξ αὐτοῦ, ὁ Κάιν λέγω, μολοντί ἐβλεπεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺσ τοῦ πατρὸσ τὴν ἐκδιώξιν ἀπὸ τὸν παράδεισον, τὴν ἔκπτωσιν ἀπὸ τὴν ἀνάκωραστον ἐκείνην δόξαν, τὸ μέγεθος τῆσ κατάρτησ ἐκείνησ τοῦ ἔλεγε, «ἦ εἶσαι, καὶ εἰς τὴν γῆν θά καταλήξῃσ», οὔτε τοιοῦτοτρόπωσ ἐσωφρονίσθη, ἀλλὰ περιέπεσεν εἰς μεγαλύτερα κακά, εἴναι δὲν βδελύπεν αὐτὰ ποὺ συνέβησαν εἰς τὸν πατέρα, εἰς ποῖον σημεῖον τρέλλασ δὲν θά ἐφθανε; Καὶ τὸ ἀξιοθαύμαστον λοιπὸν εἶναι, ότι τιμωρῶν καὶ αὐτὸν ποὺ διέπραξε τοιαῦτα ἀμαρτήματα **B** καὶ ἐμόλινε τὴν δεξιάν μετὰ τὸν κατηραμένον φόνον, ἀνέμειξε μετὰ φιλοανθρωπίαν τὴν τιμωρίαν. Μόθε λοιπὸν ἐξ ὁσων συνέβησαν εἰς ἐκεῖνον τὸ μέγεθος τῆσ ἀγαθότητὸσ τοῦ Θεοῦ. Ὅταν μὲν ὄφρουσε τὸν Θεόν καὶ συμπεριεφέρῃ περιφρονητικῶσ, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ προσφέρῃ τὴν θυσίαν, μετὰ τὸ νὰ μὴ διακρινῇ ὀφῶσ ἀλλὰ νὰ προσφέρῃ ἄνευ προ-

σαχής και διακριτικότητας την θυσίαν δὲν εἶπε τίποτε πρὸς αὐτὸν αὐστηρὸν καὶ δυσάρεστον, ἂν καὶ δὲν ἦτο τυχαία ἡ ἁμαρτία, ἀλλὰ πάρα πολλὴ μεγάλη. Διότι, ἐὰν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θέλουσι νὰ τιμωροῦν τοὺς συνανθρώπους των, παραχωροῦν εἰς αὐτοὺς τὰ πρωτεία καὶ τὰ πλέον ἐξαιρετὰ πράγματα C καὶ ἐνδιαφέρονται νὰ προσφέρουν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια φαίνονται εἰς αὐτοὺς ὅτι εἶναι ἀπὸ ἄλλα ἀξιολογώτερα, δὲν ἐπιβάλλεται εἰς τὸν ἄνθρωπον προσφέροντα θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, νὰ προσφέρῃ τὰ πολιτιμώτερα καὶ ἐπιλεκτά; Ἄν καὶ ἠμάρτησε λοιπὸν αὐτὸς τόσον πολὺ καὶ ἔδειξε τόσῃν περικρούνησιν, δὲν τοῦ ἐξίγησεν εὐθύνην οὔτε τὸν ἐτιμώρησε διὰ τὰς πράξεις του, ἀλλὰ ὡσὰν νὰ ὠμίλει φίλος πρὸς φίλον μὲ πᾶσαν ἡμερότητα τοιοῦτοτρόπως συνωμίλησε λέγων, «ἠμάρτησες, ἠσύχασες». Ἰ. Μόνον τὴν ἁμαρτίαν τοῦ ὑπέδειξε καὶ τὸν συνεδούλευε νὰ μὴ προχωρήσῃ περαιτέρω. II Ἐκεῖνος ὅμως ἔχει μόνον δὲν ὠφελήθη ἀπὸ τὴν τόσῃν ἀνεξικακίαν, ἀλλὰ προσέθεσε εἰς τὰ προηγούμενα καὶ μεγαλύτερα κακά καὶ ἔσπευσε εἰς τὴν σφαγὴν τοῦ ἀδελφοῦ. Ὁ Θεὸς ὅμως καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν περιπτώσιν ἐπιδεικνύει εἰς αὐτὸν μεγάλην ἀνοχὴν, μὲ τὸ νὰ πληροφῶρηται προηγουμένως καὶ νὰ τοῦ παρέχῃ εὐκαιρίαν ἀπολογίας. Ἐπειδὴ δὲ ἐπέμεινε εἰς τὴν ἀναισχυντίαν του, τότε τὸν τιμωρεῖ διὰ τὸν ὠφρονισμὸν, τιμωρίαν συνδεμένην μετὰ τῆς βίας ἀγάπης. Βλέπετε πῶς, ὅταν μὲν ἠμάρτησεν εἰς Αὐτόν, καὶ ἔχει τὴν τυχαίαν ἁμαρτίαν, ἄφησε αὐτὸν ἐλεύθερον, ὅταν δὲ ὥπλισε τὴν δεξιάν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, τότε ἐδέχθη καὶ τὴν κατηγορίαν καὶ τὴν κατάραν. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς νὰ πράττωμεν τώρα E καὶ νὰ μιμούμεθα τὸν Κύριόν μας. Τὰ μὲν πρὸς ἡμᾶς ἁμαρτήματα νὰ παραβλέπωμεν καὶ νὰ συγχωρῶμεν αὐτοὺς ποὺ ἁμαρτάνουσιν πρὸς ἡμᾶς. Ὅταν ὅμως τὰ ἁμαρτήματα ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν, τότε νὰ ἀπαιτῶμεν εὐθύνας. Ἄλλ' ἀγνοῶ ὅμως διατὶ ἡμεῖς πράττωμεν ὄλους τὰ ἀντίθετα καὶ διὰ τὰ μὲν ἁμαρτήματα ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν, οὐδὲν ἁποφρονισμὸν νὰ ἐλέγχωμεν, ἂν δὲ κάποια τυχαία ἁμαρτία γίνῃ εἰς ἡμᾶς, τότε τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ νὰ γινώμεθα σκληροὶ ἐξέστατοι καὶ κατηγοροὶ, μὴ γνωρίζοντες

4. Γεν. 4, 7.  
5. Ἄνη κυρίως ἔρχονται εἰς τὸ φέλος, τὸ ὅποσον μεταχειρίσθη ὁ Κένν λέγων πρὸς τὸν Θεόν ὅτι δὲν εἶναι φρουρός καὶ ἀδελφὸς του, ἀνθ' ὅτου εἶχε φρονήσει.

ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἐξοργίζομεν περισσότερο ἐναντίον μας τὸν φιλόνητον Θεόν. 246 A Τὸ ὅτι θεοδίως ὑπάρχει συνήθεια εἰς τὸν Θεόν τὰ μὲν πρὸς Αὐτὸν ἁμαρτήματα νὰ παραβλέπῃ παλλάκις, τὰ δὲ πρὸς τοὺς πλησίον νὰ ἐλέγῃ καὶ τιμωρῇ μὲ πολλὴν αὐστηρότητα, ἄκουσε τὸν μακάριον Παῦλον ποὺ λέγει: «Ἐὰν κάποιος ἔχη γυναῖκα ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συγκατανεύῃ νὰ μένῃ μαζί του, ἂς μὴ τὴν ἐγκαταλείψῃ. Καὶ ἐὰν κάποια γυναῖκα ἔχη ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συγκατανεύῃ νὰ μένῃ μαζί της, ἂς μὴ τὸν ἐγκαταλείψῃ». 247 Εἶδες πόση εἶναι ἡ συγκατάθεσις; Καὶ ἂν εἶναι, λέγει, εἰδωλολάτρης, καὶ ἂν ἄπιστος, ἀποδέχεται ὅμως τὴν συγκατοίκησιν, ἂς μὴ τὸν ἐγκαταλείπῃ. Καὶ πάλιν καὶ ἂν ἡ γυναῖκα εἶναι ἔθνική, καὶ ἂν ἄπιστος, ἐπιθυμῇ ὅμως νὰ συγκατοική, ἂς μὴ τὴν ἀπομακρύνῃ. «Διότι ποῦ γνωρίζεις, λέγει, γυναῖκα; Ἴσως σώσῃς τὸν ἄνδρα σου. B Ποῦ γνωρίζεις ἄνδρα; Ἴσως σώσῃς τὴν γυναῖκα σου». 248 Βλέπετε πῶς δὲν ἐμποδίζει τὸν ἄπιστον εἰς τὸν Θεόν ἢ τὴν ἄπιστον νὰ παραμῆνῃ εἰς τὸν νόμον τοῦ συζυγικοῦ δεσμοῦ. Ἄκουσε δὲ πάλιν καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ εἰς τοὺς μαθητάς. «Διότι οἷος λέγω, ὅτι κάθε ἓνας ποὺ θὰ χωρίσῃ τὴν σύζυγόν του ἔκτος ἔνεκα πορνείας τὴν ἀναγκάζει νὰ διαπράξῃ μοιχείαν». 249 Ὑπερβολικὴ εἶναι ἡ φιλοφροσύνη. καὶ ἂν ἄπιστος εἶναι, λέγει, ἢ ἔθνική καὶ συγκατατίθεται νὰ μένῃ κράτησέ τὴν ἂν ὅμως ἁμαρτήσῃ εἰς αὐτὴν καὶ λησμονήσῃ τὰς συμφωνίας τοῦ γάμου καὶ προτιμήσῃ τὸν σύνδεσμον μὲ ἄλλους, αὐτὸ ἐπιτρέπεται νὰ τὴν ἐκδιώξῃ καὶ νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ. Αὐτὰ ἀναλογιζόμενοι C ἂς φροντίζωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἀνταποδίδωμεν εἰς τὸν Θεόν τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην Του, καὶ ὅπως ἐκείνους κατοδεχεται νὰ παραβλέπῃ τὰ πρὸς Αὐτὸν ἁμαρτήματα, τὰ δὲ πρὸς ἡμᾶς νὰ ἐξετάξῃ καὶ τιμωρῇ μὲ πολλὴν αὐστηρότητα, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον νὰ πράττωμεν καὶ ἡμεῖς. Καὶ τὰ μὲν πρὸς ἡμᾶς ἁμαρτήματα τῶν συνανθρώπων μας νὰ συγχωρῶμεν, βία δὲ ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν νὰ ἐξετάζωμεν καὶ ἐλέγχωμεν μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ προθυμίαν. Τοῦτο καὶ ἡμᾶς ὠφελεῖ τὰ μέγιστα καὶ προξενεῖ ἄνευ μικρᾶν ὠφέλειαν εἰς αὐτοὺς ποὺ δέχονται τὴν διόρθωσιν. Ἴσως πολὺ ἐπεκτείνωμεν σήμερον τὴν εἰσαγωγήν.»

6. Α' Κορινθ. 7, 12-13.  
7. Α' Κορινθ. 7, 16.  
8. Ματθ. 5, 32.  
9. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος συνέθεσε πολλὰς καὶ χρησιμὰς μακρὰς προλήτους εἰς τὰς ἐπιτελεῖας του. Ἐξερῶνται δὲ ἀποστολόμενος τῶσαν τι νὰ καὶ σχετικῶν ἐπιτελεῖων. «Πρὸς τοὺς ἐγκατεστάτους ὑπὲρ τοῦ μήκους των

Και τι να κάμω; Δὲν τὸ ἐπραξα μὲ τὴν θέλησίν μου, ἀλλὰ ἐπειδὴ παρεούρθη ἀπὸ τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου. **Δ** Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ λόγος ἐστράφη περὶ τὸν κατακλισμὸν, ἐβουθήσαμεν ἀναγκασίον νὰ δεῖξωμεν εἰς τὴν ἀγάπην σας, ὅτι καὶ αἱ τιμωρίαι ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ εἶναι μᾶλλον φιλοφρονεῖται παρὰ τιμωρίαι, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ ἴδιος ὁ κατακλισμὸς. Ἰσὺν δηλαδὴ φιλόστοργος πατήρ, ὁ Θεὸς ἐπιτελεῖ τὰ πάντα ὀπὸ φροντίδα πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Διὰ νὰ μάθετε δὲ τὸ μέγεθος τῆς φιλοφρονεῖας τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ αὐτὰ πού προηγήθησαν καὶ ἀπὸ αὐτὰ πού ἀνεγνώσαμεν σήμερον, ἄς ἀκούσωμεν αὐτὰ τὰ λόγια τῆς θείας Γραφῆς. Ἀφοῦ μᾶς ἐδίδαξε χθὲς **Ε** ὁ μακάριος Μαθίᾳς λέγων, ὅτι «καὶ ἀνιψώθη τὸ ὕδωρ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ἐπὶ ἑκατὸν πενήκοντα ἡμέρας»<sup>10</sup> (διότι μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ ἡμεῖς συνεπιπλώσαμεν τὴν διδασκαλίαν), σήμερον λέγει, «Καὶ ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς τὸν Νῶε καὶ ὅλα τὰ θηρία καὶ ὅλα τὰ κτήνη καὶ ὅλα τὰ πτηνὰ καὶ ὅλα τὰ ἔρπετά, πού ἦσαν μαζί του εἰς τὴν κιβωτόν».<sup>11</sup>

**3.** Πρόσθε εἰς δὴ πάλιν τὴν συγκατάθεσιν τῆς θείας Γραφῆς. «Καὶ ἐνεθυμήθη ὁ Θεός», λέγει. Ἄς ἐνωώμεν τὰ λεγόμενα, ἀγαπητοί, κατὰ τὸν ἀρμόζοντα περὶ Θεοῦ τρόπον καὶ ἄς μὴ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἀκαταλληλότητα τῶν λέξεων, αἱ ὅποια χρησιμοποιοῦνται χάριν τῆς ἀδυναμίας τῆς φύσεώς μας. Διότι, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπεριγραπτὴν θεῖαν φύσιν **247** **Α** δὲν ἀρμόζει τὸ ρῆμα ὅσον ὁμοῦ ἀφορᾷ εἰς τὴν ἰδικὴν μας ἀδυναμίαν, ἔχει λεχθῆ καταλλήλως.<sup>12</sup> «Ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς τὸν Νῶε», λέγει. Ἐπειδὴ δηλαδὴ μᾶς ἀνέφερε εἰς αὐτὰ πού ἤδη ἐλέχθησαν, ὅπως ἀκριβῶς προηγουμένως ἐδίδαξαμεν τὴν ἀγάπην σας, ὅτι τεσσαράκοντα ἡμερονύκτια διήρκεσεν ἡ καταρακτώδης βροχὴ, καὶ ἑκατὸν πενήκοντα ἡμέρας παρέμεινε τὸ ὕδωρ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου, εἰς ὕψος δεκαπέντε πήγγων ὑπεράνω τῶν δρέων, καὶ ὅτι καθ' ὅν χρόνον ἐγένοντο αὐτὰ ὁ δίκαιος εὗρισκετο εἰς τὴν κιβωτόν, μὴ δυνάμενος οὔτε τὸν ἀέρα νὰ ἀναπνεύσῃ εὗρισκόμενον μετ' αὐτοῦ καὶ ὅλων τῶν ἀλόγων ζώων, δι' αὐτὸ λέγει, «Καὶ ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς τὸν Νῶε». Τί σημαίνει, «ἐνεθυμήθη»; Ἐλυπήθη, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν δίκαιον, πού ἔξεν εἰς τὴν κιβωτόν, **Β** τὸν εὐσεβήσαντα

προσμίον... M.P.G. 51, 181.

10. Ρεν. 7, 24.

11. Ρεν. 8, 1.

12. Ἡ Ἁγία Γραφή χάριν τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας ἐκφράζεται πολλάκις περὶ τοῦ Θεοῦ ἀνθρωποπαθῶς.

πού εἶχε θυβασθῆ εἰς τάσμη στενοχωρίαν καὶ εὗρισκετο εἰς ἀδιέξοδον καὶ δὲν ἐγνώριζε πότε θὰ σταματήσουν τὰ θεינוπαθήματα. Σκέψου ἐδῶ, παρακαλῶ, πῶς συνελογίζετο μετὰ τὰ τεσσαράκοντα ἡμερονύκτια, κατὰ τὰ ὅποια ἐπιπτε ἡ βροχὴ, βλέπων νὰ παραμένουν τὰ ὕδατα εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος ἐπὶ ἑκατὸν πενήκοντα ἡμέρας, χωρὶς διαλαῖν νὰ υποχωροῦν. Καὶ τὸ δυσκολώτερον λοιπὸν ἦτο, ὅτι δὲν ἤβουστο νὰ ἴδῃ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ συμβάντα, ἀλλὰ ὑπέφερε περισσότερο καὶ ἐσκέπτετο καθημερινῶς τὰ φοβερώτερα, μὲ τὸ νὰ εἶναι κλεισμένος ἀπὸ παντοῦ καὶ νὰ μὴ δύναται ἀπὸ κάπου νὰ ἀντιληφθῆ, τὰ δεινὰ πού τὸν κατέλαβον. **Γ** Ἐγὼ ἀληθῶς ἀπορῶ πῶς δὲν κατεβλήθη ἀπὸ τὴν λύπην, σκεπτόμενος καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τὴν ἀπομύνασίν του καὶ τὴν δύσκολον ἐκείνην ζωὴν. Ἀλλὰ ἡ αἰτία ὅλων τῶν καλῶν εἰς αὐτὸν ἦτο ἡ πρὸς τὸν Θεὸν πίστις, διὰ τῆς ὁποίας καὶ ὑπέμενε καὶ ὑπέφερε τὰ πάντα μετὰ γενναϊότητα καὶ δὲν συνηθόνατο τίποτε ἀπὸ τὰ φοβερά, ζῶν καὶ συντηρούμενος μετὰ τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν. Ἐπειδὴ λοιπὸν προσέφερε δσα ἐξήρητωντο ἀπ' αὐτόν, καὶ ἐπέδειξε ὑπακομὴν καὶ πίστιν πλούσιαν, μὲ τὸ νὰ φαῖν πολὺ καρτερικὸς, βλέπε τὴν πολλὴν πρὸς αὐτὸν φιλοφρονεῖσιν τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ. «Καὶ ἐνεθυμήθη, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν Νῶε». Δὲν εἶπεν ἀσκόπως, «Καὶ ἐνεθυμήθη». **Δ** Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐφανερώσεν εἰς ἡμᾶς προηγουμένως ἡ θεία Γραφή τὸν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ λόγον πρὸς τὸν δίκαιον, ὁ ὁποῖος ἔλεγε, «Ἐσελθε εἰς τὴν κιβωτόν, διότι σὲ μόνον εὗρηκα δίκαιον εἰς τὴν γενεάν αὐτῶν».<sup>13</sup> δι' αὐτὸ τώρα λέγει «Καὶ ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς τὸν Νῶε», δηλαδὴ ἐνεθυμήθη τὸν λόγον, τὸν ὅποιον εἶπε περὶ αὐτοῦ καὶ δὲν παρημέλησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸν δίκαιον, ἀλλὰ ἐπέτρεψε τόσον μόνον νὰ δοκιμασθῆ μέχρις ὅτου ἠδύνατο νὰ ὑπομείνῃ καὶ τότε λοιπὸν προσφέρει τὴν εὐεργεσίαν Του. Διότι ἐπειδὴ γνωρίζει τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεώς μας, **Ε** δταν ἐπιτρέψῃ νὰ περιπέσωμεν εἰς κάποιαν δοκιμασίαν (πειρασμόν), μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου ἀφήνει ἡμᾶς ἀβοηθήτους, ἕως ὅτου γνωρίζῃ ὅτι δυνάμεθα νὰ ὑποφέρωμεν, ὥστε καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ χορήσῃ ἱκανοποιητικὴν ἀμοιβὴν τῆς ὑπομονῆς καὶ νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἰδικὴν Του φιλοφρονεῖσιν. Τοιοῦτοτρόπως ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Παῦλος: «Εἶναι ἀξιόπιστος ὁ Θεός, καὶ δὲν θὰ σᾶς ἀφήσῃ νὰ δοκιμασθῆτε ὑπεράνω τῶν δυνάμεών σας, ἀλλὰ μαζί μετὰ τὴν δοκιμασίαν θὰ δώσῃ καὶ τὴν διέξοδον, διὰ νὰ δυνηθῆτε, νὰ

13 Ρεν. 7, 1.

υπομένετε». <sup>14</sup> Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ δίκαιος αὐτὸς ἔδειξε καρτερίαν καὶ ὑπαμονήν, ἀνεχθεὶς τὴν κατοίκησιν εἰς τὴν κιβωτὸν ἕνεκα τῆς πίστεώς του εἰς τὸν Θεόν, λέγει (ἡ θεία Γραφή) <sup>248</sup> Α «Καὶ ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς τὸν Νῶε». Ἐπειτα προσέθεσεν ἡ θεία Γραφή, διὰ τὴν μάθησιν τοῦ ἀπίθμενον τῆς θείας φιλοφροσύνης, «καὶ ὄλα τὰ θηρία καὶ ὄλα τὰ κτήνη καὶ ὄλα τὰ πτηνὰ καὶ ὄλα τὰ ἔρπετά, ποῦ ἦσαν μαζί του εἰς τὴν κιβωτὸν». Βλέπε πῶς ἐπιτελεῖ τὰ πάντα, διὰ τὴν τιμὴν τὸν ἀνθρώπων. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ μετὰ τὸν καταστροφέντων διὰ τοῦ κατακλισμοῦ ἀνθρώπων ἠφάνισε καὶ ὄλην τὴν φύσιν τῶν ἀλόγων ζώων, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἔδω, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἐπιδείξῃ τὴν φιλοφροσύνην Του πρὸς τὸν δίκαιον, ἐξ αἰτίας τῆς πρὸς αὐτὸν τιμῆς, ἐπεκτείνει τὴν ἀγαθότητά Του καὶ πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἀλόγων ζώων καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ἔρπετά. Β «Καὶ ἐνεθυμήθη, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν Νῶε καὶ ὄλα τὰ θηρία καὶ ὄλα τὰ κτήνη καὶ ὄλα τὰ ἔρπετά καὶ ὄλα ἦσαν μαζί του εἰς τὴν κιβωτὸν. Καὶ ἔστειλεν ὁ Θεὸς ἀνεμον εἰς τὴν γῆν καὶ ἤρρισε νὰ ὑποχωρῇ τὸ ὕδωρ». Ἀφοῦ ἐνεθυμήθη, λέγει, τὸν Νῶε καὶ ἐκεῖνα ποῦ ἦσαν μαζί του εἰς τὴν κιβωτὸν, δίσταξε νὰ ἀνακοπῇ ἡ ὄρμη τῶν ὕδατων, διὰ νὰ ἐπιδείξῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν φιλοφροσύνην Του, καὶ κόμην λοιπὸν τὸν δίκαιον νὰ ἀναπνεύσῃ. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀφοῦ ἀπαλλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ τὴν ταραχὴν τῶν λογισμῶν τὸν καταστήσῃ γαλήνιου, διαρίζων εἰς αὐτὸν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ φωτός καὶ τὴν ἀναπνοὴν τοῦ ἀέρος.

«Καὶ ἔστειλεν ὁ Θεός, λέγει, ἀνεμον εἰς τὴν γῆν, καὶ ἤρρισε νὰ ὑποχωρῇ τὸ ὕδωρ. Καὶ ἐκαλύφθησαν αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου καὶ ἔκλεισαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ». Βλέπε πῶς διηγῆται εἰς ἡμᾶς ὄλα ἀνθρωπίνως. Διότι λέγει, «ἐκαλύφθησαν αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου καὶ ἔκλεισαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔστασιώθησε τελείως ἡ καταρρακτώδης βροχή», <sup>17</sup> σχεδὸν λέγουσα, ὅτι ἐφάνη κοιλὸν εἰς τὸν Θεὸν καὶ περιορίσθησαν τὰ ὕδατα πάλιν εἰς τὸν τόπον των καὶ δὲν ἠΐθε ἤθησαν πλέον, ἀλλὰ ὄλονεν ἀπεσύροντο. «Καὶ ὄλονεν καὶ περισσώτερον ὑπεχώρη τὸ ὕδωρ ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἠλαττώμετο συνεχῶς τὸ ὕδωρ μετὰ τὰς ἑκατὸν πενήκοντα ἡμέρας». <sup>18</sup> Ποῖος σκέψις θὰ ἠδύνατο ποτὲ νὰ ἐνοήσῃ αὐτό; Ἔστω, στοματικῶς ἡ βροχή, Δ αἱ πηγαὶ δὲν ἔδωσαν

14. Α' Κορινθ. 10, 13.

15. Γεν. 8, 2.

16. Γεν. 8, 3.

περισσώτερον ὕδωρ καὶ ἔκλεισαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ πῶς ἐξηφανίσθη τὸ τόσον πολὺ ὕδωρ; Ὅλα ἦσαν μία ἀβύσσος. Πῶς λοιπὸν ἐγένετο ἀμέσως μικροτέρα ἡ τόση ὄρμη τῶν ὕδατων; Ποῖος θὰ ἠδύνατο ποτὲ νὰ τὸ εὖρη σκεπτόμενος ἀνθρωπίνως; Τί λοιπὸν εἶναι δυνατόν νὰ εἴπωμεν; Ἦτο ἡ προσταγὴ τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἐπέτελε τὰ πάντα.

4. Ἄς μὴ περιεργαζώμεθα λοιπὸν ἡμεῖς τὸ πῶς, ἀλλὰ νὰ πιστεύωμεν αὐτὸ μόνον, ὅτι διέταξε καὶ ἀνυψώθη ἡ ἀβύσσος, ἔδωσεν ἐντολήν, καὶ πάλιν συνεκράτησε τὴν ὄρμην τῆς Β καὶ ἐπέστρεψε εἰς τὴν θέσιν τῆς, τὴν ὁποίαν μόνον ὁ δημιουργὸς τῆς Θεὸς γνωρίζει. «Καὶ ἐκάθισε, λέγει, ἡ κιβωτὸς τὴν εἰκοστὴν ἑβδομῆν<sup>17</sup> τοῦ ἑβδομοῦ μηνός εἰς τὰ ὄρη Ἀραράτ. <sup>18</sup> Τὸ δὲ ὕδωρ ἠλαττώμετο συνεχῶς μέχρι τοῦ δεκάτου μηνός. Τὴν πρώτην δὲ τοῦ δεκάτου μηνός ἐφάνησαν αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων». <sup>19</sup> Πρόσχε πῶς ἐγένε ἀμέσως ἡ μεταβολὴ καὶ πῶς ἀπεσύρθησαν τὰ ὕδατα, ὥστε νὰ ἐπικαθίσῃ ἡ κιβωτὸς εἰς τὰ ὄρη. <sup>20</sup> Α' Αφοῦ εἶπε δηλαδὴ ἡ γραφὴ ἀνωτέρω, ὅτι ὑψώθη τὸ ὕδωρ ὑπεράνω τῶν ὀρέων δεκαπέντε πῆχεις, τώρα λέγει, ὅτι ἐκάθισεν ἡ κιβωτὸς εἰς τὰ ὄρη Ἀραράτ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον λοιπὸν ἠλαττώμετο τὸ ὕδωρ μέχρι τοῦ δεκάτου μηνός, καὶ τότε κατὰ τὸν δεκάτον μῆνα ἐφάνησαν αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων, Σκέψου, παρακαλῶ, τὴν ἀντοχὴν τοῦ δικαίου, πῶς διετηρήθη ἐπὶ τόσους μῆνας (εἰς τὴν κιβωτὸν), ὡσὰν νὰ ἦτο κλεισμένος ἀπὸ παντοῦ εἰς τὸ σκότος. «Καὶ συνέθη μετὰ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας <sup>21</sup> ἤνοιξεν ὁ Νῶε τὴν θυρίδα τῆς κιβωτοῦ, τὴν ὁποίαν εἶχε κατασκευάσει, καὶ ἀπέλυσε τὸν κόρακα διὰ νὰ ἴδῃ ἐὰν ὑπεχώρησε τὸ ὕδωρ. <sup>22</sup> Βλέπε ὅτι ὁ δίκαιος δὲν ἐτόλμα ἀκόμη νὰ παρατηρήσῃ μόνος του, ἀλλὰ ἀπέλυσε τὸν κόρακα θέλων δι' ἐκεῖνου νὰ μάρτυρῇ, Β ἐὰν ὑπάρχῃ περιπτώσις νὰ ἐλπίζῃ κάποιον εὐχάριστον μεταβολὴν. «Καὶ ἀφοῦ ἐξῆλθε, λέγει, δὲν ἐπέστρεψεν, ἕως οὗ ἐξηράνη ἐν-

17. Ὁ κατακλισμὸς κατὰ τὸ ἴν. 7, 11 ἤρχισε τὴν 27ην τοῦ δευτέρου μηνός. Ὁ μῆν αὐτός, κατὰ τὰ Ἑβραϊκὰ πολιτικὰ ἔτος, τὸ ἑπταὸν ἤρχισε τὸν Ὀκτώβριον, συμπέττει μὲ τὸν μῆνα Νοεμβρίον. Ἄρα ἡ κιβωτὸς ἐκάθισεν εἰς τὰ ὄρη τὴν 27ην Ἀπριλίου.

18. Ἐπὶ τὴν λέξιν τούτην γενικῶς μὲν νοεῖται πᾶσα ἡ Ἀρμενία, εἰδικῶς δὲ τὰ ὄρη αὐτῆς.

19. Γεν. 8, 4-5.

20. Ἦτο ἕκαστος μὲν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ κατακλισμοῦ, κατ' ἔλλογον δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὀρέων, ἐπὶ τὴν ἑπομένην ἐπέστη ἡ κιβωτὸς. Πρὸς τὴν τελευταίαν ἀποφῆν συμφωνοῦν καὶ τὰ λεγόμενα ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Πατρός.

21. Γεν. 8, 6.

τελώς τὸ ὕδωρ ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς.<sup>22</sup> Δὲν προσέθεσαν ἡ θεία Γραφή τὸ «ἕως οὐρα», ἐπεὶ μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψεν, ἀλλὰ εἶναι χαρακτηριστικὸν αὐτὸ τῆς θείας Γραφῆς. Καὶ εἰς πολλὰ μέρη αὐτῆς θὰ εὕρη κανεὶς αὐτὴν τὴν συνήθειαν καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ συναντήσῃ παλλὰ τοιαῦτα καὶ νὰ τὰ ἐξετάσῃ. Διὰ νὰ μὴ γίνεσθε ὅμως περισσώτερον ἀκνηροὶ μανθάνοντες ὅλα ἀπὸ ἡμᾶς, ἀφήνομεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἔρευναν τῆς θείας Γραφῆς καὶ τὴν ἐξούρησιν τῶν σημείων θείων, εἰς τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῖ τὰς ἰδιωματικὰς αὐτὰς ἐκφράσεις.<sup>23</sup> Τέλος ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφέρωμεν ἡμεῖς C τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν δὲν ἐπέστρεψε τὸ πτηνόν. Ἰσως ἐπεὶ ἐτελείωσαν τὰ ὕδατα καὶ τὸ πτηνόν ἦτο ἀκάθαρτον, νὰ συνήψησεν τὰ ἀνθρώπινα σώματα καὶ τὰ σώματα τῶν ἀλόγων ζώων καὶ νὰ εὗρε τὴν κατάλληλον δι' αὐτὸ τροφήν, καὶ παρέμεινεν. Τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ διὰ τὸν δίκαιον ὄχι ἀσημαντὸν ἀπόδειξιν τῆς καλῆς ἐλπίδος. Διότι εἰ δὲν συνέβαινεν αὐτὸ οὔτε εὗρισκε κάποιον μικρὸν ἀνακούφιον, θὰ ἐπέστρεψε. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθές, ἀπὸ ἐδῶ λοιπὸν ἔχων τὴν καλὴν ἐλπίδα ὁ δίκαιος ἀποστέλλει τὴν περισσότερὰν, πτηνὸν ἡμερον, τὸ ὁποῖον ἀγαπᾷ τὴν συνήθη κατοικίαν του καὶ ἐπιδεικνύει πολλὴν εὐγνωμοσύνην καὶ δὲν ἀνέχεται νὰ τρέφεται μὲ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον μὲ σπέρμα-το, καθ' ὅσον ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν καθαρῶν.<sup>24</sup> D «Καὶ ἀπέστειλε τὴν περισσότερὰν ἀκαλούθως, λέγει, διὰ νὰ ἴδῃ ἐν εὐρασίᾳ τὸ ὕδωρ νὰ σκεπάσῃ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Καὶ ἐπεὶ δὲν εὗρε ἢ περισσότερὰ πόσον ξηρὸν διὰ νὰ πατήσῃ, ἐπέστρεψε πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν κιβωτὸν, διότι τὸ ὕδωρ ἐξηκολούθει νὰ καλύπτῃ ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς.<sup>25</sup> Ἄξιζεν τὸν κόπον ἐδῶ νὰ ἐρευνησῶμεν πῶς ἐνῶ εἶπεν ἀνωτέρω ἡ Ἁγία Γραφή, ὅτι ἐνεφανίσθησαν αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων, τώρα λέγει, ὅτι ἐπεὶ δὲν εὗρε ἢ περισσότερὰ ἀνάπαυσιν ἐπέστρεψε πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν κιβωτὸν, διότι τὸ ὕδωρ ἐξηκολούθει νὰ καλύπτῃ ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Ἄς ἀναγνώσωμεν μὲ προσοχὴν τὸ λεγόμενον, καὶ θὰ γνωρίσωμεν τὴν αἰτίαν. Δὲν εἶπε ἀπλῶς, «ἐπεὶ δὲν εὗρε ἀνάπαυσιν», ἀλλὰ προσέθεσεν, E «εἰς τοὺς πόδας τῆς», διὰ νὰ δι-

22. Γεν. 8, 7.

23. Ἐξ εἰς τὰ χωρία, Ματθ. 1, 25-28, 20. Ψαλμ. 71, 7-89, 9 κλπ.

24. Κατὰ τὸν Νισσαϊτὸν νόμον ἢ περισσότερὰ ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὸν προσεγγόμενον χωρὶς ἐπὶ τῶν πτωχῶν ὡς θεία (Λευτ. 5, 7-12, 6-8), καὶ ἐξελκυσθέντες ὡς ἀμβροσίαν πίστεως καὶ ἀνθρώπων (Ψαλμ. 7, 11. Ματθ. 10, 16).

25. Γεν. 8, 8-9.

δάξῃ ἡμᾶς, ὅτι ἂν καὶ ἐτελείωσαν σχεδὸν τὰ ὕδατα καὶ ἐφάνησαν αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων, ὅμως ἀκόμη ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ὑδάτων καὶ αὐταὶ αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων ἦσαν βορβορώδεις, ἢ γεμάται ἀπὸ τεσματώδη λάσπη. Μὴ δυνθεῖσθε λοιπὸν κάποιον νὰ σταθῇ ἢ περισσότερὰ καὶ νὰ εὕρη κατάλληλον τροφήν ἐπέστρεψε, διὰ νὰ διδάξῃ μὲ τὴν ἐπιστροφήν τῆς τὸν δίκαιον, ὅτι εἶναι ἀκόμη πολλὴ ἡ ὀργὴ τῶν ὑδάτων. «Καὶ ἀφοῦ ἤπλωσε τὴν χεῖρα, λέγει, τὴν ἐπήρε καὶ τὴν ἔφερε πλησίον του εἰς τὴν κιβωτὸν.<sup>26</sup> Εἶδες πόση εἶναι ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ πτηνοῦ; Πῶς ἐπιστρέψασα ἐδίδασσε μὲ τὴν παρουσίαν τῆς τὸν <sup>250</sup> A δίκαιον, ὅτι πρέπει νὰ δείξῃ ἀκόμη κάποιον μικρὸν ὑπομονήν; Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἐπερίμενε, λέγει, μετὰ ἀπὸ ἑπτὰ ἡμέρας ἀπέστειλε πάλιν τὴν περισσότερὰν ἐκ τῆς κιβωτοῦ. Καὶ ἐπέστρεψε πρὸς αὐτὸν ἢ περισσότερὰ τὴν ἐσπέραν καὶ ἐκράτει εἰς τὸ ράμφος τῆς μικρῆς κλάδος ἐλαίας.<sup>27</sup> Δὲν εὗρίσκειται ἐδῶ ἀσκόπως καὶ ματαίως τό, «κατὰ τὴν ἐσπέραν», ἀλλὰ διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι ἀφοῦ ἐτράφη ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν καὶ εὗρε κάποιον κατάλληλον τροφήν, ἐπανῆλθε κατὰ τὴν ἐσπέραν φέρουσα ἐπὶ τοῦ ράμφους τῆς μικρῆς κλάδος ἐλαίας. Διότι τοιοῦτον εἶναι τὸ πτηνόν, ἡμερον καὶ πάντοτε ἐπιζητεῖ τὴν συνήθη κατοικίαν του. B Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἐπέστρεψε καὶ προξένησε μὲ τὸν κλάδον τῆς ἐλαίας πολλὴν παρηγορίαν εἰς τὸν δίκαιον. Ἄλλ' ἴσως θὰ εἴλεγε κανεὶς: Καὶ ἀπὸ τοῦ εὗρε τὸν κλάδον τῆς ἐλαίας; <sup>28</sup> Ὅλα συνέβαινον μὲ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ νὰ εὗρηθῃ καὶ ἀφοῦ τὸν λόβη ἢ περισσότερὰ εἰς τὸ ράμφος τῆς ἐπανέλθῃ πάλιν πρὸς τὸν δίκαιον. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ δένδρον εἶναι ἀειθαλές καὶ φυσικόν, ὅταν ὑπεχώρησεν τὰ ὕδατα, νὰ ἔχη ἀκόμη τὸ δένδρον τὸ φύλλωμά του. «Καὶ ἐπερίμενε, λέγει, ἄλλας ἑπτὰ ἡμέρας ἀκόμη καὶ ἀπέστειλε πάλιν τὴν περισσότερὰν, C δὲν ἐπέστρεψεν ὅμως πλέον εἰς αὐτόν.<sup>29</sup> Βλέπει πῶς ἐλάμβανε ἀπὸ ὅλα ὁ δίκαιος ἄρετην παρηγορίαν. Ὅπως δηλαδὴ, ὅταν ἐπανῆλθε καὶ ἔφερε εἰς τὸ ράμφος τὸν μικρὸν κλάδον ἐλαίας, ἀπεκόμιζε καλὰς ἐλπίδας, τοιοῦτρόπως καὶ τώρα τὸ νὰ ἐξέλθῃ χωρὶς νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν παροίχων εἰς αὐτὸν τὴν μεγίστην ἀπόδειξιν, ὅτι αὐτὴ εὗρε πολλὴν ἀνεσιν καὶ

26. Γεν. 8, 9.

27. Γεν. 8, 10-11.

28. Ἡ ἐλαία εἶναι ἐν τῶν ἀρχαιοτάτων ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ μνημονεύμενον δένδρον. Ἡ Παλαιστίνη ἦτο πλήρως ἐλαιῶνον ἕξ ὅ καὶ ἡ ἑνωμασία αὐτῆς παρὰ ἀνευτερονόμηθ 8, 6 γρη ἐλαίας, ἐκείνη καὶ μέλαινα.

29. Γεν. 8, 12.



δτι τὰ ὕδατα ὑπεχώρησαν παντελῶς. Καὶ δτι αὐτὸ εἶναι ἀληθές, ἀκούσε τὰ ἐπόμενα. «Καὶ συνέδη, λέγει, κατὰ τὸ ἐξακοσιοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ζωῆς τοῦ Νῶε, τὴν πρώτην τοῦ πρώτου μηνός, **D** νὰ ἐξῆ ἐξαφανισθῇ τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλισμοῦ ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Καὶ ἀφήρεσε ὁ Νῶε τὴν στέγην τῆς κιβωτοῦ, τὴν ὅποιαν εἶχε κατασκευάσει, καὶ εἶδεν ὅτι τὸ ὕδωρ εἶχεν ἐκλείψει ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς».<sup>30</sup>

5. Νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς πάλιν ἐδῶ, διὰ νὰ θαυμάσωμεν καὶ νὰ ἐκπλαγῶμεν καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου καὶ τὴν φιλονθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Διότι, εἰπέ μου, πῶς δὲν ἔμεινε τυφλὸς καὶ δὲν ἔχασε τὰς αἰσθήσεις, ὅταν ἦλθεν εἰς ἐπιφάνη μετὰ ἀπὸ τόσον χρόνον μετὰ τὸν ἄερα καὶ ἐσχίσσε τὸ θλάμμα του καὶ εἶδε τὸν οὐρανόν; Διότι γνωρίζετε, γνωρίζετε καλῶς, ὅτι τοῦτο πρὸ παντὸς συνηθίζου νὰ πάσχουν οἱ ἄνθρωποι, ἐὰν θελήσουν νὰ ἀτενίσουν ἀμέσως τὴν λάμψιν τοῦ φωτός, ἀφοῦ μείνουν ἐλάχιστον μέρος τῆς ἡμέρας εἰς σκοτεινοῦς καὶ ζοφώδεις τόπους. Ἐ Ἄλλ' ὁ δικαῖος αὐτὸς ἐπὶ ἓν ὀλόκληρον ἔτος καὶ τόσους μῆνας ζῶν εἰς τὴν κιβωτόν, ὡσάν εἰς τὸ σκότος, καὶ τώρα ἀτενίσας ἀμέσως τὴν λάμψιν τοῦ φωτός, οὐδὲν τοιοῦτον ὑπέστη. Διότι ἦτο ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μαζί μετὰ τὴν ὑπομονὴν, τὴν ὅποιαν ἐπέδειξε, ἢ ὅποια ἔκαμνε ἰσχυρὰ τὰς αἰσθήσεις τοῦ σώματος καὶ ἀνωτέρας τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν. «Καὶ κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἑβδόμην» ἡμέραν τοῦ δευτέρου μηνός ἐξηράνθη ἡ γῆ».<sup>31</sup>

Δὲν χρησιμοποιοῖ ἀσκοπῶς τὴν τὴν τὴν ἀκρίθειαν ἢ θεία Γραφή, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθωμεν ὅτι συνεπληρώθη ἀκριδῶς ὁ χρόνος ἐκεῖνος, κατὰ τὸν ὅποιον ἐδείχθη ἡ ὑπομονὴ τοῦ δικαίου καὶ ἐγένε ὁ ἐξαγνισμὸς ὅλης τῆς οἰκουμένης.<sup>32</sup>

Ἐπειτα ἐπειδὴ ἐκαθαρίσθη ὅλη ἡ κτίσις ὡσάν ἀπὸ κάποιαν ρυπαρότητα, ἀφοῦ ἀπέβαλε τὴν ὅλην ἀκαθαρσίαν, <sup>231</sup>

**A** τὴν ὅποιαν ἐδημιούργησεν εἰς αὐτὴν ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐγένε χαροῦμενον τὸ πρόσωπόν της, τότε λοιπὸν

30. Γεν. 8, 13.

31. Τὴν 27ην τοῦ δευτέρου μηνός ἤρξασεν ὁ κατακλισμός, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν τοῦ ἐπόμενου ἔτους ἐξηράνθη ἡ γῆ. Οὕτως ἡ διάρκεια ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ κατακλισμοῦ μέχρι τῆς ἀποξηράνωσός της γῆς ἦτο ἀκριδῶς ἓν ἔτος.

32. Γεν. 8, 14.

33. Διὰ τῆς διὰ τοῦ κατακλισμοῦ τιμωρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸν εὐδύνη ἦσαν καὶ ἐλαττώσει τῆς τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰρήνης ἢ δικαιοσύνης Αἰσθῆ, ὅστις εἰσέρχεται ἀπελθόντων τῶν ἀνθρώπων μετὰ τοῦ παρελλομένου αὐτῶν κόρηου, ἐπ' ἑσὸν ὅπως δὲν μετανοεῖ καὶ δὲν ἀπιστεῖται εἰς Αὐτὸν παρὰ τὴν παρ' Αὐτοῦ παρεχομένην εὐκαιρίαν καὶ δυνατότητα.

διατάζει τὸν δικαῖον νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν κιβωτόν, καὶ τὸν ἐλευθερώσει ἀπὸ τὴν φοβερὰν ἐκείνην φυλακὴν, καὶ λέγει· «Ἐἶπε Κύριος ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Νῶε· ἐξέλθε ἀπὸ τὴν κιβωτόν σου, καὶ ἡ ἡ γυναῖκά σου, καὶ οἱ υἱοὶ σου, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν σου· ἐξάγαγε δὲ μαζί σου καὶ ὅλα τὰ θηρία ποῦ ἦσαν εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ κάθε ζωντανὴν ὑπαρξίμ ἀπὸ τὰ πτηνὰ ἕως τὰ κτήνη, καὶ κάθε ἔρπετόν ποῦ ἀύρεται εἰς τὴν γῆν, καὶ ἀξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε εἰς ὅλην τὴν γῆν».<sup>33</sup> Πρόσεξε τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, πῶς παρηγορεῖ **B** μετὰ τὸν δικαῖον. Ἐπειδὴ δηλαδὴ διέταξεν αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ τῆς κιβωτοῦ, καὶ τοὺς υἱούς, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν υἱῶν του, καὶ ὅλα τὰ θηρία, διὰ νὰ μὴ τοῦ προσενηση καὶ αὐτὸ πάλιν πολλὴν λύπην καὶ τὸν πληρώσῃ ἀγωνίας μετὰ τὸ νὰ ἀναλογίζεσθε, ὅτι θὰ εὑρίσκειται εἰς ἔρημιαν κατοικῶν μόνος εἰς τόσον πλάτος γῆς χωρὶς νὰ εὑρίσκειται ἄλλος, ἀφοῦ εἶπε, «ἐξέλθε ἀπὸ τὴν κιβωτόν καὶ ἐξάγαγε ὅλα μαζί σου», προσέθεσε. «Καὶ ἀξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε ἐπὶ τῆς γῆς». Βλέπε πῶς λωμῶναι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν πάλιν ὁ δικαῖος αὐτὸς ἐκείνην τὴν εὐλογίαν, τὴν ὅποιαν ἔλαθε ὁ Ἀδάμ πρὸ τῆς παραδόσεως. Διότι, ὅπως ὅταν ἐδημιουργήθη ἐκεῖνος ἦκουσε, **C** «ἐλόγησε δὲ αὐτοὺς ὁ Θεὸς λέγων, ἀξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ ἐξουσίασατε ὅλην τῆς γῆς».<sup>34</sup> τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς τώρα. «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε εἰς ὅλην τὴν γῆν». Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνος ἐγένε ἀρχὴ καὶ ρίζα ὅλων τῶν γεγονότων πρὸ τοῦ κατακλισμοῦ, εἶσι καὶ ὁ δικαῖος αὐτὸς γίνεται κάποια ζῶμη καὶ ἀρχὴ καὶ ρίζα ὅλων τῶν γεγονότων μετὰ τὸν κατακλισμόν. Καὶ ἀπὸ ἐδῶ λοιπὸν ἀρχίζει ἡ συγκρότησις (τῆς κοινωνίας) τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅλη ἡ κτίσις ἐπανοκτᾷ τὴν ὠραιότητά της, μετὰ τὸ νὰ ἀρχίσῃ καὶ ἡ γῆ νὰ καρποφορῇ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὅσα ἐδημιουργήθησαν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνθρώπου. «Καὶ ἐξηλθε, λέγει, ὁ Νῶε καὶ ἡ γυναῖκα του, καὶ οἱ υἱοὶ του, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν του μαζί του» **D** καὶ ὅλα τὰ θηρία, καὶ ὅλα τὰ κτήνη, καὶ κάθε πτηνόν, καὶ κάθε ἔρπετόν ποῦ κινεῖται εἰς τὴν γῆν κατὰ τὸ γένος των ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν κιβωτόν».<sup>35</sup> Κατὰ τὴν προστασίην, λέγει, τοῦ Θεοῦ. ἀφοῦ ἔλαθε τὴν εὐλογίαν ποῦ ἔλασε, «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν κιβωτόν μετὰ ὅλα τὰ ἄλλα. Καὶ ἦτο λοιπὸν εἰς ὅλην τὴν γῆν ὁ δικαῖος μόνος

33α. Γεν. 8, 16-17.

34. Γεν. 1, 28.

35. Γεν. 8, 18-19.

διόγων μετὰ τῆς γυναίκος καὶ τῶν τέκνων του καὶ τὰς γυναίκας αὐτῶν. Καὶ ἀφοῦ ἐξῆλθε, ἐπιδεικνύει ἀμέσως τὴν εὐγνωμοσύνην του καὶ ἀπαδίδει τὰς εὐχαριστίας εἰς τὸν Κύριόν του καὶ διὰ τὰ παρελθόντα καὶ διὰ τὰ μέλλοντα. Ἄλλ' ἔαν σὰς φαίνεται καλόν, Ε' διὰ νὰ μὴ μακρολογώμεν, ἀς φυλάξωμεν διὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν τὰ σχετικά μὲ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ δικαίου, ἀφοῦ σταματήσωμεν μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου τὸν λόγον καὶ παρακαλέσωμεν τὴν ἀγάπην σας, νὰ περιφέρῃ συνεχῶς εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν τὸν μακάριον καὶ νὰ ἐξετάξῃ καλῶς μὲ ἀκριβείαν τὴν ἀραιότητα τῆς ἀρετῆς του, ὥστε νὰ γίνεσθε μιμηταὶ του. Διότι πρόσσεχε, παρακαλῶ, πόσος εἶναι ὁ πλοῦτος τῆς ἀρετῆς του, ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἠδυνήθημεν ἕως τώρα νὰ δώσωμεν τέλος εἰς τὴν ὑπόθεσίν του, ἂν καὶ διηγούμεθα σήμερον καὶ τόσας ἡμέρας τὰ σχετικά μὲ αὐτόν. Καὶ τί <sup>252</sup> Α' λέγω νὰ δώσωμεν τέλος; Ὅσα καὶ ἂν εἴπωμεν, δὲν δυνάμεθα νὰ πλησιάσωμεν ἄλλὰ καὶ ἂν ἡμεῖς δυνηθῶμεν νὰ εἴπωμεν πολλὰ καὶ ἂν οἱ μετὰ ἀπὸ ἡμᾶς, οὔτε τοιοῦτοτρόπως εἶναι δυνατόν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέλος. Τόσον μεγάλον πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀρετή. Ἐάν λοιπὸν θελήσωμεν, θὰ δυνηθῇ αὐτὸς νὰ νοουθετήσῃ ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἐπιδικίωσιν τῆς ἀρετῆς. Διότι, ἔάν ὁ δίκαιος αὐτὸς ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ εἰς τόσον ὕψος ἀρετῆς, μοιλοῦντι συναεστρέφετο μετὰ τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ κάποιον μὲ τοὺς αὐτοὺς τρόπους καὶ συνηθείας, ποῖα ἀπολογία θὰ ἔχωμεν ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι οὔτε τόσα ἐμπόδια ἔχομεν καὶ ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἀρετῆς; Β' Διότι, μὴ μοῦ ἀναφέρῃς μόνου τὴν ζωὴν τῶν πεντοκοσίων ἐτῶν, κατὰ τὴν ὅποιον περιετρίβετο καὶ ἐχλευάζετο <sup>253</sup> ἀπὸ τούς κακοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὴν παραμονὴν εἰς τὴν κιβωτόν. Διότι ὁ χρόνος ἐκεῖνος μοῦ φαίνεται, ὅτι εἶναι ἰσodύναμος ὅλον τοῦ προηγουμένου καιροῦ. Ἡναγκάζετο ἐκεῖ ὁ δίκαιος νὰ ὑπομένῃ τὴν τὴν θλίψιν, εὐρισκόμενος εἰς τὴν στενοχωρίαν, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἀναπνεύσῃ, καὶ νὰ ἀνέχεται τὴν συγκατοίκησιν μὲ τὰ θηρία καὶ τὰ ἄλογα ζῷα, καὶ νὰ δεικνύῃ μὲ ὅλα τὴν σταθερότητα τῆς γνώμης του καὶ τὸ ἀπαράσάλευτον τῆς διαθέσεώς του καὶ

252. Ὁ Νόε ἕνεκα τῆς ἀρετῆς του ἦτο ἀντικείμενον γέννητος καὶ εὐνοίας ἐκ μέρους τῶν κακῶν καὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του. Παρὰ περισσότερο ἐνεπαίξετο, ὅτε ἤρχισε τὴν κατασκευὴν τῆς κιβωτοῦ (5000 ἕως 10000 ἔτος τῆς ζωῆς του, ἤτοι ἐκεί 100 ἔτη). Ἐν τούτοις, κατὰ τὸν Ἰωάννην, τὸ φοβερὸν τὸ ὅπου ἀντεμετώπισε κατὰ τὸ ἕτος τοῦ κατακλινοῦ ἀντιταξιζόντων ὅλα τὰ θεία τῆς προηγουμένης ζωῆς του.

τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν, χάρις εἰς τὴν ὅποιον ὑπέφερε ὅλα μὲ εὐκολίαν καὶ ἀνεσιν. C Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ἐπειδὴ προσέφερε ὅλα ὅσα ἐξηρτῶντο ἀπὸ αὐτόν, ἀπῆλασε πλουσιοπαρόχως καὶ τὰ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἂν καὶ ἐστενοχωρεῖτο πολὺ κατὰ τὴν παραμονὴν εἰς τὴν κιβωτόν, ὁμως ἀπέφυγε τὴν φοβερὰν ταραχὴν καὶ τὴν πανωλεθρίαν ἐκείνην. Διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὴν στενοχωρίαν ἐκείνην καὶ τὴν ἀνυπόφορον φυλακὴν, ἀπῆλασε καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνεσιν καὶ ἠξιώνητο τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐλογίας, καὶ μὲ τὰ ἔργα πάλιν ἐξέφραξε τὴν εὐγνωμοσύνην του. Θὰ εὕρῃς δὲ ὅτι παντοῦ αὐτὸς κάμνει τὴν ἀρχὴν. Ὅπως ἀκριβῶς ἠλαθῆ, ἐπιδικῶς τὴν ἀρετὴν καθ' ὅλην τὴν προηγουμένην ζωὴν του καὶ εὐρισκόμενος ἐκτὸς τῆς κακίας τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του, D δὲν ἐτιμωρήθη μετ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐνῶ ὅλοι ἐπλήγησαν μόνος αὐτὸς δικαιοῦν, τοιοῦτοτρόπως πάλιν ἐπέβη ἐπίστευσε πολὺ καὶ ἠνέχθη εὐχαρίστως τὴν κατοικίαν εἰς τὴν κιβωτόν, ἠκολούθησαν πάλιν πλουσιοπάροχοι αἱ δωρεαὶ τοῦ Θεοῦ. Ἀφοῦ δὲ ἐξῆλθε τῆς κιβωτοῦ καὶ ἀπεκατεστάθη εἰς τὴν προτέραν ζωὴν, ἀμέσως ἀξιοῦται τῆς εὐλογίας καὶ ἀπιδεικνύει τὴν εὐγνωμοσύνην του καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν κατὰ τὴν δύναμίν του, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀξιοῦται πάλιν παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ μεγαλυτέρων δωρεῶν. Καθ' ὅσον ὑπάρχει αὐτὴ ἡ συνήθεια εἰς τὸν Θεόν. E Ὅταν προσφέρωμεν μικρὰ καὶ ἀνάξια, ὀπωδῆποτε ὁμως τὰ προσφέρωμεν ἀπὸ καρδίας, ἢ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς εἶναι ἀπειρος. Καὶ διὰ τὸ μάθησις καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀναξιοῦτος τὴν ὑπερβολὴν. καὶ τοῦ Κυρίου σου τὴν γεναιοδωρίαν, πρόσσεχε, παρακαλῶ, ἐδῶ. Καὶ ἂν ἀκόμη θελήσωμεν νὰ προσφέρωμεν κάτι, τί περισσότερον θὰ δυνηθῶμεν νὰ κάνωμεν πέραν τῆς εὐχαριστίας μας διὰ τῶν λόγων; Αἱ ἐκ μέρους ὁμως τοῦ Θεοῦ ἐνεργεσίαι ἐκπληροῦνται εἰς ἡμᾶς μὲ τὰ ἔργα. Πῶς λοιπὸν θὰ ἐξισώνοντο τὰ ἔργα καὶ οἱ λόγοι; Διότι, μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀνευδὴς ὁ Κύριός μας, <sup>254</sup> Α' οὐδενὸς ἔχει ἀνάγκη τῶν ἰδικῶν μας, ἐκτὸς ἀπὸ τούς λόγους μας μόνον. Ἀπαιτεῖ δὲ καὶ αὐτὴν τὴν διὰ τῶν λόγων εὐχαριστίαν μας, ὅχι διότι ὁ ἴδιος ἔχει ἀνάγκη αὐτῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ νοουθετήσῃ ἡμᾶς νὰ εἴμεθα εὐγνωμονεῖς καὶ νὰ ἀναγνωρίζωμεν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μᾶς χορηγεῖ τὰ ἀγαθά. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ὅταν ἔγραψε, ἔλεγε, «νὰ γίνεσθε εὐγνωμονεῖς». Διότι τίποτε δὲν ἐπιζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς ὁ Θεός, παρὰ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν τῆς εὐγνωμοσύνης. Ἄς μὴ

257. Κολοσ. 3, 16.



γνώμεθα λοιπόν αγνώμονες, ούτε να αδιαφορώμεν να εκφράζωμεν τὴν διὰ τῶν λόγων εὐχαριστίαν μας πρὸς τὸν Θεόν, ἐνῷ οἱ ἴδιοι εὐεργετούμεθα μὲ τὰ ἔργα. Ἐξ ἄλλου τὸ κέρδος καταλλήγει πάλιν εἰς ἡμᾶς. Ἐάν δηλαδὴ εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεὸν διὰ τὰς προηγουμένας πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας Του, παρέχομεν Ἐ εἰς τὸν ἑαυτὸν μας τὸ δικαίωμα καὶ τὸ θάρρος νὰ ἐλπίζῃ καὶ διὰ τὰ μεγαλύτερα ἀγαθὰ. Σὰς παρακαλῶ μόνον νὰ ἀναλογιζώμεθα κάθε ἡμέραν καὶ κάθε ὥραν, ἐάν εἶναι δυνατόν, ὄχι τὰς κοινὰς μόνον εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἔχει χαρίσει εἰς ἄλην τὴν φύσιν ὁ δημιουργὸς τῶν ὄλων, ἀλλὰ καὶ αὐτάς, τὰς ὁποίας παρέχει ἰδιαιτέρως καὶ πρὸς κάθε ἕνα ἀπὸ ἡμᾶς. Καὶ διατὶ λέγω αὐτάς, τὰς ὁποίας παρέχει ἰδιαιτέρως καὶ πρὸς τὸν κάθε ἕνα; Πρέπει νὰ εὐχαριστῶμεν καὶ δι' αὐτάς τὰς εὐεργεσίας, πού παρέχει εἰς ἡμᾶς χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζωμεν. Διότι ἐπειδὴ φροντίζει διὰ τὴν σωτηρίαν μας, παρέχει εἰς ἡμᾶς πολλὰς εὐεργεσίας καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν ἡμεῖς, καὶ ἀπὸ τοὺς κινδύνους μας σώζει πολλὰς φορές καὶ ἄλλας εὐεργεσίας ὧς ἀποθησαυρίζει πρὸς χάριν μας. Διότι εἶναι πηγὴ φιλανθρωπίας καὶ οὐδέποτε παύει νὰ παρέχῃ τὰ ἀπὸ ἐκεῖ νόματα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἄν λοιπὸν ἀναλογιζώμεθα αὐτά, καὶ φροντίζωμεν νὰ ἐκφράζωμεν τὰς εὐχαριστίας μας εἰς τὸν Θεὸν καὶ διὰ τὰς προηγουμένας εὐεργεσίας Του καὶ δι' αὐτάς πού θὰ ἐπακολουθήσουν προετοιμάζωμεν τοιοῦτρόπως τοὺς ἑαυτοὺς μας, ὥστε νὰ μὴ φανώμεν ἀνάξιοι τῶν εὐεργεσιῶν Του, θὰ δυνηθώμεν νὰ ἐπιδείξωμεν καὶ ἀρίστην ζωὴν καὶ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν πείραν τῆς κακίας. Διότι ἡ ἀνάμνησις τῶν εὐεργεσιῶν θὰ μᾶς διδάσκῃ καλῶς τὴν ἐνάρετον ζωὴν καὶ δὲν θὰ μᾶς ἀφήσῃ ποτέ νὰ περιπέσωμεν εἰς ἀδιαφορίαν καὶ λησμοσύνην καὶ νὰ δραπετεύσωμεν πρὸς τὴν κακίαν. Ὁ καθ' ὅσον ἡ νηράλιος καὶ ἀγρυπνὸς ψυχὴ ὄχι μόνον τότε ἐπιδεικνύει εὐγνωμοσύνην, ὅταν ἐρχῶνται εἰσὸς αὐτὴν τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπακολουθήσῃ κάποια ἀντίθετος περίστασις τῶν πραγμάτων καὶ τότε ἐξ ἴσου εὐχαριστεῖ, χωρὶς νὰ ἀπογῆ ἀπὸ τὴν δυσάρεστον ἐξέλιξιν καὶ μεταβολὴν τῶν πραγμάτων. Ἀντιθέτως δι' αὐτῆς ἐνδυναμοῦται μᾶλλον περισσότερο, ἀναλογιζομένη τὴν ἀπειραν φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος δύναται μὲ τὸ νὰ εἶναι πλοῦσιος καὶ ἔφευρετικὸς καὶ μὲ ἀντίθετα πράγματα νὰ ἐπιδείξῃ τὴν φιλανθρωπίαν Του, ἔστω καὶ ἂν ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἀκριθῆ σηματοσίαν καὶ τὸν σκοπὸν των.

6. Ε τοιοῦτρόπως λοιπὸν, ἀφοῦ ἀφήσωμεν ὅλα τὰ πράγματα τῆς ζωῆς μας νὰ ἐρχῶνται ὅπως θέλουσιν,<sup>88</sup> ἡμεῖς δι' ἕν μόνον νὰ φροντίζωμεν ὡς κύριον ἔργον μας, τὸ νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεὸν συνεχῶς δι' ὅλα. Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς ἔχομεν γίνεαι λογικοὶ καὶ διαφέρωμεν τοιοῦτρόπως ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, διὰ νὰ ἀποδίδωμεν τοὺς ἐπαίνους καὶ τοὺς ὕμνους καὶ τὰ συνεχεῖς δοξολογίας εἰς τὸν δημιουργὸν τῶν ὄλων. Δι' αὐτὸ καὶ μᾶς ἐνεφύσησε τὴν ζωοποιὸν δύναμιν καὶ μᾶς ἐχάρισε τὴν γλῶσσαν, ὥστε συναισθανόμενοι τὰς πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας Του, καὶ τὴν κυριαρχίαν Του ἀναγνωρίζωμεν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ἐπιδεικνύωμεν καὶ εὐχαριστῶμεν κατὰ δύναμιν τοῦ Θεοῦ.<sup>89</sup> Ἄ Διότι ἐάν οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι εἶναι τῆς αὐτῆς μὲ ἡμᾶς φύσεως, ὅταν πολλὰκις μᾶς προσφέρουν κάποια μικράν καὶ ἀναξίαν εὐεργεσίαν, ἀπαιτοῦν τὴν εὐχαριστίαν δι' αὐτὰ πού μᾶς ἐνηργήσαν, ὄχι χάριν τῆς εὐγνωμοσύνης μας, ἀλλὰ διὰ νὰ φαινῶνται αὐτοὶ ἐκ τούτου περισσότερο ἐνδοξοί, πολὺ περισσότερο πρέπει ἡμεῖς νὰ πράττωμεν τοῦτο μὲ μεγαλύτεραν προθυμίαν προκειμένου περὶ τὸν φιλάνθρωπον Θεόν, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ γίνεαι τοῦτο μόνον διὰ τὴν ὠφέλειάν μας. Ὅπως δηλαδὴ τοὺς ἀνθρώπους ἡ γινόμενη εὐχαριστία πρὸς τοὺς εὐεργέτας, ἐκείνους κάμνει ἐνδοξότερους, τοιοῦτρόπως καὶ, ὅταν πράττωμεν τοῦτο διὰ τὸν φιλάνθρωπον Θεόν, κάμνομεν ἐνδοξότερους τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ἐ θέλει δὲ ὁ Θεὸς νὰ γίνεαι τοῦτο, ὄχι διότι ἔχει ἀνάγκην τῶν ἰδικῶν μας ἐπαίνων, ἀλλὰ διὰ νὰ περιέλθῃ πάλιν εἰς ἡμᾶς τὸ κέρδος καὶ γίνωμεν ἀξιοὶ μεγαλύτερας συμπαραστάσεως. Ἄν καὶ βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν τοῦτο ἀξίως ποτέ. Διότι, πῶς εἶναι δυνατόν ἔχοντες τόσον ἀσθενῆ φύσιν; Καὶ διατὶ λέγω τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν; Οὔτε καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσώματοι καὶ ἀόρατοι Δυνάμεις καὶ αἱ Ἄρχαι καὶ αἱ Ἐξουσίαι καὶ τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφεῖμ<sup>90</sup> θὰ δινηθοῦν νὰ προσφέρουν, ὅταν εὐχαριστοῦν, τὴν κατ' ἀξίαν δοξολογίαν. Ἄλλ' ὅμως θὰ ἦτο δίκαιον νὰ προσφέρωμεν τὴν κατὰ δύναμιν εὐχαριστίαν καὶ συνεχῶς νὰ δοξάζωμεν τὸν Θεὸν Ὁ καὶ μὲ τοὺς ἐπαινετικὸς λόγους καὶ μὲ τὴν ἀρίστην ζωὴν μας. Διότι αὐτὴ ἡ δοξολογία μάλα κατὰ θὰ γίνῃ καὶ ἡ κατ' ἐξοχὴν λαμπροτέρα, ὅταν ἀποδί-

88. Ἐνταῦθα ὁ θεὸς Πατὴρ διδάσκει τὴν πλήρη ἡμιστοιάν εἰς τὴν θεῶν πόσιν.

89. Μετὰ τῶν ἀνωτέρων καὶ of θρόνοι, Κυριότητες, Ἀρχάγγελοι, Ἄγγελοι, ἀποτελοῦν τὰ ἐντέτα ἀγγελικὰ τάγματα.

δαμεν με μύριας γλώσσας τούς ύμνους εις τόν Θεόν. Καθ' ὅσον ὁ ἐνάρετος προδιαθέτει κάθε ἕνα πού τόν προσέχει, νά δοξάζῃ τόν Θεόν. Καί ἡ ἕκ μέρους αὐτῶν δοξολογία παρέχει πολλήν καί ἀπειρον τήν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτόν, ὁ ὁποῖός ἐγίνε αἴτια αὐτῆς. Τί λοιπόν θά ἐγένετο περισσότερον ἀξίον μακαριοῦ ἀπό ἡμᾶς, ἐάν πράκεται νά δοξάζωμεν τόν Θεόν ὄχι μόνον οἱ ἴδιοι μέ τήν γλώσσαν μας, ἀλλά καί ὄλους τούς συναθρώπους μας νά παρακινῶμεν εἰς ἔπαινον καί δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ; **Δ** Διότι τόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς, ὥστε νά δυνάμεθα μέ μύρια στόματα νά δοξάζωμεν τόν Δημιουργόν. Διότι τίποτε, ἀγαπητέ, δέν ὑπάρχει ἴσον πρὸς τήν ἐνάρετον ζωήν. Διὰ τοῦτο καί ὁ Κύριος ἔλεγε: «Ἄς λάμψη τὸ φῶς σας ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νά ἴδουν τὰ καλὰ σας ἔργα καί δοξάζουν τόν Πατέρα σας τόν οὐράνιον». <sup>40</sup> Εἶδες κατὰ ποῖον τρόπον, ὅπως ἀκριβῶς ἔσαν φανῆ τὸ φῶς ἀπομακρῦναι τὸ σκότος, τοιοῦτοτρόπως καί ἔσαν φανῆ ἡ ἀρετὴ καί τήν κακίαν ἐκδιώκει καί ἀφοῦ διαλύσῃ τὸ σκότος τῆς πλάνης παρακινεῖ εἰς δοξολογίαν τὸν νοῦν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προσθλέπουν εἰς αὐτήν; **Ε** Ἄς φροντίσωμεν λοιπόν τοιοῦτοτρόπως νά λάμπουν τὰ ἔργα μας, διὰ νά δοξάζεται ὁ Κύριός μας. Ἐλεγε δὲ αὐτὰ ὁ Χριστός, ὄχι διὰ νά κάμνωμεν κάτι πρὸς ἐπίδειξιν, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ διὰ νά μὴ δώσωμεν ποτε εἰς κάποιον ἀφορμὴν βλασφημίας συμπεριφερόμενοι μέ ἀκριβείαν καί συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα Του καί μέ τήν διάπραξιν τῶν καλῶν ἔργων προετοιμάζωμεν καί αὐτούς, οἱ ὁποῖοι προσθλέπουν εἰς ἡμᾶς νά δοξάζουν τόν Θεόν τῶν ὄλων. Διότι τότε, τότε θά προσελκύσωμεν μεγαλύτερον τήν εὐνοίαν Του καί θά δυνηθῶμεν νά ἀποφύγωμεν τήν πτωχείαν καί θά ἀξιώθωμεν τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν, μέ τήν χάριν καί τήν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ <sup>255</sup> **Α** μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τόν Πατέρα συγχρόνως καί εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ ἐξουσία, ἡ τιμὴ, τώρα καί πάντοτε καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

40. Ματθ. 5, 16.

## ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ ΕΒΔΟΜΗ

«ΚΑΙ ΕΚΤΙΣΕΝ Ο ΚΥΣ ΘΕΣΙΑΣΤΗΡΙΟΝ ΕΙΣ ΕΚΦΡΑΣΙΝ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ. ΗΝΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΚΑΙ ΕΙΠΗΕ ΑΠ' ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΘΑΡΑ ΚΥΗΝΗ ΚΑΙ ΑΠ' ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΘΑΡΑ ΠΤΗΝΑ, ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΦΕΡΕ ΘΕΣΙΑΝ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ» (Γεν. 8, 20).

Εἶδατε χθὲς τὴν ἀγαθότητα τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, **Β** πῶς ἐξήγαγε τὸν δίκαιον ἀπὸ τὴν κιβωτὸν καί τὸν ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν ἐκεῖ παραμονὴν καί τὸν ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὴν φοβερὰν ἐκείνην καί παράδοξον φυλακὴν καί ἀνταπέδωσε τὰς ἀμοιβὰς τῆς ἀρετῆς, εἰπὼν πρὸς αὐτόν «Αὐξάνεσθε καί πληθύνεσθε». <sup>1</sup> Ἄς πληροφορηθῶμεν σήμερον περὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ Νῦε καί τῆς γεμάτης ἀπὸ εὐχαριστίας ψυχῆς του, διὰ τῆς ὁποίας προσεῖλκυσε πάλιν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ διὰ περισσότερας καί μεγαλυτέρας δωρεάς. Καθ' ὅσον τοιοῦτοτρόπως ἐνεργεῖ ὁ Θεός, ὅταν ἴδῃ ὅτι εὐγνωμονοῦμεν Αὐτόν διὰ τὰ προηγούμενα, παραχωρεῖ περισσότερας δωρεάς, Ἄς φροντίσωμεν λοιπόν καί ἡμεῖς νά εὐχαριστῶμεν κατὰ τὸ δυνατόν τὸν Θεόν καί διὰ τὰς προηγούμενας εὐεργεσίας Του, **Γ** ὥστε νά ἀξιώθωμεν καί τῶν μεγαλυτέρων. Ἄς μὴ λησμονήσωμεν δὲ ποτὲ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, αἱ ὁποῖαι ἐγίναν εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ ἅς ἐνθυμώμεθα αὐτάς συνεχῶς, ὥστε παρακινώμενοι ἀπὸ τὴν ἐνθυμῶσιν των συνεχῶς νά εὐχαριστῶμεν Αὐτόν, ὅν καί εἶναι τόσον παλαιά, ὥστε ἡ σκέψις μας δέν ἐπαρκεῖ νά καταμετρήσῃ τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλανθρωπίαν Του. Διότι πῶς θά ἀναλογισθῆ κανεὶς αὐτὰ πού ἦδη ἔχουν γίνει εἰς ἡμᾶς, αὐτὰ πού μας ὑπεσέθη, αὐτὰ πού γίνονται καθημερινῶς; Τὸ ὅτι μᾶς ἐδημιούργησεν ἐκ τοῦ μηδενός, τὸ ὅτι μᾶς ἐχώρισε καί σῶμα καί ψυχὴν, **Δ** τὸ ὅτι μᾶς ἐδημιούργησε λογικὸς, τὸ ὅτι μᾶς ἐδώρισε αὐτόν τὸν ἀέρα νά ἀναπνεύωμεν, τὸ ὅτι ἐδημιούργησεν ἅλην τὴν κτίσιν χάριν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὅτι Αὐτός μὲν ἠθέλησεν ὁ ἀνθρώπος νά ἀπολαύῃ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὴν ζωὴν τοῦ παραδείσου καί νά ἔχη ἀνάδου-

1. Γεν. 8, 17.

νον και ἀκαταπάνητον εἶον και τίποτε ὀλιγώτερον νὰ μὴ ἔχη ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους και ἀπὸ τὰς ἀσωμάτους ἑκείνας θυνάμεις, ἂν και ἔχη οἶμα, ἀλλὰ και νὰ εἶναι ἀνώτερος τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν; Ἐπειτα, ἐπειδὴ παρεσύρθη ἕνεκα τῆς ραθυμίας του ὑπὸ τῆς ἀπάτης τοῦ διαδόλου, τὴν ὅποιαν παρουσίασε αὐτὸς διὰ τοῦ θφωσ, οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν περιπτῶσιν ἐγκατέλειψε τὸν ἁμαρτωλὸν και παρασάτην ἀδοήθητον, Ε' ἀλλὰ και με' αὐτὰς τὰς τιμωρίας, καθὼς ἀκριδῶς ἐλέγομεν και χθὲς ἐπέδειξε τὴν ὑπερβολικὴν Του φιλανθρωπίαν και προσέβασεν εἰς αὐτὸν πολλὰ ἄλλα και ἀναριθμητὰ εἶδη εὐεργεσιῶν. Καὶ με' τὴν πάροδον τοῦ χρόνου λοιπὸν, ὅταν ἠῤῥξάνετο τὸ ἀνθρώπινον γένος και ἀπέκλινε πρὸς τὴν κακίαν, ἐπειδὴ ἔδωκεν ὅτι τὰ τραύματα καθίσταντο ἀθεράπευτα, ἠφάνισε ὡσὸν κάποιον πονηρὰν ζῶτην τοὺς ἐργάτας τῆς κακίας, ἀφοῦ ἄφησε τὸν δίκαιον αὐτὸν νὰ γίνῃ ρίζα και ἀρχὴ τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Καὶ πάλιν πρόσθεε πόσῃν γενναιοδωρίαν ἐπιδεικνύει πρὸς αὐτόν. Ἄπὸ τὸν δίκαιον αὐτὸν και τοὺς υἱοὺς του πόσον ἠῤῥησε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, 256 Α' και ἐξέλεξεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς δικαίους, τοὺς πατριάρχας ἐνωῶν και κατέστησεν αὐτοὺς διδασκάλους εἰς τὸ ὑπόλοιπον ἀνθρώπινον γένος, οἱ ὅποιοι ἠῤῥῶντο με' τὴν ἀρετὴν των νὰ καθοδηγήσουν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους και νὰ θεραπεύσουν τοὺς ἀσθενεῖς, ὅπως ἀκριδῶς οἱ ἱατροί. Ἄλλοτε μὲν μεταφέρει αὐτοὺς εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἄλλοτε δὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον, 2 διὰ νὰ ἐξασκήσῃ μαζί και τὴν ὑπομονὴν τῶν δούλων Του και νὰ ἀποδείξῃ ἰσχυροτέραν τὴν δυνάμιν Του. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐφρόντιζε συνεχῶς διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἀνοδεκνῶν προφήτας και ἐπιτελῶν ἀποκαλυπτικὰ σημεῖα και θαύματα διὰ μέσου αὐτῶν. Β' Ἐπειτα, διὰ νὰ ὀμιλήσω συντόμως, ὅπως δηλαδὴ ἴδεν θὰ δυνηθῶμέν ποτε, και ἂν ἀκόμη μυρίας φορὰς προσπαθῶμεν, νὰ ἀπαριθμήσωμεν τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον οὔτε τὰς διαφόρους εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, τὰς ὁποίας ἐπέδειξε πρὸς τὴν φύσιν μας. Καὶ τὸ τελευταῖον, ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι μετὰ ἀπὸ πόσῃν πρόνοιαν εἶχεν ἀνάγκην ἀκόμη ἀπὸ πολλῆν και ἀπειρον φιλανθρωπίαν ὁ ἀνθρώπος και τίποτε περισσότερο δὲν κατώρθωσαν οὔτε οἱ πατριάρχαι, οὔτε οἱ προφῆται, οὔτε νὰ παράδοξο ἐκεί-

2. Ὁ Ἄβρααμ ἕνεκα ἐπισυμβάντος λιμοῦ ἐγκαταλείπει τὴν Καναὴν και ἐγκαθίσταται εἰς Αἴγυπτον (Γεν. 12, 10). Ὁσῶτος και ὁ Ἰακώβ κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἐνεχώρησαν εἰς Αἴγυπτον μεθ' ἐξήκοντα ἔξ ἑρῶνων ἀγαθῶν του (Γεν. 46, 8, 26).

να θαύματα, οὔτε αἱ τιμωρίαι και αἱ νοθεύσεις ποῦ ἀπευθύνοντο πρὸς τὸν καθένα, και αἱ συνεχεῖς ἐκείναι αἰχμαλωσίαι, 3 ὡσὸν νὰ ἐλυτήθη τὸ γένος μας και διὰ τοῦτο ἀνέστησε τὸν Μονογενῆ Του Υἱὸν ἐκ τῶν κόλπων Του, Ε' τὸν ἱατρὸν τῶν ψυχῶν και τῶν σωμάτων. Καὶ προητοίμασεν Αὐτόν, ἀφοῦ λάβῃ δούλου μορφήν, νὰ γεννηθῇ ἐκ τῆς Πωρθένου και νὰ μᾶς αὐναναστραφῇ και νὰ ὑπομείνῃ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἀνασθῆσθῃ τὴν φύσιν μας ἢ ὅποια εὑρίσκετο σχεδὸν κάτω ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτημάτων, ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ θαυμάζων τοῦτο ὁ υἱὸς τῆς θροντῆς και ἐνωσὸν τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τὴν ὅποιαν ἐπέδειξε πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐφώναζε δυνατὰ και ἔλεγε: «Διότι πόσον ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον». 4 Βλέπε ἀπὸ πόσον θαυμασιόν εἶναι γεμάτη ἡ λέξις. «Τόσον», λέγει, ἀναλογιζόμενος τὸ μέγεθος, 5 ποῦ ἐπρόκειτο νὰ εἴπῃ. Δι' αὐτὸ ἤρχισε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Εἰπέ μας λοιπὸν, μακάριε Ἰωάννη! «τόσον», πόσον; Εἰπέ τὸ μέτρον, εἰπέ τὸ μέγεθος, διδάξέ μας τὴν ὑπερβολὴν. «Διότι πόσον ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε ἔδωκε τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ τὸν Μονογενῆ, διὰ νὰ μὴ ἀπωλεσθῇ καθεὶς ποῦ πιστεύει εἰς Αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἔχη ζωὴν αἰώνιον». Εἶδες ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία τῆς παρουσίας τοῦ Υἱοῦ, ὥστε διὰ τῆς πίστεως εἰς Αὐτόν νὰ εὐρουν αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ ἀπολεσθοῦν ἀφορμὴν σωτηρίας; Τί λοιπὸν δὲν θὰ ἀναλογισθῇ καθεὶς, ἂν ἐνοήσῃ τὴν ἀξιοθαύμαστον και μεγάλην ἐκείνην γενναιοδωρίαν ποῦ ὑπερνεκῶ κάθε σκέψιν, τὴν ὅποιαν ἐχάρισεν Ε' εἰς τὴν φύσιν μας διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ βαπτίσματος συγχωρήσας ὅλα τὰ ἁμαρτήματά μας; Ἄλλὰ τί νὰ εἴπω; Οὔτε ἡ διάνοια ἐπαρκεῖ, οὔτε ἡ λογικὴ ἔχει τόσῃν δύνανμιν, διὰ νὰ ἀπαριθμήσωμεν τὰ ὑπόλοιπα. Διότι ὅσα καὶ ἂν εἴπω, εἶναι τόσον πολλὰ τὰ ὑπολειπόμενα, ὥστε νὰ ὑπερνεκῶν τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἤδη λεχθέντων. Πῶς λοιπὸν θὰ ἐνοήσῃ καθεὶς τὴν ὁδὸν τῆς μετανοίας, τὴν ὅποιαν ἐχάρισεν ἀπὸ τὴν ἀπειρον φιλανθρωπίαν Του εἰς τὸ γένος μας και μετὰ τὴν δωρεάν τοῦ βαπτίσματος τὰς ἀξιοθαυμάστους ἐντολάς, διὰ τῶν ὁποίων, ἂν θελήσωμεν, θὰ προσελκῶμεν τὴν βοήθειάν Του;

2. 257 Α' Εἶδες, ἀγαπητέ, ἄδυσσον εὐεργεσιῶν; Εἶδες,

3. Πλὴν τῆς μακροχρονίου δουλείας ἐν Αἴγυπτῳ, οἱ Ἑβραῖοι ἕνεκα τῶν ἁμαρτιῶν των ἐτιμωρήθησαν διὰ συνεχῶν αἰχμαλωσιῶν (Βαβυλωνίας, Περσικῆ, Ἑλληνικῆς και Ρωμαϊκῆς).

4. Ἰωάν. 3, 16.

ἔτι ἐνῶ ἀπρηθιμώσαμεν πολλὰς, δὲν ἠδυνήθημεν ἀκόμη νὰ εἴπωμεν ὅτε τὸ ἐλάχιστον μέρος; Διότι, πῶς θὰ δυναθῆ ἀνθρωπίνη γλῶσσα νὰ περιγράψῃ τὰς πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ; Καὶ ὅμως, ἂν αὐτοὶ εἶναι ὅσον παλλαὶ καὶ ὅσον μεγάλα, ὑπάρχουν πάλιν πολὺ μεγαλύτεραι καὶ ἀνέκφραστοι εὐεργεσίαι, τὰς ὁποίας ὑπεσάξῃ μετὰ τὴν ἀπὸ ἐδῶ ἀποδημίαν μας, κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα, εἰς αὐτοὺς ποὺ θαδίζουν τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. Καὶ διὰ νὰ μᾶς παραστήσῃ μὲ ὀλίγους λόγους τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους των, λέγει ὁ μακάριος Παῦλος: «Τὰ ὅποια ὀφθαλμὸς δὲν εἶδε καὶ οὐς δὲν ἤκουσε καὶ νοὺς ἀνθρώπου δὲν συνέλαβε, **Β** τὰ ὅποια ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς δι' ἐκείνους ποὺ τὸν ἀγαποῦν».<sup>5</sup> Εἶδες τὴν ὑπεροχὴν τῶν δωρεῶν; Εἶδες ὅτι αἱ εὐεργεσίαι τοῦ Θεοῦ ὑπερβαίνουν κάθε ἀνθρωπίνην σκέψιν; Διότι λέγει, «νοὺς ἀνθρώπου δὲν συνέλαβε». Ἐὰν λοιπὸν θελήσωμεν νὰ σκεπτόμεθα αὐτὰς καὶ κατὰ τὸ δυνατόν νὰ εὐχαριστῶμεν Αὐτόν, θὰ δυναθῶμεν νὰ προσελκύσωμεν περισσώτερον τὴν χάριν Του καὶ νὰ παρακινήθωμεν περισσώτερον πρὸς τὴν ἀρετὴν. Διότι ἡ ἐνθύμησις τῶν εὐεργεσιῶν εἶναι ἰκανὴ νὰ μᾶς προτρέψῃ εἰς τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ μᾶς προτομίῃ νὰ παραβλέψωμεν ὅλα τὰ παρόντα καὶ νὰ κυττάζωμεν μὲ θαυμασμόν πρὸς Ἐκεῖνον ποὺ ὅσον μᾶς εὐηργέτησε **Γ** καὶ νὰ ἐπιδεικνύωμεν καθημερινῶς ζωῆράν καὶ θερμὴν τὴν ἀγάπην μας πρὸς Αὐτόν. Διότι, ἐκ τούτου καὶ ὁ δίκαιος αὐτὸς ἀπήλαυσε τὴν μεγάλην εὐνοίαν καὶ τιμὴν ἀπὸ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἐπέδειξε πολλὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὰ ἐπιτευχθέντα. Ἄλλὰ διὰ νὰ καταστή σαφέστερος εἰς σὰς ὁ λόγος, εἶναι ἀνάγκη νὰ τοποθετήσωμεν ἐνώπιον τῆς ἀγάπης σας αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῶν ἀναγκασθέντων σήμερον. Ἀφοῦ δηλαδὴ ἐξηλήθεν ἐκ τῆς κίβωτοῦ κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ μὲ τοὺς υἱοὺς καὶ τὴν γυναῖκά του καὶ τὰς γυναῖκας τῶν υἱῶν του καὶ ὅλα τὰ θηρία καὶ τὰ πτηνὰ, καὶ ἐδέχθη ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ μαζὶ μὲ τὴν ἔξοδον καὶ τὴν εὐλογίαν ἐκείνην ποὺ τοῦ προσέφερε πολλὴν πορηγορίαν, ἡ ὁποία ἔλεγε, «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ἡ θεία Γραφὴ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ δικαίου λέγει: «Καὶ ἔκτισεν ὁ Νῶε βυσσιαστῆριον εἰς ἔκφρασιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἔπῃρε ἀπ' ὅλα τὰ καθαρὰ κτήνη καὶ ἀπ' ὅλα τὰ καθαρὰ πτηνὰ, καὶ προσέφερε θυσίαν ὀλοκαυτώματος».<sup>6</sup> Πρόσχευε ἀκριδῶς, ἀ-

5. Α' Κορινθ. 2, 9.

6. Κατὰ τὴν θυσίαν τῆς ὀλοκαυτώσεως τὴν προσφερόμενον ἔκαλετο

γαπητέ, διὰ τῶν λόγων αὐτῶν πάλιν, πῶς εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν μας ἔθεσον ὁ Δημιουργὸς τῶν ὄλων τὴν ἀκριβὴ γνῶσιν τῆς ἀρετῆς. Διότι, εἰπέ μου, ἀπὸ τοῦ ἤλθεν ἡ ἐμπνευστικὴ αὐτὴ εἰς τὸν δίκαιον; Δὲν ὑπῆρχεν ἄλλος, **Ε** ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ ἐδιδάσκετο. Ἄλλ' ὅπως ἀκριδῶς εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ γεννηθεὶς ἀπὸ τὸν πρωτόπλαστον, ὁ Ἄδελ ἐνώσω, εἰς ἑαυτοῦ παρακινούμενος προσέφερε τὴν θυσίαν μὲ πολλὴν ἀκρίθειαν, τοιαυτοτρόπως λοιπὸν καὶ τώρα ὁ δίκαιος αὐτὸς ἀπὸ τὴν σκέψιν του καὶ τὴν ὀγιὰ διάθεσίν του κατὰ τὸ ἀνθρωπίνως δυνατόν, ὅπως ἐνόμισε, μὲ τὰς θυσίας προσφέρει τὰς εὐχαριστίας εἰς τὸν Θεόν. Βλέπε δὲ πῶς ἐπιτελεῖ ὅλα μὲ πολλὴν διάθεσιν. Διότι, δὲν ἐπεδίωξε νὰ κτίσῃ πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ λαμπρὰν οἰκοδομήν, οὔτε ναὸν, οὔτε κάποιαν ἀξιοθαύμαστον κατοικίαν, οὔτε τίποτε ἄλλο. Διότι, ἐγνωρίζε, <sup>258</sup> **Α** ἐγνωρίζε σαφῶς, ὅτι ὁ Κύριος διάθεσιν ἐπιζητεῖ μόνον. «Καὶ ἀφοῦ ἔκτισε πρόχειρον βυσσιαστῆριον καὶ ἔπῃρε ἀπὸ τὰ κτήνη τὰ καθαρὰ καὶ ἀπὸ τὰ πτηνὰ τὰ καθαρὰ, προσέφερε τὰς θυσίας τῶν ὀλοκαυτωμάτων»,<sup>7</sup> καὶ ὅσον ἠδύνατο, ἐπέδειξε τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς διαθέσεώς του. Ἀπεδέχθη δὲ αὐτὴν ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς καὶ ἐστεφάνωσε τὴν ἀπόφασίν του καὶ ἐπέδειξε πάλιν τὴν γενναιοδωρίαν Του. Διότι λέγει ἡ Γραφὴ: «Καὶ ὠσφράνθη ὁ Κύριος τὴν εὐώδη ὁσμὴν τῆς θυσίας»<sup>8</sup> (ἐδέχθηκε τὴν θυσίαν). Βλέπε πῶς ἡ διάθεσις τοῦ προσφέροντος τὴν θυσίαν ἐγέμισε καὶ τὸν καρπὸν καὶ τὴν ἀναθυμίασιν αὐτῆς ἀπὸ πολλὴν εὐωδίαν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος, ἔλεγε γράφων: «Διότι ἐμεθεὶ εὐωδία τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν **Β** μεταξὺ ἐκείνων ποὺ σώζονται καὶ ἐκείνων ποὺ χάνονται, διὰ τούτους μὲν ὁσμὴ τοῦ ἀπὸ θάνατον ὀδηγεῖ εἰς θάνατον, δι' ἐκείνους δὲ ὁσμὴ τοῦ ἀπὸ ζωῆν ὀδηγεῖ εἰς ζωὴν».<sup>9</sup> Ὁ ὀσμὴν εὐωδίας». Μὴ σκανδαλίζεσαι ἀπὸ τὴν ἀκαταλληλότητά τῆς λέξεως, ἀλλὰ σκεπτόμενος κατὰ τὴν ἰσοδυναμίαν σου τὴν συγκατάθεσιν τῶν λεγομένων, ἐνοήσης ἐκ τούτου, ὅτι ἔγινε ἀποδεκτὴ ἡ προσφορά τῆς θυσίας τοῦ δικαίου. Ἄς μάθωμεν δὲ καὶ διὰ τῶν πραγμάτων τὸ ἀνευδεδέξαι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι δὲν ἐπέτρεψε τὰς θυσίας διὰ τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνον διὰ νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς εὐγνωμοσύνην. Διὰ τοῦτο ἀκριδῶς ἐπιτρέπει νὰ καίγονται

ὀλοκαύτων ἐπὶ τῆς πυρᾶς, πλὴν τοῦ θέρματος (Λευϊτ. 7, 8). Ἐκφρασιμὴ (ὀλοκαύτωμα) ἐστὶ θυσία, ὁσμὴ εὐωδίας τῆς Κυρίου (Λευϊτ. 1, 9).

7. Γεν. 8, 20.

8. Γεν. 8, 21.

9. Β' Κορινθ. 2, 15-16.

τά προσφερόμενα, διὰ τὰ μάθουν **C** ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ οἱ προσφέροντες τὰς θυσίας, ὅτι ἅλα γίνονται πρὸς ὠφέλειάν των. Διατί **δέ**, εἰπέ μου, ἐπιτρέπεται καὶ τοῦτο πάλιν ἀπὸ συγκατάθεσιν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐπρόκειτο ὀλίγον καὶ ὀλίγον, περιπίπτοντες οἱ ἄνθρωποι εἰς ἀδιαφορίαν, νὰ θεοποιῶν ἀκόμη καὶ νὰ λατρεύουν<sup>10</sup> τὰ ζῶα καὶ νὰ προσφέρουν εἰς αὐτὰ τὰς θυσίας, προλαμβάνει αὐτοὺς ὁ Θεὸς καὶ ἀνέχεται τὰ προσφερόμενα πρὸς θυσίαν, ὥστε ἔτσι τοῦλάχιστον νὰ ἀπομακρύνῃ τῆς δλεθρίας πλάνης ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ παρασυρθοῦν. καὶ ὅτι ἅλα αὐτὰ ἐπετράπησαν ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ συγκατάθεσιν, πρόσχεε ὅτι μὲ τὴν παράδον τοῦ χρόνου κατεδέχθη νὰ νομοθετήσῃ καὶ τὴν περιτομὴν, **D** ὅχι διότι ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ αὐτὴ κατὰ εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν φέρουν οἱ Ἰουδαῖοι ὡς σημεῖον καὶ σφραγίδα, ἀποδείξιν τῆς εὐγνωμοσύνης των, καὶ μὴ τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ συμφύρονται μὲ τὰς ἐπιμειξίας τῶν ἔθνικῶν.

3. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἀναμύζει τὴν περιτομὴν σημεῖον, ὅταν λέγῃ· «Καὶ ἔβλεπε τὸ σημεῖον τῆς περιτομῆς, σφραγίδα».<sup>11</sup> Ὅτι δηλαδὴ αὐτὴ δὲν ὠφελεῖ τίποτε εἰς τὴν ἀρετὴν, ἰσοῦ ὅτι καὶ ὁ δίκαιος αὐτὸς **E** ἐβασθεν εἰς τόσον μεγάλην ἀρετὴν, χωρὶς ἀκόμη νὰ ἔχη νομοθετηθῆ ἢ περιτομῇ. Καὶ τί λέγω; Αὐτὸς ὁ Πατριάρχης Ἀβραάμ, πρὶν ἢ δεχθῆ τὴν περιτομὴν, ἐδικαιώθη ἀπὸ μόνης τῆς πίστεώς του. Διότι πρὸ τῆς περιτομῆς, λέγει (ἢ θεῖα Γραφή)· «Ἐπίστευσε **δέ** εἰς τὸν Θεὸν ὁ Ἀβραάμ καὶ ἐθεωρήθη πιστοσώτερον ἀναφάτας».<sup>12</sup> Διατί ὑπερηφανεύεσαι λοιπόν, ὦ Ἰουδαῖοι, διὰ τὴν περιτομὴν; Γνώριζε, ὅτι πολλοὶ πρὸ αὐτῆς ἔγιναν δίκαιοι. Καθ' ὅσον ὁ Ἀβελ ἐκ πίστεως προσέφερε τὴν θυσίαν, ὅπως λέγει καὶ ὁ Παῦλος· «Μὲ τὴν πίστιν ὁ Ἀβελ προσέφερε καλλίτερον θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν παρὰ ἡ Κάιν».<sup>13</sup> Καὶ ὁ Ἐνώχ<sup>14</sup> ἠρπάγη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὁ Νῶε

10. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐπιτρέπει τὰς θρηθυσίας πρὸς ἀποργὰν τῆς ἐρωλητερίας. Ἀπὸν ἰσκαίον τῶν Ἀγγέλων, ἐνεκα τούτου ἐξ ἐπειρὰς τῶν ἐξαπατηθέντων ἡ ἐξέλασται ὑπὸ τῶν Τραχηλιτῶν ὡς χρησιμοποιοῦνται νὰ σθῶν κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον ὑπὸ τὸν ἄρκατον.

11. Ρωμ. 4, 11.

12. Ρωμ. 4, 9.

13. Ἐβρ. 11, 4.

14. Ὁ Ἐνώχ, ἢ Ἰάρεθ καὶ κατῆρ τοῦ Μαθουσαλά, ἦτο ὁ τὰς ἀπόγονος τοῦ Ἀδὰμ, ἀπεκρινόμενος ἀπὸ τοῦ Ἐνὼχ, υἱοῦ τοῦ Κάιν. Ἐνεκα τῆς πίστεώς του ἠρπάγη εἰς οὐρανὸν (Γεν. 5, 18-24), ὡς ὁ προσήκων

ἐνεκα τῆς πολλῆς ἀρετῆς διέφυγε τὸν φοβερὸν ἐκείνον κλυδωνισμὸν καὶ <sup>259</sup> **A** ὁ Ἀβραάμ πρὸ τῆς περιτομῆς ἀπὸ τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν ἀνεδείχθη. Τοιοῦτοτρόπως εὐδὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὴν πίστιν τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐπέτυχε τὴν σωτηρίαν. Δι' αὐτὸ λοιπόν καὶ ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ἐπέτρεψε τὰς θυσίας νὰ προσφέρονται εἰς αὐτόν, ὥστε, ἐπειδὴ ἀκόμη ἦτο ἀτέλής (πνευματικῶς) ἡ φύσις μας, νὰ ἔμπορῃ νὰ ἐπιδικεύῃ συγχρόνως καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς καὶ νὰ ἀποφεύγῃ ἐξ ἀλοκλήρου τὴν διασφορὰν ἐκ τῆς εἰδωλολατρείας. Διότι, ἐάν καὶ μετὰ αὐτὴν τὴν συγκατάθεσιν, ὅμως οἱ περισσότεροὶ δὲν διέφυγον τὴν πτώσιν (εἰς εἰδωλολατρείαν), **B** ἐάν τοῦτο δὲν συνέβαινε, πῶς θὰ ἀπέφυγε κανεὶς τὴν ἐξ αὐτῆς ἐλάθην; «Καὶ ὠσφράνθη ὁ Θεὸς τὴν εὐώδη ὁσμὴν τῆς θυσίας». Δὲν συνέβη ὅμως τὸ ἴδιον εἰς τοὺς ἀγνώμονας Ἰουδαίους, ἀλλὰ τί; Ἄκουσε τὸν προφήτην ποῦ λέγει· «Ἡ ὁσμὴ τῆς θυσίας εἶμαι μοιστὴ εἰς ἐμέ»,<sup>15</sup> διὰ νὰ δεῖξῃ δηλαδὴ τὴν κακὴν διάθεσιν αὐτῶν πρὸς προσέφερον τὰς θυσίας. Ὅπως δηλαδὴ ἐδῶ ἡ ἀρετὴ τοῦ δικαίου κατέστησε τὸν κατὸν καὶ τὴν ἀνομιλίαν εὐώδη ὁσμὴν, τοιοῦτοτρόπως εἰς ἐκείνους ἡ πονηρία αὐτῶν ποῦ προσέφερον (τὰς θυσίας) συνετέλεσε ὥστε νὰ ὀσφρανθῆ τὸ εὐώδες θυμίαμα ὡς μοιστὸν πράγμα. Ἄς φροντισώμεν λοιπόν, ποικαλῶ, εἰς κάθε περίπτωσιν νὰ ἐπιδικεύωμεν διάθεσιν ὑγιᾶ. **C** Καθ' ὅσον αὐτὴ καθίσταται αἰτία ἄλλων τῶν ἀγαθῶν. Ὁ ἀγαθὸς δηλαδὴ Θεὸς δὲν συνηθίζει νὰ προσέχη τόσον τὰς πράξεις μας, ὅσον τὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν ἀπὸ τὴν ὅποιαν παρακινούμενοι πράττομεν αὐτάς. Ἀποδέχεται δὲ ἢ ἀποστρέφεται τὰς πράξεις μας, ἀποβλέπων πάντοτε πρὸς ἐκείνην. Καὶ ἐν λοιπὸν προσευχόμεθα καὶ ἀνηκεύωμεν καὶ ἀν κἀμυωμεν ἐλεημοσύνην (διότι αὐτὰ εἶναι οἱ πνευματικαὶ μας θυσίαι), καὶ ἐν ἐπιτελούμεν κατὰ ἄλλο πνευματικὸν ἔργον, ὡς πραγματοποιώμεν αὐτὸ παρακινούμενοι ἀπὸ ὑγιᾶ διάθεσιν, διὰ νὰ λάθωμεν ὄξιον καὶ τὸν στέφανον τῶν κόπων μας. Καθ' ὅσον θὰ ἦτο ἀπὸ τὰ πολλὰ παράδοξα τὸ νὰ ὑπομένωμεν μὲν ἡμεῖς τὸν κόπον, νὰ ἀποστερώμεθα ὅμως τῆς ἀμοιβῆς, **D** ὅταν δὲν ἀσκῶμεν τὴν ἀρετὴν συμφωνῶς πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ δοθέντας νόμους, διότι εἶναι δυνατόν, ἀπὸ τὴν ὀπειρον φιλοανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ χωρὶς νὰ φέρωμεν εἰς πέρας τὸ ἔργον, ἀπὸ τὴν διάθεσιν μόνον νὰ στεφανωθῶμεν. Καὶ διὰ νὰ μάθης, πρό-

<sup>15</sup> Ἠλίας (Δ' Βασίλ. 2, 11).

16. Ἠσ. 1, 18.

σεχε, παροκαλώ, αυτό εις την περίπτωσιν τῆς ἐλεημοσύνης. Ὄταν δηλαδή ἴδῃς τὸν ἐγκαταλελειμμένον εἰς τὴν ἀγορὰν, τὸν πᾶμπωχον καὶ συμπονέσης αὐτὸν καί, ἀφοῦ στρέψῃς τὴν διάνοισιν εἰς τὸν οὐρανὸν εὐχαριστήσης τὸν Κύριον καὶ διὰ τὰ ἰδικά σου καὶ διὰ τὴν ὑπομονὴν τοῦ πτωχοῦ, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐπαρκέσης νὰ τοῦ κορέσῃς τὴν πείνα, θὰ λάβῃς ἀπὸ τὴν διάθεσιν σου καὶ μόνον δλόκληρον τὸν μισθόν. Δι' αὐτὰ λοιπὸν Ε' καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε· «Καὶ ὅποιος ποτίσῃ ἓνα ἀπὸ τοὺς μικροὺς αὐτοὺς μόνον ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος, βιάτι εἶναι μαθητὴς μου, ἀληθῶς οὐδὲ λέγω, θὰ λάβῃ τὴν ἀνταμοισίην του».<sup>18</sup> Μήπως ὑπάρχει κάτι εὐτελέστερον ἀπὸ ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος; Ἄλλ' ἢ διάθεσις τοῦ ἐξηραίνει τὸν μισθόν. Τὸ ἴδιον θὰ συναντήσωμεν καὶ εἰς τὴν ἀντίθετον περίπτωσιν. Ὅμως εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἀνακινῶμεν αὐτὰ εἰς τὴν ἀγάπην σας, ὥστε γνωρίζοντες αὐτὰ ἐπακριδῶς, νὰ εἰσθε πολὺ προσεκτικοὶ ὡς πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῆς εὐγνωμοσύνης. Διότι, ἀκουσε τί λέγει ὁ Χριστός· «Ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἴδῃ γυναῖκα διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμήσῃ, ἤδη ἔμοιχευσεν αὐτὴν εἰς τὴν καρδίαν του».<sup>19</sup> Βλέπετε καὶ ἐδῶ πάλιν, ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς κακῆς διαθέσεως <sup>20</sup> ἁ ἀκολουθεῖ ἡ κατάκρισις καὶ ὅτι ἐπικρέμαται ἡ τιμωρία διὰ τὴν ἀπερίσκεπτον θέαν, ὡσάν νὰ ἐπραγματοποιήθῃ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου μοιχεία; Ἀυτὰ λοιπὸν ἐνωσοῦντες, ἅς ἀσφαλιζώμεν εἰς κάθε περίπτωσιν τὴν διάθεσιν μας, διὰ νὰ προετοιμάσῃ αὐτὴ τὰς πράξεις μας νὰ γίνωνται εὐπρόσδεκτοι εἰς τὸν Θεόν. Διότι, ἐὰν ἐδέχθῃ τὸν καπνὸν καὶ τὴν ἀναθυμίασιν τῆς θυσίας ὡς εὐώδη ὁσμὴν, πῶς δὲν θὰ δεχθῇ αὐτὰς τὰς πνευματικὰς μας λατρείας καὶ πόσῃν θέαν ἀγάπην καὶ εὐνοίαν δὲν θὰ μᾶς προετοιμάσῃ νὰ ἀπολαύσωμεν; «Καὶ ὡσπράσθη, λέγει, ὁ Θεὸς τὴν εὐώδη ὁσμὴν τῆς θυσίας». Εἶδες ὅτι αἱ πράξεις τοῦ δικαίου πῶς εἶναι μὲν εὐτελεῖς σχετικῶς μὲ τὴν θύην τῶν πραγμάτων. Β' ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὴν ὀγὰ διάθεσίν του πῶς ἀποδεικνύονται πάρα πολὺ μεγάλοι; Βλέπετε λοιπὸν τὴν σπουδὴν ἀγαθότητα τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. «Καὶ ἀφοῦ ἐσκέφθη, ἀπαφάσισε καὶ εἶπεν ὁ Θεός· δὲν θὰ καταρασθῶ πλέον τὴν γῆν, διὰ τὰς πονηρὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ ἡ σκέψις κάθε ἀνθρώπου ῥέπει εἰς τὰ πονηρὰ ἐπιμελῶς ἐκ νεότητός του. Ποτὲ λοιπὸν πλέον δὲν θὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἐξασκονίσω διὰ κατακλισμοῦ κάθε ζωντανὴν ὄψαρξιν, ὅπως ἐπραξά

18. Ματθ. 10, 42.  
19. Ματθ. 5, 28.

τώσαν».<sup>21</sup>

4. Πολλὴ μεγάλη εἶναι ἡ εὐεργεσία καὶ πολὺ τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἀνεκφραστοῦς ἢ ὑπερβολῆ τῆς ἀνεξικακίας. «Καὶ ἀφοῦ ἐσκέφθη ἀπαφάσισε καὶ εἶπεν ὁ Θεός». Τὸ, C ἀφοῦ ἐσκέφθη, λέγεται πάλιν ἀνθρωπίνως καὶ ὅπως ἀρμόζει εἰς τὴν φύσιν μας. «Δὲν θὰ καταρασθῶ πλέον τὴν γῆν διὰ τὰς πονηρὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων». Κατηράσθη θεβαίως εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ πρωτοπλάστου εἰπὼν· «Ἀκάνθας καὶ τριβόλους θὰ βλοσάτῃ εἰς αἰὲς ἡ γῆ».<sup>22</sup> Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Κάιν πάλιν ὁμοίως (κατηράσθη). Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τώρα ἐπέφερε τὴν πᾶν-λεθρίαν, διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὸν δίκαιον καὶ παράσχη εἰς αὐτὸν θάρρος, εἶπε τὰ λόγια αὐτά, ὥστε νὰ μὴ σκέπτεται εἰς τὸ μέλλον καὶ διερωτᾷται ποῖον τὸ κέρδος τῆς παρασχεθείσης εὐλογίας, καὶ τοῦ λόγου «Ἀυξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», ἐὰν πρόκειται, ἀφοῦ πάλιν αὐξηθῶμεν, νὰ ἀπολεσθῶμεν; Καθ' ὅσον καὶ προηγουμένως εἶπεν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀδάμ, «Ἀυξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», καὶ D ἐπέφερε κατακλισμόν. Διὰ νὰ μὴ ἔχη λοιπὸν τὴν ἀγωνίαν σκεπτόμενος καὶ ἀνακαλῶν αὐτὰ συνεχῶς εἰς τὴν σκέψιν του, βλέπε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. «Δὲν θὰ καταρασθῶ πλέον τὴν γῆν διὰ τὰς πονηρὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων». Πρόσεξε πῶς ἐτόνισεν, ὅτι ἔνεκα τῆς κακίας τῶν κατηράσθη τὴν γῆν. Ἐπειτα διὰ νὰ μὴ νομίσωμεν, ὅτι ἐπειδὴ ἐβελτιώθησαν, δι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ἔδωκεν αὐτῇ τὴν ὑπόσχεσιν, λέγει· «Ἐπειδὴ ἡ σκέψις κάθε ἀνθρώπου ῥέπει εἰς τὰ πονηρὰ ἐπιμελῶς ἐκ τῆς νεότητός του. Πρωτάκουστον τὸ εἶδος τῆς φιλανθρωπίας. «Ἐπειδὴ ῥέπει, λέγει, ἡ διάνοις Ε' τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ πονηρὰ ἐπιμελῶς ἐκ τῆς νεότητός του», διὰ τοῦτο ὡδὲν θὰ καταρασθῶ πλέον τὴν γῆν». Διότι, ἐγὼ μὲν, λέγει, καὶ μίαν καὶ δύο φορές ἐπραγματοποίησα τὰς ἀποφάσεις μου. Ἐπειδὴ δὲ βλέπω ὅτι αὐδάνετο· ἡ κακία, ὑπόσχεσμαι ὅτι αὐδέποτε πλέον θὰ καταρασθῶ τὴν γῆν. Ἐπειτα, διὰ νὰ δείξῃ τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας Του, προσέθεσε· «Ποτὲ λοιπὸν πλέον (εἰς τὸ μέλλον) δὲν θὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἐξασκονίσω κάθε ζωντανὴν ὄψαρξιν, ὅπως

18. Γεν. 8, 21.

19. Γεν. 8, 17· 18, 4, 12.

20. Ἐὰν αἱ ἀμαρτίαι προέκλεισαν τὴν ἀγαθότητα καὶ ἔργην τοῦ Θεοῦ καὶ προσέβλεπον τὴν καταστροφήν, καὶ τὸν κατακλισμόν, ἢ πρὸς κακίαν ῥέπουσιν ἀνθρώπινῃ φύσει καθίσταται ἐπιτελεσμένον ἀπαλλαγτικὸν καὶ οὐκ αὐτὸ τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ μὴ ἐκδικηθῇ πλέον ὅσως τὸ ἀνθρώπινον γένος τιμωρὴν ἀπὸ διὰ κατακλισμοῦ.



ἔπραξα τώρα». Πρόσπεχε, παροικαῶ, πῶς χαρίζει μὲ ὅλα εἰς τὸν δίκαιον μεγαλύτερη παρηγορίαν, ἢ μᾶλλον ὄχι εἰς τὸν δίκαιον μόνον, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀγαθότητά Του καὶ πρὸς δολόκληρον τὴν μέλλουσαν νὰ συγκροτηθῇ.<sup>21</sup> Ἄ ἀνθρώπινη κοινωνία. Διότι τὸ, «δὲν θὰ ἐξαφανίσω λοιπὸν κάθε ζωντανὴν ὑπαρξίν», καὶ τὸ, «ὡπῶς ἔπραξα» καὶ τὸ, «ὄλας τὰς ἡμέρας», φανερώνει, ὅτι δὲν θὰ γίνῃ πλέον τοιαύτη ἀναταραχὴ, οὔτε θὰ ἀντιμετωπίσῃ ἡ οἰκουμένη τόσον μεγάλην πανωλεθρίαν. Ἐπειτα φανερώνει καὶ τὸ συνεχές πῆς εὐεργεσίας Του. «Ὅλας τὰς ἡμέρας» λέγει, δηλαδὴ αἰωνίως ὑπόσχομαι: ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπιδείξω τόσην ἀγονάκτησιν, οὔτε θὰ κάμω τόσην σύγχυσιν τῆς ἀλληλουχίας τῶν ἐποχῶν καὶ τῶν νόμων πῶν φυσικῶν φαινομένων.<sup>22</sup> Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσε: «Δὲν θὰ παύσωμαι νὰ ὑπάρχουν σπορά καὶ θερισμός, κρύο καὶ ζέστη, ἀνοιξὶς καὶ θέρος, ἡμέρα καὶ νύκτα».<sup>23</sup> Β' Ἀμετάβλητος, λέγει, θὰ εἶναι ὁ νόμος αὐτός, καὶ οὔτε ἡ γῆ θὰ σταματήσῃ ποτὲ νὰ παράγῃ τὰ ἰδικά της εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ νὰ ἀποδίδῃ τὰς ἀμοιβὰς τῶν κόπων τῆς γεωργικῆς καλλιέργειας, οὔτε τὰ χρονικὰ διαστήματα τῶν ἐποχῶν θὰ μετακινήθουν, ἀλλὰ τὸ κρύο καὶ ἡ ζέστη, ἡ ἀνοιξὶς καὶ τὸ θέρος θὰ ὑπάρχουν καθ' ἕκαστον ἔτος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ κατακλιτισμοῦ ἔγινε κάποια σύγχυσις ὄλων αὐτῶν τῶν νόμων καὶ ὁ δίκαιος αὐτὸς ἔζη εἰς τὴν κιβωτῶν δολόκληρον τὸν χρόνον, ὡσάν εἰς μίαν νύκτα, δι' αὐτὸ λέγει: τώρα οὔτε ἡ ἡμέρα, οὔτε ἡ νύκτα θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ὁδὸν της, ἀλλὰ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος θὰ εἶναι ἀμετάβλητος ἡ ἐναλλαγὴ των. Εἶδες παρηγορίαν, C ἡ ὅποια ἤρκει καὶ ἡδύνατο νὰ ἀναστήσῃ τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ δικαίου; Εἶδες πῶς ἀμείδεται ἡ εὐγνωμοσύνη; Μάθε καὶ ἀπὸ τὰ ἐπάμενα πάλιν τὴν ἀπερίγραπτον γενναιοδωρίαν. «καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεός, λέγει, τὸν Νῶε καὶ τοὺς υἱοὺς του. Καὶ εἶπεν εἰς αὐτούς: ἀξέθανεθε καὶ πληθύνεσθε καὶ γεμίσατε τὴν γῆν καὶ γίνετε κύριοι αὐτῆς. Καὶ νὰ εἰσθε τρώμεοι καὶ φόθοι εἰς ὅλα τὰ θηρία τῆς γῆς καὶ εἰς ὅλα τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἰς κάθε τι πού κινεῖται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἰχθύς τῆς θαλάσσης. Τὰ πάντα ἔχω δώσει εἰς τὴν ἐξουσίαν σας. D Κάθε τι πού ζῆ καὶ κινεῖται ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ εἶναι πρὸς δια-

21. Ὁ κατακλιτισμὸς εἶχε ἐπηρεάσει ἀκατάστανον εἰς τὰς ἐπαχθεὶς τοῦ Νῶε καὶ εἰς τὰς κοινωτικὰς ἀνάγκας. Μετὰ τὸν κατακλιτισμὸν τὰ πάντα λειτουργοῦν συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τοῦ Δημιουργοῦ καὶ ἔχουσιν ἀρχικῶς φυσικὸν νόμον.

22. Γεν. 8, 22.

τροφὴν σας. Σὰς ἔχω δώσει τὰ πάντα νὰ τρώγετε ὅπως τὰ χόρτα. Πλὴν ὅμως κρέας μὲ αἷμα ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐξαρτάται ἡ ζωὴ τοῦ ζώου, δὲν θὰ φάγετε».<sup>24</sup> Ἄξίζει ἐδῶ νὰ θεωρήσωμεν τὴν υπερβατικὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Πρόσπεχε δηλαδὴ, ὅτι ὁ δίκαιος αὐτὸς ἀξιῶνεται πάλιν τῆς αὐτῆς εὐλογίας μὲ τὸν Ἀδὰμ καὶ ἀνακαλεῖ, ἕνεκα τῆς ἀρετῆς του ἢ μᾶλλον ἕνεκα τῆς ἀπειροῦ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐξουσίαν, ἡ ὅποια εἶχε ἀφαιρεθῆ ἀπὸ ἐκείνου. Ὅπως δηλαδὴ παρ' ἐκείνου ἔλεγεν, «Αὐξήσανεθε καὶ πληθύνεσθε καὶ γεμίσατε τὴν γῆν καὶ γίνετε κύριοι αὐτῆς καὶ ἐξουσιάζετε τὸν ἰχθύων τῆς θαλάσσης B καὶ τῶν ἑρπετῶν καὶ τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν θηρίων τῆς γῆς».<sup>25</sup> τοιοῦτοτρόπως καὶ τώρα λέγει: «Καὶ νὰ εἰσθε τρώμεοι καὶ φόθοι εἰς ὅλα τὰ θηρία τῆς γῆς καὶ εἰς ὅλα τὰ πτηνὰ. Κάθε τι πού ζῆ καὶ κινεῖται ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ εἶναι πρὸς διατροφὴν σας. Σὰς ἔχω δώσει τὰ πάντα νὰ τρώγετε ὅπως τὰ χόρτα. Πλὴν ὅμως κρέας μὲ αἷμα ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐξαρτάται ἡ ζωὴ τοῦ ζώου, δὲν θὰ φάγετε». Πρόσπεχε πῶς διασώζεται καὶ ἄλλο τὸν τρόπον ὁ ἴδιος νόμος, ὁ ὁρισθεὶς ἐπὶ τοῦ πρωτοπλάστου. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖ, ἀφοῦ ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Ἀδὰμ τὴν ἐξουσίαν ὄλων καὶ τοῦ παρόσπεχε τὴν ἀπόλουσιν τοῦ παραδείσου, διέταξεν αὐτὸν νὰ ἀπέχη ἑνὸς μόνου δένδρου, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἐδῶ μετὰ τὴν<sup>26</sup> A εὐλογίαν καὶ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ Νῶε ὡς φοβεροῦ ἐναντι τῶν θηρίων καὶ τὴν κυριαρχίαν του ἐφ' ὄλων τῶν πτηνῶν καὶ τῶν ἑρπετῶν, λέγει: «Κάθε τι πού ζῆ καὶ κινεῖται ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ εἶναι πρὸς διατροφὴν σας. Σὰς ἔχω δώσει τὰ πάντα νὰ τρώγετε ὅπως τὰ χόρτα». Ἀπὸ ἐδῶ ἄρχεται ἡ κρεοφαγία,<sup>27</sup> ὄχι διὰ νὰ προετοιμάσῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ δθηγήσῃ αὐτοὺς εἰς γαστριμαργίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπρόκειτο δι' αὐτῶν νὰ προσφέρουν θυσίας καὶ νὰ ἀποδίδουν εὐχαριστίας εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι ἀπέχουσι τάχα ἀφιερωμένων πραγμάτων, δι' αὐτὸ τοὺς παραχωρεῖ τὸ δικαίωμα τῆς θρώσεως αὐτῶν καὶ παρέχει πολλὴν τὴν ἐλευθερίαν. «Σὰς ἔχω δώσει, λέγει, τὰ πάντα νὰ τρώγετε ὅπως τὰ χόρτα». Ἐπειτα, ὅπως ἀκριβῶς B εἰς τὸν Ἀδὰμ διέταξε, μετὰ τὴν ἀπόλουσιν ὄλων, τὴν ἀποχὴν ἑνὸς μόνου δένδρου,<sup>28</sup> τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐδῶ, ἀφοῦ ἐπέτρεψε τὴν βρώσιν ὄλων

23. Γεν. 9, 1-4.

24. Γεν. 1, 28.

25. Κατ' ἑλληνικὴν κρεοφαγίαν βλήσκει καὶ πρὸ τοῦ κατακλιτισμοῦ, πρὸς τὸν Νῶε δὲ δίδεται ἐκτὴ ἐντολὴ τῆς κρεοφαγίας ἕνεκα αἵματος.

26α. Γεν. 2, 17.

ἀφάρτως, λέγει: «Πλὴν ὅμως κρέας μεῖ αἷμα, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐξαρτάται ἡ ζωὴ τοῦ ζώου, δὲν θὰ φάγετε». Τί σκοπὸν ἔχει τὸ λεχθῆν; Τί σημαίνει, «κρέας μεῖ αἷμα ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐξαρτάται ἡ ζωή»; Τοῦτο σημαίνει, τὸ πνιγμένον καθ' ὅσον ζωὴ τοῦ ἀλόγου ζώου εἶναι τὸ αἷμα.<sup>26</sup>

5. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ προσφέρουν τὰς θυσιάς τῶν ἀλόγων ζώων, τοικοτοτρόπως περίπου τοὺς διδάσκει, λέγων, ὅτι τὸ μεν αἷμα ἐξεχωρίσθη δι' ἑμέ,<sup>27</sup> τὸ δὲ κρέας διὰ σᾶς. Θεοπίζει δὲ αὐτά, διὰ νὰ ἀνακόψῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν ὁρμὴν τῶν πρὸς φόνον ἀνθρώπου. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθές C καὶ ὅτι διατάζει αὐτά, ἐπειδὴ θέλει εἰς τὸ ἐξῆς νὰ τοὺς καταστήσῃ εὐλαθεστέρους, ἄκουσε αὐτὰ ποῦ ἀκολουθοῦν. «Καθ' ὅσον τὸ ἰδικόν σας αἷμα, λέγει, τὸ αἷμα τῶν ψυχῶν σας, θὰ τιμωρήσω (ἂν ἐγκληματήσαστε) μεῖ τὰ ἄγρια θηρία, τὰ ὅποια θὰ ἐξαπολύσω ἐναντίον σας καὶ δι' ἄλλου ἀνθρώπου θὰ τιμωρήσω ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἀφαιρεῖ ἀνθρωπίνην ζωὴν».<sup>28</sup> Τί λοιπὸν; Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ αἷμα; Δὲν ἐννοεῖ αὐτὸ, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ χρησιμοποιοῖ τὴν ἀνθρωπίνην συνήθειαν, ὅπως θὰ ἔλεγε κανεὶς εἰς κάποιον, «κρατῶ τὸ αἷμά σου εἰς τὰς χεῖρας μου», ἀντὶ νὰ εἴπῃ, «ἔγω τὸ δικαίωμα νὰ σὲ φονεύσω». Τὸ ὅτι δηλαδὴ τὸ αἷμα δὲν εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἄκουσε τὸν Χριστόν, ὁ ὅποιος λέγει: «Μὴ φοθηθῆτε αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι φονεύουν τὸ σῶμα, D ὅμως δὲν ἠμποροῦν νὰ φονεύσουν τὴν ψυχὴν».<sup>29</sup> Καὶ ἐλέπε πᾶσαν διαφορὰν χρησιμοποιοῖ. «Ἐκεῖνος ποῦ χύνει, λέγει, αἷμα ἀνθρώπου, πρὸς τιμωρίαν του θὰ χυθῆ τὸ ἰδικόν του αἷμα, διότι κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐδημιούργησα τὸν ἀνθρώπου».<sup>30</sup> Σκέψου, παρακαλῶ, πᾶσον φόβον ἀνέβωλε μεῖ τὸν λόγον αὐτόν (κατ' εἰκόνα). Διότι ἐάν, λέγει, καὶ ἡ ὁμοιότης τοῦ γένους δὲν σὲ ἐμποδίζει οὔτε ἡ φυσικὴ συγγένεια σὲ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν κακὴν πράξιν, ἀλλὰ ἀφοῦ ἀπωθήσῃ καὶ τὴν ἀδελφικὴν συμπάθειαν, παρασύρῃσαι: ἴλας εἰς τὸ μιστὸν αὐτὸ τόλμημα, σκέψου, ὅτι ἔχει δημιουργηθῆ κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ἡξιώθη ἀπὸ τὸν Θεὸν τῆς κτίσεως, καὶ κατὰστάτε τὴν κακὴν σου ἀπόφασιν. Τί λοιπὸν; θὰ εἴπῃ κανεὶς. Ἐάν κάποιος πραγματοποιήσῃ ἀ-

26. Τὸ αἷμα ἀθεοῦταιτο ἔδρα τῆς ζωῆς τοῦ ζώου (Λευϊτ. 17, 11, 14).  
27. Εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Λευϊτικῆοῦ περὶ θυσιῶν τὸ αἷμα ἀφαιρῶνται εἰς τὸν Θεόν (Λευϊτ. 4, 7).

28. Γεν. 9, 6.

29. Ματθ. 10, 28.

30. Γεν. 9, 6.

ναριθμητοὺς φόνους καὶ χύσῃ τόσα αἵματα, πῶς θὰ τιμωρηθῆ ἀξίως, ὅταν χυθῆ μόνον τὸ ἰδικόν του αἷμα; Μὴ σκέπτεσαι αὐτὸ, ἀνθρώπε μου, ἀλλὰ γνώριζε ὅτι μετ' ὀλίγων θὰ λάθῃ τοιοῦτον ἀφθαρτον σῶμα, τὸ ὅποιον δύναται συνεχῶς καὶ αἰωνίως νὰ τιμωρηθῆ. Καὶ ἐκεῖνο δὲ νὰ προσέχηρῃ, πῶς ἐνομοθέτησε μεῖ ἀκρίβειαν. Διὰ μὲν τὸν ἀνθρώπου δηλαδὴ λέγει, «μὴ χύσῃς αἷμα» διὰ τὰ ἄλογα ζῶα ὅμως δὲν εἶπε, «μὴ χύσῃς», ἀλλὰ «Πλὴν ὅμως κρέας μεῖ αἷμα, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐξαρτάται ἡ ζωὴ τοῦ ζώου».<sup>31</sup> A δὲν θὰ φάγετε». Ἐκεῖ, «μὴ χύσῃς» ἔδω, «μὴ φάγηρ». Εἶδες ὅτι αἱ νομοθεσίαι τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχουν καμμίαν δυσκολίαν; Πῶς αἱ ἐντολαὶ εἶναι: ἐλαφροὶ καὶ εὐκολοί; Πῶς δὲν ἐπιζητεῖ τίποτε θαρρὺ καὶ ἀνυπόφορον ἀπὸ τὴν φύσιν μας; Ἰαχυρίζονται θεοβίως πολλοὶ, ὅτι τὸ αἷμα τῶν ἀλόγων ζώων εἶναι θαρρὺ καὶ χαικόν καὶ πρόξενον ἀσθενείας. Ἄλλ' ἡμεῖς ὀφειλομεν νὰ προσέχωμεν, ὅχι δι' ἐκεῖνον τὸν περισσώτερον φιλοσοφικόν λόγον, ἀλλὰ δι' αὐτὴν τὴν νομοθεσίαν τοῦ Θεοῦ. Ἐπειτο, διὰ νὰ μάθωμεν ἀκριβῶς διατὶ ὠμίλησε μεῖ τὴν ἀκρίβειαν περὶ αὐτῆς τῆς ἐντολῆς καὶ ὅτι ἐδίδαξεν αὐτά, διὰ νὰ ἀναχαίτῃ τὴν φονικὴν διάθειαν τῶν ἀνθρώπων, λέγει: «Σὺς δὲ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ γεμίσατε B τὴν γῆν καὶ γίνετε κύριοι αὐτῆς».<sup>32</sup> Δὲν εἶπεν ἀσκοπῶς, «σεῖς δὲν, ἀλλ' (ἦτο) ὡσανὺ νὰ ἔλεγε, σεῖς οἱ ὄλιγοι, οἱ εὐκόλως μετρούμενοι γεμίσατε ὅλην τὴν γῆν καὶ γίνετε κύριοι αὐτῆς. Ἐχετε δηλαδὴ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν κυριαρχίαν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν. Πρόσεχε, παρακαλῶ, τὴν φιλοθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, πῶς ἀφοῦ παρέχῃ προηγουμένης μεγάλης εὐεργεσίας, τότε δίδει καὶ τὸν νόμον καὶ τὴν ἐντολήν. Καὶ ὅπως εἰς τὸν Ἀδάμ, μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν εἰς τὸν παράδεισον καὶ τὴν τὴν ἀπόλαυσιν, C τότε διέταξε καὶ τὴν ἀποχὴν τοῦ δένδρου, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐδῶ: μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπιφέρῃ τοιαύτην πανώλεθρίαν, οὔτε θὰ ἐπιδαίξῃ τοιαύτην ὀργὴν, ἀλλὰ θὰ ἀφήσῃ νὰ παραμένουν ἀμετακίνητα τὰ φυσικὰ στοιχεῖα μεῖ τὸ νὰ ἀκολουθῆ ἕκαστον τὴν ὁδὸν του καὶ τὴν φυσικὴν του τάξιν, καὶ ἀφοῦ ἡξίωσε αὐτοὺς τῆς εὐλογίας καὶ τοὺς ἐδώρισε τὴν παλαιὰν ἐξουσίαν ἐφ' ὧν τῶν ἀλόγων καὶ τοὺς παρεχώρησε τὴν ἄδειαν τῆς κροσφογίας, τότε λέγει, «Πλὴν ὅμως κρέας μεῖ αἷμα, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐξαρτάται ἡ ζωὴ τοῦ ζώου, δὲν θὰ φάγετε». Εἶδες πῶς εὐεργετῆ προηγουμένης καὶ ἐπιδεικνύει ἄπειρον γεννοιοδωρίαν, καὶ τότε διατάζει; Τοῦτο δε-

31. Γεν. 9, 7.



δαίως εις τοὺς ἀνθρώπους δὲν θά συνέθακῃ ποτε. Διότι οἱ ἄνθρωποι Δ θέλουσι νὰ ἐκπληρωθοῦν προηγουμένως αἱ διαταγαὶ τῶν καὶ νὰ ἐπίδειξουν οἱ προσταζόμενοι πολλὴν φιλοφροσύνην καὶ νὰ πραγματοποιήσῃσι ἐκεῖνα ποὺ θέλουσι, καὶ τότε λοιπὸν νὰ ἀνταμείβουν αὐτούς, οἱ ὅποιοι ἐπέδειξαν πολλὴν ὑπακοήν. Τὸ ἀντίθετον ὅμως συμβαίνει διὰ τὸν κοινὸν Θεὸν ὄλων. Προηγουμένως εὐεργετῆται καὶ μετὰ τὸ πληθὺς τῶν εὐεργεσιῶν προσελκύει τὴν φύσιν μας, καὶ τότε διατάζει ἑλαφρὰ καὶ εὐκόλα, ὥστε καὶ μετὰ τὴν εὐκολίαν τῶν προσταγῶν Του καὶ μετὰ τὴν παρακίνησιν τῶν προηγουμένων εὐεργεσιῶν νὰ σπεύσωμεν προθύμως εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν Του. Ἄς μὴ ἀδιαφορῶμεν λοιπὸν, ἀγαπητοὶ μου, ὅτε νὰ γινώμεθα περισσότερο ἀκηροὶ εἰς τὴν ὑπακοήν Ἐ τῶν προσταγῶν, ἀλλὰ νὰ σκεπτόμεθα καὶ τὴν εὐκολίαν αὐτῶν καὶ τὰς προηγουμένας εὐεργεσίας καὶ τὰ ὑποσχεθέντα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἔχει ἀποταμιεύσει (δι' ἡμᾶς) μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν διαταγῶν Του. Ἄς ἀγρυπνῶμεν λοιπὸν καὶ ἄς σπεύδωμεν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐντολῶν Του καὶ ἄς μὴ ἐγκαταλείπωμεν τοὺς δρόμους, τοὺς ὁποίους ἐχάρισεν πρὸς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν μας ὁ Θεὸς εἰς τὴν φύσιν μας. Ταιουτοτρόπως καὶ ἀφοῦ χρησιμοποίησωμεν καταλλήλως (ἐν μετάνοιᾳ καὶ ἀρετῇ) τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς μας, θὰ καθαρῶμεν τὰς ἁμαρτίας μας καὶ θὰ ἐναποθέσωμεν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας πολὺ θάρος, <sup>264</sup> Α καὶ μάλιστα τώρα, ποὺ ὑπολείπεται ἀκόμη χρόνος ἀπὸ τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστήν.

δ. Καὶ δὲν εἶναι δεδαίως μικρὸς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν ποὺ ὑπολείπεται, ἐὰν θελήσωμεν νὰ συνέλθωμεν ὀλίγον. Εἶπον δὲ αὐτὸ, ὄχι διότι ἡ διάρθρωσις τῶν ἁμαρτιῶν μας ἀπαιτεῖ τόσο μόνον χρόνον, ἀλλ' ἐπεὶ ἔχομεν φιλόφρονον καὶ ἡμερον Κύριον, καὶ δὲν χρειάζεται πολὺν καιρὸν. Μόνον ἐὰν πλησιάσωμεν Αὐτὸν μετὰ πολλὴν θερμότητα καὶ κατάνυξιν, ἀφοῦ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ ὅλα τὰ κοσμικὰ πράγματα καὶ ἐξαρτηθῶμεν ἀπὸ τὴν βίαν βοήθειαν. Καθ' ὅσον οἱ Νινευίται, Β ἂν καὶ ἦσαν θεαροφρόνοι μετὰ τὰς πολλὰς ἁμαρτίας, ἐπεὶ ἔδειξαν πολλὴν καὶ ἀκριβῆ μετάνοιαν, δὲν ἐχρειάσθησαν περισσότερο ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας διὰ νὰ προσελκύσωσιν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀκυρώσωσιν τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκδοθεῖσιν ἀπόφασιν.<sup>265</sup> Α καὶ τί λέγω οἱ Νινευίται;<sup>266</sup> Ὅ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ Ἀληθῆς ὅτε μίαν ἡμέραν ἐ-

264. Ἰωάν. 8, 10.

265. Καὶ ὁ Κύριος προέβαλε ὡς παραδειγμὰ μετάνοιαν τοῦ Νινευίται (Ματθ. 12, 41. Λουκ. 11, 32).

χρειάσθη. Καὶ τί λέγω μίαν ἡμέραν; Ὅτε ὀλίγην ὄραν. Τόση εἶναι ἡ φιλοφροσύνη τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς. Ὅταν δηλαδὴ ἴδῃ τὴν ἰσχυρὰν θέλησιν μας καὶ ὅτι πλησιάζομεν Αὐτὸν μετὰ θερμὴν ἀγάπην, δὲν καθυστερεῖ οὔτε ἀναδύλλει, ἀλλὰ παρέχει ταχείαν τὴν βοήθειάν του καὶ λέγει: «Ἐνὶ ἀκόμῃ σὺ ὁμιλεῖς, θὰ σοῦ εἰπω ἰδοὺ εἶμαι παρὼν». <sup>267</sup> Δυνάμεθα λοιπὸν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰς ὀλίγας αὐτὰς ἡμέρας νὰ ἐπίδειξωμεν κάποιαν προθυμίαν C καὶ νὰ ἐπιφεληθῶμεν ἀπὸ τὴν νηστειαν καὶ, ἀφοῦ ἀποβάλλωμεν τὴν ἀδιαφορίαν, νὰ ἀπευθύνωμεν ἐκτενεῖς προσευχὰς πρὸς τὸν Θεόν, νὰ χύνωμεν θερμὰ δάκρυα, νὰ ἐλέγχωμεν συνεχῶς τὰ ἁμαρτήματά μας, νὰ ἐκθέτωμεν ὡσαν εἰς ἰατρὸν τὰ τραύματά μας καὶ νὰ δεικνύωμεν τὰ ἔλκη τῆς ψυχῆς μας καὶ νὰ ἐπιζητῶμεν τὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ θεραπείαν. Νὰ πράττωμεν δὲ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα καθήκοντά μας καὶ νὰ ἐπιδεικνύωμεν συντριβὴν καρδίας, ἀκριβῆ κατάνυξιν, πλουσίαν ἐλεημοσύνην, νὰ χαλιναγωγῶμεν τὰ ὑπόλοιπα πάθη ποὺ μᾶς ταράσσουν τὸν λογισμὸν D καὶ νὰ ἀποβάλλωμεν αὐτὰ ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας. Ὅτε νὰ μᾶς πολιορκεῖ ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, ὅτε νὰ μνησκακῶμεν πρὸς τοὺς πλησίον καὶ νὰ συμπεριφερόμεθα ἐχθρικῶς πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας. Διότι τίποτε, δὲν μισεῖ καὶ ἀποστρέφεται ὁ Θεὸς τόσο, ὅσον τὸν μνησκακὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος διατηρεῖ συνεχῶς τὴν ἐχθραν πρὸς τὸν πλησίον. Εἶναι δηλαδὴ τόση ἡ ζημία τῆς ἁμαρτίας αὐτῆς, ὥστε ἀνακαλεῖ καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ. Καὶ διὰ νὰ μάθετε, θέλω νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω τὴν παραβολὴν, ἣ ὅποια εὐρίσκεται εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, κατὰ ποῖον τρόπον ἔλαβε τὴν συγχώρησιν ἐκεῖνος ὁ ἀφιλέτητος τῶν μυρίων ταλάντων, ἐπεὶ ἔπεσεν εἰς τοὺς πόντους καὶ ἐδέηθη καὶ παρεκάλεσε. Ἐ «Καὶ ἀφοῦ τὸν εὐσπλαχνίσθη, λέγει, ὁ κύριός του, τὸν ἀφῆκεν ἐλεύθερον καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ χρέος». <sup>268</sup> Εἶδες τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ; Ἐκεῖνος ἐπιπτεν εἰς τοὺς πόντους παρακαλῶν καὶ τοῦ δώρη προθεσίαν. Διότι λέγει, «Κάνε ὑπομονὴν καὶ ὅλα θὰ σοῦ τὰ ἐπιστρέψω». <sup>269</sup> Ἄλλ' ὁ καλὸς Κύριος, ὁ κηδεμὼν καὶ φιλόφρονος, ἀφοῦ ἐλύγισε εἰς τὸν δοῦλον, δὲν παρεχώρησε τόσα, ὅσα ἐζητήσῃ, ἀλλ' ὅσα οὐδέποτε ἐφροντάσθη. <sup>265</sup> Α Διότι τοιαύτη συνήθεια ὑπάρχει εἰς τὸν Θεόν πάντοτε, νὰ ὑπερνεκᾷ καὶ προλαμβάνῃ τὰς παρακλήσεις μας. Ἐπεὶ παρεκάλεσε λοιπὸν ἐκεῖνος νὰ μειώσῃ ὁ Κύριος τὴν ἀστηρότητά του

268. Ἰω. 58, 9.

269. Ματθ. 18, 27.

266. Ματθ. 18, 26.

και ύπεσχέθη ότι θα αποδώση όλην τήν όφειλήν. Ἐκεῖνος δ' όποιος νική τά άμωρτήματά μας με τήν αγαθότητά Του, άφου ήύσπλαχνίσθη αυτόν, τόν άφησεν έλευθερον και τοῦ έχάρισε τó χρέος. Είδες τί μὲν έζητήσεν ό δούλος, πόσα δέ ό Κύριος έχάρισεν εις αυτόν; Πρόσεξε πάλιν αυτού του δούλου τήν άλαζονείαν. Ἐνύ όφειλε νά φανή και αυτός γεμάτος συμπάθειαν πρὸς τούς συνανθρώπους του, συμφώνως πρὸς τήν τόσην φιλοανθρωπίαν και τήν άπερίγραπτον ευεργεσίαν πού του παρεσχέθη, Β αυτός έπραξε τό αντίθετον. Διότι, «Ἐξήλαθε», λέγει, αυτός ό ίδιος, που έλαθε τήν άπαλλαγὴν τοῦ χρέους τῶν μυρίων τάλαντων. Ἄκούσατε, παρακαλώ, με άκριβείαν. Διότι αυτά, τά όποια συνέδησαν εις αυτόν είναι ικανά νά επιβράσουν εις τήν ψυχὴν μας και νά μάς πείσουν νά αποδάλωμεν τό φοδερόν αυτό νόσημα από τήν δεινότητά μας. Αὐτός λοιπόν άφοῦ εξήλαθε, συνήτησεν ένα εκ τῶν συνδούλων του, ό όποιος του άφείλεν εκατόν δηνάρια». 38 Πρόσεξε τήν ύπάρχουσαν διαφοράν. Ἐδὼ ό σύνδουλος που όφειλε εκατόν δηνάρια, εκεί ό Κύριος που άπαιτεῖ τά μυρία τάλαντα. Και όμως, επειδή τόν ειδε νά ικετεύη και νά παρακαλή, τόν συνεχώρησεν. Αὐτός όμως C «άφοῦ τόν έσφιγγε εις τόν λαιμόν του έλεγε: δός μου όπισω δ,τι μου όφείλεις». 39 Τί (συνέδη) λοιπόν; «Ἔπεσε, λέγει, ό σύνδουλος που εις τούς πόδας αυτού». 40 Πρόσεχε πῶς ό Ευαγγελιστής επαναλαμβάνει συνεχῶς τόν λόγον αυτόν, «ό σύνδουλος του», όχι άσκόπως, αλλά δια νά μάθωμεν, ότι δὲν ύπάρχει άπόστασις μεταξύ αὐτῶν. Και όμως έκαμε τήν παράκλησιν πρὸς αυτόν, τήν όποιαν και αυτός πρὸς τόν Κύριον, λέγων: «Κάνε ύπομονήν και δλα θά σοῦ τά επιστρέψω. Ἐκεῖνος δέ, λέγει, δὲν ήβηλε, άλλ' έπήγε και τόν έβαλε εις τήν φυλακὴν έως δτου επιστρέψῃ τά όφειλόμενα». 41 Τί μεγίστη άχαριστία! Ἐνύ είχε πρόσφατον τήν μνήμην τῆς τόσου μεγάλης γενναιοθωρίας, οὔτε και τοιουτοτρόπως έσκέφθη νά δείξῃ κάποιαν συμπάθειαν. D Ἄλλά προηγουμένως μὲν έπινγεν αυτόν, τώρα δὲ τόν έρριψε και εις τήν φυλακὴν.

7. Πρόσεχε όμως τί γίνεται. «Ἐταν ειδον δὲ αυτόν, λέγει, οι σύνδουλοι του έλυπήθησαν. Και άφοῦ ήλθον εξήγησαν εις τόν Κύριόν των όλα οσα συνέδησαν». 42 Δὲν ήλ-

38. Ματθ. 18, 28.

37. Ματθ. 18, 28.

38. Ματθ. 18, 29.

39. Ματθ. 18, 29-30.

40. Ματθ. 18, 31.

θεν εκείνος, ό όποιος έπαθε αυτά (διότι πῶς ήτο δυνατόν, άφοῦ ευρίσκετο κλεισμένος εις τήν φυλακὴν;), αλλά οι σύνδουλοι, οι όποιοι χωρὶς νά έχουν άδικηθῆ, τόσον πολὺ έταράχθησαν, ώσαν οι ίδιοι νά ήδικήθησαν, ώστε ήλθον και κατήγγειλαν τά πάντα. Βλέπε όμως και τήν άγονάκτησιν του Κυρίου. «Τότε, άφοῦ προσάκάλεσεν αυτόν, λέγει, τοῦ έπτε: δούλε πουηρέ». 41 Ἐ Πράγματι άπ' έδῶ είναι δυνατόν νά άντιληφθῶμεν πόσον μεγάλη είναι ή καταστροφή εκ τῆς μνησκακίας. Διότι δὲν άπακάλεσε αυτόν πουηρόν, όταν τόν εξήπατα δια τά μυρία τάλαντα αλλά τώρα όταν άπεδείχθη σκληρὸς πρὸς τόν σύνδουλόν του. «Δούλε πουηρέ, λέγει, σοῦ έχάρισα όλον εκείνο τό χρέος, επειδή με παρεκάλεσες». Πρόσεχε πῶς φανερώνει τήν ύπερβολικὴν του κακίαν. Μήπως, λέγει, προσέφερες τίποτε περισσότερον; Δὲν είπες μόνον άπλοῦς λόγους και άφοῦ ήκουσα τήν παράκλησίν σου, σὲ άπήλλαξα εκείνης τῆς μεγάλης και άπεριγράφτου όφειλῆς; «Δὲν έπρεπε και σὺ νά αλείψῃς τόν σύνδουλόν σου, όπως και εγὼ σὲ έλέησα»; 42 Ποίας συγγνώμης θά είσαι άξιος, 266 Α εὐν μὲν εγὼ ό Κύριός σου παρέγραψα τόσα ύπέρογκα χρέη σου δια τούς άπλοῦς εκείνους λόγους, σὺ δὲ δὲν ήλέησες τόν σύνδουλόν σου, τόν συνανθρώπόν σου, οὔτε ελύγισες, οὔτε έπέδειξες κάποιαν συμπάθειαν πρὸς αυτόν ευθυμούμενος τὰς προς σὲ ευεργεσίας μου, αλλά σὺ άπεδείχθης άσπλαχνος και άπάνθρωπος και άνελεήμων πρὸς τόν σύνδουλόν σου; Δια τότου θά μάθῃς έδῶ δια τῆς πείρας πόσα συμφορὰς προϋξένησες εις τόν εαυτόν σου. «Και άφοῦ ώργίσθη ό Κύριος αυτού τόν παρέδωκεν εις τούς βασανιστάς». 43 Βλέπε ότι ό Κύριος οργίζεται τώρα ένεκα τῆς άπανθρωπίας αυτού πρὸς τόν σύνδουλον, Β και τόν παραβίδει εις τούς βασανιστάς. Και δ,τι δὲν έπραξε προηγουμένως, όταν τόσον πολλὰ του όφειλε, διατάσσει τώρα νά πραγματοποιηθῆ. Διότι, «παρέδωκεν αυτόν εις τούς βασανιστάς έως δτου επιστρέψῃ δ,τι όφείλει». Ἐως δτου, λέγει, καταβάλῃ αὐτὰ τά μυρία τάλαντα, τῶν όποιῶν ήδη προηγουμένως έλασεν άπαλλαγὴν και άνεχώρησε. Μεγίστη και άνέκφρατος είναι ή φιλοανθρωπία του Θεοῦ. Διότι, όταν μὲν αὐτὸς διεπραγματεύετο περὶ του χρέους, επειδή παρεκάλεσε, έχάρισε τοῦτο εις αυτόν. Ἐταν όμως τόν ειδε νά γίνεται σκληρὸς και άπάνθρωπος πρὸς

41. Ματθ. 18, 32.

42. Ματθ. 18, 33.

43. Ματθ. 18, 34.

τὸν σύνδουλον, τότε λοιπὸν ἀνακαλεῖ τὴν γενναιοδωρίαν Του, διὰ τὴν βίβλην δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, Ὡς δὲν ἠδίκησε τὸσον ἐκείνον ὅσον τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ ὅπως ἐκείνος τὸν ἔρωθεν εἰς τὴν φυλακὴν ἕως ὅτου ἀποδώσῃ, ὅτι ἀφείλει, τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς τὸν παρέδωκεν εἰς τοὺς βασανιστὰς ἕως ὅτου καταθέσῃ ἔδον τὸ χρέος. Δὲν εἶπε δὲ αὐτὰ ἀπλῶς περὶ τῶν δημαρίων καὶ τῶν ταλάντων, ἀλλὰ ὁ λόγος εἶναι περὶ ἁμαρτίας καὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἁμαρτημάτων, διὰ τὴν μάθωμεν, ὅτι ἡμεῖς μὲν καὶ ἂν ἀκόμη εἴμεθα ὑπεύθυνοι εἰς τὸν Θεὸν διὰ μύρια ἁμαρτήματα, ὁμοῦ λαμβάνομεν τὴν συγχώρησιν παρ' Αὐτοῦ, ἕνεκα τῆς ἀπειροῦ φιλανθρωπίας Του. Ἐὰν ὁμοῦ ἀποδειχθῶμεν σκληροὶ καὶ ἀπάνθρωποι πρὸς τοὺς συνδούλους, τοὺς συγγενεῖς μας, τοὺς ὁμοίους ὡς πρὸς τὴν φύσιν μας **Β** καὶ δὲν συγχωρήσωμεν τὰ πρὸς ἡμᾶς ἁμαρτήματά των, ἀλλὰ διὰ τὰ ἀνάξια αὐτὰ συμπεριφερόμεθα πρὸς αὐτοὺς μὲ κακίαν, τότε θὰ ἐπισύρωμεν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅσα μᾶς συνεχωρήθησαν προηγουμένως θὰ διαταχθῶμεν νὰ ἐξοφλήσωμεν αὐτὰ πάλιν μὲ τιμωρίας καὶ βασανιστήρια. Διότι ὅσον ἀπέχουν ἑκατὸν δηνάρια ἀπὸ μύρια τάλαντα, τόση εἶναι καὶ ἡ διαφορά τῶν ἰδικῶν μας πρὸς τὸν Θεὸν ἁμαρτημάτων καὶ αὐτῶν πού ἔχουν γίνεαι πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τοὺς συναθρώπους μας. Διὰ τὴν μάθωμεν δὲ ἀκριβῶς ὅτι πρὸς ὠφέλειάν μας εἶπε τὴν παραβολὴν αὐτὴν ὁ Κύριος, ἀκούσε καὶ αὐτὸ πού ἀκολουθεῖ **Β** «Τοιοῦτοτρόπως θὰ σᾶς συμπεριφερθῇ καὶ ὁ οὐράνιος Πατὴρ σας λέγει, ἐὰν δὲν ἀφήσετε κάθε ἕνα εἰς τὸν ἀδελφόν του ἐκ τῶν καρδιῶν σας τὰ παραπτώματα αὐτῶν». <sup>44</sup> Μέγας εἶναι τὸ κέρδος τῆς παραβολῆς, ἐὰν θελήσωμεν νὰ προσέξωμεν. Διότι τί δύναμεθα νὰ συγχωρήσωμεν ἡμεῖς τῶσον, ὅσον συγχωρεῖ εἰς ἡμᾶς ὁ Κύριος; Καὶ ἡμεῖς μὲν, ἐὰν θελήσωμεν τοῦτο, συγχωροῦμεν ἁμαρτήματα τῶν συναθρώπων μας. Ἡμεῖς ὁμοῦ λαμβάνομεν τὴν συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Κύριον. Πρόσεχε δὲ καὶ τὴν ἀκριβείαν τῶν λεγομένων. Διότι δὲν εἶπεν ἀπλῶς, «ἐὰν δὲν ἀφήσετε εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἁμαρτήματα», ἀλλὰ τί; «Ἐὰν δὲν ἀφήσετε κάθε ἕνα εἰς τὸν ἀδελφόν του **267 Α** ἐκ τῶν καρδιῶν σας τὰ παραπτώματα αὐτῶν». Πρόσεχε πῶς θέλει αὐτὴν τὴν καρδίαν μας νὰ εὐρισκῆται εἰς γαλήνην καὶ ἡσυχίαν καὶ νὰ εἶναι ἡρεμος ὁ λογισμὸς μας καὶ νὰ εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι παντὸς πάθους καὶ νὰ δεικνύωμεν πολλὴν ἀγαθωσύνην καὶ πραότητα πρὸς τοὺς πλησίον

44. Ματθ. 18, 35.

μας. Καὶ εἰς ἄλλο μέρος δὲ εἶναι δυνατό νὰ ἀκούσῃς τὸν Κύριον νὰ λέγῃ πάλιν «Διότι, ἐὰν ἀφήσετε εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ παραπτώματα αὐτῶν, θὰ ἀφήσῃ καὶ τὰ ἰδικὰ σας ὁ οὐράνιος Πατὴρ σας». <sup>45</sup> Ἄς μὴ νομίσωμεν λοιπὸν, ὅτι ἐνεργετοῦμεν ἄλλον, ὅταν πράττωμεν τοῦτο, ἢ ὅτι προσφέρομεν εἰς ἐκείνον κάποια μεγάλην χάριν. Καθ' ὅσον ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἀπολαμβάνομεν τὴν ἐνεργεσίαν **Β** καὶ προξενούμεν ἐκ τούτου πολὺ κέρδος εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ὅπως καὶ πάλιν, ἐὰν δὲν πράττωμεν τοῦτο, ἐκείνους μὲν εἰς τίποτε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀδικήσωμεν, προετοιμάζομεν ὁμοῦ εἰς τὸν ἑαυτὸν μας τὴν ἀνυπόφορον τιμωρίαν τῆς κολάσεως. Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, σκεπτόμενοι αὐτὰ, ἄς μὴ ἀγανακτῶμεν ποτε δι' αὐτοὺς πού μᾶς ἐλύπησαν, ἢ νὰ ἔχωμεν μνησικακίαν πρὸς αὐτοὺς πού κατὰ κάποιοιον τρόπον μᾶς ἠδίκησαν, ἢ νὰ συμπεριφερόμεθα πρὸς αὐτοὺς ἐχθρικῶς. Ἀλλὰ σκεπτόμενοι πόσην ἐνεργεσίαν μᾶς προσξενοῦν καὶ θάρρος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, καὶ πρὸ πάντων, ὅτι ἡ συνδιαλλαγή μὲ αὐτοὺς πού μᾶς ἐλύπησαν εἶναι ἀπαλλαγὴ ἐκ τῶν ἰδικῶν μας ἁμαρτημάτων, Ὡς ἂς σπεύδωμεν καὶ ἄς ἐπειγώμεθα. Λαμβάνοντες δὲ ὅπ' ὄψιν τὸ ἐκ τούτου κέρδος, ἄς ἐπιδεικνύωμεν μεγάλην δοῦθειαν καὶ καλωσύνην πρὸς αὐτοὺς πού μᾶς ἠδίκησαν, ὡσαν ἀκριβῶς πρὸς πραγματικούς ἐνεργέτας. Διότι, ἐὰν εἴμεθα ἀώφρονες καὶ συνετοί, δὲν θὰ δυνηθῶν τῶσον νὰ μᾶς ὠφελήσουν αὐτοί, οἱ ὅποιοι συμπεριφέρονται πρὸς ἡμᾶς φιλικῶς καὶ ἐκείνοι οἱ ὅποιοι μὲ κάθε τρόπον φροντίζουν νὰ μᾶς δοηθῶν, ὅσον θὰ μᾶς δοηθῇ ἢ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς συμπαράστασις καὶ δόθῃται, ἢ ὅποια καθιστᾷ ἡμᾶς ἀξίους τῆς θείας δόθῃται καὶ μᾶς ἐλαφρύνει ἀπὸ τὸ φορτίον τῶν ἁμαρτημάτων μας.

**8.** Διότι σκέψου, παρακαλῶ, ἀγαπητὴ μου, τῶσον εἶναι τὸ μέγεθος αὐτῆς τῆς ἀρετῆς ἀπὸ τὰ ἑσθλα, τὰ ὅποια ὑπεσχέθη ὁ τῶν ὀλων Θεὸς εἰς αὐτοὺς πού θὰ τὴν πραγματοποιήσωμεν. Διότι, ἀφοῦ εἶπε, «Ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς σας, εὐλόγεῖτε αὐτοὺς πού σᾶς καταδικάζουν, προσεύχεσθε δι' ἐκείνους πού σᾶς κακομεταχειρίζονται», <sup>46</sup> **Δ** ἐπειδὴ ἦσαν μεγάλοι οἱ ἐπιταγὰὶ καὶ ἤγγικαν αὐτὴν τὴν ἀκρὴν τῆς κορυφῆς, διὰ τοῦτο λέγει «Διὰ τὴν γίνετε ὁμοιοὶ τοῦ ἐπουρανίου Πατρὸς σας, διότι Αὐτὸς ἀναπέλλει τὸν ἥλιόν Του διὰ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει διὰ τοὺς δικαίους καὶ ἀδίκους». <sup>47</sup> Εἶδες μὲ πόσην γίνεται παρόμοιος, κατὰ

46. Ματθ. 5, 14.

48. Ματθ. 5, 44.

47. Ματθ. 5, 45.

τὸ ἀνθρώπινως δυνατόν, ἐκείνος ποῦ ὄχι μόνον δὲν ἀντικρούει αὐτοὺς ποῦ τὸν λυποῦν, ἀλλὰ καὶ φροντίζει νὰ προσεύχεται ὑπὲρ αὐτῶν; Ἄς μὴ ἀποστερώμεν λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἐνεκα ἀδιαφορίας καὶ ἀκηρσίας, τοιοῦτων δωρεῶν καὶ βραβείων ποῦ υπερβαίνουν τὴν δύναμιν κάθε σκέψους, Ἐ ἀλλὰ ἄς φροντίζωμεν παντοιοτρόπως νὰ κατορθώωμεν αὐτὴν τὴν ἀρετὴν καὶ, ἀφοῦ πείσωμεν τὸν λογισμόν μας, ἄς ἐκπαιδεύσωμεν αὐτὸν νὰ ὑπακούῃ εἰς τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ἐγὼ τώρα ἐκαιμὶ αὐτὴν τὴν παραινέσιν καὶ ἠρχομένην μετὰ τὴν παραβολὴν καὶ ὑπέδειξα τὸ μέγεθος τοῦ καταρθώματος καὶ πόσον κέρδος λαμβάνωμεν ἐκ τούτου, ὥστε κάθε ἓνας ἀπὸ ἡμᾶς, ἐάν ἔχη κάποιον ποῦ τοῦ συμπεριφέρεται ἐχθρικῶς, ἕως ἄτου ἀκόμη ὑπάρχη καιρὸς, νὰ φροντίσῃ ὅπως συμφιλίωσῃ αὐτὸν μαζί του. Καὶ ἄς μὴ μοῦ λέγῃ κανεὶς, ὅτι παρεκάλεσα μίαν καὶ δύο φορές, καὶ δὲν συγκοτετέθη. Ἐάν κάμνωμεν εὐλικρινῶς τοῦτο, <sup>268</sup> Ἄ ἄς μὴ παύσωμεν προηγουμένως, Ἐ ἕως ἄτου, ἀφοῦ τὸν κάμψωμεν μετὰ τὴν συνεχῆ προσέλευσιν καὶ παράκλησιν, προσελκύσωμεν αὐτὸν καὶ τὸν ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ τὴν ἐχθρότητα πρὸς ἡμᾶς. Διότι μήπως εἰς ἐκεῖνον κάμνωμεν κάποια χάριν; Εἰς ἡμᾶς ἐπιστρέφουν τὰ εὐεργετήματα· θὰ προσελκύσωμεν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ, θὰ ἀποταμιεύσωμεν ἀπὸ προηγουμένως τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας, θὰ λάβωμεν ἐκ τούτου πολὺ θάρρος πρὸς τὸν Θεόν. Ἄν πραγματοποιήσωμεν αὐτὸ, θὰ δυναθώμεν καὶ νὰ προσέλθωμεν μετὰ καθαρὰν συνειδήσιν εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν καὶ φρικτὴν τράπεζαν καὶ νὰ εἴπωμεν μετὰ θάρρος τοὺς λόγους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἶναι συνδεδεμένοι μετὰ τὴν προσευχὴν.<sup>48</sup> Γνωρίζουν οἱ μεμυημένοι τὸ λεγόμενον. Διὰ τοῦτο, ἀπῆλθον εἰς τὴν συνειδήσιν ἐκάστου νὰ γνωρίζῃ, Β πῶς μὲν δυναθῆθα, ἐάν πραγματοποιήσωμεν τὴν ἐντολήν, νὰ εἴπωμεν μετὰ θάρρος τοὺς λόγους αὐτοὺς κατὰ τὸν φανερόν ἐκείνων καιρῶν. Ἐάν δὲ ἀδιαφορήσωμεν, πόσης κατακρίσεως ἄξιοι δὲν θὰ εἴμεθα, πράττοντες ἀντιθέτως πρὸς τοὺς λόγους, τὸ νὰ ἀποταμιεύωμεν νὰ προσφέρωμεν ἀσκόπως καὶ μοταίως τοὺς λόγους τῆς προσευχῆς, καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ συγκεντρώνωμεν περισσώτερον πῦρ εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ νὰ προκαλώμεν τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Κυρίου; Χαίρω καὶ εὐχαριστοῦμαι

48. Ὁ ἱερὸς Παῖθρ ἔνωσεν τοὺς λόγους τῆς Κυριακῆς προσευχῆς, «καὶ ἄρας ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν, ὅς καὶ ἡμεῖς ἄριμεν τοὺς ἀπειθήτας ἡμῶν» (Κατὰ θ, 12).

ποῦ ὅς βλέπω νὰ ἀκούετε μετὰ προθυμίαν τὰ λεγόμενα ἀποδεικνύοντες τοῦτο μετὰ τὰ χειροκροτήματα, ὅτι φροντίζετε νὰ ἐτοιμάζεσθε καὶ νὰ ἐφαρμόζετε τὴν δεσποτικὴν αὐτὴν συμβουλὴν. Διότι τοῦτο εἶναι τὸ ἱατρικὸν τῶν ψυχῶν μας, C τοῦτο εἶναι τὸ φάρμακον τῶν τραυμάτων μας, αὐτὴ ἡ ἀρίστη ὁδὸς τῆς εὐαρεστήσεώς μας πρὸς τὸν Θεόν, αὐτὴ ἡ μεγίστη ἀπόδειξις τῆς φιλοφροσύνης μας, τὸ νὰ καταδεχόμεθα ὅλα ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν νόμον τοῦ Κυρίου καὶ νὰ μὴ παρασχωρήμεθα ὅποιο τὴν ἀσθένειαν τῶν σκέψων, ἀλλὰ νὰ γινώμεθα ἀνώτεροι ἀπὸ τὰ πάθη, σκεπτόμενοι τὰς καθημερινὰς πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἂν θεθαίως θελήσωμεν νὰ ἐκτελέσωμεν τὰ προσταγμάτων Του, ὅσον καὶ ἂν προσπαθῶμεν, ὅτι καὶ ἂν πράξωμεν, δὲν θὰ δυναθώμεν νὰ πλησιάσωμεν οὔτε τὸ ἐλάχιστον μέρος καὶ αὐτῶν ποῦ γίνονται καθημερινῶς καὶ αὐτῶν ποῦ ἔχει ἀποταμιεύσει πρὸς χάριν μας εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. D Κάθε ἓνας λοιπὸν, ὅταν ἐξέλθῃ ἀπὸ ἐδῶ, τοῦτο ἄς ἔχη ὡς κύριον ἔργον καὶ ἄς σπεύδῃ, ὥσάν νὰ ἐπρόκειτο περὶ μεγίστου θησαυροῦ, καὶ ἄς μὴ τὸν κάμῃ νὰ ἀναβάλῃ κάτι ποῦ τυχόν θὰ ἐπαρουσιάζετο. Καὶ ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ κοπιᾶσωμεν καὶ νὰ ἀναζητήσωμεν τὸν ἐχθρόν καὶ νὰ δοθῶμεν μακρὰν ὁδὸν διὰ τὸν εὐρωμένον καὶ ἂν ὑπάρχουν μερικαὶ δυσκολίαι, ἄς ἀραιρέσωμεν ὅλα αὐτὰ τὰ ἐμπόδια. Μία ἄς εἶναι ἡ ἰδική μας φροντίς, πῶς θὰ δυναθώμεν νὰ πραγματοποιήσωμεν τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ ἀποκοιμώμεν τοιοῦτοτρόπως τὸν μισθὸν τῆς ὑπακοῆς. Μήπως θεθαίως δὲν γνωρίζω, ὅτι φαίνεται βαρὺ καὶ δυσάρεστον τὸ νὰ ἀπέλθωμεν πρὸς αὐτόν, ὁ ὁποῖος μᾶς Ἐ ἐχθρεύεται καὶ μᾶς πολέμῃ, καὶ νὰ σταθῶμεν καὶ νὰ συζητήσωμεν; Ἄλλ' ἐάν ἐννοήσῃς τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ἐντολῆς καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀμοιβῆς καὶ ὅτι ὄχι εἰς ἐκεῖνον, ἀλλ' εἰς σὲ ἐπιστρέφουν αἱ εὐεργεσίαι, ὅλα θὰ σοῦ φανοῦν ἐλαφρὰ καὶ εὐκαλοκατόρθωτα. Αὐτὰ λοιπὸν ἀνοκαλοῦντες εἰς τὰς σκέψεις μας, ἄς κατανικώμεν τὴν συνήθειαν καὶ ἄς γινώμεθα τηρηταὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ μετὰ ἀγαθὴν διάθεσιν, διὰ νὰ ἀξιωθώμεν καὶ τῶν παρ' Αὐτοῦ ἀμοιβῶν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τῆς ἀγαθότητος Αὐτοῦ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκουν ἡ δόξα, ἡ ἐξουσία, ἡ τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

## ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ ΟΓΔΩΗ

269 Α. «ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΩΕ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΥΙΟΥΣ ΤΟΥ ΠΟΥ ΗΞΑΝ ΜΑΖΙ ΤΟΥ· ΝΑ ΕΓΩ ΣΗΜΕΡΟΝ ΣΥΝΑΠΤΩ ΕΓΧΡΩΜΙΑΝ ΜΑΖΙ ΣΑΣ ΚΑΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΙΘΙΟΓΟΝΙΣ ΣΑΣ ΠΟΥ ΘΑ ΣΑΣ ΔΙΔΑΞΩΘΩΙΝ, ΚΑΙ ΜΕ ΚΑΘΕ ΖΩΝΤΑΝΤΙΝ ΨΑΡΕΙΝ ΠΟΥ ΨΑΡΝΕΙ ΜΑΖΙ ΣΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΠΤΗΝΑ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΚΤΗΝΗ, ΚΑΙ ΜΕ ΟΛΑ ΤΑ ΘΗΡΙΑ ΤΗΣ ΓΗΣ» (Γεν. 9, 8-10).

1. \*Αν και ώμιλήσαμεν χθές περί τῆς ελλογίας, τῆς ὁποίας ἠξιώθη παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁ Νῶε μετὰ τὴν ἐξοδὸν ἀπὸ τῆν κιβωτῶν, ἀφοῦ ἔκτισε θυσιαστήριον καὶ προσέφερε εὐχαριστήριους θυσίας Β καὶ ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην του, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ προχωρήσωμεν περαιτέρω καὶ νὰ διαπραγματευθῶμεν ὀλόκληρον τὸ ἀνάγνωσμα καὶ νὰ δείξωμεν τὴν ἐπίσκεψιν καὶ τὴν κηδεμονίαν τοῦ φιλοφρονοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξε πρὸς τὸν δίκαιον. Διότι, ἐπειδὴ ὁ λόγος μας προσετῆθη παλὺ, τὸν καταστήσαμεν σύντομον ὥστε νὰ μὴ καλύψωμεν τὴν μνήμην σας ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν λεχθέντων ὥστε νὰ ἀπαλέσωμεν τὴν ὠφέλειαν τῶν ἤδη λεχθέντων ἀπὸ τὰ μετὰ ταῦτα λεγόμενα. Ὁ σκοπὸς μας θεθαίως δὲν εἶναι αὐτός, τὸ νὰ λέγωμεν πολλὰ, ἀλλὰ θέλωμεν νὰ λέγωμεν τόσα μόνον, ὅσα εἶναι δυνατόν καὶ C εἰς νὰ συγκρατήσετε εἰς τὴν μνήμην σας καὶ νὰ ἀνοχωρήσετε ἀπὸ ἐδῶ μὲ τὸ κέρδος τῆς ἀκροάσεως. Διότι, ἐὰν πρόκειται καὶ ἡμεῖς νὰ λέγωμεν περισσότερα τοῦ πρέποντος καὶ εἰς αὐτὸν ἀκ τῶν λεγομένων νὰ ἀποκομίζετε, τί τὸ ὄφελος; Γνωρίζοντες λοιπὸν, ὅτι διὰ τὴν ὠφελειάν σας ἀνελάβαμεν τὸν κόπον αὐτὸν τῆς διδασκαλίας, νομίζομεν ὅτι θὰ λάβωμεν καὶ πολλὴν ἱκανοποιητικὴν ἀμοιβήν, ἐὰν ἴδωμεν τὴν προκοπὴν σας, νὰ κατέχετε μὲ ἀκρίθειαν τὰ λεγόμενα καὶ νὰ ἔχετε ἐναποθέσει αὐτὰ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς διανοίας σας καὶ συνεχῶς νὰ τὰ ἀνακαλεῖτε καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνετε. Διότι, ἡ ἐνθύμησις τῶν ἤδη λεχθέντων θὰ σὰς παραδίδῃ νὰ ἀποδέξεσθε εὐκολότερον καὶ αὐτὰ ποῦ πρόκειται νὰ λεχθῶν, καὶ D τοιοῦτοτρόπως μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου θὰ γίνετε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους διδασκαλοί.<sup>1</sup> Δι-

1. Οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ γίνονται διδασκαλοὶ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Μετὰ πάσης ἐνέργειας τούτο ἡ ἐργὴ Χριστοσύνης.

ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ὅλη ἀγρυπνία καὶ ἡ φροντίς μας, ὥστε νὰ γίνετε ὅλοι σας τέλειοι καὶ ὠλοκληρωμένοι καὶ τίποτε νὰ μὴ σὰς διακρεῦγῃ ἀπὸ τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὰς θείας Γραφάς. Καθ' ὅσον ἡ γνώσις αὐτῶν, ἐὰν θέλωμεν νὰ εἰμεθα διασυγεῖς καὶ ἀγρυπνοὶ, τὰ μέγιστα θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀρίστην ζωὴν μας καὶ θὰ μὰς καταστήσῃ προθυμότερους εἰς τοὺς κόπους (πρὸς ἀπόκτησιν) τῆς ἀρετῆς. Διότι, ὅταν μάθωμεν ὅτι καθὲν ἕνας ἀπὸ τοὺς δικαίους, οἱ ὁποῖοι ἀπέκτησαν πολλὴν παρησίαν πρὸς τὸν Θεόν, ἀφοῦ διήλθεν ὅλην τὴν ζωὴν μὲ πειρασμοὺς καὶ θλίψεις καὶ ἐπέδειξε πολλὴν ὑπομονὴν καὶ εὐχαριστίαν, τοιοῦτοτρόπως ἠξιώθη τῶν ἀμοιβῶν, πῶς δὲν θὰ φροντίσωμεν καὶ ἡμεῖς E νὰ ἀκαλουθίσωμεν τὴν ἴδιαν μὲ αὐτοὺς ὁδόν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τῶν ἰδίων μὲ αὐτοὺς ἀμοιβῶν; Δι' αὐτὸ, παρακαλῶ, νὰ προσθέτετε καθημερινῶς εἰς τὰς ἀρετάς σας κάποιαν καλὴν πράξιν καὶ νὰ αὐξάνετε τὴν κατὰ Θεὸν οἰκονομίαν σας.<sup>2</sup> Καὶ αὐτὰ μὲν ποῦ ἤδη ἔχετε κατορθώσει νὰ τὰ διατηρήτε μὲ ἀσφάλειαν καὶ πολλὴν προφύλαξιν, νὰ προσθέτετε δὲ τὰ ὑπολειπόμενα, διὰ νὰ φθάσετε τοιοῦτοτρόπως εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, πρὸς ἰδικὸν μας καύχημα, πρὸς οἰκονομίαν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς δόξαν Χριστοῦ. Καθ' ὅσον, ὅταν ἄλλω 279 Α τὴν ἀνικανοποίητον ἐπιθυμίαν σας διὰ τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν, δὲν ποῦν καθημερινῶς νὰ σὰς παραθέτω τὸ συμπόσιον ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς, ἂν καὶ γνωρίζω τὴν πολλὴν μου πτωχείαν. Ἐκεῖνα δὲ ἀκριδῶς, τὰ ὁποῖα ἀπὸ φιλοφροσύνης ἢ θείας χάριτος μοῦ χορηγῆ πρὸς ὠφέλειάν σας, αὐτὰ προσφέρω εἰς τὰς ἀκοάς σας. Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἅς δείξωμεν καὶ σήμερον εἰς τὴν ἀγάπην σας τὴν υπερβολὴν τῆς φιλοφροσύνης τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἐπιδεικνύει πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ παραθέσωμεν ἐνώπιόν σας αὐτὰ ποῦ ἐλέγησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Νῶε. «Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Νῶε καὶ τοὺς υἱοὺς του ποῦ ἦσαν μαζί του». B Ἀφοῦ ἠλόγησεν αὐτὸν καὶ τοὺς υἱοὺς του εἶπε, «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε» καὶ τοὺς ἐνεχείρισε τὴν ἐξουσίαν ἐπ' ἄλλων τῶν ἀλόγων ζώων καὶ τοὺς ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ τρώγουν τὰ πάντα ὅπως τὰ χόρτα καὶ τοὺς παρήγγειλε νὰ μὴ τρώγουν κρέας μὲ αἷμα, φροντίζων ἀκόμη περισσότερο καὶ διὰ τὸν δίκαιον καὶ διὰ τοὺς ἀπαγόνους του καὶ πατέρας πάντοτε τὰς εὐεργεσίας πρὸς τὸν ἄνθρωπον, προσθέτει πάλιν μεγαλύτερας εὐεργεσίας καὶ λέγει: «Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν

2. Α' Κορινθ. 8, 9.

Νῶε καὶ τοὺς υἱοὺς του ποὺ ἦσαν μαζί του· νὰ ἐγὼ σήμερον συνάπτω συμφωνίαν μαζί σας καὶ με τοὺς ἀπογόνους σας ποὺ θὰ σᾶς διαδεχθῶν, καὶ με κάθε ζωντανήν ὑπαρξίν ποὺ ὑπάρχει μαζί σας Ἐ καὶ ἀπὸ τὰ πτηνὰ καὶ ἀπὸ τὰ κτήνη, καὶ με ἅλα τὰ θηρία τῆς γῆς, ὅσα μαζί με σᾶς ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν κιβωτὸν. Καὶ θὰ καταστήσω ἀπαρασάλευτον τὴν συμφωνίαν μου μαζί σας καὶ δὲν θὰ καταστραφῆ πλέον κάθε ζωντανή ὑπαρξίς ἀπὸ τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ δὲν θὰ γίνῃ πλέον κατακλυσμός διὰ νὰ καταστρέψῃ ὅλην τὴν γῆν.<sup>3</sup> Ἦτο φυσικὸν νὰ εὐρισκετοὶ ἀκόμη ὁ δίκαιος εἰς ἀγωνίαν καὶ νὰ ἔχη καταδολῆθῇ ἡ διάνοιά του ἀπὸ τὸν φόβον. Ἐπράκειτο δέ, ἐὰν συνέβαινε ποτε νὰ γίνῃ κάποιο μικρὰ δυνατὴ βροχὴ, νὰ παρασέται καὶ νὰ παραλύῃ, ὡσάν νὰ κατελύθησαν πάλιν τὴν οἰκουμένην αὐτὴ ἡ ταραχὴ τοῦ κατακλυσμοῦ. Ὁ καλὸς ὁμοῦς D Θεὸς παρέχει τὸ θάρρος καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀπογόνους του, γνωρίζων ὅτι καὶ ἡ τυχαία λύπη ἠδύνατο νὰ τὸν ἀναστατώσῃ. Καθ' ὅσον ἡ πείρα τῶν προηγουμένων ἦτο δυνατὸν νὰ τοῦ προξενήσῃ πολλὴν δειλίαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦτο φυσικὸν ὁ μακάριος αὐτὸς ἀπὸ τὴν τυχοῦσαν δικατὴν βροχὴν νὰ ἀπορῆ καὶ νὰ τρέμῃ, δι' αὐτὸ ὁ καλὸς Θεός, διὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ἔχη θάρρος καὶ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν φόβον καὶ τοῦ προσφέρῃ πολλὴν ἀνείαν καὶ χαρὰν, τοῦ ὑπόσχεται ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπιφέρῃ τοιαύτην τιμωρίαν.

2. Ὑπεσχέθη θεοβαίως αὐτὸ ἦδη καὶ πρὸ τῆς εὐλογίας, ὅταν ἔλεγε, ὅπως ἠκούσατε, ὅτι «δὲν θὰ καταρασθῶ πλέον Ἐ τὴν γῆν». Ἄν καὶ αὐξάνεται ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ὁμοῦς ἐγὼ δὲν θὰ τιμωρήσω πλέον τὸ ἀνθρώπινον γένος με τοιαύτην τιμωρίαν. Δεκινῶν λοιπὸν τὴν ἀπειρον φιλανθρωπίαν Του ὑπόσχεται καὶ πάλιν αὐτό, διὰ νὰ ἔχη ὁ δίκαιος θάρρος καὶ νὰ μὴ συλλογιζέται καὶ λέγῃ: Ἐνῶ προηγουμένως παρεχώρησε τὴν εὐλογίαν εἰς τὸ γένος μας καὶ τὸ ἠύξησε τόσο πολύ, ἐπέφερε αὐτὴν τὴν πανωλεθρίαν. Ἀφαίρει λοιπὸν κάθε ἀμφιβολίαν ἀπὸ τὰς σκέψεις του καὶ τὸν πληροφορεῖ, ὅτι δὲν θὰ συμβῆ πλέον αὐτό. Ὅπως δηλαδὴ, λέγει, προεκάλεσα τὸν κατακλυσμόν ἀπὸ φιλανθρωπίαν, διὰ νὰ ἀνακόψω τὴν κακίαν καὶ νὰ μὴ προχωρήσῃ 271 Ἄ οἱ ἄνθρωποι περαιτέρω, τοιοῦτοτρόπως καὶ τώρα ὑπόσχεμαι ἀπὸ φιλανθρωπίαν, ὅτι δὲν θὰ κάμω πλέον αὐτό, ὥστε ζῶντες ἔξω ἀπὸ κάθε λύπην, τοιοῦτοτρόπως

3. Γεν. 9, 8-11.

4. Γεν. 8, 21.

διέλθῃτε τὴν ποροῦσαν ζωὴν. Δι' αὐτὸ λέγει: «νᾶ, συνάπτω τὴν συμφωνίαν μου», δηλαδὴ κάμνω συνθήκας. Ὅπως ἀκριδῶς εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἀνθρώπων, ὅταν κανεὶς ὑπόσχεται κάτι, συνάπτει συμφωνίαν καὶ παρέχει πολλὴν δεσποσύνην, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ καλὸς Θεὸς λέγει: «νᾶ συνάπτω τὴν διαθήκην μου». Καὶ καλῶς εἶπεν, «συνάπτω», ἀντὶ νὰ εἴπῃ, νὰ ἐγὼ ἐπανορθῶν τὴν πανωλεθρίαν ποὺ ἐγένετο ἐξ αἰτίας τῶν ἀμαρτημάτων καὶ συνάπτω μαζί σας καὶ με τοὺς Β ἀπογόνους σας, ποὺ θὰ σᾶς διαδεχθῶν. Βλέπε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Δὲν σταματῶ τὰς συμφωνίας, λέγει, μέχρις ἡμῶν, ἀλλὰ τὰς καθιστῶ ἀσφαλῆς καὶ θεσπίζω καὶ διὰ τοὺς ἀπογόνους σας. Ἐπειτα διὰ νὰ δείξῃ τὴν γενναιοδωρίαν Του, λέγει: «Καὶ με πάσαν ζωντανήν ὑπαρξίν ποὺ ὑπάρχει μαζί σας, καὶ ἀπὸ τὰ πτηνὰ καὶ ἀπὸ τὰ κτήνη καὶ με ἅλα τὰ θηρία τῆς γῆς, ὅσα μαζί με σᾶς ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν κιβωτὸν. Καὶ θὰ καταστήσω ἀπαρασάλευτον τὴν συμφωνίαν μου μαζί σας καὶ δὲν θὰ καταστραφῆ πλέον κάθε ζωντανή ὑπαρξίς ἀπὸ τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ δὲν θὰ γίνῃ πλέον κατακλυσμός διὰ νὰ καταστρέψῃ ὅλην τὴν γῆν». Ὁ Εἶδες τὴν ἔκτασιν τῶν συμφωνιῶν; Εἶδες τὴν ἀπερίγραπτον μεγαλοδωρίαν τῶν ὑποσχέσεων; Πρόσχε πῶς ἐπεκτείνει πάλιν τὴν φιλανθρωπίαν Του καὶ μέχρι τῶν ἀλόγων ζῶων καὶ τῶν θηρίων, καὶ εὐλόγως. Διότι, ἐκεῖνο ἀκριδῶς τοῦ εἶπον πολλάκις, τοῦτο λέγω καὶ τώρα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ καὶ αὐτὰ ἐδημιουργήθησαν διὰ τὸν ἄνθρωπον, δι' αὐτὸ συμμετέχουν καὶ αὐτὰ τώρα τῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπον γινωμένης εὐεργεσίας. Καὶ φαίνεται μὲν ὅτι ἐγενε κοινὴ ἡ συμφωνία καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ πρὸς τὰ ἄλογα ζῶα, δὲν συμβαίνει ὁμοῦς αὐτό. Καθ' ὅσον καὶ τοῦτο γίνεται πρὸς παραγούριον του, διὰ νὰ γνωρίζῃ πόσῃς ἀπολαύει τιμῆς, μὲ τὸ νὰ μὴ σταματῇ ἡ εὐεργεσία μέχρις αὐτοῦ μόνον, Ἐ ἀλλὰ χάρις εἰς αὐτὸν νὰ ἀπολαύσῃ καὶ τὰ ἄλογα ζῶα τῆς γενναιοδωρίας τοῦ Θεοῦ. «Καὶ δὲν θὰ καταστραφῆ πλέον, λέγει, κάθε ζωντανή ὑπαρξίς ἀπὸ τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ δὲν θὰ γίνῃ πλέον κατακλυσμός διὰ νὰ καταστρέψῃ ὅλην τὴν γῆν». Εἶδες πῶς ὑπόσχεται καὶ μίαν καὶ δύο καὶ πολλὰς φορές, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπιφέρῃ τοιαύτην πανωλεθρίαν, διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ταραχὴν τῶν λογισμῶν τοῦ δικαίου καὶ τὸν προετοιμάσῃ νὰ ἔχη θάρρος περὶ τῶν μελλόντων: Ἐπειτα, μὴ ἀποδύεσθαι πρὸς τὴν ἴδιαν Αὐτοῦ φύσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἴδικήν μας ἀσθένειαν, δὲν ἀρκεῖται Ἐ εἰς τὴν διὰ τῶν ἄ-



γων υπόσχεσιν και επίδεικνών την προς ημάς συγκατά-  
 δασιν, μάς παρέχει και απόδειξιν που δύναται, με το να  
 παραμένη αιωνίως, να μάς απαλλάσση από τον φόβον αυ-  
 τόν, ώστε και αν πάση παλλή δυνατή βροχή και αν γίνει  
 σφοδρότερος ο χειμών, ή εάν ή πλημμύρα των υδάτων αλ-  
 ξηθή υπερβολικώς, ουτε εις αυτήν την περίπτωση να φο-  
 δούμεθα, αλλά να έχωμεν θάρρος αποδέλλοντες εις την δο-  
 θεϊσαν απόδειξιν. «Και ειπεν ο Κύριος ο Θεός εις τον Νώε·  
 αυτή είναι ή απόδειξις της συμφωνίας μας που συνάπτεται  
 μεταξύ μας». Πρόσχε με πόσην τιμήν περιβάλλει τον δι-  
 καιον. Ὡσαν βηλαθὴ ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον ὁμιλῶν,  
 τοιοῦτοτρόπως και με αυτόν κάμνει τὰς συμφωνίας και λέ-  
 γει: 272 Α «Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπόδειξις τῆς συμφωνίας μας που  
 συνάπτεται μεταξύ μας και μεταξύ κάθε ζωῆς υπάρξεως,  
 ἡ ὁποία ὑπάρχει μαζί σας διὰ πάντοτε». 6 Εἶδες ὅτι ἡ ἀπό-  
 δεῖξις που πρόκειται νὰ δοθῆ πρὸς κάθε ζωσαν ὑπαρξιν, ἰ-  
 σχυεῖ, διὰ πάντοτε: \*Οχι μόνον δίδει τὴν ἀπόδειξιν και εἰς  
 ὅλα τὰ ψυχα, ἀλλὰ και νὰ εἶναι συνεχῆς και αἰώνιος με  
 τὴν ὑπαρξιν τοῦ κόσμου. Ποῖα εἶναι λοιπὸν ἡ ἀπόδειξις;  
 «Τοποθετῶ τὰ οὐράνιον τόξον» εἰς τὰ νέφη και θὰ εἶναι εἰς  
 σημείον και εἰς ὑπόμνησιν τῆς συμφωνίας που συνάπτεται  
 μεταξύ ἐμοῦ και ὅλων τῶν ζώντων ἐπὶ τῆς γῆς. 7 Νὰ εἶ  
 μετὰ τῆς διὰ τῶν λόγων ὑποσχέσεως δίδω και αὐτὸ τὸ ση-  
 μείον, ἔνωσά τὸ οὐράνιον τόξον, τὸ ὁποῖον μερικὸι ἰσχυρί-  
 ζονται ὅτι δημιουργεῖται. ὅταν ὁ ἥλιος ἐκπέμπῃ τὰς ἀκτί-  
 νας του πρὸς τὰ νέφη. 8 Β Ἐὰν ὁ λόγος μου, λέγει, δὲν ἄρ-  
 κεί, νὰ, σὰς δίδω και ἀπόδειξιν, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπιφέρω  
 τοιαύτην τιμωρίαν. Βλέποντες λοιπὸν τὸ σημεῖον αὐτό, ἀ-  
 παλλάσσεσθε ἀπὸ τὸν φόβον. «Και θὰ συμῶθῃ ὅταν συνα-  
 θροίξω τὰ νέφη, λέγει, εἰς τὴν γῆν, θὰ φανῆ τὸ οὐράνιον  
 τόξον εἰς τὰ νέφη και θὰ ἐνθυμηθῶ τὴν διαθήκην μου. ἡ ὁ-  
 ποία ὑπάρχει μεταξύ μας και μεταξύ κάθε ἄλλης ψυχῆς  
 που ὑπάρχει: εἰς κάθε ζωϊκὸν ὄργανισμὸν ἐπὶ τῆς γῆς». 9 Τί  
 λέγεις, μακάριε προφήτα; Θὰ ἐνθυμηθῶ, λέγει, τὴν διαθή-

5. Γεν. 9, 12.  
 6. Κατ' ἄλλους μὲν τὸ οὐράνιον τόξον ὑπῆρχε καὶ πρὸ τοῦ κατακλι-  
 σμοῦ και τότε καθιερεῖται ὡς σημεῖον τῆς συμφωνίας, κατ' ἄλλους δὲ εἶ-  
 ναι ἀγγέλιον πρὸ τῆς ἐπιπέσεως ὑποσχέσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Νώε.  
 7. Γεν. 9, 13.  
 8. Πράγματι τὸ οὐράνιον τόξον δημιουργεῖται ἐκ τῆς ἀναίσεως τοῦ  
 λευκοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς προσκίπτοντος ἐπὶ τῶν νεφρῶν ἀραιουμένων εἰς σκω-  
 γόντας. Βεβαίως ὅπὸ τοῦ Θεοῦ ἐπέθηκεν και οἱ φυσικοὶ νόμοι.  
 9. Γεν. 9, 11-15.

κην μου, δηλαδὴ τὴν συμφωνίαν μου, τὴν διαβεβαίωσιν,  
 τὴν υπόσχεσίν μου. \*Οχι ἐπειδὴ ἔχει ἀνάγκην ὁ Θεός ὑπο-  
 μνήσεως, ἀλλὰ διὰ νὰ έχωμεν θάρρος, αποδέλλοντες πρὸς  
 αὐτὸν τὸ δοθῆν σημεῖον C και μὴ σκεπτικώμεθα ἡμεῖς τίπο-  
 τε φοβερὸν, ἐνθυμούμενοι ἀμέσως τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ  
 Θεοῦ, ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον θὰ ὑποστῶμεν.  
 3. Εἶδες τὴν συγκαταθετικότητα τοῦ Θεοῦ; πόσον  
 φροντίζει διὰ τὸ γένος μας, πόσην μεγάλην φιλανθρωπίαν  
 ἐπέδειξε, ὅχι ἐπειδὴ εἶδε τὴν διόρθωσιν τῶν ἀνθρώπων, ἀλ-  
 λά διὰ νὰ μάς διδάξῃ με ὅλα τὴν υπερβολὴν τῆς ἀγαθότη-  
 τός Του; «Και δὲν θὰ πέσῃ ποτὲ πλέον ὕδωρ ἐπὶ τῆς γῆς  
 διὰ κατακλισμὸν αὐτῆς, ὥστε νὰ ἐξαλειφῆ κάθε ζωντανὴν  
 ὑπαρξιν». 10 Τοιαύτη βροχὴ δὲν θὰ γίνῃ ποτὲ. \*Ἐπειδὴ γνω-  
 ρίζει, ὅτι αὐτὸ κατ' ἐξαχὴν φασεῖται ὁ ἄνθρωπος, πρόσχε  
 πῶς ἐπαναλαμβάνει συνεχῶς D τὴν υπόσχεσιν, λέγων πε-  
 ρίπου: και ἂν ἴδῃτε πολλὴν τὴν ὀρμὴν τῶν καταρακτω-  
 δῶν βροχῶν, οὔτε τότε νὰ ὑποθέσετε ὅτι θὰ συμῶθῃ κατὶ  
 φοβερὸν. «Δὲν εἶ εἶναι τὸ ὕδωρ διὰ κατακλισμὸν τῆς γῆς,  
 ὥστε νὰ ἐξαλειφῆ κάθε ζωντανὴν ὑπαρξιν». Τοιαύτη βροχὴ  
 δὲν θὰ γίνῃ ποτὲ, δὲν θὰ δοκιμασθῆ πλέον ἡ ἀνθρωπότης  
 με τοιαύτην ὀργὴν. «Και θὰ ὑπάρχη, λέγει, τὸ οὐράνιον  
 τόξον μου εἰς τὰ νέφη και θὰ τὸ βλέπω διὰ νὰ ἐνθυμηθῶ  
 τὴν αἰώνιον συμφωνίαν μεταξύ ἐμοῦ και μεταξύ πάσης ψυχῆς  
 που ὑπάρχει εἰς ζωϊκὸν ὄργανισμὸν». 11 Πρόσχε πόσον τα-  
 πεινὰς λέξεις μεταχειρίζεται, ἐπειδὴ θέλει νὰ διηγήσῃ τὸν  
 ἄνθρωπον εἰς θάρρος και βεβαιότητα. E Και θὰ τὸ βλέπω,  
 λέγει, διὰ νὰ ἐνθυμηθῶ τὴν συμφωνίαν μου. Ἡ θεία λοιπὸν  
 (τοῦ οὐρανοῦ τόξου) ἀδηγεῖ τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἐνθυμῆσιν;  
 Δὲν πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ταῦτα, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ διὰ νὰ  
 έχωμεν θάρρος εἰς τὴν υπόσχεσίν τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἴδωμεν  
 τὸ σημεῖον τοῦτο, και ὅτι δὲν πρόκειται νὰ διαφευσθοῦ αἱ  
 διαβεβαίωσεις τοῦ Θεοῦ. «Και ειπεν ὁ Θεός, λέγει, εἰς τὸν  
 Νώε· αὐτὸ εἶναι τὸ αἰώνιον σημεῖον τῆς συμφωνίας, που ἐ-  
 στήνασα μεταξύ ἐμοῦ και κάθε ζωϊκοῦ ὄργανισμοῦ που εὐ-  
 ρίσκεται εἰς τὴν γῆν». 12 \*Ἐλαβες, λέγει, τὸ σημεῖον που ἐ-  
 δωκα ὡς ἀπόδειξιν τῆς συμφωνίας μεταξύ ἐμοῦ και κάθε  
 ζωϊκοῦ ὄργανισμοῦ που εὐρίσκεται εἰς τὴν γῆν. Μὴ ἀμ-  
 φιβάλλῃς λοιπὸν πλέον, οὔτε νὰ ἀναστατώῃς τὰς σκέ-  
 ψεις σου, 273 Α ἀλλὰ βλέπων πρὸς αὐτὸ τὸ σημεῖον ἔχε

10. Γεν. 9, 15.  
 11. Γεν. 9, 16.  
 12. Γεν. 9, 17.

καὶ ὁ ἴδιος καλὰς ἐλπίδας καὶ ὄλοι οἱ μετὰ ἀπὸ σέ ἄς ἀπολαύουν τῆς ἐκ τοῦ σημείου τούτου παρηγορίας καὶ ἡ θεὰ τοῦ σημείου ἄς ἀπλῆρη μὲ θάρρος, ὅτι δὲν θὰ καταλάβῃ πλέον τὴν οἰκουμένην τοιαύτη ἀναταραχὴ. Καὶ ἂν ἀκόμη αὐξάνουν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων, ἐγὼ ὅμως θὰ ἐκπληρώσω ἐκεῖνα ποῦ ὑποσχέθην καὶ δὲν θὰ δοθῶλωσω πλέον τοιαύτην ὀργὴν ἐναντίον ὄλων. Εἶδατε ὑπερβολὴν ἀγαθότητος; Εἶδατε μέγεθος συγκοταβάσεως; Εἶδατε φιλανθρωπίας πλεονασμόν; Εἶδατε διαβεβαίωσιν γενναιοδωρίας; Διότι δὲν ἐπεξέτεινε τὴν εὐεργεσίαν Του μέχρι δύο καὶ τριῶν καὶ δέκα γενεῶν, **Β** ἄλλ' ὑποσχέθη ὅτι θὰ ἐπακτείνῃ αὐτὴν αἰώνως ἐφ' ὅσον ὑπάρχει κόσμος, ὥστε καὶ ἀπὸ τὰ δύο νὰ σωφρονίζώμεθα, καὶ ἐξ αὐτῶν ποῦ ἐκείνοι διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτημάτων ὑπέστησαν τοιαύτην τιμωρίαν καὶ ἐξ αὐτῶν ποῦ ἡμεῖς διὰ τὴν ἀνέκφραστον φιλανθρωπίαν Αὐτοῦ ἠξιώθημεν τοιαύτης ὑποσχέσεως. Διότι αὐτοὺς ποῦ ἔχουν διακριτικὴν σκέψιν ἐλύουσιν περισσότερον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπιταγῶν αἱ εὐεργεσίαι παρά αἱ τιμωρίαι. Ἄς μὴ γινώμεθα λοιπὸν ἀγνωμόνες. Διότι, ἐάν καὶ προηγουμένως μᾶς παρέσχε τόσην εὐεργεσίαν, πρὶν ἀκόμη ἐπιβεῖξωμεν κάτι καλόν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀφοῦ ἐπράξαμεν ἔργα ἀξία τιμωρίας, ἐάν γίνωμεν εὐγνώμονες καὶ εὐχαριστήσωμεν διὰ τὰ προηγουμένα **Γ** καὶ μεταδληθώμεν κατὰ πολὺ πρὸς τὸ καλλίτερον, πόσῃ δὲ θὰ μᾶς ἀξιώσῃ πάλιν ἐκ μέρους Του δωρεὰς; Διότι, ἐάν τόσον μᾶς εὐεργετῇ μολοντάς ἐμεῖς ἀνάξιοι καὶ συμπεριφέρεται φιλανθρωπῶς πρὸς ἡμᾶς ποῦ ἐμεῖς ἀμαρτωλοὶ, ἐάν ἀπομακρυνθώμεν ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ ἐπιδιώξωμεν τὴν ἀρετὴν, πόσα δὲν θὰ ἐπιτύχωμεν; Ἄκριδῶς δι' αὐτὸ μᾶς προλαμβάνει καὶ μᾶς παρέχει πολλὰς εὐεργεσίας καὶ ὅταν ἁμαρτήσωμεν πάλιν μᾶς συγχωρεῖ καὶ δὲν ἐπιφέρει αἰωνιδίως τὰς τιμωρίας, διὰ νὰ μᾶς προσελκύσῃ μὲ ὄλα, καὶ μὲ τὰς εὐεργεσίας Του καὶ μὲ τὴν ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν Του. Πολλὰς φορές δὲ καὶ μὲ ὅσα τιμωρεῖ μερικοὺς, **Δ** θέλει ἄλλους νὰ καθυβηθῆσιν, ὥστε ἀφοῦ σωφρονισθοῦν μὲ τὸν φόβον ἐκείνων, ἀπορῶνουν τὴν πείρην τῆς τιμωρίας. Εἶδες τὴν ἀφαιρετικὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. πῶς ὄλα τὰ ἐκ μέρους Αὐτοῦ γινόμενα, ἀποδίδονται εἰς εὐα καὶ μόνον σκοπόν, τὴν σωτηρίαν μᾶς; Αὐτὰ λοιπὸν σκεπτόμενοι, ἄς μὴ ἐμεῖς ὀκνηροὶ, οὔτε νὰ ἀδιακρωῶμεν διὰ τὴν ἀρετὴν, οὔτε νὰ παρμελώμεν τοὺς ὑπ' Αὐτοῦ θεσπισθέντας νόμους. Διότι ἐάν τῆς ἡμᾶς νὰ ἐπιστρέφωμεν καὶ νὰ ἠσυχάζωμεν καὶ σχεδόν

νὰ κώκωμεν κάποιον ἀρχὴν, καὶ Αὐτὸς συνεισφέρει τὰ ἴδικά του, μὲ τὸ νὰ καθιστᾷ πάντα εἰς ἡμᾶς ἐλαφρά καὶ εὐκόλα καὶ νὰ μᾶς ἀφήνῃ νὰ λάβωμεν οὔτε ἀίσθησιν **Ε** τῶν κόπων τῆς ἀρετῆς. Διότι, ὅταν ἡ ψυχὴ στρέφῃ τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν Θεόν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπατηθῇ ἀπὸ τὴν θέαν τῶν βλεπομένων, ἀλλὰ ἀφοῦ παρατρέξῃ ὄλα, φαντάζεται ἀκριδέστερον ἀπὸ αὐτὰ ποῦ εὐρίσκονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μᾶς, ἐκεῖνα τὰ ὅποια δὲν ὑποπίπτουν εἰς τοὺς σωματικῶς ὀφθαλμοὺς, καὶ δὲν ὑφίστανται μεταβολὴν, ἀλλὰ παραμένουν συνεχῶς καὶ εἶναι σταθερὰ καὶ ἀκλόνητα. Διότι τοιοῦτοι εἶναι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς διανοίας. Ἄποδλέπουν συνεχῶς πρὸς τὴν θεὰν ἐκείνων καὶ φωτίζονται λαμπρῶς ἀπὸ τὰς ἐκεῖθεν ἀκτινοβολίας παρέρχονται ὡς ὄνειρον καὶ σκιάν, ὄλα <sup>274</sup> **Α** τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς, χωρὶς νὰ ὑποστοῦν πλέον καμμίαν ἀπάτην καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ παρασυρθοῦν εἰς παραλόγους σκέψεις καὶ ἐνεργείας. Ἄλλα καὶ ἂν ἴδουν πλοῦτον, τὸν περιγελοῦν ἀμέσως, ἐπεὶ γινώσκουν, ὅτι μεταπηθᾷ ἀπὸ τὸν ἕνα εἰς τὸν ἄλλον καὶ οὐδέποτε παραμένει, ἀλλὰ προβεβαίει ἀναρίθμητα κακὰ εἰς αὐτοὺς ποῦ τὸν κατέχουν καὶ, ὡς ἀναφέραμεν, ἀφοῦ τοὺς ἀπώξῃ εἰς αὐτὸν τὸν κρημνὸν τῆς κακίας, τοὺς καταστρέφει. Καὶ ἂν ἴδουν σωματικὴν ὀραϊότητα, πάλι δὲν μεταμελοῦνται, σκεπτόμενοι τὸ πρόσκαιρον, τὸ εὐμετάβλητον, καὶ ὅτι ἀμέσως, ὅταν καταλάβῃ ἀοθένεια, θὰ ἀμαυρῶσῃ ὄλην ἐκείνην τὴν ὀραϊότητα **Β** καὶ πρὸ τῆς ἀσθενείας, ὅταν ἐπέλθῃ τὸ γῆρας θὰ καταστήσῃ ἀπεχθὴ καὶ ἀκομιθὸν τὴν πρὸ τούτου ὀραίαν ὄψιν καὶ τέλος ὅταν ἐπέλθῃ ὁ θάνατος θὰ καταστρέψῃ ὄλην τὴν εὐμορφίαν τοῦ σώματος. Καὶ ἂν ἴδουν κάποιον νὰ περιβάλλεται μὲ δόξαν, εἶτε μὲ ἐξουσίαν, εἶτε νὰ ἔχη ἀνέλθει εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τῶν ἀξιοματιῶν καὶ νὰ ἀπολαύῃ κάθε εὐθυμίας, παρέρχονται καὶ αὐτὸν, διότι δὲν κατέχει τίποτε βέβαιον καὶ ἀμετάβλητον, ἀλλὰ περισσότερον ἀπὸ ὅτι τρέχουν τὰ ρεύματα τῶν ποταμῶν παρέρχονται καὶ αὐτὰ ἐκείνους ποῦ ὑπερφανοῦνται δι' αὐτὰ. Διότι, τί εἶναι εὐτελέστερον ἀπὸ ὄλην τὴν δόξαν τῆς παρουσίας ζωῆς, ὅταν συγκρίνεται μὲ τὸ θυβὸς τοῦ χόρτου; «Διότι ὄλη ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου, λέγει, εἶναι ὡσανὺ τὸ θυβὸς τοῦ χόρτου».<sup>25</sup>

4. **Γ** Εἶδατε, ἀγαπητοί, πῶς βλέπουν μὲ ἀκριβείαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς πίστεως, ὅταν ἡ διάνοια εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὸν Θεόν; Εἶδατε πῶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαπα-

10. Ἦα. 40, 6. Ἦβλ. **Α'** Πέτρ. 1, 24.



τηθούν από κανένα έξ αυτών που δλέπουν, ἀλλ' ἔχοντες τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων, δὲν παγιδεύονται εἰς τὸ ψεῦδος; Ἄλλ' ἔάν σᾶς φαίνεται καλόν, ἄς ἐπανέλθωμεν πάλιν εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου, καὶ ἀφοῦ προσθέσωμεν ὀλίγα, ἄς διακόψωμεν τὴν διδασκαλίαν, ὥστε νὰ ἰσχυροποιηθῆ ἡ μνήμη τῶν λεχθέντων εἰς τὴν διάνοισίν σας. Ἀφοῦ δηλαδὴ συνεπλήρωσεν ἡ Θεία Γραφή τὴν διήγησιν περὶ τοῦ θείου σημείου, D θέλει πάλιν νὰ μᾶς διδάξῃ τὰ σχετικά μὲ τὸν δίκαιον καὶ τοὺς υἱοὺς του, καὶ λέγει: «Οἱ υἱοὶ δὲ τοῦ Νῶε<sup>14</sup>» που ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν κιβωτῶν ἦσαν ὁ Σὴμ, ὁ Χάμ, καὶ Ἰάφεθ. Ὁ Χάμ δὲ ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Χαναάν. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Νῶε ἀπὸ αὐτοὺς διεσπάρθησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς ὅλην τὴν γῆν. Ἀξίζει ἐδῶ νὰ ἐρευνησωμεν, διατί, ἀφοῦ ἀνέφερον ἡ Θεία Γραφή τοὺς τρεῖς υἱοὺς τοῦ Νῶε, E προσέθεσε, «ὁ Χάμ δὲ ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Χαναάν». Μὴ νομίσατε, παρακαλῶ, ὅτι αὐτὸ ἐγράφη ἀσκοπῶς· διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀπὸ τὰ εὐρισκόμενα εἰς Θείας Γραφάς, τὸ ὅποιον δὲν ἀναφέρεται διὰ κάποιον λόγον, ὁ ὁποῖος ἔχει κάποιαν κρυμμένην ὠφέλειαν. Διατί λοιπὸν ἐπεσήμανε καὶ προσέθεσε, ὅτι «ὁ Χάμ ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Χαναάν»; Θέλει δι' αὐτοῦ νὰ μᾶς δηλώσῃ τὴν ὑπερβολικὴν ἄδυναμίαν (γενετήσιον) αὐτοῦ, καὶ ὅτι δὲν ἔκαμε αὐτὸν νὰ συσταλῆ ὡστε τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, ὡστε ἡ τὸση στενοχωρία εἰς τὴν κιβωτῶν, ἀλλὰ ἄν καὶ ὁ μεγαλύτερος ἀδελφὸς δὲν εἶχε ἀκόμη τεκνοποιήσει, αὐτὸς παραδοθεὶς, ἐν καιρῷ τῆς ὄργης καὶ πανωλεθρίας που κατέλαθε τὴν οἰκουμένην, εἰς τὴν ἄδυναμίαν (γενετήσιον), ἤσυχον περὶ τὴν συνουσίαν καὶ δὲν κατέστειλε τὴν ἀχαλίνωτον ἐπιθυμίαν, ἀλλὰ ἐφάνερων ἤδη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὴν διεστραμμένην που διάθεσιν. Ἐπειδὴ<sup>15</sup> A λοιπὸν πρόκειται μὲτ' ὀλίγον νὰ δεχθῆ τὴν κατάραν ὁ Χαναάν, ὁ υἱὸς τοῦ Χάμ, ἐξ αἰτίας τῆς ὕβρεως αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα του (Νῶε) διὰ τοῦτο ἦδη ἐπεσήμανε προηγουμένως ἡ Θεία Γραφή, καὶ μᾶς ἐφάνερων καὶ τὴν ὀνομασίαν τοῦ παιδός, συγχρόνως δὲ καὶ τὴν ἄδυναμίαν τοῦ πατρός του. Ὡστε, ὅταν ἴδῃς κατόπι, ὅτι ἐπέδειξε πολλὴν ἀγνωμοσύνην πρὸς τὸν πατέρα νὰ γνωρίζῃς, ὅτι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἦτο τοιοῦτος, καθ' ὅσον δὲν συνοστᾷ, οὔτε ἀπὸ τὴν συμφορᾶν. Διότι ἡ τὸση λύπη ἦτο ἀρκετὴ νὰ σβύσῃ κάθε ἠδονήν, ἀφοῦ τί-

14. Ἡ Ἁγία Γραφή ἐν τῆς ὑπολοίπου ζωῆς τοῦ Νῶε ἡ ἑποία διήρκεσε 350 ἔτη (Γεν. 9, 28) ἀναφέρεται μόνον εἰς τὰ γεγονότα τῆς ἐκ τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ διασπορᾶς καὶ ἀξίωσης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τὴν πρῶτην ἐνᾶς ἐξ αὐτῶν, τοῦ Σὴμ, ὡς φορέως τῆς ἀποκαλύψεως.

ποτε περισσότερο δὲν δύναται νὰ καταστείλῃ αὐτὴν τὴν φλόγα καὶ τὴν μανίαν, B ὅπως ἡ ἀξίωσις τῆς λύπης καὶ ἡ ὑπερβολικὴ συμφορᾶ. Αὐτὸς λοιπὸν που ἐπέδειξε τὴν λύσσαν καὶ μανίαν διὰ τὴν παιδοποιαν,<sup>16</sup> ἐν καιρῷ τῶσαν μεγάλων συμφορῶν, ποίας συγγνώμης θὰ εἶναι ἄξιος; Ἀλλὰ μᾶς γεννάται πάλιν ἀπὸ ἐδῶ ἄλλο ζήτημα, ἐκεῖνο που πολὺ διαφημίζεται καὶ διαδίδεται παντοῦ, διατί δέχεται ὁ υἱὸς τὴν κατάραν, ἀφοῦ ἡμάρτησε ὁ πατὴρ; Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ μακρολογῶμεν τώρα, ἄς ἀναβάλωμεν αὐτὸ πρὸς τὸ παρόν, ὥστε ὅταν φθάσωμεν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο που ἀναφέρεται, δώσωμεν τότε καὶ τὴν λύσιν, τὴν ὅποιαν θὰ παράσχῃ εἰς ἡμᾶς, ὁ Θεός. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἀνέφερα προηγουμένως, τίποτε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὕρῃς γραφόμενον C εἰς τὴν Θείαν Γραφήν χωρὶς κάποιον λόγον καὶ αἰτίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ λοιπὸν ἄς γνωρίζωμεν αὐτὸ, ὅτι δὲν ἀνέφερε ἀσκοπῶς καὶ τυχαίως τὴν ὀνομασίαν τοῦ υἱοῦ ὁ Μωυσῆς μὲ τὸ νὰ εἶπῃ, «ὁ Χάμ δὲ ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Χαναάν». Αὐτοὶ εἶναι λέγει, οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Νῶε, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς διεσπάρθησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς ὅλην τὴν γῆν. Ὡστε αὐτὸ τὸ λεχθὲν ἄς μὴ παρέλθωμεν ἀπλῶς ἀγνοητὸ ἀλλὰ ἄς ἐνοήσωμεν καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. Αὐτοὶ εἶναι, λέγει, οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Νῶε καὶ ἀπὸ αὐτοὺς διεσπάρθησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς ὅλην τὴν γῆν.

Πῶς ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς προέκυψε τὸσαν πλῆθος; Πῶς ἠδυνήθησαν νὰ διατηρηθοῦν; D Πῶς ἀπὸ τοὺς ὀλίγους αὐτοὺς συνεκροτήθη ὁλος ὁ κόσμος; Πῶς διετηρήθησαν τὰ σώματά των; Δὲν ὑπῆρχε ἰατρός που θὰ προσέφερε θεραπείαν, δὲν ὑπῆρχε κάποια ἄλλη φροντίς. Δὲν εἶχον κτίσει θεοβαίως ἀκόμη πόλεις, ἀλλὰ μετὰ τὴν τὸση ταλαιπωρίαν καὶ τὴν ζωὴν εἰς τὴν κιβωτῶν, ἐξῆλθον ὡσαν βασισαιμμένοι καὶ συμπεπιεσμένοι. Πῶς δὲν κατεστράφησαν λοιπὸν εὐρισκόμενοι εἰς τὸση ἀπομόνωσιν καὶ ἀπεριόριστον ἐρημίαν; Πῶς δὲν ἐχάθησαν; Διότι, εἰπέ μου, ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγωνία δὲν τοὺς συνεκλόνηζε τὴν διάνοισιν καὶ τοὺς συνετάρασσε τὸν λογισμὸν; Μὴ παραξενευθῆς, ἀγαπητέ· διότι ἦτο ὁ Θεός που ἐπραγματοποιεῖ τὰ πάντα E καὶ ἦτο ὁ δι-

15. Ὁμιλῶν περὶ τῆς «λύσεως καὶ μανίας περὶ τὴν παιδοποιαν» τοῦ Χάμ ὁ ἱερός Πατὴρ δὲν ἀνέφερεται κατὰ τῆς τεκνογονίας. Μὴ γένοιτο. Ὁ γὰρος ἀνορθωτικὴ ἐπὶ σφερόσῃ καὶ παιδοποιᾷ (Μίσην P.G. 62, 888). Ὁμιλεῖ περὶ τῆς γενεσίου ἀναστάσεως τοῦ Χάμ, διότι ἐν καιρῷ τούτῃς ἀγεννητικῆς καὶ πανωλεθρίας τὴν ἀστραμμένην καταλαβοῦσιν (Κατακλυσμοί), περὶ συνουσίαν ἠκολούθησε.

μιουργός τῆς φύσεως, πού ἐξηφάνιζε ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ ἐκείνη ἢ προσαγῆ Αὐτοῦ, ἢ ὅποια ἔλεγε: «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ γεμίσατε τὴν γῆν»,<sup>16</sup> καὶ ἢ ὅποια συνετέλει εἰς τὴν ἀβυσσὸν τῶν Ἰσραηλίται· ὅταν εἰς τὴν Αἴγυπτον κατεπονήθησαν<sup>17</sup> εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ πηλοῦ καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν πλίνθων, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ἀκόμη ἠδύσησαν πολὺ περισσότερον. Καὶ οὐτε ἢ ἀσπλαγχνὸς ἐκείνη καὶ ἀπάνθρωπος διαταγῆ<sup>18</sup> τοῦ Φαραῶ, ἢ ὅποια διέτασσε νὰ ριπτανταὶ τὰ ἄρρενα εἰς τὸν ποταμόν, οὐτε ἢ λοιπὴ κακουχία, πού ὑπέφεραν ἀπὸ τοὺς ἐπιστάτας, κατάρθωσε νὰ μειώσῃ τὸ πλῆθος τῶν, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερον ἠδύσαντο. <sup>276</sup> Α Διότι ἦτο ἡ θεία βοήθεια, ἢ ὅποια ἐπραγματοποιεῖ τὰ πάντα καὶ διὰ τῶν ἀντιθέτων ἀκόμη περιστάσεων.

5. Ὅταν λοιπὸν διατάσῃ ὁ Θεός, μὴ ζητῆς νὰ ἐξετάσῃς τὰ πράγματα μὲ ἀνθρώπινα κριτήρια. Διότι μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀνώτερος τῆς φύσεως, δὲν ἔχει ἀνάγκη τῆς φυσικῆς ἀκολουθίας, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἐμποδίων προετοιμάζει τὰ πράγματα ὥστε νὰ αὐξάνωνται. Κατὰ τὸν ἴδιον λοιπὸν τρόπον καὶ τώρα ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ἐγέμισε πάλιν ὅλην τὴν οἰκουμένην. «Διότι ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς, λέγει, διεσάρησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς ὅλην τὴν γῆν». Εἶδες τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ; Εἶδες πῶς, ἂν καὶ ἦσαν πολλὰ τὰ ἐμπόδια, δὲν ὑπῆρχε τίποτε πού νὰ ἀνακόπῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ θελήματός Του; Β Τὸ ἴδιον εἶναι δυνατὸν νὰ ἴδῃς γινόμενον καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς πίστεως. Ἄν καὶ ἦσαν διηλοδὴ τόσοι αὐτοὶ πού τὴν ἐπορεύοντο, καὶ ἦσαν τόσοι αὐτοὶ πού τὴν ἐπορεύοντο, καὶ βασιλεῖς καὶ τυράννοι καὶ λαοὶ πού ἐξεγείροντο καὶ ἔκαμνον τὰ πάντα, ὥστε νὰ σθῆσαν τὸν σπινθῆρα τῆς πίστεως, ὅμως δι' αὐτῶν πού τὴν ἐπορεύοντο, δι' αὐτῶν πού ἠθέλουν νὰ ἐμποδίσουν (τὴν ἐξάπλωσιν τῆς), τόσοι μεγάλη ὑψώθη ἢ φλόγα τῆς εὐσεβείας, ὥστε νὰ καταλάβῃ ὅλην τὴν οἰκουμένην καὶ τὴν ἀκατοκήτων ἀκόμη περιοχὴν τῆς γῆς. Διότι καὶ ἂν ἀπέλθῃς πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς καὶ ἂν πρὸς τοὺς Σκύθας,<sup>19</sup> καὶ ἂν πρὸς

16. Γεν. 1, 22.

17. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωσήφ ἤρχισεν ἡ καταδουλοποίησις τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἴγυπτῳ. Ἐναγκαζόντο ὑπὸ τὴν ἐπιπέσειν ἐπιστατῶν νὰ ἐκτελοῦν σκληρὰς ἐργασίας, παρὰ ταῦτα γυρῆθησαν πέρα πάλιν (πρὸς τὸν Ἰεζ. 1, 12).

18. Ἐξ. 1, 22.

19. Ἡρῆρας, βασις Ἰρακτικῆς καταγωγῆς κριτοῦν εἰς τὴν ἐπ' αὐτοῦ ὀνομαζομένην Σουβίαν, χώραν ἐκτετατομένην εἰς τὰ ΒΑ. τῆς Βορράως καὶ

αὐτὰ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης καὶ ἂν εἰς τὸν ἴδιον τὸν ὠκεανόν, θὰ εὖρησεν παντοῦ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ Ὡς νὰ καταλαμπρύνῃ τὰς ψυχὰς ὄλων. Καὶ τὸ ἀξιοθαύμαστον καὶ παράδοξον εἶναι, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ θάρραρα ἔθνη ἀνεμόρφωσε ὁ λόγος τῆς εὐσεβείας καὶ ἔμαθον νὰ φιλοσοφοῦν καὶ μετεπήδησαν πρὸς τὴν εὐσεβείαν, ἀφ' οὗ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν παλαιὰν συνήθειαν. Καὶ ὅπως ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ἠδύσησε τὸ ἀνθρώπινον γένος ὁ δημιουργὸς τῶν ὄλων, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ εἰς τὴν πίστιν προεβόλευσεν ὅλην τὴν οἰκουμένην μὲ τοὺς ἑνδεκα, τοὺς ἀλλεῖς, τοὺς ἀγραμμάτους, τοὺς ἰδιώτας, μὲ αὐτοὺς πού δὲν ἐτόλμων νὰ ἀνοίξουν τὸ στόμα. Καὶ οἱ ἀγραμμάτοι αὐτοὶ καὶ οἱ ἰδιῶται καὶ οἱ ἀλλεῖς ἔφραξαν τὰ στόματα τῶν φιλοσόφων, Ὡς καὶ ὡσάν νὰ ἦσαν περρωτοὶ τοιοῦτοτρόπως περιέτρεξαν ὅλην τὴν οἰκουμένην, διὰ νὰ σπεύρουν παντοῦ τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας καὶ νὰ ἐκρίζωσιν τὰς ἀκάνθας καὶ ἐκποπίσουν τὰς παλαιὰς συνήθειας καὶ φυτεύσουν παντοῦ τοὺς νόμους τοῦ Χριστοῦ. Οὐτε κατάρθωσε νὰ σταθῇ εἰς αὐτοὺς ἐμπόδιον ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν, οὐτε τὸ ὅτι ἦσαν ἰδιῶται καὶ ἀγραμμάτοι, οὐτε ἡ ἀσυντηρητικότης τῶν διαταγῶν, οὐτε τὸ ὅτι ἦτο προκατειλημμένοι δολόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀπὸ τὴν παλαιὰν συνήθειαν. Ἄλλὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐμπόδια ἀφῆρει ἀνοίγουσα τὴν ὁδὸν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπραγματοποίησεν τὰ πάντα μὲ εὐκολίαν, Ἐ δεικνύοντες μεγαλυτέραν προθυμίαν ἐκ τῶν ἐμποδίων αὐτῶν. Καθ' ὅσον, ὁσάκις μὲν ἐμαστιγιώνοντο, φνεχώρουν μὲ χαρὰν, ὅχι ἀπλῶς διὰ τὰς πληγὰς, ἀλλὰ «διότι ἐκρίθησαν ἄξιοι νὰ κοκοποιηθοῦν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος Αὐτοῦ». <sup>277</sup> Ἄλλοτε δέ, ὅταν ἐραίσθησαν εἰς τὴν φυλακὴν, ἐπειδὴ ἠλευθερώθησαν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου, ἐξηκολούθησαν πάλιν τὰ ἴδια καὶ ὅταν ἐφθάνον εἰς τὸ ἱερὸν<sup>278</sup> ἐκήρυττον ὡς ἀλλεῖς σασηνέοντες τὰ πλῆθη εἰς τὴν εὐσεβείαν. Καὶ πάλιν, ὅταν συναλαμδάνοντο, ὅχι μόνον δὲν ἐγίνοντο ἐκ τούτου περισσότερον ὀκνηροί, ἀλλ' ἐπαδείκνυσαν καὶ μεγαλυτέραν παρηρσίαν, ἰστώνοντο ἐν μέσῳ τοῦ μαινομένου λαοῦ, πού ἔτριξε τοὺς ὀθόντας καὶ λέγοντες, «Ἦρῆται νὰ πειθαρχῶμεν μᾶλλον εἰς τὸν Θεόν <sup>279</sup> Ἄ παρὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους». <sup>280</sup> Εἶδες μεγάλην παρηρσίαν; Εἶδες, ὅτι οἱ ἰδιῶται, οἱ ἀλλεῖς παρέδλεπον τό-

276. τῆς Ἰσραήλ.

277. Πρὸς ὁ, 41.

278. Πρὸς ὁ, 19.

279. Πρὸς ὁ, 28.

σους μαινομένους λαούς και ἦσαν ἔτοιμοι διὰ τοὺς φόνους και τὰς σφαγὰς; Ἄλλὰ σὺ, ἀγαπητέ, ἀκούων αὐτά, μὴ ὑπολογίζῃς τὰ γινόμενα εἰς τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἀλλ' εἰς τὴν θεῖαν χάριν, ἣ ὅποια ἐπαθεροποιεῖ και προητοίμασε τὴν προθυμίαν αὐτῶν. Ἐπειδὴ και αὐτός ὁ ἴδιος ὁ μακάριος Πέτρος, ὅταν ἀποκατέστησε ὄρθιον ἐκείνου, ὁ ὁποῖός ἦτο χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς, ἐνῷ ὅλοι κατεπλήσσοντο και τοὺς θαύμαζον, δεικνύων τὴν ἐγνωμασύνην του λέγει: «Ἄνδρες, διατί ἔχετε εἰς ἡμᾶς προσηλωμένον τὸ βλέμμα σας, ὡσάν νὰ ἔχωμεν κάνει διὰ τῆς ἰδικῆς μας δυνάμεως ἢ εὐσεθείας αὐτῶν νὰ περιπατήσῃ;»<sup>22</sup> Διατί, λέγει, **B** τὸσον ἐξεπλάγητε και εἶσατε ἐκθαμβοὶ διὰ τὸ γεγονός; Διότι μήπως εἰμεθα ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι καταρρώσομεν ταῦτο ἢ διὰ τῆς δυνάμεως μας τὸν ἐπανοφέρωμεν εἰς τὴν ὑγείαν και τὸν ἐκάμαμεν νὰ βαδίξῃ; «Διατί ἔχετε εἰς ἡμᾶς προσηλωμένον τὸ βλέμμα σας; Τίποτε περισσότερο ἡμεῖς δὲν προσφέρωμεν, παρὰ τὸ ὅτι ἐδανείσαμεν τὴν γλῶσσαν μας εἰς τὸν Θεόν. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖός ἐπέτελεσε τὸ πᾶν, εἶναι ὁ Θεὸς και Δημιουργὸς τῆς φύσεως. Ἐκεῖνος «ὁ Θεὸς τοῦ Ἄβραάμ και τοῦ Ἰσαὰκ και τοῦ Ἰακώβ», τοὺς ὁποῖους παραδέχεσθε και τιμᾶτε ὡς πατριάρχας, ἐκείνον «τὸν ὁποῖόν σεῖς παρεδώκατε και ἠρνήθητε ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου, ἐνῷ ἐκεῖνος εἶχεν ἀποφασίσει νὰ τὸν ἀπολύσῃ». Ἐκεῖνος εἶναι ποὺ ἐπέτελεσε αὐτά, τὸν ὁποῖόν **C** «σεῖς ἠρνήθητε, τὸν Ἅγιον και τὸν Δίκαιον, και ἐξητήσατε νὰ σᾶς χαρισθῇ ἄνθρωπος φονεὺς, καταδικάσατε δὲ τὸν Ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς, τὸν ὁποῖόν ὁ Θεὸς ἀνέστησεν ἐκ τῶν νεκρῶν, τῆς ἀναστάσεως δὲ αὐτοῦ ἡμεῖς εἰμεθα μάρτυρες. Και ἐπὶ τῆς πίστεως εἰς τὸ ὄνομα Αὐτοῦ, τὸν ὁποῖόν βλέπετε και γνωρίζετε, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα Αὐτοῦ. Και ἡ πίστις, ἣ ὅποια ἐνεργεῖται δι' Αὐτοῦ, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν πῆλην ὑγείαν ἐνώπιον ὄλων σας».<sup>23</sup>

δ. Ὑπέροχον και μέγα θάρρος. Μεγάλη και ἀπειρος ἡ δύναμις τῆς θεῖας χάριτος, ἣ ὅποια ἐχορηγήθη εἰς αὐτούς. Ἡ παρηγορία τοῦ μακαρίου αὐτοῦ θὰ ἐγένετο ἡ σφαιστάτη ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως. **D** Διότι τί μεγαλύτερον αὐτοῦ σημεῖον θὰ ζητήσῃ νὰ λάθῃ κανεὶς, ὅταν αὐτός, ὁ ὁποῖός προ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου, δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπομείνῃ τὴν ἀπειλήν εὐτελοῦς νεκρίδος,<sup>24</sup> τώρα

22. Πράξ. 8, 12.

23. Πράξ. 8, 13-16.

24. Ἐγκαθὺς ὁ ἱερός Πατὴρ ἀναφέρεται εἰς τὴν κατ' ἐπισημάνειν φωνήν τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ Πέτρος (Ματθ. 26, 70. Μάρκ. 14, 68-70. Λουκ. 22, 68-71. Ἰωάν. 18, 17).

τοιουτοτρόπως ἐξεγείρεται κατὰ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ και μὲ τὸσον θάρρος και πρὸς τὸσον πλῆθος, ἂν και εἶναι μόνος, ὡσάν νὰ ἐξέστη, τοιουτοτρόπως νὰ ἴσταται ἀντιμέτωπος τοῦ πλήθους και νὰ φωνάζῃ δυνατὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἠδύνατο νὰ ἀφιπνίσουν περισσότερο τὴν μονίαν τω; Εἶδες, ἀγαπητέ, πῶς ἀπαδεικνύεται και τώρα αὐτό, τὸ ὁποῖον ἔλεγον εἰς τὴν ἀρχήν; Ἐὰν κανεὶς φλεγγὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, δὲν ἀνέχεται λοιπὸν πλέον νὰ βλέπῃ αὐτὰ τὰ ὁποῖα ὑποπίπτουν εἰς τοὺς σωματικούς ὀφθαλμούς. Ἄλλὰ ἀφοῦ ἀποκτήσῃ ἄλλους ὀφθαλμούς, ἐννοῶ τοὺς ὀφθαλμούς τῆς πίστεως, **E** ἐκεῖνα φαντάζεται συνεχῶς και πρὸς ἐκεῖνα ἔχει ἐστραμμένην τὴν προσοχήν του, και ὡσάν νὰ ἔχη εἰς τοὺς οὐρανοὺς τὸ πολίτευμα, ἂν και δοδῆξῃ εἰς τὴν γῆν, τοιουτοτρόπως καταρῶνει τὰ πάντα, χωρὶς νὰ ἐμποδίζεται ἀπὸ κάτι ἀνθρώπινον πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Διότι ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος δὲν βλέπει πλέον τὰ λυμπρά τῆς ζωῆς, οὔτε τὰ δυσχερῆ και ἀντίθετα, ἀλλὰ παρέρχεται τὰ πάντα ἐπιειγόμενος νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Και ὅπως ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖός μὲ μεγάλην ἔντασιν τρέχει αὐτὴν τὴν ὁδὸν μὲ τὸ σῶμα,<sup>25</sup> **A** δὲν βλέπει κανένα ἀπ' αὐτοὺς ποὺ συναντᾷ, ἔστω και ἂν μυρίας φορές προσκρούσῃ ἐπάνω τους, ἀλλ' ἔχων ἐστραμμένην τὴν σκέψιν του εἰς τὸν δρόμον, ἀφοῦ παρέλθῃ τὰ πάντα εὐκόλως, θιάζεται νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἐπιδικώμενον σκοπὸν του, κατὰ τὸν ἴδιον λοιπὸν τρόπον και αὐτός, ὁ ὁποῖός φροντίζει νὰ τρέξῃ τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς και ἐπιθυμεῖ νὰ ἀνέλθῃ ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν, ἐγκαταλείπει ὅλα ἐκεῖνα ποὺ βλέπει κάτω και ἀφιερώνει ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὸν δρόμον και δὲν σταματᾷ προηγουμένως, οὔτε κυριεύεται ἀπὸ κάτι ἐξ αὐτῶν ποὺ βλέπει, μέχρις ὅτου δυνηθῇ νὰ ἀνέλθῃ εἰς αὐτὴν τὴν κορυφήν. Εἰς αὐτὸν ποὺ ἔχει αὐτὰς τὰς ἐπιδιώξεις, και αὐτὰ ποὺ φαίνονται ὅτι εἶναι φοβερά εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, γίνονται εὐκαταφρόνητα. Και ὁ ἄνθρωπος αὐτός οὔτε τὸ ἔλεος **B** φοβεῖται, οὔτε τὸν κρημνόν, οὔτε τοὺς δρόνους τῶν θηρίων, οὔτε τὰ βασανιστήρια, οὔτε τὰς χεῖρας τῶν θημιῶν, οὔτε κάτι ἄλλο ἀπὸ τὰ λυμπρά τῆς ζωῆς. Ἄλλὰ και ἂν ἴδῃ νὰ ἔχουν στρωθῇ κάρβουνα ἀνεμμένα τοιουτοτρόπως ὀρμᾷ ἐπὶ αὐτῶν, ὡσάν νὰ ἐδωκετε λιθάσια και κήπους καταφύτους. Και ἂν ἴδῃ ὅτι θὰ ὑποβληθῇ εἰς κάποιο ἄλλο εἶδος βασανιστηρίων, δὲν παραλίπει εἰς τὴν θέαν, οὔτε τὸ ἀποφεύγει και μετανοεῖ. Διότι ὁ πόθος τῶν μελλόντων μετέθεσε τὴν διάνοιάν του, και ὡσάν νὰ περιβάλλεται τὸ σῶμα ἀσκότως και ματαίως, τοιουτο-

τρόπος γίνεται ανώτερος τῶν παθῶν καὶ οὐτε αἰσθήσει λαμβάνει τῶν σωματικῶν πόνων περιφρουρούμενος ἀπὸ τὴν θεῖαν χάριν. Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, διὰ νὰ ᾤσθηθῶμεν νὰ ὑποφέρωμεν εὐκόλως τοὺς πόνους (πρὸς ἀπόκτησιν) τῆς ἀρετῆς, ἃς ἔχωμεν μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ἀφοῦ στρέψωμεν τὴν διάνοιάν μας ἐκεῖ ὑπ' αὐθενδῶν τῶν πραγμάτων τῆς παρουσίας ζωῆς ἃς μὴ ἀνασπώμεθα εἰς τὸν δρόμον πρὸς τὰ ἐκεῖ, ἀλλὰ ἃς ὑποφέρωμεν με ἡρεμίαν ὅλα τὰ ὀδυνηρὰ τοῦ θείου σκεπτόμενοι τὴν συνεχῆ ἀπόλαυσιν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Καὶ οὐτε νὰ μᾶς λυπῆ ἡ ταπεινὴ θέσις εἰς τὴν κοινωνίαν, οὐτε νὰ μᾶς συνθλίβῃ ἡ πτωχεία, οὐτε ἡ σωματικὴ ἀσθένεια νὰ χαλαρώῃ τὴν ψυχικὴν μας διάθεσιν, οὐτε νὰ μᾶς καθιστᾷ ἡ ἐκ μέρους τῶν πολλῶν καταφρόνησις καὶ ὁ ἐξευτελισμὸς περισσώτερον ἀδιοκφόρος εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τῆς ἀρετῆς. Ἄλλα ὅλα αὐτὰ ἀφοῦ ἀποτινάξωμεν ὡς κόνιν καὶ ἀποκτήσωμεν γενναίον καὶ ὑψηλὸν φρόνημα, Ὡς ποιοῦτοτρόπως δι' ὅλα ἃς ἐπιδείξωμεν πολλὴν ἀνδρείαν. Καὶ ὅπως χθὲς παρακάλεσα τὴν ἀγάπην σας, ἃς προσπαθῶμεν προθύμως νὰ συμφυλιωθῶμεν με τοὺς ἐχθρούς μας καὶ ἃς ἐξαφανίσωμεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας ὅλα τὰ ὑπόλοιπα πάθη. Καὶ ἂν μᾶς ἐνοχλῇ ἐφάμαρτος ἐπιθυμία, ἃς τὴν ἀπομακρύνωμεν. Καὶ ἂν ὁ θυμὸς μᾶς κεντρίσῃ πρὸς ὀργήν, ἃς καταστέλλωμεν τὴν ἐξαψὶν του διὰ τῆς μελωδίας τῶν πνευματικῶν παραινέσεων, τοιζόντες τὴν καταστροφικότητα τοῦ πάθους αὐτοῦ. «Διότι ἄνθρωπος, λέγει, ἐπιρρητὴς εἰς τὸν θυμόν, δὲν εἶναι σεμνοπρητὴς».<sup>25</sup> Καὶ πάλιν «Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὀργίζεται ἐνονητῶν τοῦ ἀδελφοῦ του χωρὶς αἰτίαν, εἶναι ἐνοχος εἰς τὴν κρίσιν».<sup>26</sup> Καὶ ἂν ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων ταρασσῇ τὴν σκέψιν, Ἐ ἃς φροντίζωμεν νὰ ἀποφεύγωμεν τὸ καταστροφικὸν αὐτὸ πάθος, καὶ νὰ ἀποκόπτωμεν τοῦτο ὡσάν ἀκροβῶς τὴν ρίζαν ὄλων τῶν κακῶν. Καὶ κάθε ἓνα ἀπὸ τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐνοχλοῦν, ἃς φροντίζωμεν νὰ διαρθρώσωμεν, ὡστε καὶ μετὰ τὸ νὰ ἀπέχωμεν τῶν βλαβερῶν καὶ νὰ ἐπιδιώκωμεν τὰς καλὰς πράξεις, δυναθῶμεν κατὰ τὴν φθερόν ἐκείνην ἡμέραν νὰ ἀξιωθῶμεν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ φιλοσυμπρωτίας, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς εὐσπλαγγίας τοῦ Μονογενοῦς Αὐτοῦ Υἱοῦ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως δὲ καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ ἐξουσία, ἡ τιμὴ, τὰ πάντα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

25. Περσ. 11, 25.  
26. Ματθ. 5, 22.

## 279 Α ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ ΕΝΑΤΗ

«ΚΑΙ ΗΨΙΣΘΗ Ο ΝΒΕ, ΠΟΓ ΗΤΟ ΓΕΩΡΓΟΣ, ΤΗΝ ΚΑΛΑΙΡΕΤΕΙΑΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕ, ΚΑΙ ΕΦ΄ΕΤΙΣΕΝ ΑΜΠΕΡΑΝΑ, ΚΑΙ ΕΔΙΕΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΙΝΟΝ ΚΑΙ ΕΜΕΘΥΣΕ» (Γεν. 9, 20-21).

1. Ἐφθάσαμεν λοιπὸν πρὸς τὸ τέλος τῆς σχετικῆς μετὸν δίκαιον ὑποθέσεως. Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, παρακολουθήσατέ μου τὴν σκέψιν καὶ προσέχετε με ἀκριβῶς εἰς τὰ λεγόμενα. Διότι τὰ ὅσα θὰ ἀφελθῶμεν ἐξ αὐτῶν τὰ ὁποῖα ἀνεγνώσαμεν σήμερον δὲν εἶναι οὔτε μικρὰ οὔτε τυχαία. Καθ' ὅσον ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα συνέθισαν εἰς τοὺς παλαιούς, ἂν θέλωμεν νὰ εἰμεθα ἀγρυπνοὶ καὶ συνετοί, γίνονται εἰς ἡμᾶς ἀφορμὴ πολὺ μεγάλης διδασκαλίας. Β Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν ἔχουν γραφῆ μόνον τὰ κατορθώματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἁμαρτήματα, ὡστε νὰ ἀποφεύγωμεν μὲν αὐτὰ, ἐκεῖνα δὲ νὰ ἐπιδιώκωμεν. Καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ σοῦ παρουσιάζει ἡ θεία Γραφὴ καὶ δικαίους ποῦ πολλὰκις ἠμάρτησαν καὶ ἁμαρτωλοὺς ποῦ ἐπέδειξαν μεγάλην μεταβολήν, διὰ νὰ γίνωμεν καὶ ἀπὸ τὰ δύο πολὺ ἀσφαλεῖς καὶ προσεκτικαί, ὡστε οὔτε ἐκεῖνος ποῦ ἴσταται εἰς τὴν ἀρετὴν νὰ ἔχη θάρρος, βλέπω δικαίους νὰ καταπίπτουν, οὔτε ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἀπελπίζεται ἀφοῦ ἴδῃ, ὅτι πολλοὶ ἀνυψώθησαν καὶ ἠδυνήθησαν νὰ φθάσουν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς. Καυεῖς λοιπὸν, παρακαλῶ, ἃς μὴ ἔχη θάρρος, ἔστω καὶ ἂν ἔχη τὴν συνειδήσιν πολλῶν προσωπικῶν ἀρετῶν, Ἐ ἀλλὰ ἃς εἶναι πλήρης ἀγωνίας καὶ ἃς ἀκούῃ τὸν μακάριον Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει καὶ συμβουλεύει, «Ὅστε ἐκεῖνος ποῦ νομίζει ὅτι ἴσταται, ἃς προσέχη μίγτως πείρη».<sup>1</sup> Ὅστε νὰ ἀπελπίζεται διὰ τὴν σωτηρίαν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ καταπέσῃ καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν πηθμένα τῆς κακίας, ἀλλ' ἔννοσν τὴν ἀνεκφραστον φιλοσυμπρωτίαν τοῦ Θεοῦ, ἃς ἀκούῃ πάλιν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος διὰ στόματος τοῦ προφήτου λέγει, κμήτως ἐκεῖνος ποῦ πίπτει δὲν σηκώνεται, ἢ ἐκεῖνος ποῦ

1. Α' Κορινθ. 10, 12.

ἀπομακρύνεται δὲν ἐπιστρέφει;<sup>2</sup> Καὶ πάλιν, «Δὲν ἐπιθυμῶ τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἕως ἔτου ἐπιστρέψῃ καὶ ζήσῃ».<sup>3</sup> Εἶδες, ἀγαπητέ μου, πῶς κάθε ἓνα ἐξ αὐτῶν τὰ ὁποῖα ἔχουν γραφῆ εἰς τὴν θεῖαν Γραφήν, δὲν παρεδόθη διὰ τίποτε ἄλλο εἰς τὴν μνήμην μας, ἢ παρὰ μόνου διὰ τὴν ὠφέλειάν μας καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους; Αὐτὰ λοιπὸν σκεπτόμενοι κάθε ἓνος ἀπὸ ἡμῶς, δε ἐπιθέτη εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ ἐδῶ τὰ κατάλληλα φάρμακα. Διὰ τοῦτο ἀκριδῶς εὐρίσκονται εἰς τὴν διάθεσιν ὄλων καὶ ἐπιτρέπεται εἰς ἐκείνων, ὁ ὁποῖος θέλει, νὰ τοποθετῆ τὰ κατάλληλα φάρμακα εἰς τὸ πάθος τοῦ τὸν ἐνοχλεῖ, καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τάχιστα τὴν ὄψιν, μόνον ἔάν κανεὶς δὲν ἀποποιήσῃ τὴν λατρικὴν θεραπείαν ἀλλ' ἐπιδείξῃ τὴν ἐγνωμοσύνην του. Διότι δὲν ὑπάρχει κάτι ἐξ αὐτῶν ποῦ ταλαιπωροῦν τὸν ἄνθρωπον, οὔτε ψυχικὸν οὔτε σωματικὸν πάθος, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ λάθῃ τὴν ἀπὸ ἐδῶ θεραπείαν. Ε Πῶς, εἶπέ μου, παροικῶ; Εἰσέρχεται κάποιος ἐδῶ ποῦ καταπέζεται ἀπὸ τὴν λύπην καὶ τὰ δυσάρεστα γεγονότα τῆς ζωῆς του, καὶ δι' αὐτὸ καταθιβεῖται εἰς τὴν μελονχολίαν, ὅταν εἰσέλθῃ καὶ ἀκούσῃ ἀμέσως τὸν προφήτην νὰ λέγῃ, «Διατὶ ψυχὴ μου εἶσαι περιλυτός, καὶ διατὶ με συνταράσσει; Στήριξε τὴν ἐλπίδα σου εἰς τὸν Θεόν, θὰ προσευχηθῶ εἰς Αὐτόν. Σωτηρία τῆς ὑπάρξεώς μου εἶναι ὁ Θεός μου».<sup>4</sup> Λαβὼν ἀρκητὴν παρηγορίαν ἀποχωρεῖ ἀφοῦ ἀπομακρύνῃ δὴν ἐκείνην τὴν στενωχορίαν. Ἄλλος πάλιν δυσκολεύεται πιεζόμενος ἀπὸ ἀπόλυτον πτωχείαν καὶ στενοχωρεῖται.<sup>5</sup> Ἄ δλέπων ἄλλους νὰ περιβάλλωνται ἀπὸ πλοῦτον καὶ νὰ ὑπερφρονεῖνται καὶ νὰ ζοῦν με μεγάλην πολυτέλειαν καὶ ἐπιθειεῖν. Ἀκούει καὶ αὐτὸς πάλιν τὸν ἴδιον προφήτην νὰ λέγῃ «Ἀνάθεσε τὴν φροντίδα σου εἰς τὸν Κύριον καὶ Αὐτὸς θὰ σὲ διατρέψῃ».<sup>6</sup> Καὶ πάλιν, «Μὴ φοβῆσαι ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, ἢ ὅταν αὐξηθῇ ἡ λαμπρότης τοῦ οἴκου του, ὅτι ὅταν ἀποθάνῃ δὲν θὰ παραλάβῃ τὰ πάντα μαζί του».<sup>7</sup> Ἄλλος πάλιν δυσανασχετεῖ, διότι ὑφίσταται κατατρεγμούς καὶ συκοφαντίας καὶ νομίζει ἀνυπόφορον τὴν ζωὴν, μὴ δυνάμενος νὰ εὖρη ἀπὸ ποιθενὰ ἀνθρωπίνην βοήθειαν. Β Διδάσκεται λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν μοκάριον τοῦτον προφήτην, νὰ μὴ καταφεύγῃ κατὰ

2. Ψαλμ. 8, 4.  
3. Ψαλμ. 18, 29.  
4. Ψαλμ. 41, 6-7.  
5. Ψαλμ. 54, 23.  
6. Ψαλμ. 48, 17-18.

τὸς τοιαύτας δυσκόλους περιστάσεις εἰς τὴν ἀνθρωπίνην συμπάρτασιν, καθ' ἑσων ἀκούει αὐτὸν νὰ λέγῃ: «Αὐτοὶ με ἐκατηγόρουν, ἐγὼ δὲμος προστηχόμενος».<sup>8</sup> Εἶδες ἀπὸ τοῦ ἐπιζητεῖ τὴν βοήθειαν; Ἄλλοι, λέγει, σχεδιάζουν δόλους καὶ συκοφαντίας καὶ ἐπιβουλὰς: ἐγὼ δὲμος καταφεύγω εἰς τὸ ἀκατάβλητον τεῖχος, εἰς τὴν ἀσφαλῆ ἀγκυραν, εἰς τὸν γαλήνιον λιμένα, δηλαδὴ εἰς τὴν προσευχὴν, διὰ τῆς ὁποίας δὲλα τὰ δυσχερῆ γίνονται ἑλαφρὰ καὶ εὐκόλα εἰς ἐμέ. C Ἄλλος πάλιν περιφρονεῖται καὶ παραστέτεται ἀπὸ τοὺς πρότερον ὑπηρετάς του καὶ ἐγκαταλείπεται ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ αὐτὸ προπαντὸς δημιουργεῖ σύγχυσιν καὶ ταραχὴν εἰς τὴν σκέψιν του. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς, ἔάν θελήσῃ, ἀποῦ ἔλθῃ ἐδῶ θὰ ἀκούσῃ τὸν μοκάριον τοῦτον νὰ λέγῃ: «Οἱ φίλοι μου καὶ οἱ πλησίον μου ἐπληθίσασαν καὶ ἐστάθησαν ἀπέναντί μου ἐχθρικῶς, καὶ αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι εὐρίσκοντο πλησίον μου ἀπεμακρύνθησαν» καὶ ἦσαν βιαστικοὶ αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἐξήγγισαν τὴν ψυχὴν μου (νὰ τὴν ἐξολοθρεύσουν), καὶ αὐτοὶ ποῦ ἐπιθυμοῦν τὸ κακὸν μου (μὲ) ἐσυκοφάντησαν καὶ ἐσχεδίαζον πανουργίας δὴν τὴν ἡμέραν».<sup>9</sup> Εἶδες ὅτι μέχρις αὐτοῦ τοῦ θανάτου ἐσχεδίαζον τὰς ἐπιβουλὰς καὶ ἐπεδείκνυσαν συνεχῆ τὴν ἐχθρότητα; Δ Διότι τὸ, «δὴν τὴν ἡμέραν», αὐτὸ δηλώνει, δηλαδὴ «καθ' ἑσων τὴν ζωὴν». Τί λοιπὸν ἔπραττεν αὐτὸς, ἐνῷ ἐκείνοι ἐπονηρεῦντο καὶ ἐσχεδίαζον αὐτὰ; «Ἐγὼ δὲμος, λέγει, ὡσάν κωφὸς δὲν ἤκουον καὶ ἤμουν ὡς ἄφωμος ποῦ δὲν ἀνοίγει τὸ στόμα του καὶ ἔγινα ὡσάν τὸν ἄνθρωπον ποῦ δὲν ἀκούει καὶ δὲν ὑπόφορον εἰς τὸ στόμα του ἀντιλογίαν».<sup>10</sup> Εἶδες ὑπερβολικὴν φιλοσοφίαν, πῶς αὐτὸς ὑπερίσχυσε διὰ τῶν ἀντιθέτων ὁδῶν; Ἐκείνοι ἐσχεδίαζον κακουργίας, αὐτὸς ἔφραξε τὴν ἀκοήν, ὡστε οὔτε νὰ ἀκούῃ: ἐκείνοι δὲν ἔπαυσαν καθ' ἑσων τὸν χρόνον καὶ τὴν γλώσσαν νὰ ἀκονίζουσιν καὶ νὰ λέγουν παραφροσύνος καὶ δολιότητας: Ε αὐτὸς δὲμος κατέστειλε μετὴ τὴν σιωπὴν τὴν παραφροσὴν ἐκείνων. Καὶ διατὶ συμπεριφέρετο τοιοῦτοτρόπως ἂν καὶ ἐκείνοι ἐσχεδίαζον αὐτὰ, καὶ διέκειτο ἀπέναντί των οὕτως, ὡσάν κωφὸς καὶ ἄλαλος, μὴ ἔχων οὔτε ἀκοὰς οὔτε γλώσσαν; Ἀκούσε τὸν ἴδιον νὰ ἀντιλογῇ τὴν τόσον φιλοσοφημένην συμπεριφορὰν «Διότι ἐπὶ σέ, Κύριε, ἤλπισα».<sup>10</sup> Ἐπειδὴ ἐξήγγισα τὸν ἑαυτὸν

7. Ψαλμ. 108, 3.  
8. Ψαλμ. 37, 12-13.  
9. Ψαλμ. 37, 14-15.  
10. Ψαλμ. 37, 16.

μου, λέγει, από την προς σέ ελπίδα, δεν ενδιαφέρομαι διά τας πράξεις των, διότι ἡ βοήθειά Σου εἶναι ἰκανή νά διασκορπίσῃ τὰ πάντα καί νά ἀκυρώσῃ τὰς ἐπιβουλὰς καί τὰ πονηρὰ σχέδιά των καί οὐδενὸς ἐξ αὐτῶν ἐπιτρέψῃ τὴν πραγματοποιήσασθαι.

2. Εἶδατε πῶς εἶναι δυνατὸν διὰ κάθε μίαν συμφορὰν τοῦ ταλαιπωρεῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ λάθῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν θείαν Γραφήν τὸ κατάλληλον φάρμακον νά ἀπέλθῃ 281 Α καί νά ἀποβάλῃ κάθε μικροψυχίαν τῆς ζωῆς καί νά μὴ ἀπέλλεται ἀπὸ κάτι δυσάρεστον ποῦ συμβαίνει; Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, καί συνεχῶς νά προσέρχεσθε ἐδῶ καί νά προσέχετε μὲ ἀκριβείαν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν. Καὶ ἔχι μόνον ὅταν παρευρίσκεσθε ἐδῶ, ἀλλὰ καί εἰς τὴν οἰκίαν νά λαμβάνετε ἀνά χεῖρας τὰ θεία βιβλία καί μὲ προσοχὴν καί φροντίδα νά δέχεσθε τὴν ὠφέλειαν τῶν περιεχομένων. Διότι εἶναι παλὺ τὸ κέρδος ποῦ προέρχεται ἀπὸ ἐδῶ. Κατὰ πρῶτον αὐτὸ τοῦτο, τὸ ὅτι ἀναπλάσσεται ἡ γλῶσσα διὰ τῆς ἀναγνώσεως. Ἐπειτα καί ἡ ψυχὴ ἀναπτέρωνεται καί πετᾷ ὕψηλά, μὲ τὸ νά καταλαμβάνεται ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης καί νά ἀπαλλάσσεται κατὰ τὸν ἴδιον ἐκεῖνον καιρὸν τῆς ἀναγνώσεως, τῆς φθοροποιοῦ ἐπιδράσεως τῶν πονηρῶν λογισμῶν Β καί νά ἀπολαύῃ πολλῆς γαλήνης καί ἡσυχίας. Καί ὅ,τι ἀκριβῶς εἶναι ἡ σωματικὴ τροφὴ διὰ τὴν ὑπαρξίν καί διατήρησιν τῆς δυνάμεώς μας, τοῦτο γίνεται καί ἡ ἀνάγνωσις διὰ τὴν ψυχὴν. Καθ' ὅσον εἶναι πνευματικὴ τροφὴ καί ἐνδυναμώνει τὴν σκέψιν καί καθιστᾷ τὴν ψυχὴν ἰσχυράν, σταθερωτέραν καί περισσότερον φιλοσοφικήν, μὲ τὸ νά μὴ ἀφήνῃ λοιπὸν αὐτὴν νά κυριεύεται ἀπὸ τὰ παράλογα πάθη, ἀλλὰ νά τῆς κάμῃ ἐλαφρὸν τὸ πτερόν καί νά τὴν ἀναδιείξῃ, ὡς θὰ ἐλέγχαμεν, μέχρις αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ. Ἄς μὴ ἀμελῶμεν λοιπὸν, παρακαλῶ, τὸ τόσον κέρδος, ἀλλὰ καί εἰς τὴν οἰκίαν ὡς φροντισίωμεν C νά προσέχωμεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν. Καί ὅταν προσερχώμεθα ἐδῶ, ὡς μὴ κατασπαταλῶμεν τὸν καιρὸν εἰς φλυαρίας καί ἀνωφελεῖς συζητήσεις, ἀλλὰ πρὸς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἤλθομεν, τοιοῦτοτρόπως ὡς ἐντείνωμεν τὰς δυνάμεις μας καί ὡς προσέχωμεν εἰς τὰ ἀναγινωσκόμενα, ὥστε ἀφοῦ ἀποκομίσετε κάτι περισσότερον, τοιοῦτοτρόπως νά ἀναγορῆσετε ἀπὸ ἐδῶ. Ἐάν πρόκειται ἀφοῦ εἰσέλθετε ἐδῶ, νά κατασπαταλάτε πάλιν τὸν καιρὸν εἰς ἀκαταλλήλους καί ἀνωφελεῖς συνομιλίαις καί νά ἐπανέρχεσθε εἰς τὴν οἰκίαν χωρὶς τίποτε περισσότερον νά ὠφελήθητε ἀπὸ τὴν ἀκρόασιν, τί τὸ ὄφελος;

Διότι πῶς δὲν εἶναι παράδοξον, ὅταν μὲν πηγαίνωμεν εἰς κοσμικὴν πανηγυρίαν, νά φροντίζωμεν ἀφοῦ ἀγοράσωμεν ἀπὸ ὅλα ὅσα διαθέτει ἡ πανηγυρίς νά ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν οἰκίαν, καί ὅλα αὐτὰ ἀφοῦ πληρώσωμεν χρήματα, D ἐδῶ δὲ ὅταν ἐρχώμεθα εἰς τὴν πανηγυρίαν αὐτὴν τὴν πνευματικὴν νά μὴ καταβάλλωμεν δὴν μας τὴν προσπάθειαν, ὥστε ἀφοῦ λάβωμεν κάτι ἀπὸ τὰ χρήσιμα καί ἐναποθέσωμεν αὐτὸ εἰς τὴν ψυχὴν, νά ἐπανερχώμεθα, καί μάλιστα ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἀνάγκη νά δαπανήσωμεν χρήματα, ἀλλὰ νά ἐπιδείξωμεν μόνον θερμὴν προθυμίαν καί προσεκτικὴν σκέψιν; Διὰ τὸ νά μὴ γίνωμεν λοιπὸν χειρότεροι ἄκειων οἱ ὁποῖοι συμμετέχουν εἰς τὰς κοσμικὰς πανηγυρεῖς, ὡς φροντίζωμεν νά ἐπιδεικνύωμεν μεγάλην φροντίδα καί ἀγρυπνίαν, διὰ τὸ νά ἔχωμεν ἐρόδια, ὅταν ἐξερχώμεθα ἀπὸ ἐδῶ, ὥστε νά μὴ εἶναι ἀρκετὰ μόνον διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας, E ἀλλὰ νά ἐφοδιάζωμεν καί ἄλλους, καί νά συνάμειθα νά διορθώσωμεν καί τὴν γυναῖκα καί τοὺς ὑπηρέτας καί τοὺς γειτόνας καί τὸν φίλον καί αὐτὸν τὸν ἐχθρὸν. Διότι τοιαῦτα εἶναι τὰ πνευματικὰ διδάγματα, ὥστε νά εὐρίσκωνται εἰς τὴν διάθεσιν ὅλων καί νά μὴ ὑπάρχῃ μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καμμία διαφορὰ, ἐκτός ἐννὸν κανεὶς ὑπερτερήσῃ τοῦ πλησίον κάποιου, ἀφοῦ ἐπιδείξῃ ἀγρυπνίαν καί θερμὴν προθυμίαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶναι τόσον τὸ κέρδος καί τῶν ἐδῶ διδαγμάτων, ἐμπρὸς ὡς διαπραγματευθῶμεν ἄκεῖνα τὰ ὅποια ἀνεγνώσωμεν σήμερον, καί ἀφοῦ ἀποκομίσωμεν τὸ ἐξ αὐτῶν κέρδος, τοιοῦτοτρόπως ὡς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν οἰκίαν μας. 282 Α «Καὶ ἤρχισεν ὁ Νῶε, ποῦ ἦτο γεωργός, τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, καί ἐρύτευεν ἀμπελώναι, καί ἔπιεν ἀπὸ τὸν οἶνον καί ἐμέθυσε.»<sup>11</sup>

Πρόσεξε λοιπὸν πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ὠφέλειά μας ἐξ αὐτοῦ τοῦ προλόγου τῆς ἀναγνώσεως. Διότι ὅταν ἀκούσωμεν, ὅτι ἐπιε καί ἐμέθυσε ὁ δίκαιος, ὁ τέλειος, ὁ ὁποῖός ἐλαβε τὴν μαρτυρίαν<sup>12</sup> ἀπὸ τὸν Θεόν, πῶς λοιπὸν δὲν θὰ φροντίσωμεν μὲ πολλὴν δύναμιν νά ἀποφύγωμεν τὴν ἐκ τῆς μέθης καταστροφὴν ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι ἔχομεν καταθυθισθῆ εἰς τόσα πολλὰ καί μεγάλα ἀμαρτήματα; Ἄν καί θεοσίως δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράγμα, τὸ νά κυριευθῆ ὁ δίκαιος αὐτός ἀπὸ τὸ πάθος, καί νά περιπέσωμεν ἡμεῖς εἰς αὐτό. Καθ' ὅσον ὑπάρχουν πολλὰ, τὰ ὅποια καθιστοῦν τὸν δίκαιον αὐτὸν ἄξιον συγγνώμης. Β Καί λέγω αὐτὰ ἔχι διὰ

11. Γεν. 9, 20-21.

12. Γεν. 7, 1.



νά αναφερθῶ εἰς τὴν μέθην, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξω ὅτι ὁ δίκαιος δὲν παρεσύρθη ἀπὸ ἀκράτειαν, ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ ἀγνοίαν. Καὶ ὅτι δὲν ἀνεκάλυψε τυχαίως τὴν οἰνοποσίαν ἀκούσας αὐτὴν τὴν Γραφήν, ἣ ὅποια λέγει καὶ κάμνει τὴν ἀπαλογίαν (ὡπὲρ τοῦ Νῶε) διὰ τῶν ὄσων ἀναφέρει: «Καὶ ἤρχισεν ὁ Νῶε, ποῦ ἦτο γεωργός, τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελώνια, καὶ ἔπιεν ἀπὸ τῶν οἴνων καὶ ἐμέθυσε». Αὐτὴ αὐτὴ ἡ λέξις, «ἤρχισεν», ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὸς ἔκαμε τὴν ἀρχὴν τῆς οἰνοποσίας<sup>18</sup> καὶ παρεσύρθη εἰς τὴν μέθην ἀπὸ πολλὴν ἀγνοίαν καὶ διότι δὲν ἐγνώριζε τὰ μέτρα τῆς χρήσεως. C Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ, ἀλλ' ἐπειδὴ κατεῖχεται ἀπὸ πολλὴν λύπην, ἠβέλησε νὰ ἐπινοήσῃ τὴν ἐξ αὐτοῦ παρηγορίαν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ὅπως ἀκριδῶς λέγει καὶ κάποιος σοφός: «Προσάφερατε οἴνον εἰς τοὺς εὐρισκαμένους εἰς λύπην, καὶ μέθην εἰς τοὺς κατεχαμένους ὑπὸ στενοχωριῶν»,<sup>19</sup> διὰ νὰ δείξῃ ὅτι τίποτε δὲν δύναται νὰ γίνῃ φάρμακον τῆς λύπης τόσον, ὅπως ἡ χρῆσις αὐτοῦ μόνον ἐάν μὴ τυχόν ἢ ὑπερβολικῆ χρῆσις καταστρέψῃ τὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν. Ποίος δὲ θὰ ἀρνήσῃ ὅτι ὁ δίκαιος αὐτὸς εὐρίσκετο εἰς λύπην καὶ στενοχωρίαν βλέπων εἰς τὴν ἐρημίαν τῶν ἑαυτῶν του καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἐγκαταλειμμένα τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων μαζί με τὰ κτήνη καὶ τὰ ὄλογα ζῶα, καὶ νὰ ἔχῃ γίνῃ ἓνας κοινὸς τάφος δι' ἄλλους; Διότι ὑπάρχει συνήθεια εἰς τοὺς προφήτας καὶ εἰς ἄλλους τοὺς δικαίους νὰ θλίβονται ὄχι μόνον διὰ τοὺς ἑαυτοὺς των, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ὑπαλοίπους ἀνθρώπους. D Καὶ ἐάν κανεὶς θέλῃ νὰ ἐξετάσῃ, θὰ εὕρῃ ἄλλους νὰ ἐπιδεικνύουν αὐτὴν τὴν συμπίθειαν, καὶ θὰ ἀκούσῃ τὸν μὲν Ἰσαίον νὰ λέγῃ: «Μὴ ἀγωνίζεσθε νὰ με παρηγορήσατε διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου»,<sup>20</sup> τὸν δὲ Ἰερειμῖαν, «Ποίος θὰ δώσῃ ὕδωρ εἰς τὴν καρπὴν μου καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μου πηγὴν δακρύων»,<sup>21</sup> τὸν δὲ Ἰεζακιῆλ, «Ἀλλοίμωσον, Κύριε, θὰ ἐξαλοθρεύσῃς πᾶν ὅτι ἀπομένει ἐκ τοῦ Ἰσραήλ»,<sup>22</sup> καὶ τὸν Δαυιδ νὰ θρηνηῖ καὶ νὰ λέγῃ, ὅτι «ἐκάμας νὰ γίνωμεν οἱ ὀλιγώτεροι ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη»<sup>23</sup> καὶ

18. Κατ' ἄλλους οἰνοποσία ὑπῆρχε καὶ πρὸ τοῦ Νῶε, συμφωνῶς πρὸς τὰ ὅσα τοῦ Κωστήου λεχθέντα περὶ τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς τοῦ κατακλινομένου, ὅτι «ἔσαν τρυφώτεροι καὶ πίνοντες» (Ματθ. 24, 38).

14. Παροιμ. 31, 6.

15. Ἱερ. 22, 4.

16. Ἱερ. 9, 1.

17. Ἱερ. 9, 8.

18. Δαν. 9, 37.

τὸν Ἀμώς, «Μετανόησε, Κύριε, δι' αὐτό»<sup>24</sup> καὶ τὸν Ἀβδακούμ, «Διατί μοῦ ἐδείξες κόπους καὶ ταλαιπωρίας;»<sup>25</sup> καὶ πάλιν, «καὶ θὰ κάμῃς τοὺς ἀνθρώπους ὡς τοὺς ἰχθύς τῆς θαλάσσης»<sup>26</sup> καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν μακάριον Μωϋσῆν θὰ ἀκούσῃς νὰ λέγῃ, «Ἐάν μὲν θέλῃς νὰ συγχωρήσῃς εἰς αὐτοὺς τὴν ἀμαρτίαν, συγχώρεσε ἄλλως κατὰστρεψε καὶ ἐμέ».<sup>27</sup> Καὶ πάλιν ἔσαν ὑπέσχετο ὁ Θεός, ὅτι θὰ ἀναθήσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν μεγαλυτέρου ἔθνους, καὶ εἶπεν, 28<sup>Α</sup> «Ἐφῆσέ με νὰ καταστρέψω τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, καὶ θὰ κάμω σέ καὶ τοὺς ἀπογόνους σου ἔθνος μέγα»,<sup>28</sup> οὕτε καὶ τοῦτο ἐξέλεξε, ἀλλ' ἐβρώρησε προτιμωσάν τὴν προστασίαν αὐτῶν. Καὶ ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν, «Ἠδύχαμην ἐγὼ ὁ ἴδιος νὰ εἶμαι ἀνάθεμα ἀπὸ τὸν Χριστὸν χάριν τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν φυσικῶν μου συγγενῶν».<sup>29</sup>

3. Εἶδате πῶς ἐπεδείκνυε κάθε ἓνας ἀπὸ τοὺς δικαίους πολλὴν συμπίθειαν πρὸς τοὺς συναθρώπους του. Ἀντιλαμβάνεσθε λοιπὸν καὶ τὰ περὶ τοῦ δικαίου τούτου, πόσα ἦτο φυσικὸν νὰ ὑποφέρῃ καὶ πῶς νὰ καταβάλλεται ἀπὸ τὴν λύπην, ὅταν εἶλεται καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ἐρήμωσιν, καὶ αὐτὴν τὴν γῆν, ἣ ὅποια προηγουμένως ἔβαλλε ἀπὸ τὰ πολλὰ φυτὰ καὶ ἐσταλίζετο μετὰ τὰ ἄνθη B νὰ παραμῆνῃ τῶρα ἐρημος καὶ γυμνὴ, ὡσάν νὰ ἀπεκόπη ἡμέσως ἡ κόμη αὐτῆς, δηλαδὴ ἡ βλάστησις καὶ ἡ ἀνθοφορία τῆς. Ἐπειδὴ λοιπὸν τόση ἦτο ἡ ἀδυναμία τῆς λύπης, ἐπινοῶν κάποιον μικρὰν παρηγορίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ ἐδῶ, ἐπεδόθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Διὰ τοῦτο λέγει: «Καὶ ἤρχισεν ὁ Νῶε, ποῦ ἦτο γεωργός τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελώνας». Ἀλλὰ ἀξίζει νὰ διαρκηθῶμεν, ἐάν αὐτὸς συνήτησε τὸ φυτὸν τῶρας ἢ ἐάν ὑπῆρχε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Εἶναι εὐλογον βεβαίως ὅτι αὐτὸ ἐδημιουργήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὴν ἕκτῃν ἡμέραν τῆς δημιουργίας, ὅταν «εἶδεν ὁ Θεὸς ὅσα ἔσασκεν καὶ ἴσασκεν ὅσα πολλὰ ὄρασα».<sup>30</sup> Διότι λέγει, «κατέπαυσεν ὁ Θεὸς κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀπὸ ὅλα τὰ ἔργα Αὐτοῦ, τὰ ὅποια ἐδημιούργησε».<sup>31</sup> C ὅμως ἀκόμη δὲν εἶχε γίνῃ γνωστὴ ἡ χρῆ-

19. Ἰηρ. 7, 8.

20. Ἀμώς, 1, 8.

21. Ἀμώς, 1, 14.

22. Ἱερ. 22, 32, 33.

23. Ἱερ. 22, 32, 33.

24. Ρωμ. 9, 8.

25. Γεν. 1, 31.

26. Γεν. 2, 2.

σις τοῦ φυτοῦ πρὸς παρασκευὴν οἴνου. Καθ' ἃσον ἐὰν ἡ χρῆσις τοῦ φυτοῦ εἶχε γίνεαι εὐθύς ἐξ ἀρχῆς γνωστὴ ἢ ἦτο ὀλοφάνερος ὁ καρπὸς του, ὀπωδιήτοτε καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄδελ, ὅταν προσέφερον τὰς θυσίας, θὰ προσέφερον ὡς θυσίαν καὶ οἶνον. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἠγνόουν ἀκόμη τὴν χρῆσιν τοῦ καρποῦ δὲν ἐχρησιμοποίησαν τὸ φυτόν. Αὐτὸς ὁμοίως μὲ τὸ νὰ εἶναι μεθοδικώτερος εἰς τὴν γεωργικὴν τέχνην, ἀφοῦ ἀφρόντισε πάλυ τὴν καλλιέργειαν τοῦ φυτοῦ, ἰσως ἐγευθή καὶ τὸν καρπὸν, καὶ ἀφοῦ συνέθλιψε τὰς σταφυλάς καὶ κατεσκεύασε τὸν οἶνον, ἐχρησιμοποίησεν αὐτὸν πρὸς πόσιν. **Δ** Καὶ ἐπειδὴ οὐτε αὐτὸς εἶχε γευθῆ προηγουμένως, οὐτε ἄλλον ἐγνώριζε νὰ γεύεται, μὴ γνωρίζων τὸ μέτρον τῆς χρήσεως καὶ τίνι τρόπῳ ἀφείλε νὰ χρησιμοποίησιν αὐτόν, παρεσύρθη ἀπὸ τὴν ἀγνοίαν εἰς μέθην. Ἐξ ἄλλου δέ, ἐπειδὴ εἰσῆχθη ἡ κρεοφαγία εἰς τὴν ζωὴν, ἠκολούθησεν ὡς ἐκ τοῦτο καὶ ἡ οἰνοποσία. Πρόσεχε λοιπὸν, ἀγαπητέ μου, πῶς οἰκονομεῖται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ οὐσάσις τοῦ κόμμου, καὶ πῶς κόβη ἕνας ἕγινεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐφευρέτης κάποιος τέχνης ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὴν σοφίαν τοῦ θεοῦ, ἢ ὅποια ἐνυπάρχει εἰς τὴν φύσιν. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰσῆχθησεν εἰς τὴν ζωὴν οἱ ἀσχαλῖαι τῶν διαφόρων τεχνῶν. Διότι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος εἶρε τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ὁ ἐπόμενος τὴν ποιμενικὴν,<sup>27</sup> ἄλλος τὴν κτηνοτροφίαν<sup>28</sup> καὶ ἄλλος τὴν μουσικὴν,<sup>29</sup> ἄλλος τὴν κατασκευὴν ἐργαλείων.<sup>30</sup> Ἐ αὐτὸς δὲ ὁ δίκαιος ἀπὸ τὴν ἐνυπάρχουσαν εἰς τὴν φύσιν διδασκαλίαν ἐπενόησε τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου. Καὶ ἤρχισεν ὁ Νῶε, πρὸ ἤτο ἄνθρωπος γεωργός, τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελώνα καὶ ἐπιεν ἐκ τοῦ οἴνου καὶ ἐμέθυσε. Πρόσεξε πῶς τὸ φάρμακον τῆς λύπης, τὸ ὅποιον συντελεῖ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς υγιείας, ἐπειδὴ ἀπὸ ἀγνοίαν ὑπερέβη τὸ μέτρον, ὄχι μόνον δὲν ὠφέλησεν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατέστρεψε τὴν διάβησιν. **284 A**

Ἄλλ' ἰσως θὰ εἴπη κανεὶς καὶ διατὶ εἰσῆχθη εἰς τὴν ζωὴν φυτόν, τὸ ὅποιον εἶναι πλήρες τόσοῦ κακῶν; Μὴ λέγῃς ἀσκοπῶς, ἄνθρωπέ μου, ὅτι προχείρως ἔρχεται εἰς

27. Κατὰ τὸ Γεν. 3, 2 3 Καὶν ἦτο γεωργός, ὁ δὲ Ἄδελ ποιητὴν προβάτων.

28. Κατὰ τὸ Γεν. 4, 20 5 Ἰαβὴλ, υἱὸς τοῦ Ἀάμεχ, εἶναι ὁ κτηνοτροφὸν οἰκονομῶν ἐν σκηνῇσι.

29. Ὁ Ἰουβὴλ, υἱὸς τοῦ Ἀάμεχ, εἶναι ὁ πρῶτος διδασκαλὸς τῆς μουσικῆς, κατασκευαστὴς τοῦ ψαλτηρίου καὶ τῆς κιθάρας (Γεν. 4, 21).

30. Πρῶτος χαλκὸς καὶ κατασκευαστὴς ἐργαλείων εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Ἀάμεχ θάβελ (Γεν. 4, 22).

τὴν γλώσσαν σου. Δὲν εἶναι τὸ φυτόν κακόν, οὔτε ὁ οἶνος ἐπιθλαθῆς, ἀλλ' ἡ κακὴ χρῆσις αὐτοῦ. Ὅτι δηλαδὴ δὲν προέρχονται ἀπὸ τὸν οἶνον τὰ δάβερια θυμωτήματα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν διεφθαρμένην γνώμην καὶ ὅταν ἡ ὑπέμετρος χρῆσις (κατ'ἀχρησίς) καταστρέψῃ τὴν ἐξ αὐτοῦ προερχομένην ὠφέλειαν, διὰ τοῦτο τώρα μετὰ τὸν κατακλιυσμὸν σου παρουσιάζει τὴν χρῆσιν τοῦ οἴνου, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι καὶ πρὸ τῆς χρήσεως αὐτοῦ, παρεσύρθη ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἰς ὑπερβολικὴν διεφθορὰν καὶ ἠδυστήθησεν εἰς μέγα δαῖμον τὰ ἀμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα ἐνῷ ἀκόμη ἠγνόειτο ἡ χρῆσις τοῦ οἴνου. **Β** Ὅστε καὶ ὅταν ἴδῃς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ, μὴ ἀποδώσῃς τὴν οἰτίαν τῆς ἀμαρτίας εἰς τὸν οἶνον, ἀλλὰ εἰς τὴν διεφθαρμένην προαίρεσιν, ἢ ὅποια μετεστράφη πρὸς τὴν κακίαν. Ἐξ ἄλλου δὲ καὶ νὰ ἐννοήσῃς, ἄνθρωπέ μου, ποῦ ἐχρησιμοποίηθῃ ὁ οἶνος καὶ νὰ φρίξῃς. Διότι ἡ ὑπόθεσις τῶν ἀγαθῶν τῆς σωτηρίας μας δι' αὐτοῦ ἐπιτελεῖται.<sup>31</sup> Γνωρίζουν τὸ λεγόμενον ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν μυηθῆ. «Καὶ ἤρχισεν ὁ Νῶε, πρὸ ἤτο γεωργός, τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελώνα καὶ ἐπιεν ἀπὸ τὸν οἶνον καὶ ἐμέθυσε καὶ ἐγυμνώθη ἐντὸς τῆς οἰκίας του». Πράγματι φοδερὸν, ἀγαπητέ μου, φοδερὸν εἶναι ἡ μέθη καὶ ἰκανὴ νὰ καταστρέψῃ τὰς αἰσθήσεις καὶ νὰ καταδιώκῃ τὸν λογισμὸν. **Γ** Καθ' ἃσον τὸν λογικὸν ἄνθρωπον, ὁ ὅποιος ἀνέλαβε τὴν ἐξουσίαν ἄλων, τὸν καθιστᾷ, ὡσάν ἕνα νεκρὸν καὶ ἀνοήθην, ἀφοῦ δέσῃ αὐτὸν μὲ κάποια ἄλυτα δεσμά. Μᾶλλον δὲ καὶ χειρότερον ἀπὸ νεκρὸν. Διότι ὁ μὲν νεκρὸς δὲν δύναται νὰ πράξῃ οὔτε τὸ καλὸν οὔτε τὸ κακόν, ὁ μέθυσος ὁμοίως καλὸν μὲν δὲν δύναται νὰ πράξῃ, ἀντιθέτως δὲ κἀμὲν ἔλας τὰς κακὰς πράξεις καὶ γίνεται περίγελως εἰς ἄλους, καὶ εἰς τὴν γυναῖκα καὶ εἰς τὰ παιδιὰ καὶ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς δούλους. Διότι οἱ μὲν φίλοι θεωροῦντες ἰδικὴν τῶν τὴν ἐντροπὴν συγκαλύπτουσαν καὶ ἐντρέπονται, **Δ** οἱ δὲ ἐχθροὶ εὐχαριστοῦνται, χλευάζουν καὶ καταρώνται, λέγοντες σχεδὸν αὐτὰ τὰ λόγια· πρέπει αὐτὸς ἀκόμη νὰ ζῆ; πρέπει νὰ ἀναπνῆ τὸν ἀέρα; τὸ κτήνος, ὁ χοῖρος, φωνάζοντες καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἀκόμη χειρότερα. Διότι αὐτοὶ συμπεριφέρονται χειρότερον καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀκόμη, οἱ ὅποιοι ἐπιστρέφουν ἐκ τῶν πολέμων καὶ ἔχουν αἰματωμένας τὰς χεῖρας καὶ προχωροῦν δρμητικῶς. Ἐκείνους μὲν ἰσως οἱ περισσώτεροι ἐγκωμιάζουν διὰ τοὺς θρι-

31. Διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ οἴνου εἰς ἄβρα Χριστοῦ κατὰ τὴν τέλει-σιν τοῦ μαρτυροῦ τῆς Θεοῦς Ἐθγαριασίας.

αίματος, διὰ τὰς νίκας, διὰ τὰ τραύματα καὶ τὰς σφαγὰς αὐτοῦ, δὲ ἐλευνολογουῦν, ἀποκαλοῦν ὀφθαλμοὺς, καταρῶνται μὲ ἀναριθμήτους κακολογίας. Εἰ Διότι τί θὰ ὑπάρξη ὀφθαλμῶν ἀπὸ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀφωτισμένος εἰς τὴν μέθην καὶ πίνει καθημερινῶς τὸν γνήσιον οἶνον καὶ καταστρέφει τὸν νοῦν, τὸ κριτήριον τῶν σκέψεων; Διὰ τοῦτο καὶ κάποιος σοφὸς συνεδούλευε λέγων· «Ἀρχὴ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἄρτος καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ ἔνδυμα καὶ ἡ οἰκία, ἡ ὁποία συγκαλύπτει τὴν ἀσχημοσύνην»,<sup>52</sup> ὥστε, καὶ ἂν κανεὶς κυριευθῇ ὑπὸ τῆς μέθης, νὰ μὴ διασύρεται οὔτε νὰ γνωστοποιεῖται, ἀλλὰ νὰ περιμαζεύεται ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του καὶ νὰ μὴ γίνεται ἀντικείμενον γέλωτος καὶ ἐξευτελισμοῦ ἄλλων. «Καὶ ἤρχισεν ὁ Νῶε, ποῦ ἦτο γεωργός, τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα καὶ ἔπιεν ἀπὸ τοῦ οἴνου καὶ ἐμέθυσε».

4. Τὸ ὄνομα τῆς μέθης, ἀγαπητέ μου, δὲν ἀναφέρεται παντοῦ εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν πρὸς τὸν ὀνομασθῆναι τῆς μέθης, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ δηλώσῃ τὴν πλημονὴν καὶ τὴν ἀφθονίαν.<sup>285</sup> Αὐτοῦ λοιπὸν θὰ ἔλεγε κανεὶς περὶ τοῦ δικαίου αὐτοῦ, ὅτι δὲν κατέπεσεν εἰς τὴν μέθην ἀπὸ ἀκράτειαν, ἀλλ' ὅτι ἡ ἀφθονία συνετέλεσεν εἰς τὴν μέθην αὐτοῦ. Διότι ἔκουσε τὸν Δαυὶδ νὰ λέγῃ· «Θὰ μεθύσουν ἀπὸ τὸν πλοῦτον τοῦ οἴκου σου»,<sup>33</sup> ἅντι νὰ εἴπῃ «θὰ ἀμπλησθοῦν». Ἐξ ἄλλου ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι παραδίδονται εἰς τὴν μέθην οὐδέποτε ἰκονοποιῶνται, ἀλλ' ὅσον περισσότερο πίνουν τὸν γνήσιον οἶνον, τόσο περισσότερο φλογίζονται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας καὶ ἡ πόσις γίνεται πάντοτε παρόρμησις πρὸς κορεσμόν τοῦ σφοδροῦ των πάθους. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον λοιπὸν ἐξαφανίζεται ἡ εὐχαρίστησις, ἡ δὲ ἐπιθυμία γινομένη ἀκατάσχετος καταρρίπτει εἰς αὐτὸν τὸν κρημνὸν ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι ἐκυριεύθησαν ὑπ' αὐτῆς. Β «Καὶ ἐφύτευσεν, λέγει, ἀμπελῶνα καὶ ἔπιεν ἀπὸ τοῦ οἴνου καὶ ἐμέθυσε καὶ ἐγυμνώθη ἐντὸς τῆς οἰκίας του». Βλέπε ὅτι αὐτὸς δὲν ὀφίσταται τοῦτο κάπου ἔξω, ἀλλ' ἐντὸς τῆς οἰκίας του. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἐτόνισεν ἡ θεία Γραφή τὸ «ἐντὸς τῆς οἰκίας του», διὰ νὰ γνωρίσῃ ἀπὸ τὰ ἐπακόλουθα τὴν ὑπερβολικὴν κακίαν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος διέσυρε τὴν γύμνωσιν. «Καὶ εἶδε, λέγει, ὁ Χάμ, ὁ πατὴρ τοῦ Χανανῶν, τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς των καὶ ἀφ' οὗ ἐξῆλθεν ἐγνωστοποίησε τὸ γεγονός εἰς τοὺς εὐρυσκομένους ἔξω δύο ἀδελφούς

52. Σοφ. Σερ. 39, 21.

53. Ψαλμ. 36, 8.

του».<sup>54</sup> Ἴσως καὶ ἄλλοι ἐάν ἦσαν καὶ εἰς ἐκείνους θὰ ἐγνωστοποιεῖ τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ πατρὸς· τόσο μεγάλη ἦτο ἡ κακία τοῦ υἱοῦ. C Διὰ τοῦτο λοιπὸν, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἶχε διεστραμμένη γνῶμην, δὲν εἶπεν ἀπλῶς ἡ Γραφή, ὅτι «εἶδεν ὁ Χάμ τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς του», ἀλλὰ τί; «Καὶ εἶδεν ὁ Χάμ, ὁ πατὴρ τοῦ Χανανῶν». Διατί, εἶπέ μου, ἀναφέρει καὶ ἐδῶ τὴν προσωνυμίαν τοῦ υἱοῦ; Διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἦτο κάποιος ἀκρατής καὶ ἀκόλαστος καὶ μὲ τὴν ἴδιαν σκέψιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ νὰ τεκνοποιήσῃ κατ' ἐκείνην τὴν δύσκολον περίστασιν, μὲ τὴν ἴδιαν καὶ τώρα ἠύθεδιασε πρὸς τὸν πατέρα. «Καὶ ἀφ' οὗ ἐξῆλθε, λέγει, ἐγνωστοποίησε τὸ γεγονός εἰς τοὺς εὐρυσκομένους ἔξω δύο ἀδελφούς του». Πρόσεχε ἐδῶ, παροικαλῶ, ἀγαπητέ μου, πὼς δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν φύσιν τὰ πράγματα τῆς κακίας, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν γνῶμην καὶ τὴν διάθεσιν. D Διότι Ἰδοὺ καὶ οἱ δύο ἦσαν τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ ἀδελφοὶ, εἶχον τὸν ἴδιον πατέρα, ἠσθάνθησαν τοὺς ἴδιους πόνους, ἔτυχον τῆς ἴδιας ἀντροπῆς, ἀλλὰ δὲν ἐπέδειξαν τὴν ἴδιαν διάθεσιν. Ἄλλ' αὐτὸς μὲν ἐξετράπη πρὸς τὴν κακίαν, οἱ ἄλλοι δὲ ἀπέδωκαν τὴν ἀπειλομένην τιμὴν πρὸς τὸν πατέρα. Ἴσως δὲ καὶ νὰ παρενόηθ' σκοπίμως εἰς τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ πατρὸς καὶ ἐγνωστοποίησε διὰ νὰ γελοιοποιήσῃ τὸ γεγονός, καὶ δὲν ἐδιδόχθη ἀπὸ κάποιον σοφόν, ὁ ὁποῖος λέγει· «Νὰ μὴ δοξάζῃσαι ἀπὸ τὴν ἀτιμίαν τοῦ πατρὸς σου».<sup>55</sup> Ἄλλ' οἱ ἀδελφοὶ του δὲν συμπεριφέρθησαν τοιοῦτοτρόπως, ἀλλὰ τί ἔπραξαν; Ἐφ' οὗ ἤκουσαν αὐτὰ «λαβόντες, λέγει, ὁ Σὴμ καὶ ὁ Ἰάφεθ τὸ ἱμάτιον τοῦ πατρὸς των, ἔβησαν αὐτὸ εἰς τοὺς ὤμους των καὶ ὀπισθοβατοῦντες ἐσκέπασαν τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς των. E Καὶ τὸ πάσχωτόν των εἶχον πρὸς ἀντίθετον κατεύθυνσιν καὶ δὲν εἶδον τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς των».<sup>56</sup> Εἶδες τὴν ἐγνωμοσύνην τῶν τέκνων; Αὐτὸς μὲν διέσυρε τὸν πατέρα, αὐτοὶ δὲ δὲν ἐπιτρέπουν εἰς τὸν ἑαυτὸν των οὔτε νὰ ἴδουν, ἀλλ' ὀπισθοβατοῦν ὀπισθὸν ἀντιθέτως, ὥστε, ἀφ' οὗ καθίσουν ὀρθῶς, συγκαλύψουν τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς. Καὶ εἶπε μετὰ τῆς πολλῆς ἐγνωμοσύνης των καὶ τὴν ἀγαθότητά των. Διότι δὲν ἐπιτιμοῦν οὔτε ἐπιπλήττουν τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ ἀφ' οὗ ἐπληροφωρήθησαν (τὸ γεγονός), εἰς ἓν μόνον ἀπέβλεψαν, εἰς τὸ νὰ διορθώσουν ἀμέσως τὴν

54. Γεν. 9, 23.

55. Σοφ. Σερ. 3, 13.

56. Γεν. 9, 26.

κατάστασιν και να αποκαταστήσουν την τιμήν του πατρός.<sup>285</sup> Α «Και το πρόσωπόν των, λέγει, ελχόν πρὸς ἀντίθετον κατεύθυνσιν και δὲν εἶδον τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρός των». Πολλὴ εἶναι ἡ εὐλάβεια τῶν τέκνων και μᾶς ἀποδεικνύει αὐτὴν τὸ γεγονός, ὅτι ὄχι μόνον ἐσκέπασαν αὐτόν, ἀλλὰ και ὅτι δὲν ἠθέλησαν νὰ τὸν ἴδουν. Ἐξ διδαχθῶμεν λοιπὸν και ὅτι ἔδω και ἄς ὠφεληθῶμεν και ἀπὸ τὰ δύο, και ἄς μιμούμεθα μὲν αὐτοὺς ἄς ἀποφεύγωμεν δὲ τὴν συμπεριφορὰν ἐκείνου. Διότι ἐὰν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἰδούρε τὴν φανερὰν γύμνωσιν ἐκρίθη ἄξιος κατάρως, και ἀφοῦ ἐξέπεσε τῆς ἰσοτιμίας τῶν ἀδελφῶν κατεδικάσθη νὰ ὑπηρετῇ αὐτοὺς, ἂν και ὄχι ἐκεῖνος ὁ ἴδιος, ἀλλ' ὅλοι οἱ ἀπόγονοί του, τί θὰ ὑπαστοῦν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι κοινολογοῦν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀδελφῶν, και ὄχι μόνον δὲν συγκαλύπτουν αὐτά, Β ἀλλὰ και περισσώτερον τὰ φανερώουν, προξενούντες ἐξ αἰτίας αὐτοῦ πολλὰ ἁμαρτήματα; Διότι, ὅταν δημοσιεύσῃς τὸ σφάλμα τοῦ ἀδελφοῦ, ὄχι μόνον θὰ καταστήσῃς ἐκεῖνον περισσώτερον ἀναισχυντον και ἄκηρὸν ἴσως πρὸς ἐπιστροφὴν εἰς τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ θὰ κάμῃς και ἐκεῖνος, οἱ ὁποῖοι ἀκούουν αὐτὰ, περισσώτερον ἀπροθύμους και θὰ ἀδηγήσῃς αὐτοὺς εἰς ἀπόγνωσιν. Και ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ και θὰ συντελέσῃς εἰς τὸ νὰ ἐλασφημῆται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Οὐδεὶς δὲ ἀγνοεῖ πᾶσιν τιμωρίαν προσεσθῆ τοῦτο εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι παρέχουν τὴν ἀφορμὴν. Ἐξ ἀποφύγωμεν λοιπὸν, παρακαλῶ, τὸν ζῆλον τοῦ Χάμι, (νὰ γνωστοποιήσῃ) ἄς μιμηθῶμεν δὲ τὸν σεβασμὸν τῶν ἐγνωμένων αὐτῶν τέκνων, τὸν ὁποῖον ἐπέδειξαν εἰς τὴν περιπτώσιν τῆς γυμνώσεως τοῦ πατρός. C Και ἄς συγκαλύπτωμεν τοιοῦτοτρόπως τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀδελφῶν, ὄχι διὰ νὰ ἐξασκήσωμεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀδιαφορίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς προσφέρωμεν τοιοῦτοτρόπως κατ' ἐξοχὴν μεγαλύτεραν ἀφορμὴν, ὥστε νὰ ἀπαλλαγῶν συντόμως ἀπὸ τὴν διασφορὰν ἐκείνην και ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. Ὅπως ἀκριβῶς δηλοῦν τὸ νὰ μὴ ἔχη κανεὶς πολλοὺς μάρτυρας πᾶν ἁμαρτημάτων του, τοῦτο καθιστᾷ ἐυκολωτέραν τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὸν ἀγρυπνον και νηφάλιον, τοιοῦτοτρόπως ὅταν ἡ ψυχὴ ἀποβάλλῃ κάθε ἐντροπὴν και ἴδῃ ὅτι αἱ κακαὶ πράξεις τῆς αὐθενὸς διέφυγον τὴν προσοχὴν, D δὲν ἀνέχεται νὰ ἀπομακρυνθῇ εὐκόλως. Ἄλλὰ ὡσὰν ἀκριβῶς νὰ ἔχη ἐμπέσει εἰς κάποιαν λάσπην και θυβὸν και νὰ παροσφύρει πρὸς τὰ κάτω ὅπῃ ἀναρίθμητα κύματα, δυσκόλως θὰ δυνηθῇ νὰ ἀναυψῇ περιελθούσα πλέων

εἰς ἀπόγνωσιν και ἐγκαταλείπουσα τὴν προσπάθειαν πρὸς ἐπιστροφὴν.

5. Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ὅτε νὰ διακηρύσωμεν τὰ σφάλματα τῶν πλησίων μας, και ὅταν πληροφορηθῶμεν αὐτὰ ἀπὸ ἄλλους, ἄς μὴ σπεύδωμεν νὰ γνωρίσωμεν τὴν γυμνότητά των. Ἄλλὰ ἄς συγκαλύπτωμεν αὐτὰ, ὅπως ἀκριβῶς αὐτοὶ οἱ ἐγνώμονες παῖδες, ἄς τὰ συκιάζωμεν, ἄς φροντίζωμεν νὰ ἀναρθῶμεν τὴν καταπεσοῦσαν ψυχὴν μὲ τὴν παραινέσιν, μὲ τὰς συμβουλίας, E διδάσκοντες τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, τὴν υπερβολὴν τῆς ἀγαθότητός Του, τὸ ἄμετρον τῆς ἐσπλαγχνίας Του, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν μεγαλύτερας ἐκείνων εὐλογίας ἀπὸ τὸν Θεὸν τῶν ἄλων, ὁ ποῖος θέλει «ἄλλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ σωθῶν και νὰ ἔλθουν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας»<sup>286</sup> και δὲν ἐπιθυμεῖ, κτὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἕως ὅτου ἐπιστρέψῃ και ζήσῃ.<sup>287</sup> «Και τὴν γύμνωσιν, λέγει, τοῦ πατρός των δὲν εἶδον». Βλέπε πῶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προλαμβάνοντες αὐτὰ, τὰ ὁποῖα ἐνομοθετήθησαν εἰς τὸν γραπτὸν νόμον πρὸς διδασκαλίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους,<sup>287</sup> A ἐξεπλήρουν ἀπὸ τὸν ἐνυπάρχοντα εἰς τὴν φύσιν νόμον και ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον ὁ νόμος ἔλεγεν· «Τίμα τὸν πατέρα σου και τὴν μητέρα σου διὰ νὰ εὐτυχήσῃς»,<sup>288</sup> και «ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὀφείλει πατέρα ἢ μητέρα ἄς τιμωρῆται μὲ θάνατον»,<sup>289</sup> τοῦτο ἤδη ἐξεπλήρουτο διὰ τῶν ἔργων. Εἶδες πῶς προλαμβάνουσα (τὸν γραπτὸν νόμον) ἡ φύσις διέθετεν ἰκανὴν διδασκαλίαν; «Ἀνένηψε δέ, λέγει, και συνῆλθεν ὁ Νῶε ἀπὸ τὴν μέθην και ἔμαθε ὅσα ἔκαμεν εἰς αὐτὸν ὁ υἱὸς τοῦ ἐν νεότητι». «Ἀνένηψε δέ, λέγει, και συνῆλθε». Ἐξ ἀκούσῃς τὸ μέγεθος τοῦ ὀλισθήματος ἐκείνου, οἱ ὁποῖοι διέρχονται τὴν ἡμέραν εἰς τὰ συμπόσια και ἄς ἀποφύγουν τὴν ἐκ τῆς μέθης καταστροφὴν. «Ἀνένηψε δέ», λέγει. Τί σημαίνει «Ἀνένηψε»; B Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνήθιζομεν νὰ λέγωμεν διὰ τοὺς μανιακοὺς, ὅταν ἔλθουν εἰς παράφορον κατάστασιν, ὅτι ὁ δεινὸς ἀνένηψε ἀπὸ τὸν δαίμονα και ἀπὸ ἀλλαγὴ ἀπὸ τὴν τυρανίαν ἐκείνου, τοῦτο και ἐδῶ εἶπεν ἡ Γραφὴ. Διότι ἄληθῶς ἡ μέθη εἶναι δαίμων ἐκουσίας και σκατίζει τὸν νοῦν χειρότερον αὐτοῦ, και ἄσπερ εἶπεν κάθε ἐγνωμοσύνης ἐκείνου, ὁ ὁποῖος θὰ κυριευθῇ ὑπ' αὐτῆς. Διότι τὸν μὲν δαιμο-

87. Α' Τιμ. 9, 4.  
88. Γεν. 18, 28.  
89. Ψαλ. 20, 13.  
90. Ψαλ. 81, 16.  
91. Γεν. 8, 24.

νιζόμενον, όταν τὸν βλέπωμεν, πολλάκις καὶ ἐλεοῦμεν καὶ συμπονῶμεν καὶ ἐπιεικνύομεν πολλὴν συμπάθειαν πρὸς αὐτόν. Διὰ τὸν μέθυσον ὁμοῦ πράττομεν τὸ ἀντίθετον. Ἀγανακτοῦμεν, δυσασαχτοῦμεν, λέγομεν ἀναριθμήτους κακολογίας. Διὰ ποῖον λόγον καὶ διατί; Διότι ἐκεῖνος μὲν, μὲ τὸ νὰ κατευθύνεται ἀπὸ τὸν πονηρὸν δαίμονα, Ἐ κάμνει χωρὶς τὴν θέλησίν του ὅσα κάμνει. Καὶ ἂν λακτίση καὶ ἂν σχίσῃ ἔνδομα καὶ ἂν φωνάξῃ μερικά αἰσχροῦ λόγια, εἶναι ἄξιος συγγνώμης. Ὁ μέθυσον ὁμοῦ, ὅτι καὶ ἂν διαπράξῃ δὲν θὰ εἶναι ἄξιος συγγνώμης, ἀλλὰ καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας καὶ δούλους ἔχει φοβεροὺς κατηγοροῦς, ἐπειδὴ ἐξ ἑαυτοῦ καὶ μὲ τὴν θέλησίν του ἀκολουθεῖ τὴν κακίαν καὶ παρέδωκεν τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν τυραννίαν τῆς μέθης. Καὶ λέγω αὐτά, ὅχι διὰ νὰ κατηγορήσω τὸν δίκαιον, διότι ὑπάρχουν πολλά τὰ ὅποια παρέχουν εἰς αὐτὸν τὴν συγγνώμην καὶ μαζί μὲ τὰ ἄλλα τὸ ὅτι οὐδέποτε πλέον περιέπεσαν εἰς τὸ ἴδιον πρῶγμα τὸ ὅποιον εἶναι μεγίστη ἀπόδειξις, ὅτι καὶ εἰς τὸ προηγούμενον ἁμαρτήμα ὑπέπεσαν ἀπὸ ἀγνοίαν καὶ ὄχι ἀπὸ ἀδιοφορίαν. Δ Διότι ἂν ὑπέπιπτεν εἰς αὐτὸ ἀπὸ ἀδιοφορίαν, θὰ ἔπρεπε μετὰ ταῦτα αὐτὸς νὰ κυριευθῇ καὶ πάλιν ἀπὸ τὸ πάθος ἀλλὰ δὲν ὑπέπεσε πλέον εἰς αὐτό. Διότι ἂν παρεσύρετο καὶ πάλιν, δὲν θὰ τὸ παροίωπα ἢ Γραφή, ἀλλὰ θὰ μᾶς τὸ ἐγνώριζε. Καθ' ὅσον ἓνας εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ ἓνας ὁ ἄραξ τῆς θείας Γραφῆς, τὸ νὰ μὴ παραλείπη τίποτε ἀπὸ τὰ γεγονότα, ἀλλὰ νὰ διδάσκη ἡμᾶς μὲ ἀλήθειαν. Διότι οὐτε ἀπὸ κάποιον φθόνον παρατρέχει τὰς ἀρετὰς τῶν δικαίων, οὔτε συγκαλύπτει ἀπὸ χάριν πάλιν τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ θέτει τὰ πάντα ἔμπρὸς μᾶς, διὰ νὰ ἔχωμεν κάποιο ὑπόδειγμα καὶ διδασκαλίαν ἢ καὶ ὅταν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ ἀμέλειαν ὑποπέσωμεν εἰς κάποιο ἁμαρτήμα νὰ ἀσφαλιζώμεθα μὴ τυχόν ὑποπέσωμεν πάλιν εἰς τὸ ἴδιο. Διότι δὲν εἶναι τόσο φοβερόν τὸ νὰ ἁμαρτάνωμεν, ὅσον τὸ νὰ ἐπιμένωμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Μὴ προσέξῃς λοιπὸν τοῦτο, ὅτι ὁ δίκαιος ἐμέθυσε, ἀλλ' ὅτι δὲν ἔπαθε πλέον αὐτό. Ἀλλὰ νὰ σκεπταί, παρακαλῶ, αὐτούς, οἱ ὅποιοι φθείρονται καθημερινῶς εἰς τὰς οἰνοποιίας καί, διὰ νὰ εἴπωμεν τοιοῦτρόπως καθημερινῶς σχεδὸν ἀποθνήσκουν. <sup>288</sup> Α Καὶ ὅταν ἔλθουν εἰς συναισθησίν, οὔτε τοιοῦτρόπως ἀποφεύγουν τὴν ἐκ τῆς μέθης φθοράν, ἀλλ' ἐπιδιώκουν αὐτὴν ὡς κάποιοι ἀξιόλογον πρᾶξιν καὶ ἀνθραγοῦσιν. Πάλιν δὲ καὶ ἐκεῖνο θὰ ἠδύνατο κοινῶς νὰ σκεφθῇ, ὅτι ὁ δίκαιος αὐτός, ἂν καὶ ἀπὸ ἀγνοίαν καὶ διότι δὲν ἐγνώριζε τὰ μέτρα τῆς χρήσεως ἀφοῦ ἔ-

πιεν ἐμέθυσε, ἀλλ' ὁμοῦ μὲ τὸ νὰ εἶναι δίκαιος καὶ νὰ ἔχη πολλά κατορθώματα, ἠδύνατο νὰ ἐπισκιάσῃ τὸ συμβᾶν ἁμαρτήμα. Ἡμεῖς ὁμοῦ ποῖον παρηγορίαν θὰ ἔχωμεν, εἰπέ μου, ὅταν καὶ ἀπὸ ἀναριθμήτα ἄλλα πάθη εἴμεθα πολιορκημένοι καὶ μαζί μὲ τὰ ἄλλα καταθυζώμεθα καὶ ἀπὸ τὴν μέθην; Ποῖος δὲ θὰ μᾶς ἀξιώσῃ συγγνώμης, ὅταν οὔτε ἐξ ἴδιας πείρας σωφρονιζώμεθα; Β Ἀνέντησε δὲ, λέγει, καὶ συνήλθεν ὁ Νῶε ἀπὸ τὴν μέθην καὶ ἐγνώρισεν ὅσα ἔκαμεν εἰς αὐτὸν ὁ υἱὸς του ὁ νεώτερός. Ἀπὸ ποῦ ἐγνώρισε; Ἰσως οἱ ἀδελφοὶ ἐγνωστοποίησαν τὸ γεγονός εἰς τὸν πατέρα, ὅχι διότι ἠθέλων νὰ κατηγορήσουν τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀναφέρουν τὸ γεγονός ὅπως συνέβη, ὥστε νὰ δεχθῇ ἐκεῖνος εἰς τὸ τραῦμα τὴν κατάλληλον θεραπείαν. «καὶ ἐγνώρισε, λέγει, ὁ Νῶε ὅσα ἔκαμεν εἰς αὐτὸν ὁ υἱὸς του ὁ νεώτερός». Τί σημαίνει «Ὅσα ἔκαμε»; Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἔκαμε μεγάλα καὶ ἀνυπόφορα. Σκέψου δηλαδὴ, ὅτι ἀφοῦ εἶδεν ἐντὸς τῆς οἰκίας τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ πατρὸς καὶ ἔπρεπε νὰ τὴν συγκαλύψῃ, αὐτὸς ἐλθὼν ἔξω διέσυρε αὐτὴν καί, ὅσον ἐξηρτᾶτο ἀπὸ αὐτὸν, ἐγελοιστοίει καὶ ἐχλεύαζε τὸν πατέρα καὶ ἠθέλε νὰ λάθῃ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς συμμετόχους τῆς κακῆς ἀποφασεῶς του. Γ Καὶ ἐνῷ θὰ ἔπρεπε, ἀφοῦ ἐπρόκειτο νὰ ἀναγγεῖλῃ τὸ γεγονός, νὰ προσκαλέσῃ τοῦλάχιστον τοὺς ἀδελφοὺς ἐντὸς τῆς οἰκίας καὶ τοιοῦτρόπως νὰ διυλίσῃ διὰ τὴν γύμνασιν, αὐτὸς ἐλθὼν ἔξω διευμπάνισεν αὐτὴν, οὕτως ὥστε ἂν παρευρίσκητο καὶ πλῆθος ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ἐκεῖνους θὰ καθίστα μάρτυρας τῆς ἀσχημοσύνης τοῦ πατρὸς. Διὰ τοῦτο λέγει, «Ὅσα ἔκαμε» περιεφώνησε δηλαδὴ τὸν πατέρα, ἐλησμόνησε τὴν ὀφειλομένην τιμὴν τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς, διέσυρε τὰ ἁμαρτήματα, ἠθέλησε καὶ τοὺς ἀδελφοὺς νὰ παρασύρῃ καὶ νὰ λάθῃ αὐτοὺς συμμετόχους τῆς κακῆς πράξεώς του. Δ «Ὅσα ἔκαμε, λέγει εἰς αὐτὸν ὁ νεώτερός του υἱός». Καὶ ὁμοῦ δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ νεώτερός καθ' ὅσον ἦτο δεύτερος καὶ προηγούμενος τοῦ ἰαφεθ. Ἀλλ' ἐὰν καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἦτο προηγούμενος ὁμοῦ, ὁμοῦ κατὰ τὴν γνώμην ἦτο νεώτερος καὶ ἡ αὐθάδεια ἐποποθέτησε αὐτὸν ἔξω τῆς φυσικῆς θέσεως. Διότι, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησε νὰ παραμείνῃ ἐντὸς τῶν ἰσῶν του ὁρίων, ἔχασε καὶ τὴν τι-

49. Κατὰ μίαν παράδοσιν, τὴν γύμνασιν τοῦ Νῶε εἶδε πρῶτος ὁ υἱοῦς του Χανὸν, υἱὸς τοῦ Λάμ. ὅστις ἀγγεῖλεν αὐτὴν εἰς τὸν πατέρα του καὶ οὕτως ἂν συνεχίσει εἰς τοὺς ἀδελφοὺς του. Ὁρα Θεολογικὸν Κεῖρον Μ.Ρ.Γ. 80, 160.

μην, τὴν ὁποίαν παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν ἡ φύσις. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, αὐτὸ τὸ ὅποιον εἶχε ἀπὸ τὴν φύσιν ἐπρόδωκε ἕνεκα τῆς κακῆς διαθέσεώς του, τοιαυτοτρόπως καὶ ὁ Ἰάφεθ, ἐκεῖνος τὸ ὅποιον δὲν εἶχε ἀπὸ τὴν φύσιν, προσέλαβε τοῦτο ἀπὸ τὴν ὄντιαν γνῶμην του.

6. Εἶδες πῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρωμεν κάτι, τὸ ὁποῖον νὰ ὑπάρχη εἰς τὴν θείαν Γραφὴν ἀσκόπως καὶ ματαίως; «Ὅσα ἔκαμεν εἰς αὐτόν, λέγει, ὁ νεώτερός του υἱός». «Καὶ εἶπεν Ἐ Κατηραμένος θὰ εἶναι ὁ υἱός (τοῦ Χάμ) Χαναάν, δούλος θὰ εἶναι εἰς τοὺς ἀδελφούς του».<sup>43</sup> Ἰδοὺ ἐρῶσάμεν εἰς τὸ ζήτημα, τὸ ὅποιον περιφέρεται παντοῦ. Διότι εἶναι δυνατόν νὰ ἀκούσῃ πολλοὺς νὰ λέγουν διατί, ἐνῷ ἠμάρτησεν ὁ πατήρ καὶ ἀνήγγειλε τὴν γύμνωσιν, δέχεται ὁ υἱός τὴν κατάραν; Δι' αὐτὸ, παρακαλῶ, ἀκούσατε μετὰ προσοχῆς καὶ λάβετε τὴν λύσιν αὐτοῦ τοῦ προβλήματος. Διότι ἐκεῖνα θὰ εἰπωμεν, τὰ ὅποια ἀκριβῶς θὰ μᾶς παραχωρήσῃ ἡ θεία χάρις πρὸς ὠφελείαν σας. «Καὶ εἶπεν κατηραμένος θὰ εἶναι ὁ υἱός Χαναάν, δούλος θὰ εἶναι εἰς τοὺς ἀδελφούς του». <sup>289</sup> Ἀ δὲν ἀνέφερον ἀσκόπως οὔτε ματαίως τὸν υἱόν, ἀλλὰ διὰ κάποιον ἐνυπάρχοντα λόγον. «Ἦθελε δηλαδὴ συγχρόνως καὶ νὰ κατηγορήσῃ τὸν Χάμ διὰ τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὴν ὕβριν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ νὰ μὴ παραδολῆ τὴν ἡθὴ παραχωρηθείσαν ἀπὸ τὸν Θεόν εὐλογίαν».<sup>44</sup> Διότι λέγει, «εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε δταν ἐξῆλθε ἀπὸ τὴν κιβωτὸν καὶ τοὺς υἱούς του».<sup>45</sup> Διὰ νὰ μὴ φαίνεται λοιπὸν ὅτι καταρτῆται αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἡθὴ προηγουμένως ἔτυχε τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, ἐν τέλει μὲν ἀφῆνει ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὕβρισεν αὐτόν, ἐπιφέρει δὲ πρὸς τὸν υἱὸν τὴν κατάραν. Ναί, θὰ εἶπῃ κανείς, αὐτὸ μὲν ἀποδεικνύει ὅτι διὰ τὸν λόγον αὐτόν δὲν κατηράσθη τὸν Χάμ, ἐπειδὴ ἀπῆλασε τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ· διατί ὁμοίως, ἐνῷ ἐκεῖνος ἠμάρτησεν, αὐτὸς τιμωρεῖται; Ὅχι τοῦτο συμβαίνει ἀνευ λόγου. Καθ' ὅσον καὶ ὁ Χάμ ὑπέφερε τὸ μαρτύριον καὶ ἠσθάνετο τὴν τιμωρίαν ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸν υἱὸν του. Διότι γνωρίζετε, γνωρίζετε πῶς οἱ πατέρες ἠσχίσθησαν παλλάκις νὰ ὑπαστοῦν τὴν τιμωρίαν χάριν τῶν τέκνων των, καὶ πῶς εἶναι θωρυτέρα δι' αὐτοὺς ἡ τιμωρία τὸ νὰ βλε-

43. Γεν. 9, 25.

44. Ὁ Νῶε δὲν ἐβέβησε νὰ καταρῶσῃ τὸν Χάμ, ὁ ὁποῖος προηγουμένως ἔτυχε τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ τιμωρηθῇ καὶ ἐκάλυπτον τὸ δὲ αὐτοῦ γένος. Ἦ ἀρὰ ἔξα πρόβρησις τῆς μελλοντικῆς δουλείας τῶν Χαναανιτῶν εἰς τοὺς Ἰσραηλιτάς.

45. Γεν. 9, 1.

που τὰ τέκνα των νὰ τιμωρῶνται ἀπὸ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι. Συνέβη λοιπὸν ταῦτα, ὥστε καὶ ὁ Χάμ νὰ δοκιμάσῃ περισσότερον πόνον ἕνεκα τῆς φυσικῆς φιλοστοργίας καὶ παραμεινῇ ἀκέραιος ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ υἱός ὁ ὁποῖος ἐδέχθη τὴν κατάραν πληρῶν τιμωρίας τῶν ἰσικῶν του ἀμαρτημάτων. Ἐ Διότι, ἐάν δέχεται τώρα τὴν τιμωρίαν διὰ τὸ ἀμάρτημα τοῦ πατρὸς του, ἀλλ' ὁμοίως φυσικὸν ἦτο νὰ τιμωρηθῆ καὶ διὰ τὰ προσωπικά του ἀμαρτήματα. Δὲν ἐδέχθη δηλαδὴ τὴν κατάραν μόνον διὰ τὸ ἀμάρτημα τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως διὰ τοῦ υἱοῦ ἐκεῖνος ὑποστῇ μεγαλύτεραν τιμωρίαν. Τὸ ὅτι θεοσβείως δὲν τιμωροῦνται οὔτε οἱ πατέρες χάριν τῶν τέκνων, οὔτε τὰ τέκνα χάριν τῶν γονέων, ἀλλὰ κάθε ἕνας εἶναι ὑπεύθυνος δι' ἐκεῖνα τοῦ ἐπραξε, τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ εὐρωμεν λεχθέν εἰς πολλὰ μέρη τῆς θείας Γραφῆς ἀπὸ τοὺς προφήτας. Ὅπως ἀκριβῶς δταν λέγουν, «ἐκεῖνου παῦ θὰ φάγῃ τὰς ἀώρους σταφυλάς θὰ μουδιάσουν οἱ δδόντες»<sup>46</sup> καὶ «ἡ ψυχὴ τοῦ ἠμάρτησε αὐτῆ καὶ θὰ ἀποθάνῃ».<sup>47</sup> Καὶ πάλιν, «δὲν θὰ ἀποθάνουν οἱ πατέρες χάριν τῶν τέκνων, οὔτε τὰ τέκνα χάριν τῶν γονέων».<sup>48</sup> Ὁ Κανείς λοιπὸν ἀπὸ σῶς, παρακαλῶ, ἄς μὴ τολμᾷ νὰ κατηγορήσῃ αὐτά, τὰ ὅποια ἔχουν γραφῆ, ἀγνωσῶν τὸν σκοπὸν τῆς θείας Γραφῆς, ἀλλὰ ἄς δέχεται τὰ λεγόμενα μὲ εὐγνώμονα σέψιν καὶ ἄς θαυμάσῃ τὴν ἀκρίβειαν τῆς θείας Γραφῆς καὶ ἄς ἀναλογισθῆται πόσον κοινὸν εἶναι ἡ ἀμαρτία. Διότι Ἰδοὺ τὸν ἀδελφόν, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη μὲ τοὺς αὐτοὺς πόνους ἐξῆλθε ἀπὸ τὴν Ἰσὶαν καιλίαν, αὐτόν, ἀφοῦ ἡ ἀμαρτία εἰσεχώρησε, κατέστησε δούλον καὶ ἀφοῦ τοῦ ἀφῆρασε τὴν ἐλευθερίαν τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν δουλείαν. Ἐ Κοι' αὐτόν λοιπὸν τὸν τρόπον λαμβάνει ἀπὸ ἐδῶ ἀρχὴν ὁ θραμὸς τῆς δουλείας. Καθ' ὅσον πρό τούτου δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἀνοησία αὐτῆ (τῆς δουλείας) καὶ τὸ νὰ κομφεῶμεθα τοιαυτοτρόπως καὶ νὰ ἔχωμεν ἀνάγκη ἀπὸ ἄλλους ὑπηρέτας, ἀλλὰ κάθε ἕνας μόνος του ὑπηρετεῖται καὶ ὑπῆρχε παλλὴ ἰσοτιμία καὶ κάθε ἐνωμαλία εὐρίσκειτο μακράν. Ἐπειδὴ δὲ εἰσεχώρησεν ἡ ἀμαρτία, κατέστρεψε τὴν ἐλευθερίαν καὶ διέφθειρε τὴν ἀξίαν, ἡ ὁποία ἐδόθη ὑπὸ τῆς φύσεως, καὶ εἰσῆγαγε τὴν δουλείαν, διὰ νὰ εἶναι συνεχῆς διδάσκαλος καὶ νοθεσία εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, <sup>290</sup> Ἄ ὥστε νὰ ἀποφευγῇ μὲν τὴν δουλείαν τῆς ἀμαρ-

46. Ἰερ. 38, 30.

47. Ἰακ. 18, 20.

48. Δευτ. 24, 16.



τίας, ἐπανερχεται δὲ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀρετῆς. Ὅτι δηλαδὴ καὶ ὁ δοῦλος καὶ ὁ κύριος ἔχουν συνεχὴ τὴν ἀπὸ ἐδῶ προερχομένην ὠφέλειαν, ἐάν θέλουν, ἃς ἐνοήσουσι ὅτι ὁ μὲν δοῦλος διὰ τοῦτο ἔγινε δοῦλος, ἐπειδὴ ὁ Χάμ παρεσύρθη εἰς τὴν αὐθάδεια. Καὶ ὁ Κύριος πάλιν ἃς ἀναλογίζεται ὅτι ἡ ὑποταγὴ καὶ ἡ δουλεία δὲν προῆλθε ἀπὸ κάποιου ἄλλου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆν διεστραμμένην γυνυμν, τὴν ὁποῖαν ἐπέδειξεν ἐκεῖνος καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐξέπεσε τῆς ἰσοτιμίας τῶν ἀδελφῶν.

7. Ἄλλ' ἐάν εἰμεθα ἀγρυπνοὶ καὶ συνετοὶ, αὐτὰ τὰ ὁποῖα εἰσῆχθησαν εἰς τὴν ζωὴν ἐξ αἰτίας τῶν ἀμαρτημάτων τῶν προγόνων μας, εἰς τίποτε δὲν δύνανται νὰ μᾶς δλάψουν ἅ με τὸ νὰ ὑπάρχουν μόνον κατ' ὄνομα. Ἐπειδὴ καὶ ὁ πρωτόπλαστος ἐνεκα τῆς παραβάσεως εἰσήγαγε τὴν ποιήν τοῦ θανάτου καὶ τὸ νὰ φθείρωμεν τὴν ζωὴν μας εἰς λύπας καὶ κόπους καὶ οὗτος ὁ Χάμ εἰσήγαγε τὴν δουλείαν. Ἄλλ' ἀφοῦ ἦλθεν ὁ Δεσπότης Χριστὸς δλων αὐτῶν ἀφῆσε μόνον τὸ ὄνομα νὰ ὑπάρχη, ἐάν θεθαίως βέλωμεν. Διότι οὔτε ὁ θάνατος λοιπὸν εἶναι θάνατος, ἀλλὰ μόνον ὄνομα ἔχει θανάτου. Μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα κατηργήθη. Διότι δὲν οὐκαὶζόμεν αὐτὸν πλέον θάνατον, ἀλλὰ κοιμησιν καὶ ὕπνον. Ἐ Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἔλεγε, «ὁ Ἀδάμας ὁ φίλος ἡμῶν ἔχει κοιμηθῆ»<sup>49</sup> Καὶ ὁ Παῦλος γράφων πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς λέγει, «Ὅσον ἀφορᾷ ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοὶ ἔχουν κοιμηθῆ, δὲν θέλω νὰ ἀγνοήτε, ἀδελφοί»<sup>50</sup> Καὶ ἡ δουλεία πάλιν ὁμοίως ὄνομα εἶναι, διότι ἐκεῖνος εἶναι δοῦλος, ὁ ὁποῖος πράττει τὴν ἀμαρτίαν.<sup>51</sup> Καὶ ὅτι καὶ αὐτὴν κατηργήσεν ὁ Χριστὸς ὅταν ἦλθε καὶ ἀφῆσε νὰ ὑπάρχη μόνον κατ' ὄνομα, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἐξήλειψεν, ἀκουσε τὸν Παῦλον νὰ λέγη, «Ἐκεῖνοι δέ, οἱ ὁποῖοὶ ἔχουν πιστοὺς κυρίους, ἃς μὴ καταφρονοῦν αὐτοὺς, διότι εἶναι ἀδελφοί»<sup>52</sup> Βλέπετε διὰ ποῖου τρόπου ὅταν εἰσεχώρησεν ἡ ἀρετὴ, ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀδελφικὴν συγγένειαν αὐτοῦς, οἱ ὁποῖοι προηγουμένως ἦσαν δοῦλοι. «Καὶ θὰ εἶναι, λέγει, ὁ υἱὸς Χαναάν δοῦλος εἰς τοὺς ἀδελφούς του». Δὲν ἐχρησιμοποίησε καλῶς τὴν εὐτυχίαν τὴν προερχομένην ἐκ τῆς ἰσοτιμίας. Διὰ τοῦτο θέλω νὰ σὲ σαφρονήσω διὰ τῆς

49. Ἰωάν. 11, 11.  
50. Ἀ' Θεσ. 4, 15.  
51. Ἰωάν. 8, 34.  
52. Ἀ' Τιμ. 6, 2.

ὀπαταγῆς. Τοῦτο ἐγένεν ἐξ ἀρχῆς καὶ εἰς τὴν γυναῖκα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ, ἂν καὶ ἐθιμοιουργήθῃ ἰσότης πρὸς τὸν ἄνδρα, δὲν ἐχρησιμοποίησε καλῶς τὴν δοθείσαν τιμὴν, διὰ τοῦτο τῆς ἀφρηεῖ ἡ ἐξουσία καὶ ἦκουσε, «ὁ ἄνδρας σου θὰ εἶναι κατὰ κύριόν σου καὶ αὐτὸς θὰ σὲ ἐξουσιάζῃ»<sup>53</sup> Ἐπειδὴ δὲν γνωρίζεις, λέγει, νὰ χρησιμοποίησ καλῶς τὸ ἀξίωμα, μάθε νὰ κυβερνᾷσαι καλῶς, παρὰ νὰ ἐξουσιάζῃς κακῶς. Ἐ Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ οὗτος τᾶρα χάριν σαφρονισμοῦ δέχεται τὴν ποιήν καὶ διὰ μέσου τοῦ υἱοῦ του ὁ ἴδιος τιμωρεῖται, διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι μολονότι εὐρίσκετο εἰς γεροντικὴν ἡλικίαν, ἡ τιμωρία θὰ μεταθῆ εἰς τὸν υἱόν. Τοῦτο ἀκριβῶς ἔκαμεν τὴν ζωὴν του πικρὰν καὶ ὀδυνηρὰν ἐνοοῶν ὅτι καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ υἱὸς ἐπρόκειτο νὰ τιμωρήται δι' ὅσα ἐπράχθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Τὸ ὅτι δὲ καὶ ὁ υἱὸς ἦτο ἐξ αὐτοῦ κακὸς καὶ ὅλοι οἱ ἀπόγονοὶ του ἔγινον μισητοί, ἀφοῦ ἀπέκλιναν πρὸς τὴν κακίαν, ἀκουσε τὴν Γραφήν νὰ λέγῃ ὡς εἶδος κατάρως<sup>54</sup> Ἄ «Ὁ πατὴρ σου ἦτο Ἄμορραῖος<sup>55</sup> καὶ ἡ μήτηρ σου Χετταία»<sup>56</sup> Καὶ κάποιος ἄλλος πάλιν ὀφρῖζων λέγει, «Ἀπόγονοὶ τοῦ Χαναάν καὶ οὐχὶ τοῦ Ἰούδα»<sup>57</sup> Εἶναι ἀνάγκη ὁμῶς τᾶρα νὰ ἀκούσωμεν μετὰ τὴν ἐπιτιμήσιν, τὴν ὁποῖαν ἐδέχθη αὐτὸς ποῦ δέουρε τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρός, ποῖων ἀμοιβῶν ἀξιώνωνται αὐτοὶ ποῦ ἀπένειμαν τόσον σεβασμόν καὶ τιμὴν εἰς τὸν πατέρα. «Καὶ εἶπε, λέγει, εὐλογημένος Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Σῆμ καὶ ὁ Χαναάν θὰ εἶναι δοῦλος αὐτοῦ»<sup>58</sup> Τοῦτο, ἴσως θὰ εἴπῃ κανεῖς, δὲν εἶναι εὐλογία πρὸς τὸν Σῆμ. Καὶ ὁμῶς ἠλόγησεν αὐτὸν πλουσίως. Διότι ὅταν ὁ Θεὸς εὐχαριστῆται καὶ εὐλογῆται διὰ μέσου τῶν ἀνθρώπων, συνηθίζει τότε νὰ χορηγῆ πλουσιωτέρων τὴν εὐλογίαν Του εἰς ἐκεῖνους, διὰ τῶν ὁποῖων ὁ ἴδιος εὐλογεῖται. ἅ Ἐπειδὴ ἠλόγησε λοιπὸν τὸν Θεόν, κατέστησεν αὐτὸν ὀφειλέτην μεγαλυτέρας εὐλογίας καὶ τοιοῦτοτρόπως ὁ Νῶε ἐγένεν αἴτιος περισσοτέρας ἀμοιβῆς εἰς τὸν Σῆμ

53. Γεν. 3, 16.

54. Ὁ Ἄμορραῖος ἦτο ὁ τέταρτος υἱὸς τοῦ Χαναάν (Γεν. 10, 16). Οἱ ἐξ αὐτοῦ ἐνομαζόμενοι Ἄμορραῖοι ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καυτίζονται πολλὰκις πρὸς τοὺς Χαναανίτας. Πρὸ τῆς κατακτῆσεως τῆς Χαναάν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν εἶχον ἐβράσις ἰσχυρὰ βασιλεία (Ψαλμ. 134, 10-12).

55. Ἰακ. 16, 8. Ὁ Χετταῖος ἦτο ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ Χαναάν (Γεν. 10, 10). Ἐξ αὐτοῦ κατέγονται οἱ Χετταῖοι, εἰδωλοκατακτεῖς καὶ κατακτεῖν ἡρατῆς τῆς Παλαιστίνης.

56. Ἄν. (Σοφόν) 86. Ὁ Ἰούδας ἦτο ὁ 8' υἱὸς τοῦ Ἰακώβ καὶ τῆς Λίας. Ἐκ τῆς κριτικῆς αὐτοῦ, ἡ ὁποῖα ἀπερῖχε τῶν ἄλλων, κατέγχετο καὶ ὁ Κύριος (Γεν. 49, 8-12).

57. Γεν. 9, 26.

ἐκείνης, τὴν ὅποιαν ὁ ἴδιος θὰ ἤξιωνε αὐτόν, ἐὰν ἠύλογε τοῦτον ἀφ' ἑαυτοῦ. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ, θταν εὐλογη-  
ται ἐξ αἰτίας μᾶς, ἀξιῶναι ἡμᾶς πολλῆς ἐκ μέρους Του χάρι-  
τος, κατ' αὐτὸν πάλιν τὸν τρόπον, θταν ἐξ αἰτίας μᾶς ἄλ-  
λοι ὀβριζοῦν Αὐτόν, γίνεται ἐκ τούτου μεγαλύτερα ἢ κατά-  
κρισις εἰς ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι παρέχομεν τὴν αἰτίαν. Ἄς φρον-  
τιζώμεν λοιπὸν, παρακαλῶ, τοιοῦτοτρόπως νὰ ζῶμεν καὶ  
τόσην νὰ ἐπιδεικνύωμεν τὴν ἐπίδοσιν εἰς τὴν ἀρετὴν, ὥστε  
ἄσοι μᾶς παρατηροῦν, νὰ ἀποδίδουν εὐλογίας καὶ ὕμνους  
εἰς τὸν Δεσπότην Θεόν. C Διότι θέλει, μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀγα-  
θὸς καὶ φιλόανθρωπος, νὰ δοξάζεται διὰ μέσου ἡμῶν, ὅχι ἐ-  
πειδὴ Αὐτὸς προσλαμβάνει κατὰ εἰς τὴν δόξαν Του, καθ' ὅ-  
σον εἶναι ἀνευθεῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ παράσχωμεν εἰς Αὐτὸν ἀ-  
φορμᾶς, ὥστε νὰ μᾶς ἀξιῶνῃ περισσότερας χάριτος καὶ φι-  
λανθρωπίας. «Εὐλογημένος Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Σῆμ, καὶ ὁ  
Χαναν θὰ εἶναι δοῦλος αὐτοῦ». Βλέπετε πῶς ἐπιβάλλει  
πατρικὴν τιμωρίαν, ἢ ὅποια εἶναι μᾶλλον σωφρονισμὸς πα-  
ρὰ τιμωρία. Διότι ἦτο πατὴρ καὶ μάλιστα πατὴρ φιλόστοργος  
καὶ δὲν ἤθελε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἀξίαν τιμωρίαν, ἀλλὰ μόνον  
νὰ ἀνακόψῃ τὴν προέκτασιν τῆς κακίας. D Διὰ τοῦτο,  
λέγει, σὲ καταδικάζω εἰς τὴν δουλείαν, διὰ νὰ ἔχῃς συνεχῆ  
καὶ ἀνεξάλειπτον τὴν ὑπόμνησιν. Ἐπειτα λέγει, «Ἄς μεγα-  
λώσῃ καὶ αὐξήσῃ ὁ Θεὸς τὴν γενεάν τοῦ Ἰάφεθ καὶ ἄς κα-  
τοικήσῃ ὁ Ἰάφεθ<sup>58</sup> εἰς τὰ σκηνώματα τοῦ Σῆμ, καὶ ἄς γίνῃ ὁ  
Χαναν δοῦλος αὐτοῦ».<sup>59</sup> Μεγίστη εἶναι πάλιν ἡ εὐλογία αὐ-  
τῆ, ἔχουσα ὀπωσδήποτε κεκρυμμένον κάποιον θησαυρόν.  
Διότι λέγει, «Ἄς μεγαλώσῃ καὶ αὐξήσῃ ὁ Θεὸς τὴν γενεάν  
τοῦ Ἰάφεθ». Δὲν θὰ ἡμάρτανε κανεὶς ἐὰν ἔλεγεν, ὅτι εἶναι  
προφητεία αἱ εὐλογίαι τοῦ δικαίου. Διότι ἐὰν ὁ πατὴρ του  
δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀσκόπως καὶ ματαίως τὸ ὄνομα  
(Νῶε),<sup>60</sup> ἀλλὰ νὰ προφητεύσῃ διὰ τοῦ ὀνόματος τὴν μέλ-  
λουσαν νὰ ἐκσπάσῃ ἀνοταραχὴν, πολὺ περισσότερον ὁ δι-  
καίος αὐτὸς δὲν ἔκοιμεν ἀσκόπως καὶ ματαίως τὰς εὐλογί-  
ας. Νομίζω ὅτι διὰ τῶν δύο τούτων εὐλογιῶν πρὸς τὸν  
Σῆμ καὶ τὸν Ἰάφεθ, ὁ Νῶε προφητεύει τὴν κλῆσιν τῶν δύο  
λαῶν. Καὶ διὰ μὲν (τῆς εὐλογίας) τοῦ Σῆμ, τὴν κλῆσιν τῶν  
Ἰουδαίων καθ' ὅσον ἀπὸ ἐκείνου καταγεται ὁ Ἄβραάμ,  
καὶ ἠδξήθη τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων. Διὰ δὲ τῆς εὐλογίας

58. Ἀπόγονοι τοῦ Ἰάφεθ, διὰ τῆς πίστεως εἰς Χριστόν, εισέρχονται  
εἰς τὴν πνευματικὴν κληρονομίαν τοῦ Σῆμ, ὅς ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησία.  
59. Γεν. 9, 27.  
60. Πράξ. Γεν. 5, 29.

πρὸς τὸν Ἰάφεθ, ἔννοεῖ τὴν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν. Πρόσεχε  
λοιπὸν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ εὐλογία προημῶναι τοῦτο. Διότι λέ-  
γει, «Ἄς μεγαλώσῃ καὶ αὐξήσῃ ὁ Θεὸς τὸν Ἰάφεθ καὶ ἄς  
κατοικήσῃ αὐτὸς εἰς τὰ σκηνώματα τοῦ Σῆμ».<sup>61</sup> Τοῦτο βλέ-  
πομεν νὰ πραγματοποιηθῆαι προκειμένου περὶ τῶν ἐθνῶν.  
292 A Διότι, μὲ τὸ νὰ εἴπῃ μὲν «Ἄς μεγαλώσῃ καὶ αὐξή-  
σῃ», ὑπενόησεν ἄλλα τὰ ἐθνη μὲ τὸ νὰ εἴπῃ δὲ, «Ἄς κα-  
τοικήσῃ εἰς τὰ σκηνώματα τοῦ Σῆμ», ἤθελε νὰ τούτῃ ὅτι,  
ἂν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι προητοιμάσθησαν καὶ ἐστολισθῆσαν, τὰ  
ἐθνη ἀπήλασαν τὰ ἀγαθὰ καὶ ἀπεκόμισαν τὰ ὀφέλη. «Καὶ  
ἄς γίνῃ ὁ Χαναν δοῦλος αὐτοῦ».

8. Εἶδες ποίας ἀμοιβὰς ἔλαβον καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν εὐ-  
γνωμοσύνη των, καὶ μὲ πόσην ἀτιμίαν περιέβαλε ἐκεῖνος  
τὸν ἑαυτὸν του διὰ τὴν αὐθάδειάν του. Ἄς ἔχωμεν αὐτὰ  
γραμμένα συνεχῶς εἰς τὴν διάνοίαν μᾶς, διὰ νὰ δυνηθῶμεν  
νὰ γίνωμεν ἐκείνων μὲν μιμηταὶ καὶ ζηλωταί, ἀποφύγω-  
μεν δὲ τὴν διεστραμμένην γκώμην καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς  
προπετείας αὐτοῦ. B «Καὶ ἔζησε, λέγει, ὁ Νῶε μετὰ τὸν  
κατακλινομένον τριακόσια πεντήκοντα ἔτη ἔν συνῶλω δὲ ἔ-  
ζησεν ἑνεακόσια πεντήκοντα ἔτη, καὶ ἀπέθανε».<sup>62</sup> Μὴ νο-  
μίσης ὅτι ἀπλῶς ἐπεσημίσαμε καὶ τοῦτο ἢ θεῖα Γραφή, ἀλλὰ  
πρόσεχε καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὴν ἐγκράτειαν τοῦ δικαίου, ὅτι δὲν  
ἐπεδίωξεν πλέον τὴν ἀπάκτιν καὶ ἄλλων τέκνων, ἂν καὶ  
ἀπήλασε πολλὴν ἐλευθερίαν καὶ ἄνεσιν, καὶ ἔζησε τόσα  
πολλὰ ἔτη, μετὰ τὴν ἐξοδὸν ἀπὸ τὴν κιβωτὸν. Καθ' ὅσον  
δὲν ἀνέφερον ἡ Γραφή, ὅτι ἀπέκτερον ἄλλους υἱούς, ἐκτὸς  
τῶν τριῶν τούτων. Ἀπὸ ἐδῶ νὰ σκέπτῃσαι πάλιν αὐτὴν τὴν  
πολλὴν ἀκολασίαν τοῦ Χάμ, ὅτι δὲν ἐσωφρονίζετο, ἂν καὶ  
ἔβλεπε τὸν πατέρα νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν ἐγκράτειαν, C ἄλ-  
λά εἰς ἄλλα συμπεριεφέρετο ἀντιθέτως πρὸς τὸν πατέρα του.  
Διὰ τοῦτο καὶ εὐλόγως ἀλόκληρον τὸ ἐξ αὐτοῦ γένος<sup>63</sup> κα-  
τεδικάσθη εἰς τὴν δουλείαν, διὰ νὰ ἔχῃ χαλινὸν τῆς διε-  
στραμμένης γνώμης. Ἐπειτα ἀπὸ ἐδῶ διηγουμένη ἡ θεῖα  
Γραφή αὐτοῦς ποῦ ἐγεννήθησαν ἀπὸ τοὺς τρεῖς υἱούς, λέ-

61. Ἄλλως ἔρμηνεῖται τὸ χωρίον ὁ ἱερὸς Φώτιος. Κατ' αὐτὸν, ὁ Θεὸς  
κατάκτερον εἰς τὰ σκηνώματα τοῦ Σῆμ πρῶτον διὰ τῆς ἀναδείξεως πα-  
τριαρχῶν καὶ προφητῶν καὶ τέλος διὰ τῆς ἐνοάρτου ἀνανομίας τοῦ Θεοῦ  
Ἄβραμ, καταστῆσαντος ναὸν Ἐπιθεῶν τὴν ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ καὶ αὐτὸ  
ληφθεῖσαν ἀόρην ἐκ τοῦ Σῆμ γὰρ καὶ αὐτὸς κατήγον τὸ γένος. M.P.G.  
101, 1059.

62. Γεν. 9, 28.

63. Δὲν κενεδομάσθησαν ἑσθίαι εἰς δουλείαν πάντες οἱ ἀπόγονοι  
τοῦ Χάμ, εἰμὴ μόνον ὁ Χαναν καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ καταγόμενοι.

γει· «Ὁ Χάμ δὲ ἐγέννησε τὸν Χούρ»<sup>64</sup> καὶ πάλιν· «Ὁ Χούρ δὲ ἐγέννησε τὸν Νεβρώδ. Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος γίγας εἰς τὴν περιοχὴν του. Αὐτὸς ἦτο ἀνδρείος κυνηγὸς ἐνώπιον Κυρίου».<sup>65</sup> Καὶ μερικοὶ μὲν ἐξηγοῦν τὸ «ἐναντίον Κυρίου», ἀντὶ τοῦ «ἐναντιούμενος πρὸς τὸν Θεόν»· ἐγὼ δὲ μὴ δυνάμην νομίζω ὅτι αὐτὸ θέλει νὰ υποδηλώσῃ ἡ θεία Γραφή, ἀλλὰ ὅτι ἦτο κάποιος ἰσχυρὸς καὶ ἀνδρείον. Ἐ Τὸ δὲ ἀπέναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ, ἀντὶ νὰ εἴπῃ ὅτι «ὡπ' αὐτοῦ ἐδημιουργήθη, ὅτι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐδέχθη τὴν εὐλογίαν, ἢ ὅτι ἐπρόκειτο ὁ Θεὸς διὰ μέσου αὐτοῦ νὰ θαυμάζεται, διότι ἐδημιούργησε καὶ ἀνέδειξε τοιοῦτον ἄνθρωπον εἰς τὴν γῆν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πάλιν ἐπειδὴ ἠμίγη τὸν πρόγονον, καὶ δὲν ἐχρησιμοποίησε καλῶς τὰ φυσικὰ προτερήματα, ἐφεύρε ἄλλον τρόπον δουλείας, καὶ ἐπεχείρησε νὰ γίνῃ ἄρχων καὶ βασιλεὺς. Διότι βασιλεὺς δὲν θὰ ὑπάρξῃ ποτέ, ἐὰν δὲν ὑπάρχουν οἱ ἐξουσιαζόμενοι. Αὐτὴ θεοείως φαίνεται μὲν ὅτι εἶναι μάλλον ἐλευθερία· ὅμως εἶναι χειρόστη δουλεία, εἰς τὰξιν ἐλευθερίας, καθ' ὅσον ἐξουσιάζει καὶ τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων. Καὶ βλέπε πόσα κάνει ἡ πλεονεξία· Ἐ βλέπε τὴν δύναμιν τοῦ σώματος ὅτι δὲν περιορίζεται εἰς τὰ σῶμα τῆς, ἀλλὰ ἐπιδικᾷ συνεχῶς τὸ περισσώτερον καὶ ἐπιβυμει τὴν δόξαν. Καθ' ὅσον δὲν ἐκυριόρχει εἰς αὐτοὺς ὡς ἀρχηγὸς τῶν, ἀλλὰ ἐκτίσσει καὶ πόλεις,<sup>66</sup> διὰ νὰ ἐξουσιάζῃ καὶ τῶν ἐχθρῶν». Ἀπὸ ἐκεῖ, λέγει, ἀπὸ τὴν περιοχὴν ἐκείνην ἀνεχώρησεν ὁ Ἀσσοῦρ,<sup>67</sup> καὶ ἐκτίσσει τὴν Νινευί.<sup>68</sup> Παρατήρησε πάλιν ἐδῶ, πῶς εἰς οὐδὲν βλέπτει τὴν φύσιν μας ἢ κακία τῶν προγόνων. Διότι αὐτοὶ οἱ Νινευῖται, οἱ ὅποιοι ἀπέσπασαν μὲ τὴν μετάνοιαν τῶν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ,<sup>293</sup> Α καὶ ἀνεκάλεσαν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου, αὐτοὶ μὲν προηγουμένως εἶχον προπάτορα τὸν Χάμ, ἐκείνον τὸν πατρικτόνον· ἔπειτα τὸν Νεβρώδ, ἄνθρωπον τύραννον καὶ ὑπερόπτην, ποῦ εἶχε ἕγγονον τοῦ Ἀσσοῦρ. Ἀναφέρονται δὲ ἴσως ὅτι ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι εἰς αὐτοὺς μολθακοὶ καὶ κομψεύμενοι, ποῦ ἔζων εἰς τὴν παραλυσίαν καὶ τὴν διαφθοράν, καὶ εἶχον παραδοθῆ εἰς τὴν μέθην καὶ τὸν γέλωτα

64. Γεν. 10, 6.

65. Γεν. 10, 8-9.

66. Ὁ Νεβρώδ ἐκτίσσει τὴν Βαβυλῶνα καὶ ἕλλας πόλεις καὶ συνέστησε τὴν ἀρχαιότερον βασιλείαν τοῦ κόσμου παρὰ τὸ 2160 π.Χ.

67. Ἰσὴν τοῦ Ἀσσοῦρ, δευτεροτάτου υἱοῦ τοῦ Σῆμ (Γεν. 10, 22), ἐκτίσθη ἡ Νινευί, μεγάλη καὶ ἐνδοξὸς πόλις, ἣτις ἐκείνη ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ Τίγγρου ποταμοῦ ἀπέναντι τῆς νῦν Μοσούλης.

68. Γεν. 10, 11.

καὶ τὰς δόξην διασκεδάσεις καὶ τοὺς ἀστεϊσμούς· ἀλλὰ ἐπειδὴ ἠθέλησαν νὰ ἐπιδείξουν πραγματικὴν μετάνοιαν, δὲν ἐβλαψεν αὐτοὺς εἰς τίποτε ἢ κακία τῶν προγόνων, ἀλλὰ προσεῖλκυσαν τὴν πολλὴν καὶ μεγάλην τὴν θεῖαν βοήθειαν, Ἐ ὥστε μέχρι τῶρα νὰ ἐγκωμιάζεται τὸ κατόρθωμα τῆς μετανοίας τῶν.<sup>69</sup> Αὐτοὺς λοιπὸν ἄς μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ ἀφοῦ μάθαμεν ὅτι οὕτε ἡ κακία τῶν προγόνων μᾶς βλέπτει, ἐὰν θέλωμεν νὰ προσέχωμεν, οὔτε ἡ ἀρετὴ τῶν προγόνων δύναται νὰ μᾶς ἀφελῆσῃ εἰς κάτι, ἐὰν ἀδιαφορῶμεν, ἄς ἐπιδικώμεν μὲ κάθε προθυμίαν καὶ ζῆλον τὴν ἀρετὴν, καὶ ἄς ἐπιδείξωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας, ὥστε νὰ ἀπολαύσωμεν τῆς ἰσίας μὲ τὸν Σῆμ καὶ τὸν Ἰάφεθ εὐλογίας, καὶ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὴν κατάραν καὶ τὴν δουλείαν ποῦ ὑπέστη ὁ Χανάν, καὶ μὴ γίνωμεν δούλοι τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ ἀφοῦ ἀποκτήσωμεν τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, Ἐ ἐπιτύχωμεν τῶν ἀπεριγράπτων ἐκεῖνων ἀγαθῶν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ ἐξουσία, ἡ τιμὴ, τῶρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γενοετο.

69. Πρβλ. Ἰωβ. 1, 1-16. Ματθ. 12, 41.